

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ พลวัตและการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975
(Dynamics and Changes of Post – 1975 Vietnamese Literature)

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนริรา ราโท

กันยายน 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ พลวัตและการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975
(Dynamics and Changes of Post – 1975 Vietnamese Literature)

ผู้วิจัย

สังกัด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนธิรา ราโท คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกอ. และ สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	
หน้าสรุปโครงการ	
บทที่ 1: วรรณคดีเวียดนามก่อนปี ค.ศ. 1975	1
บทที่ 2: วรรณกรรมเวียดนามยุคปี ค.ศ. 1975 - 1986	24
บทที่ 3: วรรณกรรมไต้ยเม้ยในช่วงปี ค.ศ. 1986 – 1991	50
บทที่ 4: นักเขียนและผลงานโดดเด่นของยุคไต้ยเม้ย	89
บทที่ 5: วรรณคดีเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1992	111
บทที่ 6: กวีนิพนธ์กับการเปลี่ยนแปลงหลังปี ค.ศ. 1975	123
บทส่งท้าย	132
บรรณานุกรม	134
ภาคผนวก	

บทคัดย่อ

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่มีนัยสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม ชัยชนะของเวียดนามเหนือ ต่อกองทัพอเมริกาและเวียดนามใต้ทำให้สงครามเวียดนามอันยาวนานและโหดร้ายได้สิ้นสุดลงและประเทศเวียดนามได้รวมเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง การปรับเปลี่ยนจากยุคสงครามสู่สันติภาพทำให้เวียดนามเริ่มพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดเปลี่ยนผันที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนามในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 20 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ยุคก่อนการประกาศนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจ (โด่ยเม้ย) ระหว่างปี ค.ศ. 1975 – 1986 ยุควรรณกรรมโด่ยเม้ย ระหว่างปี ค.ศ. 1986 – 1992 และยุคหลังโด่ยเม้ยหรือหลังปี ค.ศ. 1992 พร้อมกับปรากฏการณ์การเกิดนักเขียนหน้าใหม่ในวงการวรรณกรรมเวียดนาม ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษาวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามหรือหลังปี ค.ศ. 1975 นั้นให้ความสำคัญวรรณกรรมในช่วงโด่ยเม้ยมากเป็นพิเศษ ในขณะที่วรรณกรรมในช่วงปี 1975 – 1986 มักถูกมองว่าเป็นเพียงช่วงรอยต่อระหว่างวรรณกรรมยุคสงครามกับวรรณกรรมโด่ยเม้ย ความสำเร็จของวรรณกรรมในยุคโด่ยเม้ยและการประเมินวรรณกรรมในยุคก่อนนโยบายโด่ยเม้ยอย่างผิวเผินนั้นได้นำมาซึ่งความเข้าใจอันคลาดเคลื่อนว่า กระบวนการ “เปลี่ยนใหม่” หรือ “โด่ยเม้ย” ในวรรณกรรมเวียดนามนั้นเป็นเพียงผลพลอยได้ของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและสังคม หากแต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเสนอว่ากระบวนการเปลี่ยนใหม่ในวรรณกรรมนั้นเริ่มก่อนที่จะมีการประกาศนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 เสียอีก พัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามในยุคโด่ยเม้ยจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่มีพื้นฐานมาจากความพยายามของผู้ที่อยู่ในวงการวรรณกรรมของเวียดนามอันประกอบด้วยนักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถนำเสนอกระบวนการของพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามยุคในหลังปี ค.ศ. 1975 ได้อย่างชัดเจน

ABSTRACT

Nineteen seventy five has great meaning in Vietnamese history. The victory of North Vietnam over the United States army and the government of South Vietnam ended the long traumatic years of war, and reunified the two parts of the country. The transformation from war to peace allowed Vietnam to develop economically and socially. Likewise, it is also a milestone for the twentieth century Vietnamese literature. The process of change in post – 1975 Vietnamese literature can be divided into 3 main stages: the pre-renovation (Đổi Mới) period (1975 – 1986), the renovation period (1986 – 1992) and the post-renovation period (since 1992 with the emergence of the new generation of Vietnamese writers). It is evident that most studies on post-1975 Vietnamese literature focus on the Renovation or Đổi Mới literature. The pre-Renovation literature is often seen as a continuity of the wartime literary trend. The study of literary works written in the pre-Renovation period is very few and sporadic. The success of the Renovation literature and superficial view on the pre-Renovation literature lead to a misunderstanding that the renovation of Vietnamese literature is merely an outcome of economic and political reforms. This study argues that the process of renovation in literature started long before the Renovation policy was announced in 1986. The development of the Renovation literature is not sudden, but rather based on the long attempt of those in literary domain, namely writers, critics and scholars. It is hoped that the process of the development of Vietnamese literature in the post 1975 will be clearly demonstrated in this study.

หน้าสรุปโครงการ (Executive Summary)

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนามไม่เพียงเพราะเป็นปีที่สงครามเวียดนามอันยาวนานได้สิ้นสุดลง แต่ยังเป็นปีที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ได้รวมเป็นประเทศเดียวกันอีกครั้ง แต่ชาวเวียดนามก็ติดใจกับชัยชนะเหนือกองกำลังของอเมริกันได้นาน เมื่อต้องเผชิญกับสภาพปรักหักพังและร่องรอยความเสียหายอันเนื่องมาจากสงคราม อีกทั้งปัญหาความยากจนและวิกฤตทางเศรษฐกิจที่รุนแรง ในที่สุดปัญหาด้านเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลเวียดนามต้องละทิ้งอุดมการณ์สังคมนิยมและประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ หรือที่เรียกกันว่า ดอยเม้ย (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งนำประเทศไปสู่ระบบตลาดเสรีและเวียดนามกลับเข้าสู่ประชาคมโลกอีกครั้ง ผลพวงประการหนึ่งที่ได้จากนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจก็คือบรรยากาศที่เปิดกว้างทางความคิดและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นครั้งแรกในรอบสี่สิบปีภายใต้การบริหารของพรรคคอมมิวนิสต์ที่นักเขียนสามารถ

วิพากษ์วิจารณ์การเมืองและพูดถึงปัญหาสังคมได้อย่างเปิดเผย บรรยายภาพแห่งเสรีภาพในช่วงสั้นๆ นั้น (ค.ศ. 1986 – 1989) ได้นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมครั้งสำคัญที่เรียกกันว่า “วรรณกรรมดอยเม้ย” (Văn học đổi mới) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวรรณกรรมในยุคสงครามอย่างเห็นได้ชัดทั้งเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอ งานเขียนหลายชิ้นในยุคนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศและได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก และนักเขียนหลายคนกลายเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนานาชาติ เช่น เชื่อง ทุ เฮือง (Duong Thu Huong) เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) และฟาม ทิ หว่าย (Phạm Thị Hoài) เป็นต้น

อาจจะเป็นเพราะความสำเร็จของงานเขียนในยุคคนโยบายดอยเม้ยที่ทำงานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังสงครามส่วนใหญ่มักมองข้ามวรรณกรรมยุคก่อนนโยบายดอยเม้ยหรือช่วงระหว่าง ค.ศ. 1975 – 1986 และมักมีข้อสรุปตรงกันว่าวรรณกรรมดอยเม้ยคือผลพลอยได้ของนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวรรณกรรมเวียดนามโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1986 -1989 และการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมในยุคต่อมานั้นไม่ได้มาจากอิทธิพลของการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น (หรือปัจจัยภายนอก) แต่ยังเป็นผลมาจากความพยายามของนักเขียน กวี นักวิจารณ์ และนักวิชาการด้านวรรณคดีเวียดนามซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 แล้ว (ปัจจัยภายใน) ความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์และผลิตผลงานวรรณกรรมนั้นมีมาก่อนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการปฏิรูปทางวรรณกรรมนั้นได้เริ่มก่อนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการเมืองเสียอีก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวรรณกรรมนั้นมีประสาทสัมผัสที่ไวต่ออารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม (sensitivity) ความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีโลก สังคม และการตัดสินใจคุณค่าของมนุษย์นั้นได้มีการนำเสนอ อภิปราย และถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องบนหน้าวรรณกรรมที่

ผลิตหลังปี ค.ศ. 1975 งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน
วรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของวรรณกรรมยุคโต๋ยเม้ย
(ปี ค.ศ. 1986 – 1989) และแนวโน้มของพัฒนาการวรรณกรรมเวียดนามในยุคต่อมา

ทั้งนี้ผู้วิจัยเสนอว่าวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้
1) ช่วงปี ค.ศ. 1975-1986 2) ช่วงปี ค.ศ. 1986-1989 และ 3) ช่วงปี ค.ศ. 1992 - ปัจจุบัน
โดยพิจารณาจากพัฒนาการของรูปแบบการเขียนและเนื้อหาในแต่ละช่วง

บทที่ 1: วรรณคดีเวียดนามก่อนปี ค.ศ. 1975

วรรณคดีเวียดนามมีพัฒนาการมายาวนานพร้อมกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และสังคมของประเทศเวียดนาม คนเวียดนามได้ชื่อว่าเป็นชนชาติที่ชื่นชมวรรณคดี อีกทั้งภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์ทำให้ภาษาเวียดนามมีท่วงทำนองที่ไพเราะเหมาะกับการนำไปแต่งกวีนิพนธ์ คนเวียดนามยังมองประเทศของตนว่าเป็น “ประเทศของกวีนิพนธ์” (nước thơ)¹ นั่นคือ คนส่วนใหญ่สามารถแต่งบทกวี ท่องบทกวีได้ขึ้นใจ หรือนิยมหยิบยกบางตอนของบทกวีมาเป็นอุทาหรณ์เตือนใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือมีจะนั้นก็มักพูดประโยคหรือกล่าวถ้อยคำที่คล้องจองกัน ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นอยู่ทั่วไปในวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น คำสุภาพ คำพังเพย สำนวน² ศาสตราจารย์ ฟาน หว็อก (Phan Ngọc) ผู้เป็นนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมของเวียดนาม เคยตั้งข้อสังเกตไว้อย่างน่าสนใจเกี่ยวกับนิสัยในการรักวรรณคดีของเวียดนามว่า

ผมยังไม่เคยคนเวียดนามคนไหนที่รู้หนังสือแล้วไม่รู้จักการแต่งบทกวี และส่วนใหญ่ที่เห็นก็มักจะมีหนังสือรวมเล่มบทกวีเป็นของตนเอง ซึ่งก็มีไว้อ่านและแจกคนคุ้นเคยกันเพื่อจะได้แลกเปลี่ยนกันอ่านหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน³

แต่อย่างไรก็ตาม นั้นไม่ได้หมายความว่าคนเวียดนามเป็นคนที่หลงรักบทกวีเสียจนไม่คำนึงถึงเรื่องอื่นๆ ศาสตราจารย์ ฟาน หว็อก ได้อธิบายว่าบุคลิกลักษณะนิสัยของคนเวียดนามนั้นเป็นคนที่ยึดถือหน้าที่ต่อครอบครัวและประเทศชาติ และอาจจะเป็นด้วยการรู้จักหน้าที่ของเวียดนามนี้เองที่ทำให้คนเวียดนามสามารถรักษาประเทศไว้ได้แม้จะตกเป็นอาณานิคมของจีนอยู่นับพันปี และประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือการที่ประเทศเวียดนามสามารถรักษาภาษาพูดของตนเองไว้ได้ท่ามกลางกระแสอิทธิพลของวัฒนธรรมจีนที่มีต่อวัฒนธรรมเวียดนามเกือบจะทุกด้าน ซึ่งการมีภาษาเป็นของตัวเองช่วยให้ประเทศสามารถรักษาเอกลักษณ์และความเป็นชาติไว้ได้ เช่น ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักวิจารณ์และปัญญาชนคนสำคัญอย่าง ฝาม กวี่ง (Phạm Quỳnh) ก็เคยแสดงความเชื่อมั่นไว้ว่า “ถ้าภาษาของเรายังอยู่ ประเทศ

¹ Ngô Ngọc Tuấn. *Socialist Realism in Vietnamese Literature: An analysis of the Relationship between Literature and Politics*. Ph.D. Thesis. School of Communication, Culture and Languages, Faculty of Arts. Victoria University, 2004. P. 43.

² ดูเพิ่มเติมใน โสภนา ศรีจำปา. *โลกทัศน์ของชาวเวียดนามจากสุภาษิต*. นครปฐม : โครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

³ Phan Ngọc. *Một cách tiếp cận văn hoá*. Hanoi: NXB Thanh Niên, 1999. Pp. 302 – 303.

ของเราที่จะยังอยู่”⁴ นอกจากสะท้อนการมีอยู่ของชนชาติอื่นๆ แล้ว ภาษายังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณคดี ซึ่งวรรณคดีเวียดนามนั้นมีพัฒนาการที่น่าสนใจไม่ต่างไปจากประวัติศาสตร์อันยาวนานของการต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอิสรภาพของประเทศเวียดนาม

วรรณกรรมลายลักษณ์ของเวียดนามเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 938 ซึ่งเป็นปีที่ โง่ เกวียน (Ngô Quyền) ประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นตรงต่อประเทศจีนหลังจากที่เวียดนามต้องอยู่ภายใต้การปกครองของจีนอยู่นับพันปี จากนั้นก็สถาปนาตัวเองขึ้นเป็นจักรพรรดิองค์แรกของราชวงศ์โง่ซึ่งเป็นราชวงศ์แรกของเวียดนามในยุคที่มีการบันทึกประวัติศาสตร์เป็นลายลักษณ์ การตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีนทำให้เวียดนามได้รับอิทธิพลจากจีน ทั้งทางด้านการเมือง การปกครองและระบบการศึกษา⁵ แม้ว่าความพยายามของจีนที่จะกลืนกลายวัฒนธรรมเวียดนามจะไม่สำเร็จอย่างสมบูรณ์ แต่ร่องรอยของวัฒนธรรมจีนในวัฒนธรรมเวียดนามนั้นก็เด่นชัดมากโดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เข้ามาพร้อมกับลัทธิเต๋า ขงจื้อ และพุทธศาสนา รวมไปถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมด้วยที่ว่า “วรรณกรรมนำคุณธรรม” (Văn sĩ tải đạo) ซึ่งหมายถึงวรรณกรรมมีหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าวรรณกรรมที่ดีต้องประกอบด้วย ความจริง (Chân) ความดี (Thiện) และความงาม (Mỹ)

แม้ว่าคนเวียดนามส่วนใหญ่ซึ่งเป็นชาวนานิยมการแต่งและท่องโคลงกลอนแต่ก็ไม่รู้หนังสือ ทำให้วรรณกรรมชั้นสูง (văn học bác học) ซึ่งแต่งโดยปัญญาชนและคนชั้นสูงในสังคมต่างจากวรรณกรรมพื้นบ้าน (văn học dân gian)⁶ ซึ่งแต่งโดยชาวบ้าน ปัญญาชนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างและเสถียรภาพวรรณกรรมลายลักษณ์ และอิทธิพลของแนวคิดขงจื้อที่แพร่หลายในหมู่ของคนชั้นสูงหรือชนชั้นที่มีการศึกษาในสังคมได้ทำให้ความคิดเรื่อง “วรรณกรรมนำคุณธรรม” มีบทบาทสำคัญในการแต่งงานวรรณกรรมของเวียดนามโดยเฉพาะงานเขียนด้วยอักษรฮั่น (Hán) หรืออักษรจีนซึ่งมีความเคร่งครัดทั้งรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งเน้นประเด็นเรื่องคุณธรรมมากกว่าเรื่องราวทางโลก ลักษณะดังกล่าวต่างจากวรรณกรรมอักษรโนม (Nôm) ซึ่งเป็นระบบตัวอักษรที่ปัญญาชนเวียดนามดัดแปลงจากตัวอักษรจีนใช้ในการถ่ายทอดเสียงของภาษาเวียดนาม วรรณกรรมอักษรโนมเจริญสูงสุดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 วรรณกรรมอักษรโนมให้ความสำคัญกับปัญหาของสามัญชนและเรื่องราวในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่าวรรณกรรมอักษรโนมรับรู้และรับฟังปัญหาของ

⁴ อ้างใน Nguyễn Ngọc Thiên. *Tranh Luận Văn Nghệ thế kỷ XX*. Hanoi: NXB Lao Động, 2002. P. 385.

⁵ Shackford, Julie. *Vietnam: A Historical Perspective*. Hawaii: Center for Southeast Asian studies, School of Hawaiian , Asian and Pacific Studies, 1992. Pp. 56-92.

⁶ อ่านเพิ่มเติมใน Đình Gia Khánh (ed.). *Văn học Việt Nam thế kỷ X – Nửa đầu thế kỷ XVIII*. Hanoi: NXB Giáo dục, 1998.

ประชาชนมากกว่าวรรณกรรมอักษรอื่นซึ่งมักจะใช้ในงานพิธีกรรม ถ่ายทอดคำสอนของขงจื้อหรือจดบันทึกประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม ความจำเป็นของสถานการณ์บ้านเมืองของเวียดนามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่เกิดจากการคุกคามของการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส ทำให้นักเขียนและปัญญาชนเริ่มทบทวนบทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรม ตามความเห็นของศาสตราจารย์ เล هنگ อัก จ่า (Lê Ngọc Trà) ผลงาน “บทสวดส่งวิญญาณนักรบเกินสวก” (Văn tế nghĩa sĩ Cần Giuộc) ของกวีดาบอด เหงียน ดิ๋ง เจียว (Nguyễn Đình Chiểu)⁷ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวรรณคดีเวียดนาม นั่นคือ วรรณกรรมได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงไปตรงมา⁸ ในงานเขียนชิ้นนี้ กวีได้ใช้รูปแบบคำประพันธ์ “วันเต้” (văn tế) ซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่ใช้ในการแต่งบทสวดส่งวิญญาณให้กับกษัตริย์หรือขุนนางชั้นสูงมาใช้เพื่อการสดุดีนักรบที่อำเภอกเกินสวก (Cần Giuộc) เมืองไซ่ง่อน ซึ่งในวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1861 ได้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังของฝรั่งเศสกับกลุ่มชาวนาที่มีอาวุธเพียงจอบ เสียม หรือไม้ไผ่ แต่พวกเขาก็รบกับทหารฝรั่งเศสอย่างกล้าหาญในขณะที่ขุนนางในราชสำนักกลับยอมจำนนหรือให้การฝักใฝ่กับฝรั่งเศส⁹ ดังนั้น การที่นักเขียนเริ่มให้ความสนใจกับชนชั้นชาวนาหรือชนชั้นล่างของสังคมนั้นสะท้อนให้เห็นว่าความมั่งคั่งของประเทศชาตินั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับราชสำนักอีกต่อไป แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนทั่วไป ลักษณะที่วรรณกรรมมีส่วนร่วมในการปลุกกระตือรือร้นความรักชาติดังกล่าวเป็นวิธีการเดียวกันกับในยุคต่อมาที่พรรคคอมมิวนิสต์ใช้ในการต่อสู้เพื่อขับไล่กองกำลังของฝรั่งเศสและอเมริกา

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 อักษรก๊วกหือ (Quốc Ngữ) ได้รับความนิยมน้อย แพร่หลาย อักษรก๊วกหือได้ถูกคิดค้นขึ้นโดยบาทหลวงชาวชาวตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยใช้อักษรโรมันถ่ายเสียงในภาษาเวียดนามเพื่อใช้ในการเผยแพร่นิกายศาสนาคริสต์ ต่อมาในภายหลังเมื่อรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสได้ประกาศยกเลิกการสอบเข้ารับราชการตามระบบเดิมที่ต้องสอบเกี่ยวกับวรรณกรรมอื่นและหลักคำสอนขงจื้อแล้ว และด้วยเหตุนี้ทำให้วรรณกรรมอักษรก๊วกหือได้รับความนิยมแพร่หลายแทนที่วรรณกรรมอักษรอื่นและโนม ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอักษรก๊วกหือมีระบบที่ไม่ซับซ้อนและง่ายต่อการเรียน อักษรก๊วกหือช่วยให้จำนวนผู้รู้

⁷ กวี เหงียน ดิ๋ง เจียว (1822 - 1888) มีภูมิลำเนาอยู่ที่ไซ่ง่อน บิดารับราชการ ต่อมาได้เดินทางไปศึกษาและเตรียมตัวเข้าสอบราชการที่เมืองเว้ แต่ยังไม่ทันได้สอบก็ได้ข่าวมารดาเสียชีวิต จึงเดินทางกลับไซ่ง่อน แต่ด้วยระยะทางไกลและการเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้เหงียน ดิ๋ง เจียว ล้มป่วยและดาบอดในขณะที่อายุ 28 ปี หาเลี้ยงชีพด้วยการสอนหนังสือและเป็นหมอยาแผนโบราณ ได้รับการยกย่องว่าเป็น “กวีดาบอดผู้รักชาติ”

⁸ Lê Ngọc Trà. *Lý Luận và Văn Học*. TP Ho Chi Minh: NXB Tre, 1990. Pp. 197-200.

⁹ Rato, Montira. “Class, Nation, and Text: The Representation of Peasants in Vietnamese literature. *Social Inequality in Vietnam and the Challenges to Reform*. Edited by Philip Taylor. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2004. Pp. 327 – 329.

หนังสือในเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และอักษรชุดใหม่นี้เองที่มีบทบาทสำคัญต่อการเกิดวรรณกรรมสมัยใหม่ในเวียดนาม นอกจากนี้ เทคนิคการพิมพ์ที่ทันสมัยช่วยให้การตีพิมพ์ผลงานเป็นไปอย่างกว้างขวางและเข้าถึงผู้อ่านได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น และชุดตัวอักษรก๊วกหือนี้เองที่เป็นตัวอักษรที่ใช้แพร่หลายในคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเป็นตัวอักษรที่ใช้ในการแต่งวรรณกรรมเวียดนามต่อจากตัวอักษรฮั่นและอักษรโนม

นอกจากนี้แล้ว การเติบโตของหนังสือพิมพ์ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ยังช่วยให้งานวรรณกรรมที่เขียนด้วยตัวอักษรก๊วกหือแพร่หลายและเข้าถึงผู้อ่านได้กว้างขวางมากขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์ ซา ดิญ บ่าว (Gia Đình Báo) ซึ่งเริ่มในปี ค.ศ. 1865 ที่ไซ่ง่อน เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่พิมพ์ด้วยอักษรก๊วกหือและภาษาฝรั่งเศส หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศสซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของฝรั่งเศส ต่อมาโรงพิมพ์แห่งแรกของเวียดนามก็ถูกสร้างขึ้นในฮานอยในปี ค.ศ. 1907 โดย เหงียน วัน วิญ (Nguyễn Văn Vĩnh) หลังจากนั้นก็มีหนังสือพิมพ์ที่ใช้อักษรก๊วกหือเพิ่มขึ้นอีกหลายฉบับจนประชาชนทั่วไปคุ้นเคยกับการอ่านและเขียนตัวอักษรก๊วกหือมากขึ้น

ในปี ค.ศ. 1925 นวนิยายสมัยใหม่เล่มแรกของเวียดนามคือเรื่อง โต๋ตัม (Tố Tâm) ได้รับการตีพิมพ์ ผู้แต่งคือ หวาง หงอ๊ก แฟก (Hoàng Ngọc Phách) โดยใช้นามปากกาว่า ซอง อาน (Song An) ชื่อเรื่องตั้งตามชื่อตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง เนื้อเรื่องกล่าวถึงเรื่องราวความรักที่ไม่สมหวังและวิพากษ์วิจารณ์ระบบคลุมถุงชนที่พ่อแม่เป็นผู้หาคู่ครองให้กับลูก ซึ่งเป็นประเด็นที่ชนชั้นกลางในเมืองให้ความสนใจในยุคนั้น นวนิยายเรื่องนี้ใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องตามรูปแบบนวนิยายแนวโรแมนติกของฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 19 กล่าวคือ เนื้อเรื่องมีความสมจริงและมีโครงเรื่องชัดเจน ต่างจากงานเขียนในยุคก่อนที่มักใช้ฉากสมมุติและไม่มีโครงเรื่องชัดเจน¹⁰

ต่อมา ในกลางทศวรรษที่ 1930 หนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้อุทิศพื้นที่บนหน้าหนังสือพิมพ์ให้กับบทความที่พูดถึงเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของวรรณคดีซึ่งเป็นผลมาจากข้อพิพาทเกี่ยวกับ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” หรือ “ศิลปะเพื่อชีวิต” (nghệ thuật vì nghệ thuật hay nghệ thuật vì nhân sinh) ซึ่งเปิดประเด็นโดยนักวิจารณ์เถียว เซิน (Thiếu Sơn) ซึ่งต่อมามีนักวิจารณ์หลายคนเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง แต่ที่โดดเด่นที่สุดคงจะเป็นนักวิจารณ์สายมาร์กซิสต์ หาย เจี้ยว (Hải Triều)¹¹

¹⁰ ดูเพิ่มเติมใน มนธิดา ราโท. “โต๋ตัม (To Tam): นวนิยายเรื่องแรกของเวียดนาม” ใน *The Journal*. Vol. 2. No. 1, 2006. หน้า 63 – 80.

¹¹ เป็นนามปากกาของ เหงียน ควา วัน (Nguyễn Khoa Văn) (1908 – 1954) เกิดที่จังหวัดเว้ (Huế) ได้เข้าร่วมกับการปฏิวัติตั้งแต่อายุน้อยและเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมสายมาร์กซิสต์คนสำคัญของเวียดนาม

ซึ่งสนับสนุน “ศิลปะเพื่อชีวิต” และนักวิจารณ์ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนฝ่าย “ศิลปะเพื่อศิลปะ” คือ หว่าย แทญห์ (Hoài Thanh)¹² การโต้แย้งในเรื่องของบทบาทของศิลปะและวรรณกรรมเกิดขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1935 – 1939 ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นนี้เป็นประเด็นถกเถียงที่ใช้เวลายาวนานที่สุดและได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์และผู้อ่านอย่างกว้างขวางที่สุดในประวัติศาสตร์เวียดนาม การโต้เถียงดังกล่าวต้องยุติลงเพราะความผันผวนทางการเมืองอันเนื่องด้วยเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2

หลังจากนั้น ความขัดแย้งในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของศิลปะและวรรณกรรมค่อยๆ ยุติลงหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้พยายามวางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการด้านศิลปะและวรรณคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่มีการเผยแพร่เอกสารเรื่อง *เค้าโครงวัฒนธรรมเวียดนาม* (Đề Cương Văn Hoá Việt Nam) ของนักปฏิวัติคนสำคัญคือ เจื่อง จิง (Trường Chinh) ในปี ค.ศ. 1943

เจื่อง จิง กับการกำหนดกรอบความคิดด้านวรรณคดี

เจื่อง จิง (Trường Chinh) มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1907 – 1988 ชื่อเดิมคือ ตั้งชวน กู (Đặng Xuân Khu) สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์ ฮานอย มีส่วนร่วมในการรณรงค์จัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ในเขตภาคเหนือของประเทศ ในช่วงปี ค.ศ. 1930 - 1936 ถูกรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสจำคุกที่จังหวัดเซินลา (Son La) หลังจากได้รับการปล่อยตัวออกจากคุก เจื่อง จิง ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและปฏิบัติการลับอยู่หลายปี มีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการพรรคเขตภาคเหนือ ในระหว่างนั้น เขาทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์และพิสูจน์อักษรที่สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1941 ที่ประชุมพรรค ครั้งที่ 8 เจื่อง จิง ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของคณะกรรมการบริหารพรรค (Central Committee) เช่นเดียวกันกับหัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์และการฝึกอบรม นอกจากนี้ เขายังดำรงตำแหน่งบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ของพรรคอีกจำนวนมาก ในปี ค.ศ. 1943 ได้มีการก่อตั้งสมาคมวัฒนธรรมเพื่อการปลดปล่อยประเทศ (Hội Văn Hoá Cứu Quốc) และในปีเดียวกันนี้เองที่เจื่อง จิง ได้จัดทำเอกสารเรื่อง *เค้าโครงวัฒนธรรมเวียดนาม* (Đề Cương Văn Hoá Việt Nam) ในระยะแรกนั้น ได้มีการแจกเอกสารนี้ให้กับสมาชิกของพรรคและกลุ่มนักเขียนที่เป็นแนวร่วมกับอุดมการณ์คอมมิวนิสต์เท่านั้น จนกระทั่งในยุคหลังการประกาศ

¹² เป็นนามปากกาของ เหงียน ตี้ก เวงียน (Nguyễn Đức Nguyên) (1909 - 1982) เป็นคนจังหวัดเหงะ อาน (Nghệ An) ผลงานชิ้นสำคัญคือหนังสือประวัติศาสตร์วินัยเวียดนาม ชื่อ “กวีเวียดนาม” (Thi Nhân Việt Nam) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1941

อิสรภาพในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1945 เอกสารฉบับนี้จึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในเวียดนาม¹³

ในเอกสารชิ้นนี้ เจื่อง จิง ระบุว่าการศึกษาวิถีทางวัฒนธรรมนั้นควรอยู่ภายใต้การดูแลของพรรคและต้องรับกำจัดอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก (จีน) และวัฒนธรรมตะวันตกในวัฒนธรรมเวียดนามเพื่อกลับไปยังวัฒนธรรมดั้งเดิมของเวียดนาม เจื่อง จิง ใช้คำว่า “ความเป็นชาติ” (dân tộc hoá) นอกจากนี้ยังมีอีกสองปัจจัยหลักที่จะนำไปสู่การศึกษาวิถีทางวัฒนธรรม คือ “ความเป็นวิทยาศาสตร์” (khoa học hoá) และ “จิตสำนึกมวลชน” (đại chúng hoá) วิทยาศาสตร์ในที่นี้หมายถึงระบบความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลและมีความรู้ซึ่งต่างจากวัฒนธรรมตามชนบทโบราณที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าหลักความจริงและเหตุผล นอกจากนี้ยังรวมไปถึงรูปแบบและโครงสร้างประโยคที่ต้องตามหลักไวยากรณ์ ส่วนจิตสำนึกมวลชนนั้นคือการทำให้อำนาจสำคัญกับวัฒนธรรมของประชาชน และให้การสร้างผลงานสร้างสรรค์ต่างๆ ให้มวลชนเป็นศูนย์กลางหรือแรงบันดาลใจในการทำงาน ในทัศนะของนักวิชาการด้านเวียดนามศึกษา Kim N. B. Ninh รายงานชิ้นนี้ของเจื่อง จิง มีเนื้อหาพ้องกับบทความเรื่อง “ประชาธิปไตยใหม่” ของเหมาเจ๋อตงที่เสนอว่าในรูปแบบวัฒนธรรมในสังคมประชาธิปไตยแบบใหม่ต้องมีลักษณะเฉพาะของชาติ เป็นวิทยาศาสตร์ และเป็นวัฒนธรรมมวลชน¹⁴

ระหว่างปี ค.ศ. 1951 – 1956 เจื่อง จิง ดำรงตำแหน่งเลขาธิการของพรรคคอมมิวนิสต์ หลังจากนั้น เขายังดำรงตำแหน่งสำคัญของพรรคมาตลอดจนกระทั่งสิ้นอายุขัยในปี ค.ศ. 1988 เกือบตลอดชีวิตการทำงาน เจื่อง จิง รับผิดชอบงานด้านอุดมการณ์และการประชาสัมพันธ์มาอย่างต่อเนื่อง เจื่อง จิง มีบทบาทสำคัญในกำหนดนโยบายและวางกรอบทฤษฎีทางด้านวรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ. 1948 ที่เอกสาร *เค้าโครงวัฒนธรรมเวียดนาม* เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในเวียดนาม และในปีเดียวกันนั้นเอง ได้มีการจัดประชุมสภาวัฒนธรรมครั้งที่ ๒ ที่ เหวียด บัก (Việt Bắc) ระหว่างวันที่ 16 – 20 กรกฎาคม เจื่อง จิง ในฐานะที่เป็นตัวแทนของพรรคได้กล่าวรายงานเรื่อง *ลัทธิมาร์กและวัฒนธรรม* (Chủ nghĩa Mác và Văn hoá Việt Nam) ซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม พัฒนาการของวัฒนธรรมเวียดนาม และประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับวรรณคดีและศิลปะ นอกจากนี้ ยังได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมนิยมสังคมนิยม (Socialist Realism) เป็นกรอบหรือแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านวรรณคดีและศิลปะ

¹³ Kim N.B. Ninh. *A World Transformed: The Politics of Culture in Revolutionary Vietnam, 1945-1965*. Michigan: The University of Michigan Press, 2002. P. 27.

¹⁴ อ้างแล้ว หน้า 29 – 33.

ศิลปะเพื่อศิลปะนั้นไม่ถูกต้อง เป็นแนวคิดที่สับสน ศิลปะตามแบบสังคมนิยมสังคมนิยมต่างหากที่พัฒนาตามอัตวิสัยของผู้เขียนและภาวะวิสัยของพัฒนาการทางสังคมและประวัติศาสตร์ การรับใช้มนุษยชาติและประเทศและการอุทิศตนให้กับการพัฒนาสังคม นั้นการตามแนววัฒนธรรมจะต้องอยู่ข้างการปฏิวัติและเลือกสังคมนิยมสังคมนิยมเพื่อต่อต้านความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม¹⁵

ทั้งนี้ เจื่อง จิง ได้อธิบายว่า สังคมนิยมสังคมนิยม คือ

ตามที่เราเข้าใจ สังคมนิยมสังคมนิยมคือวิธีการของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมที่กำลังพัฒนาไปสู่สังคมนิยมซึ่งเป็นไปตามภาวะวิสัย นอกจากสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมแล้ว พวกเราต้องให้ความสำคัญกับ “ลักษณะเฉพาะในสถานการณ์เฉพาะ” (อ้างข้อเขียนของเองเกล – ผู้แปล) และสะท้อนให้เห็นถึงพลังขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้าและกระบวนการพัฒนา¹⁶

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสังคมนิยมสังคมนิยมให้ความสำคัญกับการสะท้อนความจริงในสังคมอย่างเป็นกลาง แต่ความจริงที่คัดสรรแล้ว

เราควรตระหนักว่า ความจริงบางอย่างเป็นสิ่งที่ควรกล่าวถึง แต่ก็มีความจริงบางอย่างที่ไม่ควรกล่าวถึงในบางขณะหรือไม่ควรกล่าวถึงตลอดไป คำถามก็คือที่ไหนและเมื่อไรที่ความจริงควรถูกเปิดเผย อีกประการหนึ่งที่นักเขียนควรใส่ใจก็คือสำหรับวรรณกรรมสังคมนิยมสังคมนิยมแล้ว นักเขียนควรปล่อยให้ข้อเท็จจริงเป็นตัวแสดงหรือชี้ให้เห็นเหตุผลเอง¹⁷

ในรายงานฉบับนี้ เจื่อง จิง ยังได้เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงศิลปะและวรรณคดีนั้นไม่อาจแยกออกจากการเมืองได้

เป็นสิ่งที่ไร้เหตุผลมากหากจะมีคนกล่าวว่า “วัฒนธรรมเป็นกลางอย่างสิ้นเชิง” “มีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์” “อยู่เหนือการเมือง” “อยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์” หรือ

¹⁵ Trường Chinh. *Selected writings*. Hanoi: foreign Languages Publishing House, 1977. P.226.

¹⁶ อ้างแล้ว หน้า 284.

¹⁷ อ้างแล้ว หน้า 286.

“วางตนเป็นกลางเพื่อจะได้คงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์และเสรีภาพ” คำพูดเหล่านี้เป็นแค่ข้อแก้ตัวของพวกข้าฉลาดหรือต่อต้านการปฏิบัติเท่านั้น¹⁸

สิ่งที่ทำให้นักเขียนและศิลปินรู้สึกกังวลเมื่อต้องเข้ามาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพรรคก็คือเรื่องเสรีภาพ ซึ่งเจียง จิง ก็ได้พยายามตอบคำถามนี้ด้วยเช่นกัน

บางคนอาจจะถามว่า “จะเกิดอะไรขึ้นกับเสรีภาพของพวกเราเมื่อได้เข้าร่วมสงครามและเลือกสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแล้ว” คำตอบก็คือพวกเรายังคงมีเสรีภาพ การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพของประเทศและความเป็นประชาธิปไตย ต่อสู้เพื่อเสรีภาพและการพัฒนาแล้วแต่เป็นไปตามครรลองของประวัติศาสตร์และสากลโลก นักรบในแนวรุกทางวัฒนธรรมของพวกเราไม่มีทางที่จะได้มาซึ่งเสรีภาพอย่างแท้จริงนอกจากการเข้าร่วมในสนามรบเพื่อต่อกรกับพวกจักรวรรดินิยม¹⁹

ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งในรายงานฉบับนี้คือการที่วรรณคดีและศิลปะต้องให้ความสำคัญกับมวลชน เจียง จิง เปิดประเด็นว่า มวลชนจำเป็นต้องเรียนเกี่ยวกับศิลปะหรือไม่ถึงจะสามารถวิจารณ์ผลงานทางศิลปะได้ ซึ่งเจียง จิง ได้ปิดประเด็นด้วยคำตอบที่ชัดเจนว่า “ไม่จำเป็น”

พวกเขา (มวลชน) เป็นนักวิจารณ์ที่มีความชำนาญมากที่สุด ทั้งนี้เพราะพวกเขารวมกันแล้วมีหลายหู หลายตา ที่จะตัดสินเสียงที่ได้ยินหรือความรู้สึกของผู้คนจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมไม่มีนักวิจารณ์คนใดที่จะสามารถเทียบความสามารถของตนกับมวลชนได้ อาจจะเป็นไปได้ที่มวลชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เชิงเทคนิคหรือเฉพาะทาง แต่คำว่า “มวลชน” นั้นรวมทั้งผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและผู้ที่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ดังนั้น สิ่งที่มวลชนคนหนึ่งไม่เห็น อีกคนหนึ่งก็อาจจะมองเห็นก็ได้²⁰

¹⁸ อ้างแล้ว หน้า 227.

¹⁹ อ้างแล้ว หน้า 228.

²⁰ อ้างแล้ว หน้า 292.

แต่ในประเด็นนี้ก็ยังมีศิลปินหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับข้อคิดเห็นดังกล่าว เช่น จิตรกร โต หง็อก เวิน (Tô Ngọc Vân)²¹ แย้งว่า

ผมเห็นต่างจากคำกล่าวของเจื่อง จิง มวลชนจำเป็นต้องเรียนศิลปะเพื่อที่จะได้ชื่นชมผลงานทางศิลปะได้อย่างสมบูรณ์แบบ มวลชนต้องเรียนเพื่อฟังเสียงของสีต่างๆ เพื่อที่พวกเขาจะเข้าใจสิ่งที่สีพูด”²²

การแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับสมาชิกระดับแกนนำพรรคเช่นนั้นส่งผลให้ โต หง็อก เวิน ถูกวิจารณ์จากกลุ่มศิลปินและปัญญาชนด้วยตนเอง จนในที่สุดเขาจำต้องเขียน “วิจารณ์ตนเอง” (Self-Criticism)²³ ว่าสิ่งที่เขาคิดนั้นผิด นอกจากนี้แล้ว ประเด็นต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น รายงานฉบับนี้ยังระบุขั้นตอนในการทำงานให้กับศิลปินและนักเขียนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อในการเขียน
2. พิจารณากลุ่มผู้อ่านหรือผู้เสพผลงานของตน
3. สำรวจปัจจัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน
4. ตรวจสอบความถูกต้องจากข้อคิดเห็นหรือปฏิกิริยาของมวลชน

ทั้งนี้ สำหรับหัวข้อในการประพันธ์หรือการสร้างสรรค์ผลงานนั้นให้พิจารณาจากหัวข้อที่เกี่ยวกับสงครามก่อนเพราะมีเกี่ยวข้องกับชีวิตและสภาพจิตใจของประชาชนโดยตรง²⁴ นอกจากนี้ข้อเขียนต่างๆ ของเจื่อง จิง แล้ว บทความเรื่อง “สร้างวรรณกรรมประชาชน” (Xây dựng nền văn nghệ nhân dân) ของกวีโต หิว (Tố Hữu) ในปี ค.ศ. 1949 มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของวรรณคดีเวียดนาม

สังคมนิยมสังคมนิยมคืออะไร

สังคมนิยมสังคมนิยม (Socialist Realism) เป็นทฤษฎีที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวคิดทางด้านกระบวนการผลิตหรือการตีความทางวรรณคดีของประเทศสังคมนิยมใน

²¹ โต หง็อก เวิน (1906 - 1954) ศิลปินคนสำคัญของเวียดนาม เป็นจิตรกรที่มีภาพเขียนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในเวียดนาม เช่น ภาพผู้หญิงกับดอกกลีบลี ภาพของโฮจิมินห์ รัฐบาลเวียดนามได้ตั้งชื่อถนนสายหนึ่งในเมืองฮานอยตามชื่อของจิตรกรผู้นี้

²² Tô Ngọc Vân, “Học hay không học” in *Văn Nghệ*, (ฉบับที่ 10 มีนาคม 1949) หน้า 56.

²³ *Văn Nghệ*, (ฉบับที่ 17 -18 พฤศจิกายน - ธันวาคม 1949) หน้า 56.

²⁴ Trường Chinh. *Selected writings*. P. 289.

คริสต์ศตวรรษที่ 20 เอ็ดเวิร์ด เจ. บราวน์ (Edward J. Brown) เสนอว่า สัจนิยมสังคมนิยมกำเนิดในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1930 ชื่อของสัจนิยมสังคมนิยมปรากฏให้เห็นอย่างเป็นทางการในเดือนสิงหาคม 1934 ณ การประชุมครั้งแรกของสภานักเขียนของสหภาพโซเวียต (The First All – Union Congress of Soviet Union) ซึ่งมีแมกซิม กอร์กี้ (Maxim Gorky) เป็นประธาน²⁵ และที่ในการประชุมครั้งนี้ อันเดร ซาดานอฟ (Andrey Zhdanov) ซึ่งเป็นเลขาธิการของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์กล่าวว่านักเขียนควรมีบทบาทเป็น “วิศวกรของวิญญาณมนุษย์” (the engineers of human souls) ซึ่งต่อมาแนวคิดนี้ก็เป็นที่แพร่หลายในประเทศเวียดนามเหนือเช่นกัน เขายังเสนอให้นักเขียนนำกรอบความคิดจากทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตน ซึ่งนวนิยายเรื่อง แม่ ของแมกซิม กอร์กี้ ได้รับการกล่าวว่าเป็นงานเขียนแบบสัจนิยมสังคมนิยม

อันที่จริงแล้ว สัจนิยมสังคมนิยมเป็นคำศัพท์ที่ยากต่อการตีความ เนื่องจากไม่มีคำจำกัดที่ชัดเจน²⁶ แต่เราอาจจะสรุปลักษณะสำคัญของสัจนิยมสังคมนิยมที่รวบรวมจากการอภิปรายของการประชุมนักเขียนสหภาพโซเวียต ปี ค.ศ. 1934 ได้ดังนี้

1. สัจนิยมสังคมนิยมเน้นการมองโลกในแง่ดี มองสังคมใหม่หรือสังคมนิยมด้วยทัศนะเชิงบวก (Anti-Pessimism) ซึ่งต่างจากงานเขียนประเภทสัจนิยมทั่วไปที่เน้นการสะท้อนมุมมืดของสังคม แมกซิม กอร์กี้ ตั้งข้อสังเกตว่า ความสิ้นหวัง ความอับอาย และความทุกข์ทรมานของมนุษย์ที่สะท้อนในงานเขียนของมาเซล พรูสต์ (Marcel Proust) นิซเช่ (Nietzsche) ออสการ์ ไรต์ (Oscar Wilde) เป็นอิทธิพลของความเป็นอนาธิปไตยที่ส่งผลให้เกิดลักษณะอันเป็นอนุษย์ในรัฐทุนนิยม (the anarchic influence of inhuman conditions in the capitalist state)²⁷
2. สัจนิยมสังคมนิยมเน้นความเป็นหมู่คณะและการต่อสู้ของชนชั้นแรงงานมากกว่าความเป็นปัจเจกบุคคล หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการต่อต้านความเป็นปัจเจกบุคคล (Anti-Individualism) เนื่องจากไม่ควรมีส่วนแบ่งระหว่างความเป็นตัวตนของคนในสังคมเนื่องจากในสังคมคอมมิวนิสต์นั้นทุกคนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน
3. สัจนิยมสังคมนิยมมีลักษณะต่อต้านหรือเป็นปฏิปักษ์กับวรรณกรรมแบบแผนของชนชั้นกลางหรือนายทุน (bourgeois formalism) ซึ่งเน้นความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลโดยไม่ให้ความสำคัญกับการต่อสู้ทางชนชั้น สัจนิยมสังคมนิยมจึงควรสะท้อนสภาพสังคมและสภาพจิตใจของผู้คนในสังคมใหม่

²⁵ Brown, Edward J. *Russian Literature since the Revolution*. Cambridge and London: Harvard University Press, 1982. P. 15.

²⁶ อ่านเพิ่มเติมใน Robin, Regine. *Socialist Realism: An Impossible Aesthetic*. Translated by Catharine Porter. California: Stanford University Press, 1992. P.39.

²⁷ Ibid, pp. 44 – 46.

4. สังคมนิยมสังคมนิยมเน้นความจริงที่เป็นกลาง (objective truth) หรือความจริงไม่สร้างผลเชิงลบให้กับสังคม

5. งานเขียนแนวสังคมนิยมสังคมนิยมให้ความสำคัญกับการสร้างวีรบุรุษและวีรสตรีและการสร้างตำนานของยุคสมัย (Typification of Heroes and Myth Making) เพื่อแทนที่ตำนานหรือเรื่องราวจากยุคศักดินาหรือยุคทุนนิยม

อย่างไรก็ตาม ปัญญาชนและนักปฏิวัติของเวียดนามไม่ได้รับทฤษฎีสังคมนิยมสังคมนิยมจากสหภาพโซเวียตโดยตรง หากแต่รับผ่านจากจีนซึ่งมีการปรับและประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสังคมเอเชียมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกล่าวสุนทรพจน์ของเหมา เจ๋อ ตุง (Mao Tse-Tung) เกี่ยวกับวรรณคดีและศิลปะ (Talks on Literature and Art) ที่เมืองเยนนานในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1942 ซึ่งมีประเด็นสำคัญในเรื่องหน้าที่ของวรรณกรรมและศิลปะต่อการปฏิวัติ ประธานเหมาได้สรุปปัญหาของงานวรรณกรรมไว้ 4 ประการ ได้แก่ ปัญหาเรื่องชนชั้น เขาเรียกร้องให้นักเขียนยืนอยู่ข้างมวลชนและชนชั้นกรรมาชีพ ปัญหาเรื่องทัศนคติ นั่นคือนักเขียนไม่ควรต่อต้านการปฏิวัติ ปัญหาเรื่องผู้อ่านซึ่งเป้าหมายหลักของงานวรรณกรรมคือชาวนา กรรมกร ทหาร และนักปฏิวัติ ด้วยเหตุนี้นักเขียนจะต้องสนองตอบนโยบายของการปฏิวัติ เข้าใจประชาชน เพื่อที่จะได้นำเสนอเรื่องราวผ่านภาษาและรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจ และปัญหาสุดท้ายหรือปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ในแนวคิดของมาร์กและเลนิน²⁸

จอร์จ บูดาเรล (George Boudarel) นักวิชาการฝรั่งเศสผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ได้ตั้งข้อสังเกตว่า นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมของเวียดนามที่เริ่มให้เห็นเป็นรูปธรรมในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 นั้น ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของเหมา เจ๋อ ตุง ซึ่งกำหนดว่าศิลปะและวัฒนธรรมต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ แบบตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มหรือชนชั้น (điển hình) ตอบสนองกับสถานการณ์ทางการเมืองได้อย่างทันเวลา (phục vụ kịp thời) และต้องบรรจุอารมณ์โกรธแค้น (căm thù) รวมทั้งมีเนื้อหาต่อต้านพวกจักรวรรดินิยม (đế quốc) ชนชั้นศักดินา (phong kiến) และชนชั้นเจ้าของที่ดิน (địa chủ)²⁹

วรรณกรรมแนวสังคมนิยมที่เน้นการวิจารณ์สังคมหรือเปิดเผยปัญหาสังคม (Critical Realism) เริ่มเป็นที่นิยมในเวียดนามตั้งแต่ทศวรรษที่ 1930 เนื่องจากได้เกิดความเบื่อหน่ายต่อชีวิตสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาและความไร้สาระ จึงทำให้นักเขียนส่วนหนึ่งเริ่มหาสัจธรรมและความดีงามของชีวิตในชนบทซึ่งเชื่อว่ายังคงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรม

²⁸ Mao Tse-Tung. *On Literature and Art*. Peking: Foreign Languages Press, 1967. Pp. 2 – 7.

²⁹ อ้างใน Schafer, John C. *Vietnamese Perspective on the War in Vietnam: An Annotated Bibliography of Works in English*. Yale University Council on South East Asia Studies, 1997. P. 72.

เวียดนามไว้ครบถ้วน ประกอบกับการเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ให้ความสำคัญกับชนชั้นชาวนาและผู้ใช้แรงงานและกบฏชาวนาที่แพร่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น กบฏโซเวียต-เหงะดิง (Soviet-Nghệ Tĩnh) นักเขียนจึงเริ่มสะท้อนปัญหาสังคมด้วยน้ำเสียงที่วิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นดังที่สะท้อนในผลงานของนักเขียนหญิง กง ฮวาน (Nguyễn Công Hoan) เจียน ห่ง (Nguyễn Hồng) หวู จ่อง ผุ่ง (Vũ Trọng Phụng) และนามกาว (Nam Cao) เป็นต้น แต่ในทัศนะของผู้นำพรรคแล้ว งานเขียนประเภทนี้ก็อาจจะมีส่วนในการบั่นทอนขวัญกำลังใจของผู้อ่านซึ่งต่างกับงานเขียนแนวสังคมนิยมสังคมนิยมซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหวังในการสร้างสังคมใหม่และสะท้อนเฉพาะมุมมองที่เป็นบวกต่อชีวิตและสังคม ด้วยเหตุนี้ กระแสของสังคมนิยมสังคมนิยมซึ่งเป็นแนวการเขียนที่ได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการจากพรรคคอมมิวนิสต์จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในวรรณกรรมเวียดนามตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1940 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ประธานาธิบดีโฮจิมินห์ประกาศอิสรภาพในปี ค.ศ. 1945

วรรณกรรมกับหน้าที่ทางการเมือง

สถานการณ์ทางการเมืองภายใต้การปกครองที่เข้มงวดของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส นั้นได้มีผลกระทบกับนักเขียนไม่น้อย เช่น นักเขียน หญิง ดวน (Nguyễn Tuân) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในปี ค.ศ. 1939 ว่า

ชาวเวียดนามในปี ค.ศ. 1939 ให้ความสนใจเกี่ยวกับวรรณคดีและการเขียนเท่านั้นหรือ ผมเป็นอีกคนหนึ่งที่ต้องการทำงานเพื่อศิลปะและวรรณคดี แต่ความกังวลใจอื่นๆ กำลังทับถมอยู่ในหัวใจของศิลปิน ความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบัน...ผมไม่สามารถหยุดอ่านบทกวีหรือหยุดเขียนหนังสือได้ แต่ในสถานการณ์ที่ตึงเครียดนี้ ผมอยากให้ผู้คนลุกขึ้นนั่งบนหลังอานม้า ขับกล่อมบทกวีควบคู่ไปกับการลั่นกลองรบเพื่อเร่งให้พระจันทร์ส่องแสงไปทั่วเมือง³⁰

ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจที่ผลงานในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1945 มักสะท้อนปัญหาและความสิ้นหวังในชีวิต นั่นคือ ศิลปินและนักเขียนไม่เห็นแสงสว่างหรืออนาคตของประเทศว่าจะดำเนินไปในทิศทางใด แต่การประกาศอิสรภาพของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ในปี ค.ศ. 1945 ช่วยให้ศิลปิน นักเขียน และปัญญาชนเวียดนามโดยทั่วไปเริ่มเห็นความหวังและหนทางในการ

³⁰ อ้างใน Kim N.B. Ninh, *A World Transformed: The Politics of Culture in Revolutionary Vietnam, 1945-1965*. หน้า 29 – 30.

ต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศส เนื้อหาของกวีนิพนธ์จึงเปลี่ยนจากความเศร้า ความเบื่อหน่าย และไม่เห็นคุณค่าของชีวิต เป็นบทกวีที่เริ่มเห็นคุณค่าของชีวิตและความหมายของการมีชีวิตอยู่เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปลดปล่อยประเทศจากการเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส เช่น ในกรณีของกวีชน เสี่ยว (Xuân Diệu)³¹ ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่ม “กวีนิพนธ์ใหม่” (Thơ Mới)³² ในช่วงก่อนการประกาศอิสรภาพบทกวีของชน เสี่ยว มุ่งเน้นการค้นหาตัวตนของกวีและสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งภายในของกวีจินตวิสัยเหมือนกวีไม่สนใจบุคคลรอบข้างหรือโลกภายนอก อีกทั้งไม่มีความสนใจเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองแต่อย่างใด เช่นในบทกวี “รีบร้อน” (Vội Vàng)

Tôi muốn tắt nắng đi
Cho màu đừng nhạt nắng
Tôi muốn buộc nắng lại
Cho hương đừng bay đi
ฉันอยากดับแสงตะวัน
สีสันทจะได้ไม่ซีดหมอง
ฉันอยากได้แสงตะวันกลับคืนมา
เพื่อเก็บกลิ่นหอมของดอกไม้ไว้วันจันทร์

แต่ในยุคหลังการประกาศอิสรภาพของโฮจิมินห์ บทกวีของ ชวน เสี่ยว มีน้ำเสียงและเนื้อหาต่างไปจากเดิมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสำนักทางการเมืองของกวีหลังจากที่ได้เข้าร่วมกับการปฏิวัติ เช่น ในบท “คืนแห่งการเคลื่อนพล” (Những đêm hành quân)

Tôi cùng xương thịt với nhân dân của tôi
Cùng đổ mồ hôi, cùng sôi giọt máu
Tôi sống với cuộc đời chiến đấu
Của triệu người yêu dấu gian lao
ฉันร่วมเป็นร่วมตายกับประชาชนของฉัน
ร่วมกันสละหยาดเหงื่อและสายโลหิต

³¹ ชวน เสี่ยว (1916 - 1985) เข้าร่วมกับการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1944 ผลงานในยุคก่อนและหลังปี ค.ศ. 1945 มีเนื้อหาแตกต่างกัน ชวน เสี่ยว ได้รับการยกย่องว่าเป็นกวีผู้ยิ่งใหญ่ของเวียดนาม นักวิจารณ์ห่วย แพทย์ห์ กล่าวว่า ชวน เสี่ยว เป็นกวีที่ “ใหม่” ที่สุดในกลุ่มกวีนิพนธ์ใหม่

³² กลุ่มกวีนิพนธ์ใหม่เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มกวีรุ่นใหม่ที่มาจากชนชั้นกลางและได้รับการศึกษาแบบใหม่ มีบทบาทสำคัญในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามระหว่างปี ค.ศ. 1932 - 1942

ฉันอยู่เพื่อการต่อสู้
อยู่ร่วมกับอีกล้านชีวิตที่แสนยากลำบาก

เช่นเดียวกันกับชวน เสี้ยว เพื่อนสมาชิกอีกคนหนึ่งของกลุ่มกวีนิพนธ์ใหม่ คือ เจ้ ลาน เวียน (Chế Lan Viên) ก็ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของบทกวีจากเรื่องราวของความรักโรแมนติกเป็นเรื่องราวของอุดมการณ์และการปฏิบัติ เช่น ในบท “สองคำถาม” (Hai Câu Hỏi)

Ta là ai? Như ngọn gió siêu hình
Câu hỏi hư vô thối nghìn nghìn nền tắt
Ta là ai? Khẽ xoay chiều ngọn bác
Bàn tay người thấp lại triệu chồi xanh
ฉันเป็นใคร เหมือนแสงเทียน
คำถามอันไร้ความหมายได้ดับแสงเทียนนับหมื่นเล่ม
ฉันเป็นใคร เสียงกระซิบพัดเปลี่ยนยอดเขา
มือของเธอจะปลูกต้นกล้าขึ้นใหม่นับล้านต้น

หลังจากประธานาธิบดีโฮจิมินห์ประกาศอิสรภาพในปี ค.ศ. 1945 และการเผยแพร่ข้อเขียนของเจื่อง จิง นักเขียนและปัญญาชนเวียดนามเริ่มปรับมุมมองเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของพรรคให้วรรณกรรมทำหน้าที่สนับสนุน (cố vũ) กระบวนการปฏิบัติเพื่อปลดปล่อยประเทศและการสร้างประเทศตามระบอบสังคมนิยม ในปี ค.ศ. 1941 เหงียน ดิ่ง ที่ (Nguyễn Đình Thi)³³ ผู้เป็นทั้งกวีและนักเขียน ได้เขียนบทความที่มีชื่อว่า “พบเส้นทาง” (Nhận Đường) ซึ่งเป็นเสมือนคำประกาศของยุคสมัย

เสียงของสงครามได้ดังกึกก้อง ทางเดินของเรายิ่งชัดเจน ทุกอย่างเพื่อการต่อสู้
ทุกอย่างเพื่อประเทศชาติ เราจะมอบทุกอย่างไปยังธงชาติ เราจะเขียน เราจะ
แต่งเพลง เราจะสู้ตามแนวบรรณกรรม การสร้างสรรค์ทุกอย่างของเราจะ
เป็นเหมือนกระสุนปืนที่เล็งไปยังหัวของศัตรู³⁴

³³ เกิดในปี ค.ศ. 1924 ที่ประเทศลาว จนกระทั่งปี ค.ศ. 1931 เดินทางกลับฮานอยเพื่อเข้าโรงเรียน เริ่มทำงานปฏิบัติตั้งแต่ปี ค.ศ. 1941 เหงียน ดิ่ง ที่ เป็นทั้งนักเขียน กวี และนักแต่งบทละคร เคยทำงานเป็นผู้บริหารของสมาคมนักเขียนเวียดนาม

³⁴ Nguyễn Đình Thi, 'Nhận Đường' (Recognised the Path) in Mã Giang Lân. *Văn học Việt Nam 1945-1954* (Vietnamese Literature 1945-1954). Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998. P.191.

แนวคิดที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคล (cái tôi) ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศและการสร้างสังคมนิยม ส่วนความเป็นกลุ่ม (cái ta) ได้รับการสนับสนุนให้เป็นอุดมการณ์หลักของผลิตผลงานด้านวรรณกรรม และถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่นำประเทศชาติไปสู่การอยู่รอด เช่น งานเขียนของนักวิชาการด้านวัฒนธรรมและวรรณกรรมอย่าง วัน เติน (Văn Tân) และ เหงียน ห่ง ฟอง (Nguyễn Hồng Phong) ให้ความสำคัญกับประเด็นของชนชั้นเนื่องจากปัญญาชนและนักเขียนส่วนใหญ่มาจากชนชั้นกลางในเมือง นักเขียนทั้งสองได้เรียกร้องให้ปัญญาชนและนักเขียนของเวียดนามร่วมกันปรับเปลี่ยนตัวตนจากชนชั้นกลางเป็นชนชั้นกรรมาชีพ³⁵ ซึ่งในรายงานเรื่อง *ลัทธิมาร์กและวัฒนธรรม (Chủ nghĩa Mác và Văn hoá Việt Nam)* ของเจื่อง จิ่ง นั้นได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ปัจเจกนิยม” ว่า “เป็นแนวคิดที่สนใจแต่ผลประโยชน์ของตนเองโดยไม่คำนึงว่าสิ่งนั้นจะมีโทษหรือมีประโยชน์ต่อประชาชน”³⁶

ในยุคหลังการประกาศอิสรภาพจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1945 นักเขียนและนักวิจารณ์ต่างให้ความสำคัญกับหน้าที่และพันธกิจของวรรณคดีในการเข้าร่วมกับการพัฒนาประเทศและต่อสู้เพื่ออิสรภาพของประเทศมากขึ้น นักวิจารณ์หว่าย แทญห์ (Hoài Thanh) ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติจากความเชื่อเดิมคือ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” เป็น “ศิลปะเพื่อชีวิต” ครั้งหนึ่งได้กล่าวเตือนเพื่อนนักเขียนเวียดนามให้ตระหนักถึง “เหล็กกล้า” จากบทกวีของโฮจิมินห์³⁷ ด้วยการอุทิศงานเขียนของตนเพื่อการปฏิวัติและการสร้างชาติดังที่โฮจิมินห์ได้ทำไว้เป็นแบบอย่าง ซึ่งบทกวีที่หว่าย แทญห์ กล่าวถึงนี้หยิบยืมมาจากบทกวีใน *บันทึกจากในคุก* ของโฮจิมินห์ในตอนที่กำลังถึงหน้าที่ของกวี

Thơ xưa yêu cảnh thiên nhiên đẹp,
Mây, gió, trăng, hoa, tuyết, núi, sông.
Nay ở trong thơ nên có thép,
Nhà thơ cũng phải biết xung phong.
กวีโบราณชอบธรรมชาติที่งดงาม

เมฆ ลม พระจันทร์ ดอกไม้ หิมะ ภูเขา แม่น้ำ
แต่วันนี้ในบทกวีควรมี “เหล็กกล้า”
ถึงเป็นกวีก็ต้องอาสาออกรบ³⁸

³⁵ Văn Tân và Nguyễn Hồng Phong. *Chống quan điểm phi vô sản về Văn Nghệ và Chính Trị* (Fighting against Non-proletariat Attitude in Art and politics). Hanoi, NXB Sự Thật, 1957. Pp. 54-55.

³⁶ Trường Chinh. *Selected writings*. P. 268.

³⁷ อ้างใน Hà Minh Đức. *Văn học Việt Nam hiện đại*. Bến Tre: NXB Thanh Niên, 2003. หน้า 91.

³⁸ Hồ Chí Minh. *Nhật Ký trong Tù*. Hanoi: NXB Văn Học, 2003. Pp. 281 – 282.

หน้าที่ของกวีตามที่ประธานาธิบดีโฮจิมินห์เรียกร้องนั้นมีส่วนพ้องกับมุมมองของชนชั้นผู้ปกครองของเวียดนามที่มองวรรณกรรมเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการรบหรือต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติ เช่น จักรพรรดิ เจิ่น ไท่ ตง (Trần Thái Tông) เคยกล่าวว่า “ปากกาสามารถทำลายศัตรูนับพันคน” (văn bút tảo thiên quân chi trận) และนักปฏิวัติ ฟาน จู จิง (Phan Chu Trinh) กล่าวว่า “ปากกาแข็งแกร่งกว่ากระบี่” (sức văn hời bút mạnh hơn gươm)³⁹ ทศนคติของผู้นำเวียดนามต่อหน้าที่และบทบาททางการเมืองของวรรณกรรมนั้นสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของประวัติศาสตร์เวียดนามที่ต้องพัวพันอยู่กับการทำสงครามอยู่เนืองๆ ทำให้พัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามดำเนินควบคู่ไปกับสงครามและความขัดแย้งทางการเมือง

การให้ความสำคัญกับบทบาทของชนชั้นกรรมาชีพและชาวนาในการปฏิวัตินั้นกลายเป็นข้อสงสัยสำหรับปัญญาชนและนักเขียนจำนวนหนึ่งที่อาจไม่เชื่อมั่นว่าชนชั้นกรรมาชีพและชาวนาสามารถทำการปฏิวัติได้ เรื่องสั้น “ตาคุณนั้น” (Đôi Mắt) ของนักเขียนนามกว (Nam Cao) ซึ่งเขียนขึ้นในปี 1948 เป็นตัวอย่างของความพยายามที่จะปรับทัศนคติและมุมมองของเพื่อนนักเขียนและปัญญาชนต่อชาวนาและชนชั้นล่าง ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ นาม กว พยายามชี้ให้เห็นว่าชาวนาไม่ใช่เหยื่อของสังคมดั่งที่งานเขียนจำนวนมากนำเสนอเท่านั้น แต่ชนชั้นชาวนาซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังเป็นผู้ทำการปฏิวัติและผู้สร้างประวัติศาสตร์ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นมาแล้วในอดีตที่กองกำลังของชาวนาสามารถรบชนะกองทัพของจีนได้ ดังนั้น นักเขียนต้องเชื่อในพลังของชาวนาและพร้อมที่จะทำงานร่วมกับพวกเขา และที่สำคัญ นักเขียนต้องไม่คิดว่าตนมีสถานภาพสูงกว่าชาวนา

ในช่วงทศวรรษที่ 1950 พรรคได้เรียกร้องให้นักเขียนและศิลปินเข้าร่วมโครงการ “บากุง” (Ba Cùg) ซึ่งประกอบด้วย กินร่วมกัน อยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันกับประชาชน หวู หรือก ฟาน (Vũ Ngọc Phan) ผู้เป็นนักวิชาการด้านวรรณคดี ได้บันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า นักเขียนต้องอ่านออกเสียงงานเขียนของตนเองดังๆ ต่อหน้ากลุ่มคนที่พวกเขาทำงานหรืออาศัยอยู่ด้วย จากนั้นก็นำคำวิจารณ์ที่ได้รับไปปรับปรุงผลงานของตนก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์ ซึ่งส่วนหนึ่งของ “มวลชน” นั้นอาจจะเป็นผู้ไม่รู้หนังสือและไม่มีความรู้ด้านวรรณคดีเลยแม้แต่หน่อย⁴⁰ และอาจจะเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างชนชั้นและการควบคุมกิจการด้านวรรณคดีอย่างใกล้ชิดของพรรคคอมมิวนิสต์ได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มนักเขียนและปัญญาชนทั่วไป เพราะแม้ว่าพวกเขาจะให้ความร่วมมือกับพรรคในการต่อสู้เพื่อขับไล่ฝรั่งเศส แต่ก็ไม่ได้

³⁹ อ้างใน Lê Trí Viễn. *Đặc điểm có tính quy luật của lịch sử văn học Việt Nam*. TP Ho Chi Minh: Đại Học Sư Phạm, 1984. Pp. 167 – 171.

⁴⁰ Vũ Ngọc Phan. *Những năm tháng ấy*. Hanoi: NXB Văn học, 1987. P. 413.

หมายความว่านักเขียนและปัญญาชนเหล่านั้นจะเห็นด้วยกับอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งหมด ในช่วงปี ค.ศ. 1956 -1958 ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากชัยชนะเหนือกองกำลังฝรั่งเศสที่เดียน เบียน ฟู (Điện Biên Phủ) และหลังจากที่มีรัฐบาลประกาศขอโทษประชาชนเกี่ยวกับความผิดพลาดของการดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดิน⁴¹ นักเขียนและปัญญาชนจำนวนหนึ่งได้เรียกร้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการดำเนินงานด้านศิลปะและวรรณกรรมผ่านหนังสือพิมพ์สองฉบับคือ เหงิน วัน (Nhân Văn) และ ซาย เฟิม (Giai Phẩm) เช่นเรื่องสั้น “นายยิ้มจวด” ของ ฟาน โคย (Phan Khôi) กล่าวเสียดสีการวางนโยบายควบคุมงานด้านศิลปวัฒนธรรมของพรรคทั้งที่พรรคเองก็ไม่ได้มีความเข้าใจในเรื่องศิลปะและวรรณคดี ผู้เขียนเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับศิลปินเหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาชนหนุ่มและช่างทองชื่อ “ยิ้มจวด” ซึ่งเมื่อรู้ว่าช่างทองผู้นี้มีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรจีนและการแต่งกลอนอยู่บ้าง ปัญญาชนหนุ่มจึงชวนช่างทองคุยเรื่องบทกวี แต่ช่างทองก็ไม่เคยแสดงความคิดเห็นใดๆ

เขาได้แต่ฟังและนั่งนิ่งโดยไม่แสดงความคิดเห็นใดๆ เมื่อผมเริ่มบ่นว่า เขาก็อธิบายว่า “สำหรับเรื่องที่เรารู้เพียงผิวเผิน เราก็ควรฟัง ไม่ควรพูด ผมไม่พูดเรื่องวรรณคดีกับคุณ เช่นเดียวกันกับที่คุณไม่ควรพูดเรื่องการเป็นช่างทองกับผม”⁴²

ในที่สุด หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับต้องถูกปิดและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณี “เหงิน วัน – ซาย เฟิม” ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากพรรคและเพื่อนนักเขียนสายอนุรักษนิยม และหลังจากกรณีของ “เหงิน วัน – ซาย เฟิม” หน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมได้เพิ่มความเข้มงวดในการกำกับและดูแลให้งานด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นไปตามแนวทางที่พรรควางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดบทบาทของนักเขียนที่ไม่ได้เป็น “ศิลปิน” (Nghệ Sĩ) เท่านั้น แต่ต้องเป็น “นักรบ” (Chiến Sĩ) ในขณะเดียวกันวรรณกรรมก็เป็น “แนวรบ” (Mặt trận) ดังเช่นที่นักเขียนเหียน ดิ่ง ทิ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมวรรณศิลป์ในช่วงสงครามว่า งานจัดว่าเป็นอาวุธอย่างหนึ่ง และคนอ่านส่วนใหญ่ต่างก็รู้จักใช้อาวุธและระเบิด ในช่วงสงคราม

⁴¹ ดูเพิ่มเติมใน Rato, Montira. “Land Reform in Vietnamese Literature” in *Asian Review*. Vol. 17, 2004. Pp. 1-24.

⁴² Phan Khôi. “Ông Năm chuột” พิมพ์ใหม่ใน *Trăm Hoa Đưa Nở trên Đất Bắc*. Paris: Quê Mẹ, 1983. P.88.

นักเขียนเองก็ไม่มีเวลาเข้าอบรมหลักสูตรการเขียนหรือทดลองงานเขียนแนวใหม่ ทำให้งานเขียนส่วนใหญ่มุ่งประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าสุนทรียศาสตร์⁴³

ผลงานวรรณกรรมในยุคหลังกรณี “เถิน วัน – ซาย เฟิม” จึงเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาและรูปแบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือมุ่งเป็นกระบอกเสียงของรัฐและสนับสนุนนโยบายของรัฐ เช่น นวนิยายเรื่อง “ความขัดแย้ง” (Xung Đột) ของ เหงียน ซาย (Nguyễn Khai) ซึ่งเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1957 งานเขียนชิ้นนี้สะท้อนความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์กับคริสต์ศาสนา ในเรื่อง ผู้นำคริสต์ศาสนาดำรงการรักษาดำรงเดิมในท้องถิ่นของตนและขัดขวางการทำงานของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ที่กำลังพยายามจัดตั้งสหกรณ์

การเกษตรในหมู่บ้าน ประชาชนรู้สึกสับสนกับคำสอนของบาทหลวงซึ่งขัดกับนโยบายของรัฐบาล โดยที่นักเขียนเสนอว่า ศาสนาเป็นสาเหตุหนึ่งของ “ความคิดที่ล้าหลัง” และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตามระบอบสังคมนิยม อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นวนิยาย “สนามอิฐ” (Cái Sân Gạch) ของ นักเขียน ด่าว หู (Đào Vũ) ซึ่งเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1959 มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร เนื้อหาหลักของนวนิยายเรื่องนี้อยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์ชาวนาที่ยังลังเลไม่เข้าร่วมสหกรณ์ว่าเป็นพวกล้าหลัง เห็นแก่ตัว และยึดติดกับที่ดินและอุปกรณ์เครื่องใช้ของตน ผู้เขียนเรียกร้องให้ชาวนามอบที่ดิน วัวควาย และเครื่องมือต่าง ๆ ให้รัฐและเข้าร่วมสหกรณ์การเกษตร

วรรณคดีเวียดนามในยุคปี ค.ศ. 1945 – 1975 พัฒนาควบคู่ไปกับสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศอย่างใกล้ชิด ซึ่งเราสามารถสรุปลักษณะเด่นของวรรณกรรมเวียดนามในยุคนี้ได้ดังนี้

ประการแรก วรรณกรรมในยุคนี้เป็นความพยายามที่จะสร้าง “วรรณกรรมใหม่” (Văn học mới) เพื่อตอบสนองต่อภาวะความจำเป็นของประเทศเนื่องจากกำลังพัฒนาไปสู่ระบอบสังคมนิยม วรรณกรรมจึงมีส่วนสำคัญในการปลุกฝังอุดมการณ์ใหม่และเรียกร้องให้ประชาชนเป็น “คนใหม่” (Con Người Mới) ในสังคมใหม่ (Xã hội mới) โดยเฉพาะทางภาคเหนือได้มีการรณรงค์นโยบายสำคัญเช่น การปฏิรูปที่ดิน และการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร

ประการที่สอง ยุคปี ค.ศ. 1945 – 1975 เป็นยุคที่มีความผันผวนทางการเมืองเพราะประเทศเวียดนามต้องเผชิญกับสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่งกับฝรั่งเศส สงครามเวียดนาม และความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์ที่จะรวมประเทศเวียดนามและประเทศเวียดนามใต้ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเทศในปี ค.ศ. 1954 ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา เข้าเป็นประเทศเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ทางการเมืองโดยมีหน้าที่เป็นอาวุธอย่างหนึ่งในการทำสงคราม มีบทบาทสำคัญในการปลุกกระดมมวลชนและให้กำลังใจประชาชน

⁴³ อ้างใน Weiss, Peter. Notes on the Cultural Life of the Democratic Republic of Vietnam. London: Calder&Boyars, 1971. Pp. 70-71.

และทหาร ดังนั้น วรรณกรรมกับการเมืองจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนจนกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน คุณค่าและการประเมินค่าของวรรณกรรมยุคนี้ผูกติดกับคุณค่าของการเมืองอย่างแยกไม่ออก

ประการที่สาม ศูนย์กลางของการเขียนคือประชาชน วรรณกรรมมีหน้าที่นำเสนอเรื่องราวความยิ่งใหญ่และความกล้าหาญของประชาชนเวียดนามในการต่อสู้กับผู้รุกรานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างวีรบุรุษและวีรสตรีในยุคสังคมนิยมตามกรอบความคิดของทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยม ตัวละครที่ปรากฏในหน้าวรรณกรรมยุคปี ค.ศ. 1945 – 1975 มากที่สุดคือกรรมกร ชาวนา และทหาร (Công Nông Binh) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติเพื่อนำประเทศสู่สังคมนิยมและการสู้รบในสงครามที่เวียดนามรบกับฝรั่งเศสและอเมริกา

ประการที่สี่ เมื่อนักเขียนถูกเรียกร้องให้ใช้ทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมเป็นแม่แบบในการเขียน งานในยุคนี้จึงมีรูปแบบและเนื้อหาที่คล้ายกัน ซึ่งในประเด็นนี้นักวิจารณ์ หวาง จุงทอง (Hoàng Trung Thông) เคยแสดงความกังวลใจไว้ตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1962 ว่า นักเขียนแนวสัจนิยมสังคมนิยมมักผลิตผลงานออกมาเหมือนๆ กัน

จริงอยู่ ที่เราต้องแนะนำตัวละครในแบบสังคมนิยมและนำเสนอบุคลิกลักษณะต่าง ๆ ที่นักสังคมนิยมควรมี แต่ตัวละครควรมีชีวิตชีวาและมีความสมจริง ไม่ใช่สร้างตัวละครแบบเดียวกันเหมือนกับการเขียนตำราเรียน อย่างไรก็ตามเสียตัวละครพวกนี้ก็เป็นมนุษย์ซึ่งไม่ได้ถูกหล่อหลอมให้เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด

44

ประการที่ห้า รูปแบบการเขียนเน้นการสร้างวีรบุรุษหรือวีรสตรีของยุคสังคมนิยม ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ในรูปแบบของมหากาพย์ นั่นคือ จากบุคคลธรรมดาหรือสามัญชนขึ้นมาเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรี เช่น เรื่องสั้น “นายเกง” (Anh Kêng) ของเหงียน เกียน (Nguyễn Kiên) ที่ตัวละครเอกในเรื่องพัฒนาจากชาวนาผู้ซึ่งเป็นตัวตลกและที่ขบขันของบุคคลรอบข้างเพราะความซื่อของเขา จนกระทั่งเขาได้รู้จักกับอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์และทุ่มเทให้กับการสร้างสังคมใหม่ เขาจึงได้กลายเป็นผู้ที่ได้ชื่อเป็นคนหัวก้าวหน้าของยุคสมัยและได้รับการยอมรับจากสังคม

หากพิจารณาโดยรวมแล้วก็จะเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่เราจะแยกวรรณคดีในยุคปี ค.ศ. 1945 – 1975 ออกจากประเด็นทางการเมืองได้อย่างเด็ดขาด ดังเช่นที่นักวิชาการ เจิ่น ดิ่ง สือ (Trần Đình Sử) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ ดังนี้

ตัวละครในวรรณคดียุคสงคราม (1945 – 1975) ไม่สามารถแยกออกจากการเมืองได้เนื่องจากมีการประเมินค่าของคนจากมุมมองของชนชั้น ซึ่งในความสัมพันธ์ที่หลากหลายนั้นก็ผูกพันกับประเด็นทางการเมือง พวกเขาถูกประเมินจากมุมมองของการเมือง ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดและพื้นฐานที่สุดของวรรณคดีของเรา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งของวรรณคดีสังคมนิยมสังคมนิยมโดยทั่วไป⁴⁵

แม้นักเขียนส่วนใหญ่ยอมรับความจำเป็นทางการเมืองที่จะต้องเข้าร่วมกับการปฏิวัติภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่กฎและข้อบังคับในการเขียนที่พรรควางไว้ได้ทำลายสร้างความอึดอัดให้กับนักเขียนไม่น้อยเช่นกัน ดังเช่นที่กวี เจ้ ลาน เวียน (Ché Lan Viên) ได้ตั้งคำถามไว้ว่า

Cách mạng làm tôi vui nhưng làm tôi lo lắng. Tôi có còn tự do? Văn học cách mạng có phải là Văn học?

การปฏิวัติทำให้ฉันมีความสุขแต่ก็ทำให้ฉันกังวลใจ ฉันยังมีเสรีภาพอยู่หรือเปล่า วรรณคดีแห่งการปฏิวัติเป็นวรรณคดีหรือเปล่า⁴⁶

ซึ่งเมื่อพิจารณากันอย่างละเอียดแล้ว คำถามของเจ้ ลาน เวียน มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของวรรณคดีและเสรีภาพของนักเขียน ซึ่งประเด็นเหล่านี้ได้ถูกหยิบยกมาอภิปรายกันอย่างกว้างอีกครั้งในช่วงหลังปี ค.ศ. 1975

ปี ค.ศ. 1975 กับเส้นแบ่งกรอบเวลาของวรรณคดีเวียดนาม

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่มีนัยสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนามไม่เพียงเพราะเป็นปีที่สงครามเวียดนามได้ยุติลง ประเทศเวียดนามได้รวมกันเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้ง แต่เป็นปีที่สันติภาพได้กลับมาเยือนเวียดนามอีกครั้งหลังจากที่ประเทศต้องตกอยู่ในช่วงสงครามและความขัดแย้งทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แต่ชาวเวียดนามก็ดีใจกับชัยชนะเหนือกองกำลังของอเมริกันที่ไม่นาน เมื่อต้องเผชิญกับสภาพปรักหักพังและร่องรอยความเสียหายอันเนื่องมาจากสงคราม อีกทั้งปัญหาความยากจนและวิกฤตทางเศรษฐกิจที่รุนแรง ในที่สุดปัญหาด้านเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลเวียดนามต้องละทิ้งอุดมการณ์สังคมนิยมและประกาศ

⁴⁵ อ้างใน Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận chiến văn chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1997. P. 270.

⁴⁶ Ché Lan Viên. “Mất nỗi đau riêng và được cái vui chung”. *Tuyển tập Ché Lan Viên*. Vol. 2. Hanoi: NXB Văn học, 1990. Pp. 51-66.

นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ หรือที่เรียกกันว่า โต๋ยมัย (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งนำประเทศไปสู่ระบบตลาดเสรีและเวียดนามกลับเข้าสู่ประชาคมโลกอีกครั้ง ผลพวงประการหนึ่งที่ได้จากนโยบายปฏิรูปทางเศรษฐกิจก็คือบรรยากาศที่เปิดกว้างทางความคิดและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นครั้งแรกในรอบสี่สิบปีภายใต้การบริหารของพรรคคอมมิวนิสต์ที่นักเขียนสามารถวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและพูดถึงปัญหาสังคมได้อย่างเปิดเผย บรรยากาศแห่งเสรีภาพในช่วงสั้นๆ นั้น (ค.ศ. 1986 — 1989) ได้นำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมครั้งสำคัญที่เรียกกันว่า “วรรณกรรมโต๋ยมัย” (Văn học đổi mới) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวรรณกรรมในยุคสงครามอย่างเห็นได้ชัดทั้งเนื้อหาและรูปแบบในการนำเสนอ งานเขียนหลายชิ้นในยุคนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศและได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก และนักเขียนหลายคนกลายเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจจากนานาชาติ เช่น เชื่อง ทุ เฮือง (Dương Thu Hương) เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) และ ฝาม ถิ หว่าย (Phạm Thị Hoài) เป็นต้น อาจจะเป็นเพราะความสำเร็จของงานเขียนในยุคนโยบายโต๋ยมัยที่ทำให้งานวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังสงครามส่วนใหญ่มักมองข้ามวรรณกรรมยุคก่อนนโยบายโต๋ยมัยหรือช่วงระหว่าง ค.ศ. 1975 — 1986 และมักมีข้อสรุปตรงกันว่าวรรณกรรมโต๋ยมัยคือผลพลอยได้ของนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1986 ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวรรณกรรมเวียดนามโดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 1986 -1989 และการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมในยุคต่อมานั้นไม่ได้มาจากอิทธิพลของการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น (ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นปัจจัยภายนอก) แต่ยังเป็นผลมาจากความพยายามของนักเขียน กวี นักวิจารณ์ และนักวิชาการด้านวรรณคดีเวียดนามซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 แล้ว (ปัจจัยภายใน) ความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์และผลิตผลงานวรรณกรรมนั้นมีมาก่อนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการปฏิรูปทางวรรณกรรมนั้นได้เริ่มก่อนการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการเมืองเสียอีก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวรรณกรรมนั้นมีประสาทสัมผัสที่ไวต่ออารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม (sensitivity) ความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีโลก สังคม และการตัดสินคุณค่าของมนุษย์นั้นได้มีการนำเสนออภิปราย และถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องบนหน้าวรรณกรรมที่ผลิตหลังปี ค.ศ. 1975 งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของวรรณกรรมยุคโต๋ยมัย (ปี ค.ศ. 1986 — 1989) และแนวโน้มของพัฒนาการวรรณกรรมเวียดนามในยุคต่อมา หรืออาจจะกล่าวโดยสรุปก็คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 มีความซับซ้อนและค่อยเป็นค่อยไป

การศึกษาถึงวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามที่ผ่านมานั้นมักเน้นที่กรณีศึกษาเฉพาะ เช่น งานเขียนบางเรื่องหรือนักเขียนบางคน และยังไม่มียานเขียนใดที่พยายามจะสรุป

ภาพรวมของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 ส่วนหนังสือประเภทประวัติศาสตร์วรรณกรรมนั้น ส่วนใหญ่มักหยุดอยู่ที่ปี ค.ศ. 1975 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักวิจัยในประเทศยังไม่แน่ใจว่ากระแสการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมที่เกิดขึ้นหลังการประกาศนโยบายโดยเมื่อยังดำเนินต่อไปนานเท่าไร นอกจากนี้แล้ว นักวิจารณ์วรรณกรรมส่วนใหญ่ในประเทศยังหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงงานเขียนในยุคหลังสงครามที่มีเนื้อหาต่อต้านสงครามหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา

ส่วนงานวิจัยที่ดำเนินการโดยนักวิชาการตะวันตกนั้นก็ยังมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือการวิเคราะห์งานเขียนเฉพาะเรื่องหรือนักเขียนเฉพาะคนมากกว่าที่จะศึกษาภาพรวมของยุคสมัย เช่น ปีเตอร์ ซินอมัน (Peter Zinoman) สนใจงานเขียนของ เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) เช่น ในบทความ “Declassifying Nguyen Huy Thiep” ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือการศึกษางานเขียนในยุคหลังปี ค.ศ. 1975 มักเป็นการศึกษาในแง่มุมมองของประวัติศาสตร์และอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในยุคหลังสงครามมากกว่าที่มุ่งศึกษาตัวบทวรรณคดี การศึกษาส่วนใหญ่จึงไม่ใช่งานวิจัยประเภทวรรณคดีศึกษา แต่เป็นการนำเอาวรรณกรรมมาเป็นหลักฐานประกอบการศึกษาทางประวัติศาสตร์หรือพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ มากกว่าที่จะมุ่งวิเคราะห์ตัวบทหรือองค์ประกอบอื่นๆ ของวรรณกรรม เช่น ในบทความ “Locating and Translating Boundaries’ in Nguyen Huy Thiep’s Stories” ของ คีธ เทเลอร์ (Keith Taylor) เป็นการสังเกตความเปลี่ยนแปลงในสังคมเวียดนามผ่านวรรณกรรม ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่เวียดนามเปิดประเทศทำให้ผู้คนได้มีโอกาสบริโภคสินค้าจากต่างประเทศและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากภายนอกมากขึ้น โดยที่ผู้ศึกษาไม่ได้ให้ความสนใจกับกลวิธีการเขียนมากนัก

สำหรับงานวิจัยทางเวียดนามศึกษาในประเทศไทยนั้นมีจำนวนน้อยมากโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับความพยายามของมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่จะขยายหลักสูตรเวียดนามศึกษา อีกทั้งองค์ความรู้ส่วนใหญ่ที่ได้มาจากการเรียบเรียงและค้นคว้าผ่านเอกสารและข้อมูลภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ส่วนงานวิจัยที่มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามในเวียดนามหรืออาศัยเอกสารอ้างอิงภาษาเวียดนามนั้นส่วนใหญ่จำกัดอยู่เฉพาะในสาขาภาษาศาสตร์ ชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ แต่ยังไม่ได้ขยายไปยังสาขาวรรณคดีมากนัก ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งเป็นการศึกษาด้านวรรณคดีโดยตรงจะช่วยขยายองค์ความรู้ทางด้านเวียดนามศึกษาในประเทศไทยให้กว้างมากขึ้นซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการเรียนการสอนและการศึกษาวิจัยด้านเวียดนามศึกษาในเมืองไทยต่อไป

การกำหนดกรอบเวลาในการศึกษาวรรณกรรมโดยใช้ปี ค.ศ. 1975 นั้นอาจจะดูเหมือนเป็นการกำหนดช่วงเวลาตามกรอบของประวัติศาสตร์เวียดนาม โดยใช้ปีที่สงครามเวียดนามยุติเป็นปีตั้งต้นของการศึกษาวรรณคดี ซึ่งหากมองอย่างผิวเผินแล้วก็จะเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับ

วรรณคดี แต่อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมนั้นเป็น “คั่นช่องแห่งยุคสมัย” ซึ่งไม่เพียงเสนอภาพสะท้อนทางสังคมและประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านเห็นถึง “โครงสร้างความรู้สึก” (structure of feeling) ของยุคสมัยและสังคมอีกด้วย⁴⁷

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้ 1) ช่วงปี ค.ศ. 1975 - 1986 2) ช่วงปี ค.ศ. 1986 - 1992 และ 3) ช่วงปี ค.ศ. 1992 - ปัจจุบัน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของรูปแบบการเขียนและเนื้อหาในแต่ละช่วง ดังที่จะปรากฏในบทต่อไปของงานวิจัยชิ้นนี้

---

⁴⁷ ข้อคิดเห็นของนักวิชาการชาวอังกฤษ เรย์มอนด์ วิลเลียม (Raymond William) อ้างในตรีศิลป์ บุญขจร. วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ. หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ (กรณีพิเศษ) นางทองสุข บุญขจร วันที่ 20 ธันวาคม 2549 หน้า 107.

บทที่ 2: วรรณกรรมเวียดนามยุคปี ค.ศ. 1975 - 1986

ประเทศเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่สงครามเวียดนามยุติลงด้วยชัยชนะของเวียดนามเหนือต่อกองกำลังของรัฐบาลเวียดนามใต้และอเมริกา หลังจากนั้น ประเทศเวียดนามที่เคยต้องแบ่งเป็นสองประเทศคือเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 นั้น ได้รวมเป็นประเทศเดียวกันอีกครั้งอย่างเป็นทางการในการประชุมระดับประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1976 ภายใต้ชื่อประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่พัฒนาประเทศตามแนวทางของสังคมนิยมทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ผู้คนในประเทศเวียดนามไม่สามารถเฉลิมฉลองชัยชนะจากสงครามเวียดนามได้นานนักเนื่องจากสถานการณ์ในประเทศยุคหลังสงครามค่อนข้างยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศสหภาพโซเวียตและจีนได้ลดความช่วยเหลือทางการเงินลง และยังคงประสบกับการปัญหาภัยธรรมชาติในปี ค.ศ. 1978 ที่ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรจำนวนสามพันล้านตันเสียหาย นอกจากนี้ เวียดนามยังประสบปัญหาความขัดแย้งกับประเทศกัมพูชาและจีนในปี ค.ศ. 1979 ส่งผลให้ประเทศอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนอาหารอย่างหนัก อาจจะกล่าวได้ว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤตจนผู้คนในทุกสาขาอาชีพเริ่มหมดกำลังใจและสิ้นหวังกับอนาคตของประเทศ ผู้คนในสาขาอาชีพต่างๆ เริ่มละทิ้งงานและหน้าที่ประจำของตนเอง¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนเริ่มขาดความเชื่อมั่นในระบบนารวม เช่น ที่จังหวัดวิญ ฝู (Vĩnh Phú) ได้มีการแบ่งที่ดินให้ชาวนาดำเนินการเองซึ่งเป็นผลทำให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัดถูกวิจารณ์ว่าปฏิบัติหน้าที่ขัดกับนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีกรณีความขัดแย้งระหว่างชาวนาและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ปฏิบัติตนเป็นอันธพาล (cuong hào) เพิ่มมากขึ้น²

ในปี ค.ศ. 1980 ปัญหาของประเทศเวียดนามเพิ่มความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจนที่นำไปสู่ภาวะขาดแคลนอาหารภายในประเทศ ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศกับประเทศจีนและกัมพูชายังคงตึงเครียดอยู่ นอกจากนี้ รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ยังถูกมองว่าขาดนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารประเทศ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็ยังไม่วิกฤตเท่ากับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประเทศเวียดนามประสบกับปัญหาเงินเฟ้อและขาดแคลนสิ่งของ

¹ Nguyễn Khắc Viện. *Vietnam: A Long History*. Revised edition. Hanoi: NXB Thế Giới, 1999. Pp. 390-396.

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Kerkvliet, Benedict R. Tria. *State-Village Relations in Vietnam: Contested Cooperatives and Collectivisation*. Working Paper 85. Australia: The Centre of Southeast Asian Studies, Monash University, 1993.

เครื่องใช้เกือบทุกประเภทแม้แต่โลงศพ³ ประเทศอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนอาหาร เช่น ประชาชนทั่วไปเคยได้รับปันส่วนข้าวสารลดลงจาก 15 เป็น 8 – 10 กิโลกรัมต่อเดือน ส่วนกองทัพลดลงจาก 21 เป็น 18 กิโลกรัมต่อเดือน⁴ ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากยุคสงครามที่ทำให้ความสำคัญกับการทหารมากกว่าเศรษฐกิจ แต่อีกส่วนหนึ่งก็ถูกมองว่าเป็นผลมาจากความล้มเหลวในการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่กระแสความไม่พอใจและสิ้นหวังต่อรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์และกระแสการต่อต้านระบบสังคมนิยมในหมู่ประชาชนโดยรวมซึ่งเห็นได้ชัดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980⁵ เป็นต้นมา

วรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังสงครามเวียดนาม

ในการศึกษาด้านวรรณคดีศึกษาในเวียดนาม นักวิชาการและนักวิจารณ์ทั่วไปต่างเห็นว่าเป็นปี ค.ศ. 1975 มีนัยยะสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนาม เช่น นักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาและนักวิจารณ์ ฟาน กือ เตะ (Phan Cự Đệ) กล่าวว่า “เวียดนามเป็นประเทศที่มีช่วงเวลาแห่งสงครามมากกว่าภาวะแห่งสันติภาพ ประวัติศาสตร์ของประเทศเขียนด้วยเลือดและน้ำตา”⁶ ดังนั้น ช่วงเวลาหลังปี ค.ศ. 1975 คือช่วงเวลาแห่งการปรับตัวจากยุคสงครามเข้าสู่ยุคแห่งสันติภาพซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่คนเวียดนามไม่คุ้นเคยมาก่อน ดังนั้น โจทย์ที่ท้าทายสำหรับวรรณคดีเวียดนามในยุคนี้ก็คือจะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้ได้อย่างไร

สำหรับนักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาอีกคนหนึ่งคือ เหงียน ดั่ง แหม่ง (Nguyễn Đăng Mạnh) ได้กล่าวว่า ปี ค.ศ. 1975 เป็นจุดเปลี่ยนครั้งที่สามของวรรณกรรมเวียดนามคริสต์ศตวรรษที่ 20 หลังจากยุคที่หนึ่ง คือ ยุคปี ค.ศ. 1930 – 1945 ซึ่งเป็นยุคของวรรณกรรมแนวโรแมนติกและขบวนการสังคมนิยม และยุคที่สอง คือ ช่วงปี ค.ศ. 1945 – 1975 ซึ่งเป็นวรรณกรรมแห่งยุคสงครามและอยู่ภายใต้ทฤษฎีสังคมนิยมสังคมนิยม⁷

ความพยายามที่จะให้วรรณคดีคงไว้ซึ่งหน้าที่และบทบาทของสนับสนุนนโยบายของรัฐในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมก็ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป เช่น โต๋ หวี (Tô Hữu) กวีคนสำคัญของเวียดนามที่อุทิศผลงานของตนเพื่อการปฏิวัติและการทำงานรับใช้ประเทศมาอย่าง

³ Pike, Douglas. “Vietnam in 1980: The Gathering Storm?”. *Asian Survey*, Vol. 21, No. 1 (Jan 1981). P. 85.

⁴ อ้างแล้ว หน้า 86.

⁵ อ้างแล้ว หน้า 87.

⁶ Phan Cự Đệ. ‘Religion, Philosophy and Literature in Vietnam’ in *Texts and contexts: Interactions between Literature and Culture in Southeast Asia*. Quezon City: University of Philippines, 1999. P. 109.

⁷ Nguyễn Đăng Mạnh. *Một Thời Đại Văn Học Mới* (A New Period of Literature). Hanoi: NXB Văn Học, 1987. P. 37.

ต่อเนื่องยาวนาน ได้กล่าวกับเพื่อนนักเขียนและกวีในการประชุมเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 1977 ถึงหน้าที่และบทบาทของวรรณคดีในยุคหลังสงครามว่ายังมีความจำเป็นในการทำงานควบคู่กันไปกับการพัฒนาประเทศ

สหายที่รัก

เป็นระยะเวลากว่าสองปีแล้วที่ประเทศได้รับอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ ประเทศชาติกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาใหม่ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นช่วงเวลาซึ่งเราต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้ปัญหา ประเทศของเรามีประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ ปัจจุบันเป็นยุคที่ยากลำบาก แต่อนาคตที่สวยงามกำลังใกล้เข้ามาแล้ว โจทย์ของพวกเราคือต้องหาจุดยืนที่มั่นคงเพื่อสนองตอบกับความต้องการของประเทศชาติและแนวทางของสังคมนิยม นั่นคือต้องสร้างความเชื่อมั่นและความสุข ต้องอยู่ใกล้กับประชาชนและสร้างสรรค์ผลงานอย่างจริงจัง⁸

อย่างไรก็ตาม นักเขียนเริ่มเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่พอใจของชาวนาต่อระบบนารวมจนเป็นผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลงอย่างมาก นวนิยาย *บ่อน้ำของหมู่บ้าน* (Ao Làng) ของนักเขียนอาวุโส โง่ หัง ออก โป่ย (Ngô Ngọc Bội) ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1975 และเรื่อง *ยามเช้า* (Buổi Sáng) ของนักเขียนหญิง เหงียน ถิ หังออก ตู (Nguyễn Thị Ngọc Tú) ตีพิมพ์ปี ค.ศ. 1977 สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศในชนบทที่ชาวนาต่างหันไปให้ความสำคัญกับการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ มากกว่าที่จะทำงานให้กับสหกรณ์การเกษตร นั่นเป็นเพราะรายได้ที่ได้จากการทำงานในระบบนารวมไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เนื้อหาในนวนิยายทั้งสองเล่มต่างจากงานเขียนในช่วงที่มีการรณรงค์ให้มีการก่อตั้งระบบนารวมที่เป็นไปด้วยน้ำเสียงที่กระตือรือร้นและเต็มไปด้วยความหวัง

วรรณกรรมกับการสะท้อนภาพความจริงในยุคหลังสงคราม

กระแสการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงครามปรากฏขึ้นให้เห็นเป็นครั้งแรกในงานเขียน “เขียนเกี่ยวกับสงคราม” (Viết về chiến tranh) ของนักเขียนทหาร เหงียน มิง โจว (Nguyễn Minh Châu) ซึ่งมีการตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1978 ในงานเขียนชิ้นนี้ เหงียน มิง โจว ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการเขียนเกี่ยวกับสงครามในช่วงเวลาที่ผ่านมาที่เน้นแต่การบรรยายเหตุการณ์ (sự kiện) มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับมนุษย์ (con người)

⁸ Tô Hữu. “Hôm Qua, Hôm Nay và Ngày Mai” trong *Tạp Chí Văn Học*, số 2, 1978. P. 39.

ตั้งแต่แต่ไรมาพวกเราเคยชินกับการเขียนแนวนี้ แต่ดูเหมือนว่าคนอ่านก็ยังไม่พอใจกับสิ่งที่พวกเราเขียน งานเขียนเกี่ยวกับสงครามในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นงานเขียนประเภทนวนิยายหรืองานเขียนประเภทอื่นๆ ตัวละครมีหน้าที่แค่เชื่อมโยงหรือเรียงร้อยเหตุการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ตัวละครต่างก็มีการกระทำและความคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้คนทำตามได้ แต่ก็มีชีวิตที่จืดชืด แต่ก็ดูสมจริงในระดับหนึ่ง คำถามที่ตามมาคือทำไมตัวละครถึงได้ดูชืดจาง และคนอ่านก็ยังเห็นว่าตัวละครถูกเหตุการณ์ต่างๆ บดบังเสียมิดชิดเหมือนกับที่บรรดานักวิจารณ์ชอบพูดกัน⁹

เหงียน มิง โจว ได้อธิบายต่อไปว่าปัญหาอย่างหนึ่งที่ทำให้วรรณกรรมที่มีหัวข้อเกี่ยวกับสงครามไม่สามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านได้คือการที่นักเขียนไม่ให้ความสำคัญกับการบรรยายสภาพจิตใจของตัวละครหรือละเอียดจิตวิทยาของตัวละคร ทำให้ตัวละครดูไม่สมจริงและขาดความแปลกใหม่เนื่องจากผู้เขียนส่วนใหญ่มักสร้างตัวละครไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ ทหารฝ่ายเวียดนามมักเป็นคนดีและกล้าหาญ ส่วนทหารฝ่ายศัตรูเป็นคนเลวและชั่วช้า

เมื่อมองกลับไปยังวรรณกรรมที่เขียนเกี่ยวกับหัวข้อสงครามในช่วงเวลาที่ผ่านมา ผู้เขียนมักบรรยายตัวละครด้านเดียว ปกติแล้วเป็นคนดีมาก ยังไม่สมจริง ดูเหมือนว่าบุคลิกลักษณะบางอย่างที่เห็นในชีวิตประจำวันจะถูกซ่อนไว้ชั่วคราวบนหน้าวรรณกรรม¹⁰

ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เหงียน มิง โจว นำเสนอในบทความชิ้นนี้คือความจริงในวรรณกรรมที่เกี่ยวกับสงคราม ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิจารณ์ให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะสามารถประยุกต์ได้กับวรรณกรรมหัวข้ออื่นๆ ไม่เพียงแต่วรรณกรรมที่เขียนเกี่ยวกับสงครามเท่านั้น เหงียน มิง โจว ตั้งข้อสังเกตว่าวรรณกรรมเกี่ยวกับสงครามของเวียดนามยังขาดความสมจริงในส่วนของการสร้างตัวละครและการนำเสนอเนื้อหาเนื่องจากนำเสนอเรื่องราวแต่เพียงด้านเดียว กล่าวคือ ด้านดีของฝ่ายเวียดนาม และด้านเลวร้ายของศัตรู ดังนั้น เหงียน มิง โจว จึงเสนอว่าความจริงที่ปรากฏในวรรณกรรมหัวข้อสงครามของเวียดนามนั้นเป็น “ความจริงที่อยากเห็น” (cái hiện thực ước mơ) มากกว่า “ความจริงที่กำลังเป็นอยู่” (cái

⁹ Nguyễn Minh Châu. “Viết về chiến tranh” *Văn Nghệ Quân Đội*, số 11, 1978. P.111.

¹⁰ อ้างแล้ว หน้า 112 – 113.

hiện thực đang tồn tại) ซึ่งเป็นประเด็นเรื่องการนำเสนอความจริงหรือภาพสะท้อนในวรรณกรรมนั้นเป็นปัญหาสำคัญในวรรณคดีเวียดนาม แต่ก็เนื่องด้วยภาวะสงครามและความจำเป็นทางด้านความมั่นคงของประเทศทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเวียดนามไม่กล้าที่จะอภิปรายประเด็นนี้อย่างเปิดเผย ดังนั้น คุณูปการที่สำคัญของบทความ “เขียนเกี่ยวกับสงคราม” โดยเหงียน มิง โจว นี้ คือการหยิบยกประเด็นที่สร้างความอึดอัดให้กับนักเขียนมานาน มาอภิปรายอย่างเปิดเผยในบทความของตน

อันที่จริงแล้ว บทความชิ้นนี้ไม่ใช่วาทกรรมวิจารณ์แนวการเขียนแบบสำเร็จรูปของวรรณกรรมเวียดนามยุคสงคราม ย้อนกลับไปในปี ค.ศ. 1971 เหงียน มิง โจว ได้ชี้ให้เห็นถึงความน่าเบื่อหน่ายของวรรณกรรมเวียดนามไว้แล้ว

ครั้งแรกที่อ่านก็น่าสนใจดี ครั้งที่สองความน่าสนใจด้น้อยลง พออ่านครั้งที่สาม คนอ่านเริ่มรู้สึกถึงความน่าเบื่อ จนกระทั่งอ่านถึงครั้งที่สี่ ก็เริ่มรู้สึกรำคาญและหงุดหงิดเพราะรู้สึกว่าคนเขียนไม่น่าจะเขียนแบบนี้อีก ความรู้สึกแบบนี้ทำให้คนอ่านเห็นว่าวรรณคดีกำลัง “หลีกหนี”¹¹

หลังจากที่บทความของเหงียน มิง โจว ได้ออกมาเปิดประเด็นเกี่ยวกับการนำเสนอความจริงในงานวรรณกรรมได้ไม่นาน คำถามเกี่ยวกับหน้าที่ของวรรณกรรมและความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับการเมืองถูกหยิบยกมามากล้นถึงในบทความเรื่อง “ข้อสังเกตลักษณะเฉพาะของวรรณคดีและศิลปะของเราในยุคสมัยที่เพิ่งผ่านมา” (*Về một đặc điểm của văn học và nghệ thuật ở ta trong giai đoạn vừa qua*) ของนักวิจารณ์และนักวิชาการ หว่าง หงอ๊ก เหียน (Hoàng Ngọc Hiến) ซึ่งเป็นบทความที่อาจจะเรียกได้ว่าสามารถสร้างความตื่นตัวให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับแวดวงวรรณกรรมได้อย่างกว้างขวางที่สุดในยุคหลังสงคราม ในบทความชิ้นนี้ หว่าง หงอ๊ก เหียน มีความเห็นพ้องกับเหงียน มิง โจว ในประเด็นที่ว่าปัญหาสำคัญของวรรณกรรมเวียดนามคือความคลุมเครือระหว่าง “สิ่งที่ต้องการให้มียู่” (*cái phải tồn tại*) และ “สิ่งที่กำลังมีอยู่จริง” (*cái đang tồn tại*)

ผู้เขียนอธิบายว่า วรรณคดีเวียดนามขึ้นกับการบรรยายหรือนำเสนอสิ่งที่ควรมียู่และสิ่งที่ควรเป็นมากกว่าบรรยายสิ่งที่มียู่จริงในสังคม เนื่องจากวรรณกรรมถูกผนวกเข้ากับกระบวนการสร้างสังคมใหม่และขบวนการกู้ชาติในช่วงสงคราม วรรณคดีเป็นเครื่องมือที่ชัดเจนไว้ซึ่ง “ความถูกต้องตามครรลอง” (*sự phải đạo*) มากกว่า “ความจริง” (*cái chân thật*) เพราะฉะนั้น สิ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงเป็นสิ่งที่มักจะถูกมองเป็น “สิ่งสูงส่ง” (*cái*

¹¹ พิมพ์ใหม่ใน Nguyễn Minh Châu. “Trang số tay viết văn”. Ton Phương Lan (ed.). *Trang giấy trước đèn*. Hanoi: NXB Khoa học xã hội, 1994. P. 28.

cao cả) เช่น ความกล้าหาญของนักรบ คุณธรรมของนักปฏิวัติ ความมั่งหวังของสังคมใหม่ เป็นต้น ซึ่งรวมๆ กันแล้ว หว่อง หงอิ๊ก เขียน สรุปลักษณะเหล่านี้เอาไว้ในคำว่า “สังคมนิยมตามครรลอง” (*chủ nghĩa hiện thực phải đạo*) ซึ่งกลายเป็นคำศัพท์ที่ติดปากและสร้างกระแสให้กับสังคมในตอนนั้นได้อย่างกว้างขวาง¹²

แม้ว่าบทความของเหิงเยิน มิง โจว และหว่อง หงอิ๊ก เหียน ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางจากผู้อ่านและกลุ่มคนที่ทำงานในด้านวรรณคดี แต่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนักวิจารณ์สายอนุรักษนิยมและจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของพรรคเนื่องจากปี ค.ศ. 1978 และ ปี ค.ศ. 1979 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศเวียดนามกำลังมีปัญหาคอพิพาทเรื่องชายแดนกับประเทศกัมพูชาและประเทศจีน ดังนั้น ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านวรรณคดีจึงไม่ได้รับการสนับสนุนเนื่องจากเห็นว่าอาจจะสร้างความขัดแย้งหรือสับสนให้กับสังคมโดยรวม จนอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบกับการทำสงครามได้ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าข้อเขียนของเหิงเยิน มิง โจว และหว่อง หงอิ๊ก เหียน ไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ แต่สิ่งที่บทความของบุคคลทั้งสองได้จุดประกายไว้ก็คือการที่นักเขียนเริ่มทบทวนบทบาทของงานเขียนและความพยายามที่จะนำเสนอภาพสังคมอย่างสมจริงมากขึ้น

แม้ว่ากระแสของการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวรรณกรรมเริ่มแผ่ลงในปี ค.ศ. 1979 แต่ เหิงเยิน มิง โจว ก็ได้พยายามอย่างต่อเนื่องที่จะเรียกร้องให้เพื่อนนักเขียนหันมาเอาใจใส่เกี่ยวกับตัวละครในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้นแทนที่จะเน้นการบรรยายเหตุการณ์แต่เพียงอย่างเดียว เช่น บทความเรื่อง “*Bên lề tiểu thuyết*” (เกี่ยวกับนวนิยาย) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร *วัน เหงะ เกวิน ด้อย* (*Văn Nghệ quân đội*) ปี ค.ศ. 1984 เหิงเยิน มิง โจว พูดถึงความจำเป็นที่งานวรรณกรรมต้องพูดถึงตัวละครในฐานะบุคคลธรรมดาที่ไม่ใช่แต่นำเสนอในรูปแบบของวีรบุรุษหรือวีรสตรีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะบุคคลเหล่านี้มีส่วนร่วมในสงครามและสร้างประวัติศาสตร์ของประเทศ พวกเขาจึงควรมีสิทธิที่ปรากฏตัวในหน้าวรรณกรรมด้วยเช่นกัน¹³

ถึงแม้ว่าจะไม่มีการยอมรับการอย่างเป็นทางการถึงแนวโน้มหรือทิศทางของวรรณคดีในยุคหลังสงคราม แต่ผลงานทางด้านวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ในหลังปี ค.ศ. 1975 ได้สะท้อนให้เห็นว่าวรรณกรรมแตกต่างจากเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของเนื้อหาที่เน้นปัญหาของปัจเจกบุคคลและเรื่องราวในชีวิตประจำวันมากกว่าเหตุการณ์ทางการเมืองหรือประวัติศาสตร์ นักเขียนพยายามสะท้อนปัญหาของสังคมอย่างตรงไปตรงมาซึ่งต่างจากผลงานในยุคก่อนหน้านี้ที่พยายามหลีกเลี่ยงการตีแผ่ด้านมืดของสังคมเพราะเกรงว่าจะกระทบต่อ

¹² Hoàng Ngọc Hiến. “Về một đặc điểm của văn học và nghệ thuật ở ta trong giai đoạn vừa qua”. *Văn Nghệ*, số 23, 1979. Pp. 2 – 3.

¹³ พิมพ์ใหม่ใน Nguyễn Minh Châu. “*Bên Lề tiểu thuyết*”. Ton Phương Lan (ed.). *Trang giấy trước đèn*. Hanoi: NXB Khoa học xã hội, 1994. P. 269 - 281.

ความเชื่อมั่นของประชาชนจนก่อให้เกิดผลเสียต่อการปลุกระดมมวลชนในการทำสงครามต่อสู้กับอเมริกา ซึ่งประเด็นเหล่านี้เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นจากการวิเคราะห์ผลงานที่มีความโดดเด่นในยุคนี้

เรื่องสั้น “ภาพเขียน” ของเหงียน มิง โจว

เหงียน มิง โจว เขียนเรื่อง “ภาพเขียน” (Bức Tranh) ไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 แต่นำมาตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1982¹⁴ ในวารสาร วัน เห่ง เรื่องสั้นเรื่องนี้สร้างความแตกต่างให้กับวรรณกรรมเวียดนามเพราะผู้เขียนสร้างปมขัดแย้งระหว่างตัวละครกับความรู้สึกผิดบาปในใจของตัวเอง ต่างจากวิธีเขียนที่นักเขียนทั่วไปนิยมใช้คือให้ตัวละครขัดแย้งกับบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างหรือขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมที่ตัวเองอาศัยอยู่ เรื่องราวของ “ภาพเขียน” ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครศิลปินในเรื่อง โดยใช้บุรุษสรรพนามที่หนึ่งในการเล่าเรื่อง ในเรื่อง ศิลปินรู้สึกผิดที่ไม่ได้ทำตามสัญญาที่เขาเคยให้ไว้กับทหารเกณฑ์คนหนึ่งที่ได้พบกันในช่วงสงคราม ศิลปินสัญญาว่าจะนำภาพเขียนของทหารเกณฑ์ไปให้แม่ของเขาเพื่อที่ผู้เป็นแม่จะได้รู้ว่าบุตรชายกำลังมีชีวิตอยู่ เธอจะได้สบายใจและไม่เป็นห่วง ในช่วงสงครามร้านถ่ายรูปหายากและการติดต่อทางจดหมายใช้เวลานานและอาจสูญหาย แต่เมื่อกลับถึงฮานอย ภาพเขียนของทหารเกณฑ์นี้ได้รับรางวัลและได้รับเลือกให้แสดงในนิทรรศการภาพเขียนสากล ศิลปินจึงไม่ได้นำภาพเขียนไปให้มารดาของทหารเกณฑ์ตามสัญญา ผู้เป็นมารดาไม่ได้รับข่าวคราวจากลูกชายมานานจนล้มป่วยและร้องไห้มากจนตาบอด แต่แล้ววันหนึ่งศิลปินต้องเผชิญหน้ากับทหารเกณฑ์ซึ่งได้เปลี่ยนมาเป็นช่างตัดผมในช่วงหลังสงคราม การพบกับทหารเกณฑ์ทำให้ศิลปินรู้สึกผิดแม้ว่าช่างตัดผมไม่ได้กล่าวโทษเขาเลยก็ตาม

“คุณทำอาชีพนี้มานานหรือยัง” ผมถาม

ช่างตัดผมตอบว่า

“เกือบ 15 ปีแล้ว ตั้งแต่สมัยผมยังเรียนหนังสือและยังไม่ได้เกณฑ์ทหาร”

ผมลืมหอกไปว่าผมมีนิสัยขี้ลืมและมักจะลืมสิ่งที่ไม่ควรลืมเลยแม้แต่หน่อย แต่สวรรค์ก็ยังมีเมตตาและประทานความทรงจำกลับมาให้ผมได้ทันเวลาพอที่จะทำให้ผมสามารถระลึกถึงเหตุการณ์หนึ่งในชีวิตของผมได้อีกครั้งราวกับภาพแห่งอดีตมาอยู่ตรงหน้า อา! ผมจำได้แล้ว ชายคนนี้ก็คือนายทหารเกณฑ์ที่เคยแบกอุปกรณ์วาดภาพให้ผมเมื่อ 8 ปีก่อน คุณพระช่วย! ตอนนั้นสิ่งที่ผมอยากได้มากที่สุดคือหน้ากากหรือไม่ก็หัตถ์ให้เลิกลงเหลือเท่าเม็ดถั่วเขียวเล็กๆ อยู่บนเก้าอี้ที่กำลังนั่งอยู่ ผมไม่รู้จะพูดอย่างไรให้คุณผู้อ่านเข้าใจถึงความรู้สึกผิดในใจ

14

Bùi Việt Thắng. *Truyện Ngắn: Những vấn đề lý thuyết và thực tiễn thể loại*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2000. P. 206.

ของผม เคยสักครั้งไหมครับที่คุณกวาดบ้านหรือตอนที่กำลังเก็บของย้ายบ้าน แล้วจู่ๆ ก็พบสิ่งของที่คุ้นเคยคิดว่าหายไปแล้ว ของที่คุณเคยพยายามหาจนทั่วแต่ไม่พบและคิดว่ามันหายไปแล้ว แต่หลังจากนั้นไม่นานคุณก็พบมันด้วยความบังเอิญที่ซอกข้างมุมตู้หรือใต้เตียง ของบางอย่างอาจจะไม่มีความหมาย แต่ของบางอย่างก็เต็มไปด้วยความทรงจำอันงดงาม เหมือนกับเรื่องบางเรื่องที่เคยคิดว่ามันไม่น่าใส่ใจเลยแม้แต่น้อยและเราก็กลิ้งมันไปแล้วอย่างสิ้นเชิง แต่ตอนนี้เรื่องราวเหล่านั้นได้ออกมาจากมุมมืดที่เต็มไปด้วยฝุ่นละอองและปรากฏอยู่ตรงหน้าเราอย่างชัดๆ ราวกับว่ามันกำลังกระซิบเบาๆ อยู่ข้างหูคุณ ใช่แล้ว มันกำลังตำหนิคุณและกล่าวโทษคุณอยู่¹⁵

ศิลปินอาจจะรู้สึกดีมากขึ้นถ้าหากช่างตัดผมกล่าวโทษเขา แต่ความเจ็บของช่างตัดผมยิ่งทำให้ศิลปินรู้สึกผิดมากยิ่งขึ้น

“คุณมันก็ไอ้คนหลอกลวง คุณมองดูซิ แม่ผมร้องไห้จนตาบอดทั้งสองข้าง ตอนนี้มีรูปของผมอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์ ผู้คนต่างพากันชื่นชม ได้รูปภาพบันทึกไว้แต่ชื่อของคุณกับชื่อของรูปภาพ “ภาพของนักรบเพื่ออิสรภาพ”

“แต่ผมเป็นศิลปินนะ ไม่ใช่ช่างเขียนภาพรับจ้างทั่วไป งานที่ยิ่งใหญ่ของศิลปินคือการรับใช้มวลชน ไม่ใช่มานั่งบริการใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น คุณมันก็แค่ปัจเจกคนหนึ่ง มันเป็นเรื่องส่วนตัวของคุณ ผมจำเป็นต้องลิ้มคุณเพื่องานที่ยิ่งใหญ่กว่า คุณเห็นไม่ใช่หรือว่า “ภาพของนักรบเพื่ออิสรภาพ” ได้ทำให้คนทั้งโลกเข้าใจสงครามมากขึ้น”

“นั่นหรือ เพื่อเป้าหมายในการรับใช้มวลชนทำให้ศิลปินอย่างคุณลิ้มผมได้ มันทำให้คุณมีสิทธิที่จะโกหกผมได้ เอาเถอะ คุณกลับไปซะ คุณรีบออกไปให้พ้นหน้าผม”¹⁶

ในบทความเรื่อง “อ่านเหียน มิง โจว” (Độc Nguyễn Minh Châu) หวางหงอกเหียน (Hoàng Ngọc Hiến) ได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจว่า ความแปลกใหม่ในเรื่องสั้น “ภาพเขียน” คือการใช้เทคนิคเล่าเรื่องผ่านการสารภาพผิดของตัวละคร ทั้งนี้ก็เพราะในสังคมเวียดนามนั้นมักจะคุ้นเคยกับการกล่าวโทษ (tố cáo) หรือการถูกกล่าวโทษ (bị tố

¹⁵ Nguyễn Minh Châu, ‘Bức tranh’ trong *Tập truyện ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1998. Pp. 40 – 41.

¹⁶ อ้างแล้ว หน้า 42 – 43.

cáo) มากกว่าการสารภาพผิด¹⁷ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในวรรณกรรมเวียดนามยุคสงคราม (1945 — 1975) ที่ตัวละครเอกของเรื่องมักเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ สิ่งที่พวกเขาทำคือการเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับตัวเอง เช่น ชาวนาที่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ดินราคาแพง ประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกดขี่ข่มเหง เป็นต้น ในขณะเดียวกันนักเขียนหรือผู้เล่าเรื่องทำหน้าที่หลักในการกล่าวโทษผู้ทำผิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของชนชั้นศักดินาและเจ้าของที่ดินที่ขูดรีดประชาชน ผู้ปกครองอาณานิคมชาวฝรั่งเศส หรือไม่ก็ทหารอเมริกัน แต่ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ เหงียน มิง โจว ได้นำเอาเทคนิคการเล่าเรื่องด้วยวิธีการสารภาพผิดมาใช้ในการนำเสนอเรื่องราว ตัวละครศิลปินในเรื่องต้องทนทุกข์กับความรู้สึกผิดในใจของตน ทั้งๆ ที่ไม่มีการกล่าวโทษใดๆ จากผู้อื่นของเขาเลย ความรู้สึกผิดบาปในใจของศิลปินเป็นตัวบังคับและทรมานให้ศิลปินสารภาพความผิดของตนออกมาอย่างซ้ำๆ ซึ่งก็เป็นวิธีลงโทษและทรมานของผู้เขียนต่อศิลปินด้วย

ในเรื่อง “ภาพเขียน” ตัวละครศิลปินมักพูดถึง หน้ากาก ซึ่งเขาต้องการนำมาปิดบังโฉมหน้าที่แท้จริงของตนเอง นั่นคือ เขาจะอายใจหรือกลัวที่จะเผยโฉมหน้าที่แท้จริงของตนเอง แต่ในที่สุดแล้ว เขาต้องยอมเผชิญหน้ากับความจริงและยอมรับความผิดของตนเอง ดังที่เราจะเห็นว่าคนที่ผู้เขียนให้ตัวละครนั่งอยู่หน้ากระจกเพื่อจะได้พิจารณาหน้าตาที่แท้จริงของตนเองและการที่ศิลปินลงมือวาดภาพหน้าตัวเองที่ปิดเบี่ยงด้วยสีน้ำมันนั้นล้วนแล้วแต่เป็นวิธีที่จะทำให้ศิลปินต้องยอมรับความหน้าไว้หลังหลอกของตนเองทั้งสิ้น ท้ายที่สุดแล้ว ศิลปินต้องยอมรับว่าสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้อุดมการณ์รับใช้ชาติและมวลชนของเขานั้นก็คือความเห็นแก่ตัว ซึ่งในที่นี้ เหงียน มิง โจว กำลังตั้งคำถามกับสังคมว่าความคิดเรื่องอุดมการณ์และการเสียสละเพื่อส่วนรวมนั้นได้ถูกบิดเบือนและนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือไม่ และในขณะเดียวกันการละเลยและเพิกเฉยต่อความต้องการของปัจเจกเช่นในกรณีของช่างตัดผมนั้น เป็นสิ่งที่สมควรหรือไม่ ในเมื่อท้ายที่สุดแล้ว ความเป็นส่วนรวมและความเป็นปัจเจกนั้นย่อมไม่สามารถแยกออกจากกันได้

วรรณกรรมเกี่ยวกับสงคราม

เรื่องราวเกี่ยวกับสงครามยังคงเป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจจากนักเขียนเวียดนามเสมอแม้ว่าสงครามได้ยุติลงแล้ว ความทรงจำเกี่ยวกับสงครามได้ถูกถ่ายทอดผ่านหน้าวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของวรรณคดีในยุคก่อนและหลังปี ค.ศ. 1975 สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในงานเขียนเกี่ยวกับสงคราม วรรณกรรมในหัวข้อสงครามในยุคก่อนปี ค.ศ. 1975 มักเน้นการบรรยายเหตุการณ์และความกล้าหาญของทหารและประชาชนฝ่ายเวียดนาม และหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงความพ่ายแพ้หรือความล้มเหลวของกองทัพฝ่าย

¹⁷ Hoàng Ngọc Hiến, ‘Độc Nguyễn Minh Châu’ trong *Văn Học... Gần và Xa*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2003. P. 228.

เวียดนาม แต่ในปลายทศวรรษที่ 1970 งานเขียนเกี่ยวกับสงครามส่วนหนึ่งพยายามที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรบและสิ่งที่เกิดขึ้นในแนวหน้ามากยิ่งขึ้น ผลงานที่โดดเด่นได้แก่นวนิยายเรื่อง *แผ่นดินสีขาว* (Đất Trắng) ของเหงียน จ่อง แอ้ง (Nguyễn Trọng Oánh) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งกล่าวถึงความล้มเหลวของกองกำลังเวียดนามในการรบปี ค.ศ. 1968 ในขณะนั้น รัฐบาลเวียดนามเหนือได้ปลุกระดมมวลชนครั้งใหญ่เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนสมัครเป็นทหาร โดยที่รัฐบาลกล่าวอ้างว่าเป็นการปลุกระดมเพื่อปลดปล่อยเวียดนามใต้ การสู้รบครั้งนั้นจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของเวียดนามเหนือและมีทหารและพลเรือนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก แต่เพื่อไม่ให้ประชาชนเสียขวัญและกำลังใจ นักเขียนบางคนได้รายงานว่าเป็นการสู้รบที่ได้รับชัยชนะ แม้วนวนิยายเรื่อง *แผ่นดินสีขาว* (Đất Trắng) ไม่ใช่นวนิยายที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมเหมือนกับนวนิยายเกี่ยวกับสงครามที่เขียนในยุคต่อมา เช่น *ปวตร้าวแห่งสงคราม* (Nỗi buồn chiến tranh) ของ บ่าว นิง (Bảo Ninh) แต่ก็อาจจะถือได้ว่าเป็นงานเขียนชิ้นแรกๆ ที่พยายามตีแผ่และถ่ายทอดเรื่องราวความสูญเสียของสงคราม

งานเขียนในยุคหลังสงครามยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพของสงครามในมิติที่แตกต่างจากเดิม นั่นคือ ในสงครามนั้นทุกคนล้วนแล้วแต่สูญเสีย และฝ่าย “เรา” ก็ไม่ต่างไปจากฝ่าย “เขา” ที่มีทั้งคนดี คนชั่ว คนกล้าหาญ คนขี้ขลาด ปะปนกัน เช่น ในนวนิยายเรื่อง *พวกเขาอยู่ร่วมสมัยเดียวกัน* (Họ cùng thời với những ai) ของ ไท่ บ้า เหล่ย (Thái Bá Lợi) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1980 และต่อมาได้รับรางวัลจากสมาคมนักเขียนเวียดนามในปี ค.ศ. 1993 ในผลงานเรื่องนี้ ไท่ บ้า เหล่ย ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของผู้คนที่ร่วมต่อสู้ในสนามรบ แม้ว่าชีวิตของตัวละครในเรื่องไม่ได้มีความผูกพันกันโดยตรงแต่ทุกคนก็ร่วมชะตากรรมในฐานะที่เป็นคนร่วมยุคสมัยเดียวกันที่ต้องเสียสละชีวิตในวัยเยาว์และชีวิตส่วนตัวของตนเพื่อร่วมรบในสงคราม แต่ผู้เขียนก็สามารถบรรยายชีวิตของพวกเขาในแง่มุมต่างๆ กันทั้งความสุข ความทุกข์ ความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ ความอ่อนแอ และความปรารถนาของพวกเขา เช่น บางคนหนีทหาร บางคนไม่กล้าที่จะเปิดเผยความรู้สึกของตนต่อหญิงที่ตนรัก งานเขียนชิ้นนี้ทำให้เราเห็นว่าสุดท้ายแล้วพวกเขาล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลธรรมดาที่มีความรู้สึกและความปรารถนาในชีวิตไม่ต่างจากคนอื่น ๆ แต่สิ่งที่ทำให้พวกเขาแตกต่างก็คือยุคสมัยของพวกเขา พวกเขาเป็นคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในช่วงสงคราม ดังที่ผู้เขียนสรุปไว้ในตอนท้ายของเรื่อง

เรื่องราวของเพื่อนๆ ที่ผมเล่ามาก็มีเพียงเท่านี้ มีทั้งคนดี คนเลว คนทรยศ คนซื่อสัตย์ และแม้แต่ในตัวของคนๆ เดียวกันก็อาจมีบางเวลาที่กล้าหาญ และบางเวลาที่อ่อนแอ ในขณะที่บางคนอยู่อย่างแสนสวาง ส่วนบางคนก็มีความรักที่เร้าร้อน นอกจากนี้ก็มีคนที่อ่อนไหวง่าย และบางคนเป็นคนมั่นคง บางคนฉลาด บางคนก็เขื่องช้า พวกเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่บังคับให้พวกเขาตั้ง

เต็มทีกับชีวิต นั่นเป็นช่วงเวลาอันแสนบริสุทธิ์และจริงใจที่สุด คิดถึงทีไรก็เหมือนน้ำตาจะไหลทุกครั้ง มีคนถามผมว่า

- พวกเขามุ่งหวังอะไรในชีวิต

แน่นอนว่าพวกเขาต้องการอยู่จนถึงวันแห่งชัยชนะ แต่สิ่งนั้นก็อาจจะไม่สำคัญเท่ากับตอนนี้ที่พวกเขากำลังมีชีวิตอยู่ พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของแผ่นดินนี้ เพราะพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของพวกเรา อยู่ร่วมยุคสมัยเดียวกัน พวกเขาเหนื่อยห่อ ไม่ใช่ว่าใครอื่นที่ทำให้เราทั้งซาบซึ้งใจ เจ็บปวด และเคารพนับถือ ครั้งหนึ่งเราเคยอยู่กันอย่างนั้น ช่างเรียบง่ายเหมือนกับชีวิตของทุกคน แต่ขณะเดียวกันก็ควรค่าแก่การคำนึงถึง¹⁸

การเผชิญหน้ากันระหว่างเหนือและใต้ในยุคหลังสงคราม

สงครามและการสู้รบกันอย่างยาวนานระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ได้สร้างความแตกแยกและความหวาดระแวงให้กับผู้คนทั้งสองภาคเป็นอย่างมาก เมื่อสงครามเวียดนามยุติลงในปี ค.ศ. 1975 ผู้คนทั้งสองภาคต้องเผชิญหน้ากันอีกครั้ง แต่ครั้งนี้เปลี่ยนสถานภาพจากปรปักษ์เป็นเพื่อนร่วมชาติ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการรวมประเทศได้เกิดขึ้นแล้วอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 แต่ความหวาดระแวงระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ก็ยังคงมีอยู่ เช่น ในปี ค.ศ. 1981 เจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมได้กวาดล้างหนังสือและสิ่งพิมพ์สมัยรัฐบาลเวียดนามใต้ รวมทั้งข้อเขียนที่ขัดกับอุดมการณ์สังคมนิยมหรือไม่เป็นไปตามแนวทางของพรรค ซึ่งรวมจำนวนของหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่ถูกเรียกเก็บภายในเมืองไซ่ง่อนแล้วมีน้ำหนักถึง 60 ตัน¹⁹ นวนิยายเรื่อง *ภาคที่ถูกเผาไหม้* (Miền Cháy) ของเหงียน มิงโจว ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1977 สะท้อนให้เห็นว่าการเผชิญหน้ากันอีกครั้งระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องอาศัยความสมานฉันท์และการให้อภัยเช่นเดียวกันกับแม่เอม (Êm) ในเรื่อง ซึ่งเป็นผู้หญิงที่สามีของทั้งเธอจำนวนสี่คน และลูกชายอีกเจ็ดคนของเธอเสียชีวิตในสงครามเวียดนาม หลังจากที่สงครามยุติ เหียน (Hiên) ซึ่งเป็นเพื่อนในสนามรบของเหงีย (Nghĩa) ลูกชายคนเล็กของเธอที่ถูกฆ่าตายในภาคใต้ ได้นำเด็กชายซิง (Sinh) มาจากไซ่ง่อน และมอบให้แม่เอมช่วยเลี้ยงดูเนื่องจากซิงกำพร้าทั้งพ่อและแม่ เหียนไม่ได้บอกรายละเอียดมากนักว่าเด็กคนนี้เป็นลูกเต้าเหล่าใคร แต่เธอก็รักเด็กน้อยเหมือนลูกแท้ๆ ของตนแต่แล้ว ในเวลาต่อมาเธอค้นพบความจริงว่าเด็กชายคนนี้เป็นลูกชายของทหารของกองทัพเวียดนามใต้ซึ่งเป็นคนลี้ภัยกระสุนปืนสังหารเหงีย ลูกชายคนเล็กของเธอเอง และนี่คือสิ่ง

¹⁸ Thái Bá Lợi. *Họ cùng thời với những ai*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 2003. Pp. 238 – 239.

¹⁹ Võ Phiến. *Literature in South Vietnam 1954-1975*. Vietnamese Language and Culture Publications of Australia, 1992. P. 5.

ที่ท้าทายแม่เฒ่าว่าจะจัดการกับสถานการณ์เช่นนี้อย่างไร ซึ่งสุดท้ายเธอก็สามารถสะกดกลั้นความเกลียดชังและเคียดแค้นในใจ และนำเด็กชายไปมอบให้กับพ่อของเด็ก

เขียนเองก็ต้องการเห็นผู้เป็นแม่สามารถผ่านพ้นความท้าทายอันยิ่งใหญ่ที่พวกเราทุกคนกำลังเผชิญอยู่ แม้มันจะหมายถึงความเจ็บปวดที่เกิดจากช่วงเวลาสามสิบปีแห่งการจับอาวุธสู้กับข้าศึกและมีพวกเราบางคนถืออาวุธให้ข้าศึกประหารชีวิตพวกเราตัวเอง²⁰

ผู้เขียนต้องการให้แม่เฒ่าเป็นตัวอย่างสำหรับชาวเวียดนามจากทั้งสองภูมิภาคคือเหนือและใต้ที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวให้กับสงครามแต่สามารถที่จะเอาชนะความเสียหายหรือความแค้นใจและสามารถที่จะหันหน้าเข้าหากันได้เช่นเดียวกับที่แม่เฒ่าทำได้สำเร็จ นอกจากนี้การสร้างประเทศในยุคหลังสงครามยังต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากันและการพูดคุย ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะไม่ใช่เรื่องง่ายหลังจากความขัดแย้งที่ยาวนานเกือบสามสิบปี ดังที่สะท้อนในคำพูดที่นายทหารจากภาคเหนือกล่าวกับนายทหารจากภาคใต้

พวกเรานั่งคุยกันธรรมดาแค่นั้นเอง ในช่วงระยะสุดท้ายของสงครามหรือก่อนหน้านี้ เหตุการณ์ก็ผ่านไปแล้ว พวกเราลองนั่งประเมินประวัติศาสตร์กันอีกครั้ง ในฐานะของคนเวียดนามเหมือนกัน คุณพูดได้ตามสบายเลย และผมก็จะทำอย่างนั้นเหมือนกัน ที่จริงนี้ พวกเราเคยคุยกันด้วยลูกปืนมาก่อน แต่ยังไม่เคยได้นั่งลงและคุยกันด้วยคำพูดจริงๆ เลย²¹

ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนได้พยายามชี้ให้เห็นว่าอดีตที่ผ่านมาแม้จะสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้ที่สูญเสียแต่ก็เป็นสิ่งที่จะต้องข้ามผ่านพ้นไปให้ได้ เนื่องจากประเทศต้องประสบกับปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญกว่า นั่นคือ ปัญหาเรื่องปากท้อง

หลายสิบปีที่ผ่านมา ผู้คนต้องพลัดพรากจากกัน ครอบครัวและหมู่บ้านเหมือนถูกฉีกออกจากกันเป็นเสี่ยงๆ แต่ตอนนี้ภรรยาได้พบกับสามี แม่ได้พบลูก ผู้คนในครอบครัวได้กลับมาอยู่รวมกันอีกครั้ง แต่เรื่องราวเหล่านี้แม้จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อสภาพจิตใจ แต่สุดท้ายก็คงผ่านเลยไป เหมือนกับความเกลียดชัง ความแค้น หรือความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างเรา – เขา อันเป็นผลพวงของสงครามซึ่งขณะนี้กำลังค่อยๆ จางไป ตอนนี้ ผู้คนกำลังประสบกับความ

²⁰ Nguyễn Minh Châu. *Miền Cháy*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1977. P. 441.

²¹ อ้างแล้ว หน้า 379.

กังวลใจอย่างใหญ่หลวง และเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่เร่งด่วน นั่นคือ ไม่มีบ้าน
กับระเบิด และโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ แต่ปัญหาใหญ่ที่สุดสำหรับทุกคนคือปีนี้
จะต้องทนหิวและอดอยากกันอีกแล้ว! ²²

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือเหียงน มิง โจว คาดการณ์ไว้ในนวนิยายเรื่องนี้
ก็คือปัญหาระหว่าง ความเป็นปัจเจก (cái tôi) ที่จะกลับมาอีกครั้ง ในยุคสงครามผู้คนอาจจะ
ลืมปัญหาและความต้องการส่วนตัวและทำทุกอย่างเพื่อส่วนรวม (cái ta) เพื่อประเทศชาติได้
แต่ในยุคหลังสงครามเมื่อภารกิจต่อประเทศเสร็จสิ้นแล้ว “ความเป็นปัจเจก” ซึ่งเคยถูกประณาม
ว่าเป็นคุณสมบัติของชนชั้นนายทุนน้อย (tiểu tư sản) ก็กลับมาครั้งและยากที่จะควบคุมได้
เหมือนกับที่ตัวละคร ชวน ที (Xuân Thi) กล่าวไว้ในเรื่อง

ผมเองก็เป็นพวกชนชั้นนายทุนน้อยซึ่งมักจะอยากกบฏและแตกต่างจากคน
อื่นๆ อยากจะปฏิวัติตัวเอง พวกเขารักและเกลียด “ความเป็นปัจเจก” แต่ใน
โลกนี้ “ความเป็นปัจเจก” ของพวกนายทุนน้อยกลับเป็นสิ่งที่ทนทานที่สุด ²³

นวนิยายเรื่อง *ภาคที่ถูกเผาไหม้* (Miền Cháy) ของเหียงน มิง โจว จึงเป็นเสมือน
การคาดการณ์ของผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหาของสังคมในยุคหลังสงครามเมื่อภาคเหนือและภาคใต้
ของประเทศได้กลับมารวมเป็นประเทศเดียวกันอีกครั้ง ผู้เขียนได้ตั้งคำถามว่าผู้คนจะอยู่กัน
อย่างไรหลังจากที่ได้สู้รบกันมายาวนาน และที่สำคัญอุดมการณ์ของสังคมนิยมที่เน้น “ความ
เป็นส่วนรวม” นั้นจะต้องถูกทำลายด้วย “ความเป็นปัจเจก” ที่เคยถูกกดทับไว้ในช่วงสงคราม

ผลงานอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนเรื่องราวของการพบปะกันอีกครั้งของผู้คนจากภาคเหนือ
และภาคใต้ คือ นวนิยายเรื่อง “พบกันเมื่อสิ้นปี” (Gặp gỡ cuối năm) ของเหียงน ขาย
(Nguyễn Khải) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1981 ในเรื่อง ผู้เล่าเรื่องบรรยายถึงการพบ
หน้ากันอีกครั้งของญาติพี่น้องจากภาคเหนือและภาคใต้กลับมาพบกันอีกครั้งในวันสิ้นปีเพื่อ
ฉลองการส่งท้ายปีเก่าและต้อนรับปีใหม่ ซึ่งในช่วงสงครามนั้นญาติพี่น้องที่อยู่ทางเหนือและทาง
ใต้ขาดการติดต่อกันเนื่องจากอยู่ในภาวะสงคราม การแบ่งเขตประเทศเหนือและใต้ที่เส้นขนาน
ที่ 17 ในปี ค.ศ. 1954 นั้นเป็นการกำหนดเส้นแบ่งทางกายภาพและตามกำลังทหาร หากแต่ใน
ความสัมพันธ์ของหมู่เครือญาติแล้วยากที่จะแบ่งได้อย่างเด็ดขาด นอกจากนี้ ยังมีผู้คนอีก
จำนวนมากซึ่งเคยอยู่ทางภาคเหนือแต่อพยพลงไปอยู่ทางใต้ และชาวใต้จำนวนหนึ่งที่อพยพไป
อยู่ทางเหนือ ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนดำเนินเรื่องด้วยบทสนทนาของกลุ่มญาติพี่น้องซึ่งครั้ง

²² อ้างแล้ว หน้า 48.

²³ อ้างแล้ว หน้า 428.

หนึ่งเคยได้เชื่อว่าอยู่กับคนละชั่วความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ในนวนิยายเรื่อง “พบกันเมื่อสิ้นปี” (Gặp gỡ cuối năm) เหยียน ชาย ได้ชี้ให้เห็นว่าในชีวิตจริงนั้นเป็นเรื่องซับซ้อนเกินกว่าที่จะแบ่งกลุ่มคนได้อย่างชัดเจน เช่น ในกรณีของ กวี (Quý)

อันที่จริง ผมอยู่นอกเหนือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสมัยรัฐบาลเวียดนามใต้ ผมถูกมองว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ ไม่ใช่ที่ไว้เนื้อเชื่อใจ พอถึงสมัยคอมมิวนิสต์ ผมกลายเป็นข้าราชการของรัฐบาลหุ่น (รัฐบาลของเวียดนามใต้) ทำให้เป็นบุคคลที่น่าสงสัย แฮ่ ไม่มีข้างไหนยอมรับผมเข้ากลุ่มเลยซักคน²⁴

นอกจากปัญหาการแบ่งแยกกลุ่มผู้คนตามอุดมการณ์ทางการเมืองซึ่งเต็มไปด้วยความซับซ้อนแล้ว ทักษะคติของชาวเวียดนามต่อการรวมประเทศในปี ค.ศ. 1975 ยังแตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนได้ประโยชน์และกลุ่มคนที่เสียประโยชน์ สถานภาพทางสังคมของคนบางคนอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ในชั่วข้ามคืน เช่น ในกรณีของ หาว (Hảo) และญาติผู้พี่ของเธอซึ่งต่างก็มีความรู้สึกที่แตกต่างกันในการพบหน้ากันอีกครั้ง

ญาติผู้น้องโผเข้ากอดญาติผู้พี่ ร้องไห้โฮ “บุญแท้งๆ ที่มีการปฏิวัติ ทำให้น้องได้มีโอกาสพบพวกพี่อีกครั้ง” แต่ญาติผู้พี่กลับพูดด้วยท่าที่รังเกียจว่า “ฉันไม่ได้อยากพบเธอเลยสักนิด เจอกับเธอนี้ ดวงฉันคงต้องไปขอทานแน่”²⁵

ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสถานภาพของญาติผู้พี่ที่อยู่ทางภาคใต้ได้เปลี่ยนไปจากเดิม การเข้ามาของกองกำลังการปฏิวัติและการพัฒนาประเทศตามแบบสังคมนิยมทำให้เธอมีสถานะเป็นพวกชนชั้นนายทุนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้แล้ว ผู้เล่าเรื่องยังสะท้อนปัญหาที่เกิดจากมุมมองของชาวเวียดนามเหนือเองด้วยที่มีทัศนคติว่าตนเป็นผู้ชนะและถึงเวลาแล้วที่ตนจะได้เสวยสุขจนไม่นึกถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง เช่น ในกรณีของ หาว

หาวพูดกับสามีอย่างไม่กระดากปากว่า “เรื่องอะไรกันที่ฉันต้องอาย ฉันยอมทิ้งบ้านหลังใหญ่ติดตามสามีที่ร่วมรบในสงคราม ต้องหลบอยู่ในหลุมหลบภัยมีแต่ดินโคลนเป็นสับๆ ปี ตอนนี้ลูกผัวฉันเพิ่งจะได้ลืมตาอ้าปากกับเขาบ้าง ฉันเองก็เพิ่งได้สบายกับเขาบ้าง ฉันต้องอวดความสุขของฉันบ้างซิ ส่วนพวกตามอเมริกัน สุขสบายทุกอย่าง ตอนนี้พวกนั้นต้องลำบากบ้างก็ถือว่าสมควรแล้ว

²⁴ Nguyễn Khải. *Tuyển tập Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999. P. 13.

²⁵ อ้างแล้ว หน้า 20

ไม่ใช่หรือ มันก็ยุติธรรมแล้ว ไม่ใช่หรือ ฉันไม่ได้ขอใครกินนะ ทำไมฉันต้องอายด้วย²⁶

หรือในอีกตอนหนึ่งจากคำพูดของคุณน้ำเจ้าของบ้านที่อาจจะถือได้ว่าเป็นตัวแทนของคนเวียดนามใต้ที่พูดประชดประชันคนเวียดนามเหนือที่ถือว่ามือกีฬามากกว่าคนใต้ในช่วงหลังการรวมประเทศ

พูดสั้นๆ ก็คืองานเลี้ยงวันนี้ไม่มีอาหารและเครื่องดื่มดีๆ ถ้าพี่อยากได้งานเลี้ยงปีใหม่ก็พร้อมพร้มเหมือนเมื่อก่อนก็ให้ไปบ้านอื่นเถอะ ที่บ้านพี่ยังกินดีกว่าบ้านฉัน ฉันรู้ว่าพี่ตามการปฏิบัติเลยได้ดิบได้ดี ส่วนบ้านนี้เป็นบ้านด้านการปฏิบัติจึงไม่มีกินอย่างนี้ หมาโอกาสทุกอย่าง ไม่ทัดเทียมคนอื่นเขา พี่เลือกเอาเองก็แล้วกัน²⁷

เช่นเดียวกันกับนวนิยายเรื่อง *ภาคที่ถูกเผาไหม้ (Miên Cháy)* ของเหงียน มิง โจว นวนิยายของเหงียน ชาย ได้สะท้อนถึงความกังวลของผู้เขียนต่อสถานการณ์และความรู้สึกของผู้คนในสองภูมิภาคที่มองการรวมประเทศต่างกันและหากไม่มีความพยายามที่จะประนีประนอมและปรับทัศนคติของผู้คนในยุคสงครามแล้ว รอยร้าวและความแตกแยกของผู้คนจากภาคเหนือและใต้ก็ยากที่สมานกันได้อย่างแท้จริงแม้ว่าการสู้รบจะยุติลงแล้ว

ปัญหาเศรษฐกิจในยุคหลังสงคราม

ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่นักเขียนหลายคนให้ความสนใจ เช่น เหงียน มิง โจว ได้แสดงความกังวลใจไว้ในนวนิยายเรื่อง *ภาคที่ถูกเผาไหม้ (Miên Cháy)* และในช่วงเวลาต่อมาได้เขียนถึงประเด็นปัญหานี้อย่างละเอียดมากขึ้นในนวนิยายเรื่อง *ผู้ที่ออกมาจากป่า (Những Người đi từ trong Rừng ra)* ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งตัวละครส่วนใหญ่ในเรื่องนี้ยังเป็นตัวละครเดิมที่ปรากฏในเรื่อง *ภาคที่ถูกเผาไหม้* ซึ่งผู้เขียนสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้คนในยุคหลังสงครามและเข้าสู่ยุคแห่งสันติภาพ เนื้อหาของเรื่องอยู่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ซึ่งซากปรักหักพังจากสงครามยังทันไม่หายไป

แผ่นดินแห่งนี้ เมื่อสามปีที่แล้วยังต้องประสบกับช่วงเวลาแห่งประวัติศาสตร์ที่โหดร้ายและต้องต่อสู้กับกองกำลังทหารของเวียดนามใต้ซึ่งได้รับการสนับสนุน

²⁶ อ้างแล้ว หน้า 25

²⁷ อ้างแล้ว หน้า 35

ด้านอาวุธจากอเมริกา นั่นเป็นช่วงเวลาก่อนการเข้าโจมตีครั้งสุดท้ายของทหารเพื่ออิสรภาพ ตอนนี้ ชีวิตกำลังเคลื่อนตัวสู่หน้าต่อไปของประวัติศาสตร์²⁸

ในเรื่องนี้ กลุ่มทหารที่เพิ่งเสร็จสิ้นภารกิจจากการสู้รบกลับออกมาจากในป่าและถูกส่งไปประจำการที่หน่วยสหกรณ์แห่งหนึ่งซึ่งดูแลด้านการประมงและอาหารทะเล ซึ่งทำให้เหียน (Hiên) ตัวละครเอกของเรื่องต้องตระหนักว่าชีวิตหลังสงครามและปัญหาเรื่องปากท้องนั้นยุ่งยากกว่าการเป็นทหารมาก

เหียนไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าการทำมาหากินนั้นจะเป็นงานที่ยากขนาดนี้ แต่ตอนนี้เขาารู้แล้วว่างานที่เขาเคยคิดว่าเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจับปลาในทะเลหรือปลูกข้าวในนา งานพวกนี้ไม่ง่ายเลยแม้แต่นิดเดียว²⁹

เนื้อหาของนวนิยายเล่มนี้เรียกร้องให้ประชาชนของประเทศทั้งเหนือและใต้สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเพื่อที่จะได้เป็นประเทศสังคมนิยมอย่างสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนได้สะท้อนภาพปัญหาของประเทศในยุคหลังสงครามได้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ผู้เขียนบรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศในช่วงทศวรรษที่ 1980 เช่น ปัญหาเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลในรูปแบบที่ต่างกันไป การวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มชาวจีนในเวียดนามซึ่งคงเป็นผลพวงมาจากปัญหาพิพาทระหว่างจีนและเวียดนามที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1979 การอพยพย้ายถิ่นของผู้คน แต่ภาพที่เด่นชัดที่สุดคงจะเป็นปัญหาเรื่องความยากจนและความอดอยาก เช่น ผู้เขียนบรรยายว่าบางครอบครัวมีข้าวกับเกลือเป็นอาหารเท่านั้น

แม้ว่าผู้เขียนจะยอมรับว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคหลังสงครามมีข้อบกพร่องรวมถึงปัญหาของสหกรณ์และระบบคอมมูน แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในระบบสังคมนิยมและเห็นว่าคุณธรรมของข้าราชการและประชาชนจะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่ออุดมการณ์ของสังคมนิยมนั้นเริ่มสั่นคลอนอย่างเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากการสนทนากันระหว่างตัวละคร ต่วน (Tuần) และ แม่ (Mế) คำถามของต่วนที่ว่าคนเรามีชีวิตอยู่เพื่ออะไรทำให้แม่แปลกใจเพราะก่อนหน้านี้พวกเขาไม่เคยคิดถึงคำถามเหล่านี้มาก่อนเลยเนื่องจากเป้าหมายในชีวิตของผู้คนนั้นชัดเจนคือการต่อสู้เพื่อให้ได้มาเพื่อสันติภาพและรักษาเอกราชของประเทศ แต่ค่านิยมของผู้คนในยุคหลังสงคราม

²⁸ Nguyễn Minh Châu. *Những Người đi từ trong Rừng ra*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1982. P.

²⁶.

²⁹ อ้างแล้ว หน้า 75.

นั้นเปลี่ยนไปรวมทั้งความเชื่อมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมด้วย ดังที่สะท้อนผ่านคำพูดของตัวละคร แม่

ทำไม ทำไมนายถึงไม่กล้าตอบว่า “พวกเราอยู่เพื่อต่อสู้เพื่อสังคมนิยม” อะไรที่ทำให้นายพูดไม่ได้ เมื่อถามอย่างนี้ เราก็ตอบอย่างนี้สิ แต่ทำไมถึงตอบยากจัง พูดยากจัง ทำไม ทำไมนะตั้งแต่วันที่พวกเราถูกลบออกจากป่าแล้วถึงรู้สึกกระดากปากที่จะเรียกตัวเองว่าเจ้าหน้าที่ของพรรค เป็นนักคอมมิวนิสต์?³⁰

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและความล้มเหลวของระบบสหกรณ์สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในนวนิยายสองเรื่องของนักเขียนภาคใต้ เหงียน หม่ง ต่วน (Nguyễn Mạnh Tuấn) คือเรื่อง *ยืนอยู่ริมทะเล* (Đứng trước biển) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1982 และเรื่อง *เกาะจ๋าม* (Cù Lao Tràm) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1985 งานเขียนทั้งสองชิ้นนี้ได้รับความสนใจจากผู้อ่านอย่างมาก เนื่องจากผู้เขียนได้ตีแผ่ปัญหาสังคมซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ในยุคนั้นไม่กล้าที่พูดในที่สาธารณะแม้ว่าปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน ระบบราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือวัตถุนิยม เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ในนวนิยายเรื่อง *ยืนอยู่ริมทะเล* (Đứng trước biển) ผู้เขียนพยายามนำเสนอว่า คุณธรรมของผู้รับผิดชอบต่อกิจการของบ้านเมืองนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ หากไม่ยึดมั่นในคุณธรรมแล้ว ผู้คนก็จะตกเป็นลงไปในหลุมพรางของวัตถุนิยมหรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจนหลงลืมหน้าที่ต่อบ้านเมือง ส่วนในเรื่อง *เกาะจ๋าม* (Cù Lao Tràm) นั้น ผู้เขียนสะท้อนภาพสังคมชนบทที่ชาวนาส่วนใหญ่ยังคงเชื่อมั่นต่อการพัฒนาประเทศตามระบอบสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ แต่พวกเขาเริ่มต่อต้านเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นที่ใช้อำนาจกดขี่ประชาชนและเอารัดเอาเปรียบประชาชนเพื่อประโยชน์ส่วนตน และยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาเริ่มสิ้นหวังกับเศรษฐกิจของประเทศ เช่นที่สะท้อนผ่านตัวละครเซ็ง (Sâng)

เห็นกันหรือยัง ไม่มีกลุ่มสหกรณ์ก็ดีเหมือนกัน ขอแค่ให้ฟ้าฝนเป็นใจ ฤดูเก็บเกี่ยวได้ผลก็พอ เจ้าเซ็งคนนี้เดินตามการปฏิวัติมาตลอดชีวิต แต่จนวันนี้ก็ยังมือเปล่า ที่มันยอมสนับสนุนการปฏิวัติก็เพื่อจะได้มีโอกาสกลับมาทำนา ทำสวนบนที่ดินของตนเอง ได้อยู่ในบ้านที่ไม่ใช่เล้าหมูอย่างที่เป็นอย่างทุกวันนี้ มัน

³⁰ อ้างแล้ว หน้า 48.

เองก็อยากมีวิทยุ โทรทัศน์ รถมอเตอร์ไซด์ เหมือนคนรวยๆ เขาเหมือนกัน
ไม่ใช่ต้องกลับมาแบ่งปันความทุกข์กันเหมือนเดิมอย่างนี้³¹

ตัวละครเอกในเรื่องคือ นัม จ่า (Năm Trà) ซึ่งเป็นหัวหน้าสหกรณ์ พยายามที่จะต่อสู้เพื่อประโยชน์ของสังคมและยึดมั่นในอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์อย่างเคร่งครัด แต่เธอก็อดรู้สึกเดียวดายไม่ได้เมื่อเพื่อสมาชิกพรรคหลายคนเริ่มละทิ้งอุดมการณ์และแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาคความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทซึ่งมีระดับของการพัฒนาที่แตกต่างกันมากจนชาวบางส่วนเริ่มอพยพเข้าไปหางานทำในเขตเมืองมากขึ้น และยังเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนยากลำบากมากยิ่งขึ้น ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของสังคมนิยมก็ยิ่งลดน้อยลง ซึ่งตัวนัม จ่า เองก็ไม่สามารถอธิบายให้ชาวบ้านเข้าใจได้ถึงปัญหาและทางออกของประเทศที่อยู่ท่ามกลางวิกฤตทางเศรษฐกิจ

- นัมเอ๊ย น้ำถามจริงๆ เอะ การที่ทุกบ้านมีวิทยุกันคนละเครื่องอย่างนี้ ถือว่าเราไปถึงสังคมนิยมกันแล้วหรือยัง
หลังจากที่ได้ยินคำถามนั้น ทุกคนพากันหัวเราะสนุกสนาน แต่จริงๆ แล้ว ต่างพยายามกลั้นน้ำตาไว้อย่างเต็มสามารถ³²

นอกเหนือไปจากประเด็นด้านเศรษฐกิจแล้ว นวนิยายของเหงียน แหม่ง ต่วน ยังนำเสนอประเด็นด้านสังคม นั่นคือ ปัญหาด้านอคติเรื่องเพศ แม้ว่านัม จ่า เป็นแกนนำของสหกรณ์และมีความรู้ความสามารถแต่เธอต้องประสบปัญหาการยอมรับจากสมาชิกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังสงครามที่บรรดาผู้ชายกลับมาจากสนามรบและต้องการบริหารงานของสหกรณ์และการเมืองท้องถิ่นเองแทนที่จะต้องฟังคำสั่งของผู้หญิง แม้แต่สามีของนัม จ่า เองก็ทำใจไม่ได้ที่เขาเป็นแค่สมาชิกธรรมดาของสหกรณ์ในขณะที่ภรรยาเป็นสมาชิกแกนนำ อันที่จริงแล้ว สามีของนัม จ่า ก็ไม่ต่างไปจากทหารที่กลับมาจากสนามรบอีกหลายคนที่ไม่มีความชำนาญด้านอาชีพอื่นๆ ทำให้ยากต่อการปรับตัวเข้ากับชีวิตหลังสงคราม

แม้ว่าแนวการเขียนและกลวิธีการนำเสนอในนวนิยายของเหงียน แหม่ง ต่วน ทั้งสองเรื่องนี้จะไม่มี ความแปลกใหม่หรือแตกต่างจากงานเขียนในแนวสังคมนิยมสังคมนิยมในยุคก่อนหน้านี้นักนัก แต่ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ผู้เขียนพยายามนำเสนออย่างตรงไปตรงมานั้นเป็นการเตือนให้ผู้อ่านตระหนักถึงภาวะวิกฤตของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ยังหยิบยกปัญหาสำคัญของประเทศในขณะนั้น คือปัญหาเรื่องจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่น

³¹ Nguyễn Mạnh Tuấn. *Cù Lao Tràm*. Vol. 1. NXB Hải Phòng, 1985. P. 227.

³² Nguyễn Mạnh Tuấn. *Cù Lao Tràm*. Vo2 . NXB Hải Phòng, 1985. P. 191.

และความเสื่อมถอยของอุดมการณ์เป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนไม่น้อยไปกว่าปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ปัญหาในชีวิตประจำ เช่น ปัญหาปากท้อง การทำมาหากิน หรือ ปัญหาครอบครัว เป็นประเด็นที่ถูกกละเลยในวรรณคดีเวียดนามยุคสงคราม (ค.ศ. 1945 – 1975) เนื่องจากถูกมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับปัญหาเร่งด่วนของประเทศชาติคือการต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติอย่างฝรั่งเศสและอเมริกา แต่ในยุคหลังสงคราม วรรณคดีเริ่มให้ความสนใจกับปัญหาในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เช่น เรื่องสั้น “อยู่กับสองด้านของเวลา” (Sống với thời gian hai chiều) ของนักเขียน หู ตู นาม (Vũ Tú Nam) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1983 สะท้อนให้เห็นถึงมิติของชีวิตผู้คนที่มีความซับซ้อนและส่วนตัวไม่ต่างกัน ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวของนายอาน (An) ซึ่งเป็นทหารร่วมรบในแนวหน้าเกือบตลอดชีวิตของเขา แต่เมื่อสงครามยุติลง เขาก็มีโอกาสได้เดินทางกลับมาหาครอบครัวของตนอีกครั้ง ซึ่งทำให้เขาตระหนักว่าชีวิตหลังสงครามนั้นมีความซับซ้อนกว่าชีวิตในสนามรบเสียอีก และที่สำคัญเขาได้เรียนรู้ว่าเขาไม่ได้ทำหน้าที่เป็นพ่อและสามีที่ดีเลยตลอดเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าเขาได้ทำหน้าที่ของพลเมืองและทหารที่ดีในการต่อสู้เพื่อประเทศชาติมาโดยตลอดก็ตาม

นอกจากนี้ เขายังค้นพบความจริงที่ทำให้ชีวิตของเขายิ่งยุ่งยากไปกว่าเดิม นั่นคือ หง่าน (Ngàn) คนรักเก่าของเขายังคงยึดมั่นกับสัญญาสมัยวัยรุ่นและยังรอคอยเขาอยู่ และเมื่อหง่านได้รับบิง (Bình) มาเป็นลูกบุญธรรม เธอก็ได้สอนลูกสาวบุญธรรมของตนให้เรียกนายอานเป็นพ่อ และบิงมีครอบครัวและลูกชายของตนเอง เธอก็สอนลูกชายให้เรียกอานว่าเป็นคุณตา สุดท้ายอานก็ยอมรับทั้งบิงและลูกชายของเธอแม้ว่าพวกเขาไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกันเลยก็ตาม ความสัมพันธ์และสถานการณ์เหล่านี้ทำให้เราเห็นถึงความซับซ้อนของชีวิตที่ไม่ลงตัว เช่น ความเจ็บปวดของหง่านที่ไม่ได้แต่งงานกับอาน ความเสียใจที่บิงที่รู้ว่าเธอเป็นเพียงบุตรบุญธรรมและอานไม่ใช่พ่อของเธอ และความลำบากใจของนายอานที่รู้ว่ามิใช่บุคลอ้างว่าเป็นภรรยาและบุตรสาวของเขา และจากความสัมพันธ์ของอานและหง่าน เรายังได้เรียนรู้ว่าในความสัมพันธ์ของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องอาศัยความระมัดระวัง มิฉะนั้นแล้ว เราอาจจะสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้อื่นได้โดยไม่ได้

เรื่องสั้น “อยู่กับสองด้านของเวลา” (Sống với thời gian hai chiều) ของ หู ตู นาม (Vũ Tú Nam) ยังแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของมนุษย์นั้นไม่เพียงแต่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้น เช่น ในกรณีของอาน นอกจากเป็นทหารแล้ว เขายังเป็นพ่อ เป็นสามี แม้ว่าสงครามได้ยุติลงและหน้าที่ของเขาต่อบ้านเมืองเสร็จสิ้นลงแล้ว แต่หน้าที่ของเขาต่อครอบครัวและบุคคลรอบข้างก็ยังคงดำเนินต่อไป และที่สำคัญก็คือชีวิตหลังสงครามนั้นไม่ง่ายอย่างที่คิด

การเปลี่ยนหัวข้อจากสงครามมาสู่หัวข้อปัญหาประจำวันนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนใน

นวนิยายเรื่อง ฤดูที่ใบไม้ร่วงในสวน (Mùa lá rụng trong vườn) ของนักเขียนชื่อดัง มา วัน ค่าง (Ma Văn Kháng) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1985 ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนสะท้อนปัญหาในครอบครัวของชนชั้นกลางในเมืองซึ่งกำลังประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจและความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรมที่ส่งผลกระทบต่อค่านิยมของผู้คนและระบบครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม ในเรื่อง นายบัง (Bằng) ผู้เป็นข้าราชการบำนาญ ครอบครัวของเขาเป็นครอบครัวที่มีเกียรติและตัวเขาเองก็ได้พยายามเข้มงวดกับลูกๆ เนื่องจากต้องการให้ลูกทุกคนเป็นคนดีและประสบความสำเร็จในชีวิต แต่ความพยายามของนายบังนั้นไม่เป็นผลและในบั้นปลายของชีวิตของเขาก็ต้องทนเห็นชะตาชีวิตของลูกๆ ที่ไม่ได้เป็นไปตามที่เขาหวัง

เริ่มจาก กือ (Cử) ลูกชายของเขาหนีออกจากบ้านและอพยพไปอยู่ประเทศแคนาดา และก่อนที่เขาตัดสินใจฆ่าตัวตาย เขาได้ส่งจดหมายไปยังบิดาเพื่ออธิบายว่าเหตุใดเขาถึงตัดสินใจเช่นนั้น สาเหตุที่ทำให้เขาหนีออกจากประเทศเพราะเขารู้สึกเหมือนตัวเองไม่เคยดีพอสำหรับมาตรฐานของครอบครัวและความคาดหวังของสังคม เขาถูกคนรอบข้างประณามเพียงเพราะเขาพูดถึงความหิวและความทุกข์ยากที่เขาต้องประสบสมัยต้องไปรบอยู่แนวหน้า ก็อเริ่มหมดหวังกับสังคมและรู้สึกว่าสังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคลมากเกินไปในการที่ต้องเสียสละเพื่อสังคมโดยไม่เรียกร้องสิ่งใด

อาจโชคดีสำหรับนายบังที่เขาเสียชีวิตลงก่อนที่จะได้เห็นความล้มเหลวในชีวิต ครอบครัวของด่ง (Động) ผู้เป็นลูกชายคนโต ความขัดแย้งในครอบครัวของด่งเกิดขึ้นจากค่านิยมและอุดมการณ์ในการใช้ชีวิตแตกต่างกันระหว่างเขากับลี่ (Lý) ผู้เป็นภรรยา ด่งต้องการใช้ชีวิตในยุคหลังสงครามอย่างสงบและเรียบง่ายหลังจากที่ต้องรับใช้ชาติในแนวหน้านานหลายปี ดังนั้นเขาจึงคิดว่าเขาสมควรที่จะได้พักผ่อน แต่ในทางกลับกันลี่มีความต้องการด้านวัตถุและต้องการมีชีวิตที่ดีเทียมคนอื่น ๆ สุดท้ายเธอไม่สามารถทนความเฉื่อยชาของสามีได้ จึงทิ้งสามีไปอยู่กับผู้ชายคนอื่นในเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ สมาชิกในครอบครัวต่างตำหนิพฤติกรรมของลี่ จะมีก็แต่หล่วน (Luận) น้องชายของด่ง ที่เห็นใจลี่และเห็นว่าลี่เป็นเหยื่อของความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของเธอประกอบกับกระแสวัตถุนิยมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นในยุคหลังสงคราม

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่การมีชัย แน่แน่นอนว่าฟี่ล้มทำผิด แต่จริงหรือที่ฟี่ด่งและทุกคนในครอบครัวไม่มีส่วนผิดเลยในความผิดพลาดครั้งนี้ ประเทศชาติหลังจากระยะเวลาสามสิบปีแห่งการต่อสู้กับศัตรูกำลังอยู่ช่วงของการฟื้นฟูประเทศซึ่งเป็นไปอย่างยากลำบาก ประเทศชาติยิ่งใหญ่อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน แต่ชีวิตของผู้คนก็ไม่เคยยากลำบากและตื่นเต้นกับวัตถุนิยม และเห็นแก่ตัวเท่านี้มาก่อนเช่นกัน³³

³³ Ma Văn Kháng. *Mùa lá rụng trong vườn*. Hanoi: NXB Phụ Nữ, 1985. P. 245.

ความต้องการของปัจเจกบุคคล

ประเด็นเรื่องความเป็นปัจเจกเป็นประเด็นที่ผู้คนให้ความสำคัญและงานเขียนเองก็พยายามให้ความสำคัญกับปัญหาของปัจเจกชนมากยิ่งขึ้น ศาสตราจารย์ฟาน หงอ๊ก (Phan Ngọc) ได้ให้นิยามของคนเวียดนามไว้ว่า

ผู้คนในดินแดนแห่งนี้ (ประเทศเวียดนาม) เป็นมนุษย์แห่งหน้าที่ ซึ่งตัวเขาเองมีความปรารถนาที่จะมีความสุขในชีวิต แต่ความสุขของเขาเป็นความสุขที่ผูกพันอยู่กับหน้าที่ต่อประเทศชาติ ต่อครอบครัว ต่อชุมชน และต่อเพื่อนฝูงของเขา ซึ่งเขาก็หวังแต่เพียงว่าเมื่อเขาตายร่างของเขาจะถูกฝังอยู่ในสุสานของตระกูล ลูกหลานและเพื่อนฝูงยังคงนึกถึงและแหวะเวียนมาจตุรูปให้³⁴

ข้อสังเกตดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของของสังคมเวียดนามที่เน้นความเป็นหมู่คณะมากกว่าความเป็นปัจเจก ซึ่งก็พ้องกับความเห็นของนักวิจารณ์จู ชาง (Chu Giang) และ เหงียน วัน ลิว (Nguyễn Văn Lưu) ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นปัจเจกและความเป็นส่วนรวมว่าสามารถแยกออกจากกันได้อย่างเบ็ดเสร็จหรือไม่

ชะตากรรมของปัจเจกบุคคลและชะตากรรมของสังคมนั้นเป็นหนึ่งเดียวกันหรือไม่ หรือว่าการเมืองนั้นจะสนใจแต่ชะตาของบ้านเมืองหรือมุ่งแก้ปัญหาของส่วนรวมเท่านั้น ส่วนวรรณกรรมนั้นถึงจะสนใจหรือพยายามแก้ปัญหาให้กับปัจเจก เป็นเช่นนั้นจริงหรือ³⁵

ความจำเป็นทางด้านสังคมและการเมืองทำให้วรรณกรรมเวียดนามต้องกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือกระบอกเสียงของรัฐอยู่เกือบสามสิบปีของช่วงเวลาแห่งสงครามทั้งสงครามต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสและสงครามกับอเมริกา (ปี ค.ศ. 1945 —1975) ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเวลาเกือบสามสิบปีที่เสียงของปัจเจกกลืนเป็นเสียงเดียวกับเสียงของสังคมหรือสาธารณะ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเสียงของปัจเจกบุคคลถูกปิดทับไว้ด้วยเสียงแห่งความเจ็บปวดของประเทศ งานวรรณกรรมต้องอุทิศให้แก่ความอยู่รอดของประเทศก่อน ดังนั้นจึงไม่มีพื้นที่ว่างบนหน้าวรรณกรรมให้กับปัญหาของปัจเจกซึ่งถือกันว่าเป็นปัญหาของคนๆ เดียวหรือเฉพาะกลุ่ม และย่อมจะไม่สำคัญเท่ากับปัญหาของประเทศ แต่เมื่อสงครามเวียดนามได้ยุติลง

³⁴ Phan Ngọc. *Một cách tiếp cận văn hoá*. Hanoi: NXB Thanh Niên, 1999. P. 309.

³⁵ Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận chiến văn chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1997. P. 269.

นักเขียนกลับให้ความสนใจกับปัญหา ความเจ็บปวด และความปรารถนาของปัจเจกบุคคลอีกครั้ง ดังที่สะท้อนผ่านความคิดเห็นของนักเขียนเล หลิว (Lê Lưu) ซึ่งได้ตั้งปณิธานไว้ว่า

นับเป็นช่วงเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่ช่วงสงครามจนถึงช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 เราไม่เคยพูดถึงโศกนาฏกรรมของปัจเจกชน ผมอยากจะเขียนถึงปัจเจก ชีวิตที่สัมผัสได้ ความสุขและความทุกข์ สิ่งที่พวกเขาได้และสิ่งที่พวกเขาสูญเสีย³⁶

เล หลิว เป็นนักเขียนที่เติบโตขึ้นมาในยุคสงคราม เขาเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1942 ที่จังหวัดฮึง เย็น (Hưng Yên) เขาทำงานให้กับกองทัพในฐานะนักข่าว และต่อมาย้ายมาประจำที่กองบรรณาธิการของวารสาร วัน เหงะ เกวีน โด่ย (Văn Nghệ Quân Đội) เขาเริ่มอาชีพนักเขียนด้วยการเข้ารับการอบรมหลักสูตรการเขียนของสมาคมนักเขียนเวียดนาม และเรื่องสั้น “นักรบ” () ของเขาได้รับรางวัลที่สองในการประกวดเรื่องสั้นซึ่งจัดโดยวารสาร วัน เหงะ เกวีน โด่ย ในปี ค.ศ. 1967 – 1968 อาจจะกล่าวได้ว่านวนิยายเรื่อง กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว (Thời Xa Vắng) ของเขาซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1986 และได้รับรางวัลนวนิยายยอดเยี่ยมจากสมาคมนักเขียนเวียดนามในปีเดียวกันนั้นสร้างปรากฏการณ์ให้กับวรรณกรรมเวียดนามด้วยการนำเสนอชะตากรรมของมนุษย์ที่ผูกพันอยู่กับความผันผวนทางประวัติศาสตร์และการเมือง

ผลงานชิ้นนี้ได้รับการตีพิมพ์ก่อนการประกาศนโยบายโด่ยเม้ยได้ไม่นานนักนั้น เป็นผลงานที่มีความโดดเด่นในด้านการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างความเป็นปัจเจกและความเป็นหมู่คณะ นอกจากนี้ยังเป็นผลงานที่สร้างความตื่นตัวให้กับวงการวรรณกรรมของเวียดนามในช่วงก่อนการประกาศนโยบายโด่ยเม้ยอีกด้วย ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของ ชาง มิง ส่าย (Giang Minh Sài) ซึ่งเกิดในครอบครัวของชาวนา รวมทั้งภาพของสังคมชนบทที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยจากยุคอาณานิคมฝรั่งเศสก่อนที่จะเคลื่อนเข้าสู่การปฏิวัติของสังคมนิยม เนื้อหาของเรื่องเริ่มจากปี ค.ศ. 1954 ซึ่งเป็นปีที่เวียดนามได้รับชัยชนะเหนือกองกำลังฝรั่งเศสที่สนามรบเดียน เบียน ฟู (Điện Biên Phủ) และจบลงในปี ค.ศ. 1984 สองปีก่อนที่จะมีการประกาศนโยบายโด่ยเม้ยในปี ค.ศ. 1986

เมื่ออายุได้สิบขวบ ส่ายถูกครอบครัวจับแต่งงานกับเตวียด (Tuyết) ซึ่งเป็นปกติธรรมดาของสังคมชนบทที่มักให้ลูกชายแต่งงานตั้งแต่อายุน้อยกับหญิงสาวที่มีอายุมากกว่าส่วนหนึ่งเพราะต้องการเพิ่มแรงงานในครอบครัว แม้ส่ายไม่ได้รักเตวียดแต่เขาก็ไม่กล้าขัดใจ

³⁶ Lê Lưu, ‘Tâm huyết và mong ước của một đời văn’ trong *Nhà Văn Nói về Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1998. P. 441

ครอบครัว นอกจากนี้การหย่าร้างอาจจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของพ่อของเขาซึ่งเป็นปัญญาชนขงจื้อ ส่วนอาของเขาก็คือสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ ชีวิตแต่งงานของเขาไม่มีความสุขแม้แต่น้อย ยิ่งนานวันเขาก็ยิ่งรำคาญภรรยาของเขามากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะเมื่อเขาหลงรักเอื่อง (Huong) เพื่อนร่วมชั้นของเขา ในที่สุด สายก็หาทางออกด้วยการสมัครเข้าเป็นทหารเพื่อที่จะได้ไม่ทนใช้ชีวิตอยู่กับผู้หญิงที่เขาไม่รัก

เขาจากไป รวบรวมว่ากำลังหลบหนีอะไรสักอย่าง เหมือนกับว่าเขากำลังหลบหนีจากอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และดูเหมือนว่าเขากำลังพึงพอใจกับการตัดสินใจที่กล้าหาญในครั้งนี้จะอดทนอย่างเงียบ ๆ³⁷

สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายมากขึ้นเมื่อผู้บังคับบัญชาของสายรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างสายและภรรยา จึงพยายามยื่นมือเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย ผู้บังคับบัญชาของสายมองปัญหาจากมุมมองของชนชั้น นั่นคือ พวกเขาเห็นว่าปัญหาระหว่างสายและภรรยาเกิดจากความแตกต่างของชนชั้น สายผู้มีโอกาสได้ร่ำเรียนสูงรังเกียจและไม่ยอติเตียนผู้เป็นแค่ชาวนาธรรมดาๆ แต่กลับหลงรักเอื่องที่มีการศึกษาสูงกว่า สายจึงถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมแบบ “พวกชนชั้นนายทุน” ดังนั้น ทั้งผู้บังคับบัญชาของเขาและแกนนำของพรรคจึงตั้งเงื่อนไขว่าถ้าหากสายต้องการเป็นสมาชิกของพรรค เขาต้องพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่าได้ละทิ้ง “ความคิดแบบนายทุน” ด้วยหาภรรยาและยอมมีความสัมพันธ์แบบสามี-ภรรยากับเธอ

แต่สุดท้ายแล้ว ขาง มิง สาย ก็ไม่ได้เป็นสมาชิกของพรรค เพราะพ่อของเตวียดผู้เป็นภรรยาของเขานั้นเคยติดต่อกับพวกฝรั่งเศส จึงเป็นเหตุให้ประวัติของเขาต่างพร้อยไปด้วย ซึ่งนี่ควรจะเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่สายควรบอกเลิกกับเตวียดได้ แต่เพราะสายยอมเชื่อฟังผู้บังคับบัญชาและแกนนำของพรรคที่บอกให้เขาพิสูจน์ให้เห็นว่ารักภรรยา ผลที่ตามมาก็คือเตวียดท้อง และทันทีที่เอื่อง คนรักของเขารู้ข่าวนี้ เธอตัดสินใจแต่งงานกับชายอื่น ในที่สุดทั้งผู้บังคับบัญชาและครอบครัวของเขาก็กอมให้เขาหย่าขาดจากเตวียด สายมองว่าปัญหาในชีวิตของเขาส่วนหนึ่งเกิดจากการแทรกแซงของครอบครัวและเจ้าหน้าที่ของพรรค ทำให้เขาไม่ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่เขารัก เขาบอกกับผู้บังคับบัญชาของเขา โต๋ หม่ง (Đỗ Mạnh) ว่าชีวิตของเขาอาจจะดีกว่านี้ถ้าไม่มีคนอื่นเข้ามายุ่ง แต่ โต๋ หม่ง ไม่เห็นด้วยและมองว่าโศกนาฏกรรมของสายนั้นส่วนหนึ่งเกิดจากตัวเขาเอง

ชีวิตของนายไม่มีอะไรเลย เป็นแค่ชีวิตของลูกจ้างที่เขาให้กินอะไรก็กิน ให้ทำอะไรก็ทำ ต้องรอคอยคำสั่งของนายจ้างและไม่เคยต้องคิดหรือตัดสินใจใดๆ

³⁷ Lê Lư. *A Time far Past*. Translated by Ngo Vinh Hai, Nguyen Ba Chung, Kevin Bowen and David Hunt. Boston: University of Massachusetts Press Amherst, 1997. P. 50.

สำหรับตอนเป็นเด็กก็คงไม่เป็นไร แต่เมื่อเรียนจบแล้ว นายเป็นพลเมืองของประเทศ นายเป็นนักรบ แต่ทำไมนายถึงรับผิดชอบชีวิตของตนเองไม่ได้ ทำไมตอนนั้นนายไม่พูดออกมาตรงๆ เลยว่า “นี่เป็นสถานการณ์ที่บีบบังคับมาก ผมไม่สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้หญิงคนนั้นได้ ถ้าจะยังบังคับให้ผมทำอย่างนั้นอีก ผมจะยอมทิ้งทุกอย่างและกลับบ้านนอกไปเป็นชาวนา ผมยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งชีวิตแบบที่ผมต้องการ” แต่นายก็ไม่เคยพูดอะไรเลยใช่ไหม เหมือนกับคนที่ถูกมัดไว้ นายไม่กล้าแม้แต่จะขยับตัว แค่นอนรอโชคชะตา³⁸

เมื่อสงครามยุติ สายตัดสินใจที่จะทำงานในฮานอย ครั้งนี้เขาตั้งใจที่ใช้ชีวิตในแบบที่เขาเลือกเอง เขาแต่งงานอีกครั้งกับโจว (Châu) หญิงสาวในเมืองหลวง โจวต้องการแต่งงานกับสายเพียงเพื่อหาพ่อให้กับลูกในท้องของเธอซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ลับระหว่างเธอกับผู้ชายที่มีครอบครัวแล้ว แต่การแต่งงานครั้งนี้ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากความแตกต่างระหว่างสายกับโจว ซึ่งผู้เขียนได้โยงเข้ากับความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท เราอาจเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างโจวและสายกับความขัดแย้งระหว่างเมืองและชนบทในสังคมเวียดนามยุคหลังสงคราม ในยุคสงครามชนบทมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นฐานให้การปฏิวัติ และชาวนาเป็นกำลังสำคัญในการสร้างระบบคอมมูนและต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติ ดังจะเห็นได้จากการที่วรรณกรรมเวียดนามยุคสงครามให้ความสำคัญกับชาวนาและชนบท แต่ในยุคหลังสงคราม บทบาทของชาวนาและชนบทลดน้อยลง ในขณะที่การพัฒนาต่างๆ มักเริ่มจากในเขตเมืองก่อน ทำให้ช่องว่างระหว่างชนบทและเมืองกลับมาเห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้เขียนบรรยายตัวละครโจวให้มีลักษณะเป็นผู้หญิงฉลาด คล่องแคล่ว จนถึงขนาดเจ้าเล่ห์ ส่วนสายเป็นผู้ชายบ้านนอกและซื่อ โจวเลือกแต่งงานกับสายเพราะเชื่อว่าเขาไม่ฉลาดพอที่จะจับได้ว่าเธอท้องกับชายอื่นแล้วแต่งงานกับเขา

สายรู้ว่าครอบครัวของโจวและคนอื่นชอบเขาเพราะเขาเป็นคนซื่อสัตย์ ขยันทำงาน และไร้เล่ห์เหลี่ยมใดๆ จริงอยู่เขาอาจจะฉลาดในบางเรื่อง แต่ก็มีความฉลาดแบบชาวนา ไม่ใช่ความฉลาดแบบนักต้มตุ๋น ผู้คนรักเขาเพราะเขาสื่อและเป็นคนง่าย ๆ ส่วนภรรยาเขาเป็นคนฉลาดและรู้ทันคน³⁹

³⁸ อ้างแล้ว หน้า 140.

³⁹ อ้างแล้ว หน้า 209.

หลังจากที่แต่งงานกันแล้ว เขายอมทำงานบ้านและทำทุกอย่างเพื่อเอาใจภรรยา แต่โจวก็ไม่ได้รักเขา มิหนำซ้ำยังปฏิบัติต่อเขาอย่างเย็นชา และเมื่อใดก็ตามที่เกิดความขัดแย้งหรือมีปากเสียงกัน โจวมักหยิบประเด็นเรื่องชาติกำเนิดของเขามาพูด

“นี่ฟังนะ อย่ามาทำท่าทำหึงหวงอย่างนั้น พูดเหมือนพวกชาวนา”

สายฟังแล้ว รู้สึกเข่าอ่อน เขาพูดว่า “พี่ยังไม่ได้หึง”

“อย่ามาพูดจาข่มขู่ฉันเหมือนที่คุณข่มขู่พวกผู้หญิงชาวนาพวกนั้น”

“บ้านนอกนะหรือจะข่มขู่เมืองหลวง สิ่งที่ไอ้คนบ้านนอกพูดนั้นต้องมีหลักฐาน ไม่ใช่คำกล่าวหาเลื่อนลอย ขึ้นอยู่ที่ว่าถึงเวลาพูดแล้วหรือยังต่างหาก”⁴⁰

ความขัดแย้งระหว่างสายและโจวยิ่งเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่โจวคลอดลูกคนที่สองซึ่งเป็นลูกของสาย แต่เด็กมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง โจวและครอบครัวของเธอกล่าวโทษว่าสายเป็นต้นเหตุเพราะเขาเคยติดเชื้อมาลาเรียสมัยที่ไปรบในสงคราม ซึ่งทำให้สายเสียใจและโกรธมาก

สายอยากจะไปเคาะประตูบ้านของพวกเขา (ครอบครัวของโจว) และตะโกนว่า “ถ้าไม่มีพวกติดเชื้อมาลาเรียพวกนี้ที่ลากระบิดและกระสุนปืนในสนามรบตอนนั้น พวกคุณคงไม่ได้มีโอกาสมานั่งเสวยสุขอยู่อย่างนี้ คงไม่ได้ทำงานราชการ และลักขโมยของหลวงกันอยู่อย่างนี้ คงไม่มีเงินเดือนหรือรับสินบนได้แบบนี้ และคงไม่มีปัญญาหาตุ๋นเย็น ทวี โซฟา มาไว้เต็มบ้าน และมีหน้ามาบ่นถึงความยากลำบาก ความยากจนในสังคมได้แบบนี้”⁴¹

จากสายตาของสาย คนเมืองเป็นคนเห็นแก่ตัวและอกตัญญูต่อชาวนาซึ่งสู้รบในสงครามหรือสูญเสียลูกหลานจำนวนมากในสนามรบ นอกจากนี้แล้ว ผู้คนในเมืองยังเอาใจออกห่างสังคมนิยมและไม่มีสำนึกทางสังคม เช่น ครอบครัวของโจวและญาติมิตรต่างมุ่งหาเงินเป็นหลัก แต่ผู้คนในชนบทยังคงยึดมั่นต่ออุดมการณ์สังคมนิยม

ใครก็ตามที่อยู่แต่ในเมือง เห็นและฟังแต่พวกคนมีเงิน มีชื่อเสียง พวกคนมีอิทธิพล หรือพวกโจรทั้งหลาย เขาก็คงจะคิดว่าจุดจบของสังคมนิยมกำลังใกล้เข้ามาแล้ว แต่เมื่อมองกลับไปในชนบทแล้วค่อยสบายใจขึ้นที่ยังคงเห็นความเชื่อมั่นในสังคมนิยมยังคงเข้มแข็งท่ามกลางกระแสของการทำลายต่างๆ

⁴⁰ อ้างแล้ว หน้า 221 – 222.

⁴¹ อ้างแล้ว หน้า 236.

ชาวนายังคงมีจิตใจอันดีงามและทำงานหนักเหมือนที่เคยเป็น พวกเขาปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับ กินอาหารเท่าที่มี สวมใส่เสื้อผ้าเท่าที่หาได้ ไม่เคยบ่นเมื่อถูกตำหนิหรือลงโทษและทำงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมาย⁴²

สุดท้าย สายตัดสินใจกลับบ้านเกิดและช่วยงานในสหกรณ์ การหย่าขาดระหว่างเขากับโจวสะท้อนให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างเมืองและชนบทนั้นยากที่จะประนีประนอมกันได้ ชีวิตของ ซาง มิง สาย ได้สะท้อนถึงปัญหาระหว่างแนวคิดความเป็นปัจเจกและความเป็นส่วนรวมในสังคมเวียดนามที่บางครั้งความต้องการของส่วนตัวและส่วนรวมทั้งครอบครัวและสังคมไม่สามารถบรรจบกันได้สนิทและทำให้ชีวิตของปัจเจกคนหนึ่งเช่น สาย ไม่อาจพบกับความสุขที่เขาต้องการได้ ซึ่งนักเขียน เล หลัว สะท้อนไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ว่าสายเป็นทั้งผู้ถูกกระทำและผู้กระทำในขณะเดียวกัน และคงเป็นเรื่องยากที่จะคาดเดาได้ว่าข้อความในตอนท้ายของเรื่องที่แสดงออกถึงความเชื่อมั่นในระบบสังคมนิยมนั้นมาจากความจริงใจของผู้เขียนหรือเพียงเพื่อต้องการหลีกเลี่ยงประเด็นทางการเมืองเพราะนวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นก่อนการประกาศนโยบายโด่ยเม้ยไม่นานนัก น้ำเสียงของผู้เขียนที่แสดงความชื่นชมและพึงพอใจในสังคมนิยมจึงอาจไม่เข้ากับบรรยากาศของสังคมโดยรวมในช่วงนั้นที่ผู้คนเริ่มหมดหวังกับอนาคตของสังคมนิยมเท่าใดนัก

บทสรุป

ลักษณะเด่นของวรรณกรรมเวียดนามในยุคเปลี่ยนผ่านจากสงครามสู่ยุคโด่ยเม้ย (Đổi Mới) หรืองานเขียนที่แต่งขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1975 – 1986 นั้นคือการสะท้อนความจริงเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้น วรรณกรรมยังเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับสงครามที่ยังไม่จางหายไปจากความทรงจำของผู้คน ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของการสู้รบนั้น นอกจากนี้เรายังเห็นว่าลักษณะสำคัญประการหนึ่งของความแตกต่างระหว่างวรรณกรรมในยุคปี ค.ศ. 1975 – 1986 กับวรรณกรรมที่แต่งในยุคสงครามคือวรรณกรรมในยุคนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสั้นและนวนิยายต่างให้ความสำคัญกับเรื่องราวในชีวิตประจำวันและข้อเรียกร้องของปัจเจกบุคคล รวมทั้งความพยายามแยกการประเมินผลงานด้านวรรณศิลป์ออกจากอุดมการณ์ทางการเมือง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือบุคคลในแวดวงวรรณกรรมของเวียดนามได้เริ่มกระบวนการปลดปล่อยวรรณกรรมออกจากอิทธิพลของแนวคิดสังคมนิยม (Socialist Realism) ซึ่งแม้ว่าจะไม่เห็นผลชัดเจนนักแต่ก็นับได้ว่าเป็นการปูแผ้วทางไว้สำหรับวรรณกรรมเวียดนามในยุคต่อไป

⁴² อ้างแล้ว หน้า 241.

บทที่ 3: วรรณกรรมโต้แย้งในช่วงปี ค.ศ. 1986 – 1991

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเวียดนามในภาวะวิกฤติ อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นถึง 700 เท่า และค่าเงินของเวียดนามอ่อนค่าลงถึงร้อยละ 80 ในพื้นที่เขตภาคใต้มีการอพยพย้ายถิ่นของผู้คนจากชนบทสู่เมืองและมีความเป็นอยู่ที่ขาดแคลน ประชาชนกว่าหนึ่งแสนสองหมื่นคนไม่มีไฟฟ้าใช้ อีกหนึ่งแสนเก้าหมื่นห้าพันคนไม่มีน้ำใช้ แรงงานกว่า 73,000 คน ได้เดินทางไปทำงานที่ยุโรปตะวันออกเพื่อใช้หนี้ให้กับประเทศในกลุ่มสหภาพโซเวียตเดิม¹ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจนเหล่านี้นำไปสู่ข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปในปี ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประเทศเวียดนาม นั่นคือเป็นปีที่มีการประกาศใช้นโยบาย “โต้แย้ง” (Đổi Mới) ซึ่งเป็นนโยบายทางด้านเศรษฐกิจซึ่งประกาศใช้ในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ระดับประเทศครั้งที่ 6 เดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1986 ภายใต้การนำของเลขาธิการพรรค เหงียน วัน ลินห์ (Nguyễn Văn Linh) คำว่า “โต้แย้ง” ในภาษาเวียดนามหมายถึง “การเปลี่ยนใหม่” ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปทางเศรษฐกิจของประเทศจากระบบสังคมนิยมไปสู่ระบบตลาดเสรี (kinh tế thị trường) อนุญาตให้บุคคลและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในภาคธุรกิจมากขึ้น รวมทั้งผ่อนปรนความเข้มงวดในด้านของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ลง หลังจากที่มีการประกาศใช้นโยบายเปิดประเทศและตลาดเสรีก็มีนักลงทุนกว่าหนึ่งพันคนเดินทางเข้ามาในประเทศเวียดนาม ส่วนใหญ่มาจากประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮังการี ออสเตรเลีย และฝรั่งเศส ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1987 รัฐบาลเวียดนามได้อนุมัติให้มีการร่วมลงทุนจากต่างประเทศ และต่อมาได้อนุญาตให้คนต่างชาติเป็นเจ้าของกิจการได้ร้อยละ 25²

นอกจากนี้ เลขาธิการพรรค เหงียน วัน ลินห์ สนับสนุนให้มีเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเปิดคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ *เหงิน เซิน* (Nhân Dân) ซึ่งเป็นกระบอกเสียงที่สำคัญของพรรคและใช้นามปากกาว่า เอ็น วี แอล (N.V.L.) ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1987 เนื้อหาสำคัญในข้อเขียนของเอ็น วี แอล เรียกร้องให้มีการปฏิรูปและแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดในอดีต รวมทั้งเรียกร้องให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของพรรคเคารพในสิทธิของประชาชน³ ต่อมาในปี ค.ศ. 1988 กระแสความนิยมและแรงสนับสนุนนโยบายการปฏิรูปของพรรคเพิ่มมากขึ้นแม้ยังมีความกังวลจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมว่าการเปลี่ยนแปลงทางที่เร็วเกินไปอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคง

¹ Esterline, John H. “Vietnam in 1986: An Uncertain Tiger”. *Asian Survey*, Vol. 27, No. 1 (Jan, 1987), Pp. 93 – 94.

² Esterline, John H. “Vietnam in 1987: Steps forward Rejuvenation”. *Asian Survey*, Vol. 28, No. 1 (Jan, 1988), P. 88.

³ อ้างแล้ว หน้า 90

ทางการเมือง ประกอบกับปัญหาคนรุ่นใหม่สนใจเรื่องการเมืองและการเข้าร่วมพรรคน้อยลง เช่น ในเมืองโฮจิมินห์ซิตีที่มีประชากรจำนวนถึง 4.2 ล้านคน แต่มีสมาชิกพรรคเพียง 69,000 คน⁴

ในปี ค.ศ. 1989 สหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกนโยบายกีดกันทางการค้ากับเวียดนาม หลังจากที่เวียดนามได้ยอมถอนกองกำลังออกจากกัมพูชา จากนั้นเวียดนามได้ประสานความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกอีกครั้ง ต่อมาในปี ค.ศ. 1991 แนวทางการปฏิรูปและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศเวียดนามมีความมั่นคงมากขึ้น ในการประชุมใหญ่ของพรรคครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24 – 27 มิถุนายน ค.ศ. 1991 ที่ประชุมได้มีมติที่สำคัญสองประการ นั่นคือ ประการที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติให้มีการรื้อฟื้นบทบาทและความสำคัญของพรรคให้เป็นศูนย์กลางของการบริหารงานประเทศเช่นเดียวกันกับในช่วงสงคราม และประการที่สอง ที่ประชุมได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจจนถึงปี 2000 อย่างไรก็ดีตามที่ประชุมยังคงลังเลที่จะยอมรับว่าแผนพัฒนาดังกล่าวเป็นแนวทางของทุนนิยมและเป็นที่แน่ชัดว่าที่ประชุมไม่สนับสนุนระบบหลายพรรค⁵ แต่สนับสนุน “ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม” ซึ่งเป็นระบบที่มีประชาชนเป็น “เจ้านาย” ภาครัฐเป็น “ผู้จัดการ” และพรรคคอมมิวนิสต์เป็น “ผู้นำ”⁶ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการปรับเปลี่ยนในระดับผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นผู้รุ่นใหม่และมาจากภาคใต้ขึ้นมาแทนที่ผู้นำรุ่นการปฏิวัติและผู้รุ่นใหม่เหล่านี้มีความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจและวิทยาศาสตร์มากขึ้น⁷

ในส่วนของภาคการเกษตร การปฏิรูป หรือ ลักษณะของ “ได้ยเม้ย” เห็นได้ชัดเจนการปรับจากระบบนารวมหรือคอมมูนเป็นการอนุญาตให้เกษตรกรดำเนินการเองแต่ทำสัญญามอบผลผลิตให้รัฐตามจำนวนที่กำหนด หรือเรียกว่านโยบาย “คว้น 10” (khoán 10) ซึ่งประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1988 ต่อมาในปี ค.ศ. 1993 ได้มีการปฏิรูปกฎหมายที่ดินให้เกษตรกรมีสิทธิในที่ดินมากขึ้น กล่าวคือ สามารถใช้เป็นมรดกให้ลูกหลาน สามารถโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลอื่น ให้บุคคลอื่นเช่าต่อได้ สามารถกำหนดวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่ได้ตามความเหมาะสม และสามารถนำไปเป็นค้ำประกันการกู้ยืมเงินต่างๆ⁸ หรือกล่าวโดยรวมก็คือรัฐบาลต้องการให้อิสระ

⁴ Cima, Ronald J. “Vietnam in 1988: The Brink of Renewal”. *Asian Survey*, Vol. 29, No. 1 (Jan, 1989), Pp. 94 – 95.

⁵ Pike, Douglas. “Vietnam in 1991: The Turning Point”. *Asian Survey*, Vol. 32, No. 1 (Jan, 1992), Pp. 74 – 75.

⁶ อ้างแล้ว หน้า 77.

⁷ อ้างแล้ว หน้า 79.

⁸ Liljestrom, Rita et al. *Profit and Poverty in Rural Vietnam: Winners and Losers of a Dismantled Revolution*. Surrey: Curzon Press, 1998. Pp. 11-12.

กับเกษตรกรให้การดำเนินการทางด้านการเกษตรซึ่งนำไปสู่จุดจบของระบบนารวม⁹ นโยบายทางด้านเศรษฐกิจและการเกษตรเหล่านี้มีผลให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จะเห็นว่ากระบวนการของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจนั้นได้มีการดำเนินการในวงกว้างทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และอาจจะเรียกว่าได้มีการปรับเปลี่ยนทางด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนที่เป็นพื้นฐานและมีความสำคัญที่สุดของเศรษฐกิจเวียดนาม

นโยบายโดยอ้อมและการปฏิรูปทางวรรณกรรม

การปรับโครงสร้างการบริหารงานจากรัฐบาลมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในประเทศด้านต่าง ๆ รวมทั้งบรรยากาศที่เปิดกว้างทางความคิดซึ่งส่งผลต่อการสร้างสรรค์และการวิจารณ์งานวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ การปฏิรูป หรือ “โดยอ้อม” ในศิลปวรรณกรรมนั้นมิได้เกิดจากการริเริ่มจากภาครัฐโดยตรง หากแต่เกิดจากความพยายามของผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงศิลปะและวรรณกรรมที่ร่วมกันผลักดันจนเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ขบวนการวรรณกรรมโดยอ้อม” ซึ่งการเรียกร้องของกลุ่มนักวิชาการและนักเขียนเหล่านี้ก็คือความพยายามที่สืบเนื่องจากยุคหลังปี ค.ศ. 1975 ที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านวรรณกรรม

ผลพวงประการหนึ่งของนโยบายโดยอ้อมคือทำให้บรรยากาศโดยรวมของประเทศเวียดนามมีความเปิดกว้างทางความคิดและบรรยากาศทางการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่มีการพบปะกันอย่างเป็นทางการระหว่างเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เหงียน วัน ลิงห์ กับกลุ่มนักเขียนและปัญญาชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสาขาวรรณคดี การพบปะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 6 – 7 ตุลาคม 1987 มีนักเขียน นักวิจารณ์ และปัญญาชนสายวรรณคดีร่วมอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่นำเสนอในที่ประชุมได้ดังนี้

เมื่อสังคมเปลี่ยน วรรณคดีก็ต้องเปลี่ยน: ข้อคิดจากเวเจียน หงอ๊ก

บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการช่วยผลักดันการปรับเปลี่ยนทางด้านวรรณกรรมในยุคหลังการประกาศนโยบายโดยอ้อมคือ เวเจียน หงอ๊ก (Nguyễn Ngọc) ผู้เป็นนักเขียนอาวุโสและบรรณาธิการของวารสารวัน เหงะ (Văn Nghệ) ซึ่งเป็นวารสารด้านวรรณคดีที่สำคัญของประเทศ เวเจียน หงอ๊ก ได้กล่าวต่อที่ประชุมว่า ในการทำสงครามของประเทศที่ผ่านมาวรรณคดีได้ยอมเสียสละเสรีภาพทางวรรณกรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการกู้ชาติและตอบสนองนโยบายของรัฐมาอย่างเนื่อง

⁹ Le Cao Doan, ‘Agricultural Reforms in Vietnam in the 1980s’ in Norlund, Carolyn L. Gates and Vu Cao Dam (eds.), *Vietnam in a Changing World*. Irene Surrey: Curzon Press, 1995. Pp.109-124.

ผมคิดว่าในสงครามที่ผ่านมาทั้งสองครั้ง วรรณคดีได้ทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์แล้ว วรรณคดีและศิลปะได้ต่อสู้ร่วมกันกับประชาชนและพรพจนรบนะศัตรู หลังจากนั้นยังได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างและพัฒนาจิตใจและคุณธรรมให้กับประชาชนและสังคม¹⁰

อย่างไรก็ตาม เวี๊ยง หงอิก ได้เสนอต่อที่ประชุมว่าวรรณคดีและศิลปะจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนจากยุคสงครามสู่ยุคแห่งสันติภาพ

...สิ่งที่ผมพูดไปแล้วนั้นไม่ใช่เรื่องที่เข้าใจยากแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นผลของประวัติศาสตร์ เป็นวรรณคดียุคสงคราม แต่สิ่งที่ต้องพยายามเข้าใจก็คือเมื่อเราได้ผ่านจากยุคสงครามสู่ประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของยุคแห่งการสร้างประเทศในช่วงเวลาแห่งสันติภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการกลับเข้าสู่ชีวิตปกติ¹¹

เวี๊ยง หงอิก ได้อธิบายต่อไปถึงสาเหตุที่วรรณคดีต้องปรับเปลี่ยนหรือปฏิรูปก็คือเพื่อที่จะได้สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการใช้ชีวิตและสังคมที่เปลี่ยนแปลงในยุคหลังสงครามได้อย่างทันท่วงที่ยิ่งขึ้น เนื่องจากสังคมในยุคปกติหรือยุคสันติภาพนั้นกลับมีความซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้นกว่าสังคมในสงครามเสียด้วยซ้ำ ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่นักเขียนหลายคนก็คาดไม่ถึง

ครั้งหนึ่งพวกเราเคยคิดกันว่า หลังปี ค.ศ. 1975 เมื่อรบชนะแล้ว เหลือแค่ประชาชนภายในประเทศ มีแต่เพื่อนสหายด้วยกัน ความสัมพันธ์ต่างๆ คงจะดำเนินไปอย่างง่ายดาย และคงจะมีแต่สิ่งดีงาม แต่สิบปีที่ผ่านมาพวกเราก็ได้บทเรียนที่สำคัญกันแล้วว่า สังคมยิ่งพัฒนา การเผชิญหน้ากันของความดี ความชั่ว ความจริง ความลวง มิได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด ตรงกันข้าม มันกลับยิ่งซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้น¹²

สิ่งที่เวี๊ยง หงอิก เสนอในการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อหน้าที่วรรณคดีก็คือวรรณคดีที่ทำหน้าที่รับใช้การเมืองหรือสนองนโยบายของรัฐนั้นคงไม่เพียงพอเสียแล้วในยุคหลังสงคราม

¹⁰ Nguyễn Ngọc. “Cần phát huy đầy đủ chức năng xã hội của văn học nghệ thuật” trong *Văn Nghệ*, số 44, 1987. P. 2.

¹¹ อ้างแล้ว หน้าเดียวกัน

¹² อ้างแล้ว หน้า 2 – 3.

วรรณกรรมจะต้องเสนอหนทางแห่งการอยู่รอดของมนุษย์ นั่นคือ ต้องลงลึกลงไปถึงปัญหาเรื่องจิตวิญญาณและการนึกคิดของมนุษย์ด้วย และที่สำคัญที่สุดก็ต้องพามนุษย์กลับไปสู่ “ความเป็นมนุษย์” (tính) และ “มนุษยธรรม” (tính nhân đạo) ซึ่งสำหรับนักวิจารณ์เวียงน หัง ออก แล้ว เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม

เป็นไปได้หรือไม่ที่วรรณคดีจะเป็นหนทางแห่งการอยู่รอดของมนุษย์และทำให้มนุษย์ยังคงรักษาความเป็นมนุษย์อยู่ได้ตลอดไป มนุษย์ซึ่งต่างจากพวกสัตว์เดรัจฉานและเทวดาผู้สูงส่ง ศิลปะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความเป็นมนุษย์... พื้นฐานที่สำคัญของศิลปะคือมนุษยธรรม¹³

การบอกเล่า “วรรณกรรมภาพประกอบ”: ข้อเขียนของเหงียน มิง โจว

ข้อเขียนที่ถือว่ามีพลังและบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนวรรณกรรมไปสู่กระบวนการโดยเมื่อยคืองานเขียนของนักเขียนทหาร เหงียน มิง โจว (Nguyễn Minh Châu) ที่มีชื่อว่า “จงอ่านบทสวดส่งวิญญาณให้กับยุคของวรรณกรรมภาพประกอบ” (Hãy đọc lời ai điếu cho một giai đoạn văn nghệ minh họa) ซึ่งในตอนแรกนั้นเป็นบทความที่ผู้เขียนตั้งใจอ่านในที่ประชุมแต่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องสุขภาพผู้เขียนจึงไม่สามารถอ่านด้วยตัวเองในที่ประชุมระหว่างนักเขียนและเลขาธิการพรรคได้ ข้อเขียนชิ้นนี้มีเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์คุณภาพและการทำงานของนักเขียนและหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมงานด้านศิลปวรรณกรรมในยุคที่ผ่านมาซึ่งมีผลทำให้วรรณกรรมลดคุณค่าลงเป็นเพียงแค่ “ภาพประกอบ” (minh họa) กับการเมือง ในชื่อเรื่อง ผู้เขียนใช้คำว่า “อ่านบทสวดส่งวิญญาณ” ซึ่งเปรียบเทียบกับการจัดงานศพซึ่งต้องสวดส่งวิญญาณเพื่อป้องกันไม่ให้วิญญาณกลับคืนมาอีก

เหงียน มิง โจว ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมในยุคที่ผ่านมา (ยุคสงคราม) มีเนื้อหาที่ “จืดชืด” (nhạt) และ “ແສแสร้ง” (giả) และนักเขียนเองก็ติดนิสัยเป็นคน “ขี้ลาด” (hèn) ก็เพราะการควบคุมที่เข้มงวดของรัฐที่ทำให้นักเขียนเกิดความกลัวและไม่กล้าเขียนความจริงแม้แต่นั่นที่ส่วนตัวของตนเอง

ถึงไม่ยากพูด   ผมก็ต้องพูดว่าการควบคุมเข้มของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลด้านศิลปวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้ทำให้นักเขียนหลายคนซึ่งมีความ

¹³ อ้างแล้ว หน้า 2

ผูกพันอย่างใกล้ชิดกับการปฏิบัติ กับพรรค มาเกือบตลอดชีวิต ต้องมีความรู้สึกเหมือนตนเองเป็นอาชญากร¹⁴

หลังจากที่นั่งฟังผู้คนในแวดวงวรรณกรรมอภิปรายถึงข้อจำกัดและปัญหาในการดำเนินงานด้านวรรณคดีของประเทศมาเป็นเวลาเกือบสองวัน เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เหงียน วัน ลิงห์ ก็ได้กล่าวสุนทรพจน์ปิดท้าย โดยเริ่มต้นจากการสรุปประเด็นสำคัญ 3 ประการที่รวบรวมจากที่ประชุม ได้แก่ 1) ภายใต้การบริหารงานของพรรคคอมมิวนิสต์หลายปีที่ผ่านมา พรรคยังประเมินบทบาทและหน้าที่ของวรรณคดีและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ไม่ถูกต้องและเหมาะสมเท่าที่ควร 2) การดำเนินงานต่างๆ ยังขาดประชาธิปไตย การควบคุมเป็นไปอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด และ 3) หน่วยงานและการกำหนดนโยบายต่างๆ ของภาครัฐยังไม่มีเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ในการประชุมกับนักวิชาการและนักเขียนครั้งนี้ เหงียน วัน ลิงห์ ได้ประกาศที่ปรับแก้ข้อบกพร่องต่างๆ และที่ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญจากการประชุมครั้งนี้ก็คือ การประกาศ “ปลดโซ่” (cởi trói) นักเขียนออกจากกรอบที่พรรคเคยวางไว้อย่างแน่นหนา และให้อิสระกับนักเขียนในการสร้างสรรค์ผลงานและนำเสนอความจริงได้อย่างเต็มที่

นักเขียนจะต้องพยายามช่วยเหลือตนเองก่อนที่จะเรียกร้องให้สวรรค์ช่วย
นักเขียนจะต้องยึดมั่นในอุดมการณ์ของตนเองโดยเฉพาะเมื่อเห็นว่าตนถูกต้อง
ต้องมีความคิดสร้างสรรค์และมีความมุ่งมั่นที่จะปกป้องความถูกต้อง นักเขียน
ต้องกล้าหาญ¹⁵

โดยสรุป เหงียน วัน ลิงห์ ได้ย้าว่านักเขียนจะได้รับเสรีภาพทางด้านความคิดและการนำเสนอผลงาน ซึ่งเนื้อหาของสุนทรพจน์คล้ายคลึงกันกับสัญญาที่ประธานาธิบดีกอร์บาชอฟได้ให้ไว้กับนักเขียนรัสเซียที่การประชุมสมาคมนักเขียนรัสเซียที่เครมลินในวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1986 และในปีเดียวกันเองนั้น คณะกรรมการบริหารพรรคคอมมิวนิสต์ (Bộ Chính Trị) ได้ออกมติเลขที่ 05 ปี ค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นมติฉบับเดียวในประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะและวรรณคดีโดยเฉพาะ มติดังกล่าวได้สะท้อนถึงการทบทวนมุมมองของผู้นำฝ่ายการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและสถานภาพของวรรณคดีในสังคมเวียดนามซึ่งไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อที่มุ่งประโยชน์ทางการเมือง

¹⁴ Nguyễn Minh Châu. “Hãy đọc lời ai điếu cho một giai đoạn văn nghệ minh họa”. *Báo Văn Nghệ*, số 49-50 (5 – 12 – 1987). P. 2.

¹⁵ “Đồng chí tổng bí thư Nguyễn Văn Linh nói chuyện với văn nghệ sĩ”. *Báo Văn Nghệ* (17 – 10 – 1987). P. 3.

หรือการปลูกฝังจริยธรรมของสังคมเท่านั้น แต่ในมติเลขที่ 05 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงความจำเป็นและสถานภาพของวรรณคดีในสังคมเวียดนาม

(วรรณคดี) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญการปฏิบัติทางความคิดและวัฒนธรรม และเป็นส่วนที่อ่อนไหวที่สุดของวัฒนธรรม สะท้อนความปรารถนาของมนุษย์เกี่ยวกับความจริง ความดี และความงาม ซึ่งก่อให้เกิดการเติมเต็มด้านความรู้สึก จิตวิญญาณ ความเป็นมนุษย์ และบุคลิกภาพอันยิ่งใหญ่ของประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมให้กับสังคม¹⁶

อย่างไรก็ตาม บรรยายภาพแห่งเสรีภาพก็ไม่ได้ยาวนานนักซึ่งสังเกตได้จากบรรยากาศโดยรวมของการประชุมครั้งที่ 4 ซึ่งสมาคมนักเขียนเวียดนามจัดขึ้นที่หอประชุมบา ดิญ เมืองฮานอย ระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม – 2 พฤศจิกายน 1989 ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน 396 คน จากทั่วประเทศ ซึ่งที่ประชุมได้ข้อสรุปว่าในการทำงานเขียนหรืองานวิจารณ์นั้นให้คำนึงถึงประเด็นเรื่อง “การปฏิรูป”, “ประชาธิปไตย” และ “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” เพื่อสานต่ออุดมการณ์ของวรรณคดีจากช่วงยุคปฏิวัติ¹⁷ ซึ่งแม้จะไม่มีภาระบ่งชี้ชัดเจนถึงแนวทางของสมาคมนักเขียนเวียดนาม แต่บรรยากาศโดยรวมก็แสดงให้เห็นว่าความพยายามที่จะปฏิรูปวรรณคดีนั้นเป็นไปอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม บรรยายภาพทางวรรณกรรมในประเทศเริ่มตึงเครียดมากยิ่งขึ้นเพราะแม้ว่าเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เหงียน วัน ลิงห์ ยอมรับว่าภายใต้การควบคุมของพรรคนี้ งานด้านวัฒนธรรม ศิลปะ และวรรณคดี ถูกมองว่าไม่มีความเป็นประชาธิปไตยและถูกควบคุมทางการเมืองอย่างเคร่งครัดจนขาดอิสระในการดำเนินงาน¹⁸ แต่อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1989 เหงียน วัน ลิงห์ ได้เตือนนักเขียนถึงหน้าที่พื้นฐานของตนก็คือเป็น “เครื่องมือของพรรค”¹⁹ ในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกันนั้นเอง นักเขียนหญิงเชื้อ ฮู ฮีอง (Dương Thu Hương) ถูกขับออกจากพรรคเนื่องจากวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของพรรคคอมมิวนิสต์ว่าขาดความเป็นประชาธิปไตย เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1990 เธอถูกจับในข้อหาส่งเอกสารต้องห้าม (ซึ่งเป็นต้นฉบับของนวนิยายของเธอเอง) ไปต่างประเทศ

ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่เวีเยน หงอ๊ก (Nguyễn Ngọc) ถูกปลดจากตำแหน่งบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ วัน เหงะ (Văn Nghệ) ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์หลักที่เผยแพร่

¹⁶ Lê Ngọc Trà. “Văn học Việt Nam những năm đầu đổi mới”. *Tạp chí văn học*, số 2, 2002. P. 33.

¹⁷ “Literature in Renovation”, *Vietnam Courier*, no. 2 (12 – 1989), p. 12.

¹⁸ Nguyễn Văn Linh. “Let Writers and Artists Actively Contribute to Renovation”, *Vietnam Courier*, no. 1 (1988), p. 11.

¹⁹ *Ibid.* Also in Warner, F. W., ‘Writers’ Woes’ in *Far Eastern Economic Review*, 7 May 1992. P. 38.

ผลงานทางวรรณกรรมและบทวิจารณ์ต่างๆ ทั้งนี้เพราะเวรียน หงอ๊ก เป็นผู้มืบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเขียนแนวใหม่ในยุคหลังนโยบาย “โด่ยเหมีย” แม้ไม่มีการกล่าวถึงเหตุผลที่แน่ชัดในการปลดเจียนหงอกออกจากตำแหน่งบรรณาธิการของ วัน เห่ง แต่ผู้คนทั่วไปได้ตั้งข้อสังเกตว่าคงเป็นเพราะเวรียน หงอ๊ก ได้อนุญาตให้มีการตีพิมพ์เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนามในมุมมองที่ต่างจากประวัติศาสตร์ฉบับทางการนั่นเอง

นักวิจารณ์และนักวิชาการด้านวรรณคดีอย่าง เหงียน ดั่ง แหม่ง (Nguyễn Đăng Mạnh) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนามไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

จนกระทั่งต้นทศวรรษที่ 1980 ถึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งในส่วนของงานวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมที่กำลังตื่นจากภวังค์และมีการเปลี่ยนแปลง (Đổi Mới) หากมีการแบ่งยุคสมัยของวรรณกรรมเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ก็ควรต้องคิดถึงช่วงเวลานี้ด้วย เนื่องจากประวัติศาสตร์วรรณคดีต้องอาศัยจุดเปลี่ยนแปลงทางวรรณคดีเป็นตัวตั้งเหมือนกับที่ประวัติศาสตร์ต้องอาศัยเหตุการณ์ทางสังคมและการเมืองเป็นตัวตั้ง²⁰

ดังนั้นเราจึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมในยุคหลังนโยบายโด่ยเหมียเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในวรรณกรรมเวียดนาม ทั้งนี้ไม่เพียงเพราะการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมเกิดจากแรงผลักดันจากภายนอก กล่าวคือเป็นผลพวงของนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจจากสังคมนิยมสู่ตลาดเสรีเท่านั้น หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายในของวรรณกรรมเองทั้งการสร้างสรรค์ผลงานและการวิจารณ์วรรณกรรม แม้ว่านโยบายของรัฐในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 มีความเคร่งครัดมากขึ้น แต่การจำกัดเสรีภาพก็ทำได้เพียงแต่ในการเขียนและการตีพิมพ์เท่านั้น แต่วัฒนธรรมการวิจารณ์นั้นก็ยังพัฒนาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของจับกลุ่มเสวนาหรือการพูดคุยกันเองของนักวิจารณ์ นักเขียน และนักวิชาการ หรือที่เรียกว่า “การวิจารณ์ปาก” (phê bình miệng)²¹

ลักษณะสำคัญของวรรณคดีเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเหมีย

เราอาจจะประเมินพัฒนาการสำคัญของวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังการประกาศนโยบายโด่ยเหมียที่สำคัญได้ดังนี้

²⁰ Nguyễn Đăng Mạnh. *Tác Phẩm Chọn Lọc*. No. 3, 1995. P. 126.

²¹ อ้างแล้ว หน้า 127.

1. ทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมมีบทบาทลดลง

ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาความนิยมในทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมลดน้อยลง งานเขียนส่วนใหญ่ในช่วงนี้เริ่มฉีกแนวออกจากกรอบของทฤษฎีวรรณกรรมนี้ เช่น ให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการของปัจเจกบุคคลมากขึ้น หรือเริ่มตีแผ่ปัญหาของสังคมมากขึ้น จนเราอาจจะกล่าวได้ว่าในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 แทบจะไม่มีนักเขียนคนใดปฏิบัติตามกรอบหรือแนวปฏิบัติของสัจนิยมสังคมนิยมหรืออ้างว่าตนเองเป็นนักเขียนแนวสัจสังคมนิยมอีกต่อไป

การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับอนาคตของทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมมีขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1989 ที่สถาบันวรรณคดี เมืองฮานอย ที่ประชุมให้ความสำคัญกับประเด็นที่ว่า ทฤษฎีสัจนิยมสังคมนิยมควรเป็นทฤษฎีที่นักเขียนเวียดนามควรยึดถือเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมอีกต่อไปหรือไม่ แต่ก็ไม่มีการลงมติที่แน่ชัดแต่อย่างใดและมติที่ประชุมก็ค่อนข้างหลากหลาย กลุ่มนักวิชาการและนักวิชาการสายอนุรักษ์ยืนยันที่จะให้สัจนิยมสังคมนิยมเป็นทฤษฎีการเขียนสำหรับนักเขียนเวียดนามต่อไป แต่นักวิชาการและนักเขียนส่วนใหญ่แสดงความลังเลที่จะยึดมั่นกับทฤษฎีนี้ต่อไป²² ซึ่งก็มีนักวิชาการและนักวิจารณ์บางคนที่ต้องการให้ยกเลิกข้อกำหนดที่ให้วรรณคดีเวียดนามต้องเป็นไปตามกรอบของทฤษฎีนี้ เช่น หว่าง หงฮัก เหียน (Hoàng Ngọc Hiến) ซึ่งได้กล่าวก่อนหน้านี้อย่างชัดเจนว่า

สัจนิยมสังคมนิยมเป็นทฤษฎีปลอมๆ ที่สร้างปัญหาให้กับนักเขียนและศิลปิน ตลอดจนนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสาขาศิลปะและวรรณกรรมมาเป็นเวลานาน ในตอนแรกมันเป็นแค่คำขวัญ ต่อมาผู้คนมองว่าเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง มีการประติบัติประดอยทำให้เป็นทฤษฎีทางวรรณกรรมที่มีอิทธิพลมาก ทฤษฎีหนึ่ง การโต้เถียงกันเกี่ยวกับสัจนิยมสังคมนิยมเป็นสิ่งที่เปล่าประโยชน์²³

2. “การทบทวนใหม่” (nhận thức lại)

เราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวรรณคดีเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ยคือ “การทบทวนใหม่” หรือการมองสิ่งต่างๆ ด้วยมุมมองใหม่ด้วยสายตาที่เป็นกลางและลอคคิตทางการเมือง และการมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตด้วยความพยายามที่จะเข้าใจหรือเห็นใจมากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์

²² รายงานเกี่ยวกับการประชุมอยู่ใน *Tạp Chí Văn Học*, số 5, 1989. Pp. 8 – 27.

²³ อ้างใน *Văn Nghệ*, 5 – 3 – 1988.

2.1 การประเมินคุณค่าทางวรรณคดี

ในยุคหลังนโยบายได้ยเม้ย นักเขียนและนักวิจารณ์ต่างได้พยายามทบทวนเกี่ยวกับการประเมินคุณค่างานเขียนเวียดนามในยุคสงคราม (ค.ศ. 1945 - 1975) ซึ่งเดิมถูกมองว่าเป็นวรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่เนื่องจากมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและสงครามเพื่ออิสรภาพของประเทศ แต่ในยุคได้ยเม้ย นักเขียนและนักวิจารณ์ได้พยายามแยกหน้าที่ทางการเมืองและคุณค่าทางวรรณศิลป์ออกจากกัน เช่น เวจียน หงอ๊ก ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินงานเขียนในยุคสงครามหรือยุคปี ค.ศ. 1945 – 1975 ว่ายังไม่เข้าขั้นที่จะจัดว่าเป็นผลงานวรรณคดี เนื่องจากมีเนื้อหาทางการเมืองเข้ามาปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก

ตอนนั้น (ในยุคสงคราม) การเมืองครอบคลุมชีวิตทุกด้านและควบคุมการดำเนินงานของศาสตร์ทุกแขนงในสังคม ทุกคนกำลังสวมนบทบาททางการเมือง รวมทั้งวัฒนธรรมก็ถูกควบคุมด้วยการเมืองด้วยเช่นกัน ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจแต่อย่างใด ตอนนั้น เรายังไม่ได้สร้างผลงานวรรณคดีที่แท้จริง²⁴

อย่างไรก็ตามทัศนะดังกล่าวถูกคัดค้านจากนักวิจารณ์และนักวิชาการบางส่วน เช่น นักวิจารณ์ เล กวาง จาง (Lê Quang Trang) ได้ย้าว่าคุณภาพของวรรณกรรมยุคสงครามนั้นเป็นสิ่งที่ไม้อาจจะปฏิเสธได้²⁵ เช่นเดียวกับ เหงียน วัน ลอง (Nguyễn Văn Long) นักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาจากมหาวิทยาลัยฝักหัดครูได้โต้แย้งว่า

สิ่งที่ควรพิจารณาให้รอบคอบก็คือมีวรรณคดีของประเทศใดบ้างที่ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับยุคสมัยของตนและประชาชนในยุคสมัยนั้นๆ ตอนนั้นวรรณคดีรับใช้การเมือง รับใช้กรรมกร ชาวนา และทหาร ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้คนในแวดวงวรรณคดีและเป็นสิ่งที่ยึดถือกันว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของพลเมืองและนักเขียนของเรา²⁶

²⁴ อ้างใน Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận chiến văn chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1997. P. 265.

²⁵ ดูเพิ่มเติมใน Lê Quang Trang. *Độc đường văn học*. Hanoi: NXB Văn Học, 1996.

²⁶ Nguyễn Văn Long. “Viết về tiếp cận để đánh giá văn học Việt Nam sau cách mạng tháng tám”. 50 năm văn học sau cách mạng tháng tám. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia, 1996. Pp. 17 – 18.

ศาสตราจารย์เล หงอ๊ก จ่า (Lê Ngọc Trà) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับวรรณคดีในยุคหลังนโยบายโดยเมย์ว่า ได้เพิ่มหน้าที่อื่นที่นอกเหนือไปจากหน้าที่ทางการเมือง นั่นคือวรรณคดีต้องเป็น “กระบอกเสียงของประชาชน”

แน่นอนว่าวรรณคดีทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของสังคม เป็นสื่อกลางให้กับเสียงพูดของประชาชน อีกทั้ง ยังร่วมประณามความชั่วร้าย ความอยุติธรรม ความรู้สึกผิดหรือความเจ็บปวดของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่อันศักดิ์ของวรรณคดีมาช้านาน... ลักษณะที่สองของวรรณคดีเวียดนามที่เห็นได้ในระยะเวลาที่ผ่านมาคือเป็นสิ่งยึดมั่นทางจิตวิญญาณและวิเคราะห์สังคม รวมทั้งเป็นบทท้าทายประวัติศาสตร์²⁷

บรรยากาศดังกล่าวก่อให้เกิดการคลี่คลายความเคร่งครัดในการประเมินคุณค่าของงานวรรณกรรมว่าต้องมีหน้าที่ทางการเมืองและสอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่ผลพวงประการหนึ่งของนโยบายโดยเมย์ทำให้ผลงานของนักเขียนบางคนที่ถูกห้ามตีพิมพ์ได้รับอนุญาตให้มีการพิมพ์เผยแพร่อีกครั้ง เช่น ในกรณีของนักเขียนญัตติลัญห์ (Nhật Linh) ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดกับรัฐบาลคอมมิวนิสต์ และในปี ค.ศ. 1941 ญัตติลัญห์ได้ก่อตั้งพรรคการเมืองที่มีชื่อว่า พรรคประชาชนเวียดนาม (Đại Việt Dân Chính) ซึ่งต่อมาได้ยุบรวมกับพรรคแห่งชาติเวียดนาม (Việt Nam Quốc Dân Đảng) พรรคการเมืองดังกล่าวเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มปัญญาชนคนรุ่นใหม่ของเวียดนาม ในยุคนั้น ในปี ค.ศ. 1946 ญัตติลัญห์ได้ตกลงใจร่วมรัฐบาลของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ แต่ก็อยู่ในตำแหน่งได้เพียง 2 เดือนก็เกิดความขัดแย้งกับพรรคร่วมรัฐบาล ญัตติลัญห์ได้ลาออกและไปอยู่ประเทศจีน ต่อมาไปลี้ภัยที่ฮ่องกงระหว่างปี ค.ศ. 1947-1951 หลังจากนั้นได้เดินทางกลับประเทศเวียดนามพร้อมทั้งประกาศยุติบทบาททางการเมืองของตนเองโดยสิ้นเชิง เมื่อประเทศเวียดนามถูกแบ่งเป็น 2 ประเทศ คือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ตามข้อตกลงกรุงเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 ญัตติลัญห์ก็เลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไซ่ง่อนซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ

ด้วยความขัดแย้งทางความเชื่อในอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างไปจากรัฐบาลคอมมิวนิสต์ทำให้การประเมินค่างานเขียนของญัตติลัญห์ที่เขียนขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1930-1945 นั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือได้รับการประเมินค่าอย่างเป็นกลางนักจากนักวิชาการและนักวิจารณ์สกุลมาร์กซิสต์ เช่น ในตอนหนึ่งของบทความของศาสตราจารย์ฟาน กือ เดะ (Phan

²⁷ Lê Ngọc Trà. “Văn học Việt Nam những năm đầu đổi mới”. *Tạp Chí Văn Học*, số 2, 2002. Pp. 33 – 34.

Cư Đệ) ได้กล่าวว่างานเขียนของญี่ตลัญห์เป็น “ผลงานของนักเขียนชนชั้นกลางที่ไม่กล้าใช้วิธีการทางการเมืองต่อสู้กับรัฐอาณานิคม พวกเขาถ่มมู่งใช้ประเด็นทางวัฒนธรรมต่อสู้กับชนชั้นศักดินา”²⁸ นอกจากนี้นักวิจารณ์เรื่องจึงก็ประเมินคุณค่าผลงานของนักเขียนชนชั้นกลางในเมืองว่าเป็นแค่ “เสียงถอนหายใจประท้วงรัฐบาลอาณานิคม”²⁹ อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ประกาศเปิดประเทศและใช้นโยบายโดยเมย์ ในปี ค.ศ. 1986 แล้ว ผลงานของญี่ตลัญห์และนักเขียนแนวโรแมนติกคนอื่น ๆ ก็ได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่อีกครั้งหนึ่ง

2.2 การทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับชนชั้น

นอกจากประเด็นเรื่องการประเมินคุณค่าทางวรรณคดีแล้ว ยังมีความพยายามที่จะ “ทบทวนใหม่” ในประเด็นเรื่องชนชั้นซึ่งในยุคสงครามให้ความสำคัญกับชนชั้นชาวนา (nông) ผู้ใช้แรงงาน (công) และทหาร (binh) แต่ในยุคหลังนโยบายโดยเมย์ได้ให้ความสำคัญกับชนชั้นกลางและปัญญาชนมากขึ้น เช่น เหงียน ชาย (Nguyễn Khải) ได้สะท้อนมุมมองเรื่องชนชั้นในเรื่องสั้น “ชาวฮานอยคนหนึ่ง” (Một người Hà Nội) นักเขียนได้ใช้วิธีการดำเนินเรื่องในลักษณะเดียวกันกับเรื่อง “ยุคโรแมนติก” คือการที่ผู้เล่าเรื่องได้ตระหนักถึงความผิดพลาดในสิ่งที่ตนเองเคยทำหรือเคยคิดและยอมรับผิดอย่างเปิดเผย ในเรื่องนี้ เหงียน ชาย (ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องและตัวละครในเรื่อง) เล่าถึงญาติคนหนึ่งซึ่งมีศักดิ์เป็นนางสาวของตัวเอง คือ โกเหียน (Cô Hiền) ซึ่งถือได้ว่าเป็นชาวฮานอยหรือชาวเมืองหลวงขนาบแท้ ในช่วงการปฏิวัตินั้นคนเมืองหลวงและชนชั้นกลางมักถูกมองว่าอยู่ด้านตรงข้ามกับแนวคิดคอมมิวนิสต์ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศไปสู่ระบอบสังคมนิยมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายและปัญญาชนนั้นจะถูกเพ่งเล็งและสงสัยจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็นชนชั้นนายทุน (tư sản) โกเหียนผู้มีอาชีพทำดอกไม้แห้งขายและมีลูกจ้างช่วยทำงานจึงได้ชื่อว่าเป็นชนชั้นนายทุนกับเขาด้วย ซึ่งเป็นเหตุให้เพื่อนฝูงและคนรอบข้างพยายามที่จะไม่ข้องแวะและสมาคมกับครอบครัวของโกเหียน รวมทั้งภรรยาของผู้เล่าเรื่องด้วย

โกเหียนเป็นพวกชนชั้นนายทุนอย่างไม่ต้องสงสัย พวกนี้เชื่อถือไม่ได้ เอาเป็นว่าต่อไปนี้เราไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับโกเหียนอีก ต่างคนต่างอยู่ ขึ้นเราไปวุ่นวายกับโกเหียนมาก ๆ อาจจะเดือดร้อนที่หลังก็ได้³⁰

²⁸ Phan Cư Đệ. *Tự Lực Văn Đoàn: Con Người và Văn Chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1990. P. 13

²⁹ อ้างแล้ว หน้า 11.

³⁰ Nguyễn Khải. *Hà Nội trong mắt tôi*. Hanoi: NXB Hà Nội, 1995. P. 113.

แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปจนเข้าสู่ยุคปฏิรูปเศรษฐกิจ ผู้คนเริ่มตระหนักว่าโกเหียนและครอบครัวซึ่งแม้ว่าจะเป็นสมาชิกของชนชั้นนายทุนแต่ก็เป็นคนดี ทำมาค้าขายสุจริตและไม่เคยเอาเปรียบคนอื่น ลูกชายสองคนก็สมัครเป็นทหารและร่วมรบในสงครามเวียดนาม ดังนั้น ผู้เล่าเรื่องจึงรู้สึกผิดที่ตนเองเคยปฏิบัติกับโกเหียนอย่างเย็นชาเพียงเพราะกลัวว่าตัวเองจะเดือดร้อนให้มีญาติเป็นชนชั้นนายทุน เมื่อสงครามยุติลงและชีวิตหลังสงครามเริ่มกลับเข้าสู่ภาวะปกติ มุมมองและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมก็เริ่มปรับเข้าสู่ภาวะปกติเช่นเดียวกัน กล่าวคือ กรอบความคิดเรื่องชนชั้นที่เคยเป็นมาตรฐานในการวัดคุณค่าของมนุษย์เริ่มสลายไป จากเดิมที่ผู้คนถูกพิจารณาจากชนชั้นที่เขาสังกัดเป็นอันดับแรก เช่นเดียวกับกับโกเหียนที่ถูกจัดกลุ่มอยู่ในชนชั้นนายทุน ผู้คนรอบข้างไม่พยายามมองรายละเอียดหรือตัวตนที่แท้จริงของโกเหียนว่าเป็นคนดีหรือเลวประการใด พวกเขาอาจจะเหมารวมโกเหียนเข้ากับชนชั้นนายทุนและเชื่อว่าความเป็นชนชั้นนั้นจะครอบคลุมบุคลิกลักษณะและนิสัยของบุคคลได้ทั้งหมด ซึ่งในยุคนี้หากขึ้นชื่อว่าเป็นชนชั้นนายทุนแล้วมักจะถูกมองไปในด้านลบเสมอ จนอาจจะกล่าวได้ว่าชนชั้นจึงเป็นตัวจำแนกคุณค่าของมนุษย์ไปโดยปริยาย แต่เมื่อสังคมเวียดนามกลับคืนสู่ภาวะสันติในยุคหลังสงคราม ผู้คนเริ่มมองมนุษย์ในลักษณะที่เป็นปัจเจกมากขึ้นและเริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนของมนุษย์และชีวิตซึ่งเราไม่สามารถจำแนกคุณค่าหรือคุณลักษณะของมนุษย์ได้จากชนชั้นเพียงอย่างเดียว ในกรณีของโกเหียนและครอบครัวก็เช่นกัน

ผู้เขียนเองก็ยอมรับว่าสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปในยุคหลังสงครามนั้นจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มคนประเภทนักธุรกิจและมืออาชีพในการพัฒนาประเทศ เมื่อประเทศได้ก้าวผ่านจากยุคสงครามสู่สันติภาพ บทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศก็ถูกส่งต่อจากทหารและนักปฏิวัติไปสู่ชนชั้นกลางและชนชั้นนายทุน เช่นในตอนหนึ่งของเรื่อง ผู้เล่าเรื่องแสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

ไม่ว่ายุคใดสมัยใดก็มีชนชั้นที่มีอภิสิทธิ์เหนือกว่าชนชั้นอื่นเสมอ และพวกเขาจะเป็นผู้กำหนดคุณค่าในสังคม...ตัวผมเองอยู่ในกลุ่มทหาร กลิ่นของความเป็นทหารอยู่รอบตัวเรา ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นแบบทหาร เวลามีความสุขก็สุขแบบทหาร พุดจากระหว่างแบบทหาร แม้แต่ในงานวรรณกรรมก็ยังมีกลิ่นไอของความเป็นทหาร ทหารได้นำชัยชนะมาสู่ประเทศชาติและได้รับความนับถือจากทุกคน แต่มาถึงวันนี้ก็เหมือนกับงานเลี้ยงฉลองชัยได้จบลง บทบาทของทหารก็จะต้องยุติลงด้วย ตอนนี้เป็ยุคของผู้บริหารบริษัท ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจทั้งตัวจริงตัวปลอมทุกประเภท พวกเขาเหล่านี้กำลังเป็นผู้กำหนดค่านิยมใหม่ในสังคม³¹

³¹ อ้างแล้ว หน้า 124 – 125.

ประเด็นเรื่องชนชั้นได้ถูกเชื่อมโยงกับความเป็นชาติและกระบวนการสร้างสังคมนิยมในประเทศเวียดนามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคสงครามที่รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์พยายามเน้นว่าการปลดปล่อยทางชนชั้นของชาวนาและชนชั้นกรรมาชีพนั้นต้องทำควบคู่ไปกับการกู้ชาติ ในขณะที่เดียวกันก็มีผลทำให้ปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางชนชั้นเรื่องรองจากปัญหาการกู้ชาติและการสร้างชาติตามระบบสังคมนิยม ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่วรรณกรรมยุคสงครามมักเสนอปัญหาเรื่องชนชั้นในเชิงนโยบาย หรือถ้าจะนำเสนอปัญหาของปัจเจกบุคคลก็นำเสนอในแบบที่บุคคลนั้นๆ เป็นตัวแทนของชนชั้นหรือกลุ่มคนที่เขาหรือเธอสังกัดอยู่ ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับวรรณกรรมเวียดนามหลังยุคสงครามที่เน้นการวิเคราะห์ประสบการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกบุคคลเป็นรายๆ ไป ซึ่งการนำเสนอเรื่องราวผ่านชีวิตและมุมมองของปัจเจกกลับทำให้เราเห็นภาพของปัญหาสังคมเวียดนามในยุคหลังสงครามชัดเจนยิ่งขึ้น

แม้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการปฏิวัติตามแนวคิดของสังคมนิยมคือการปลดปล่อยชนชั้นกรรมาชีพ แต่ในสังคมเวียดนามซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่งเริ่มในสมัยอาณานิคม (ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20) และจำนวนผู้ใช้แรงงานก็ยังมีไม่มากนักเพื่อเทียบกับจำนวนชาวนาของประเทศซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ (เช่นเดียวกันกับลัทธิเหมาในประเทศจีน) ต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและรูปแบบการปฏิวัติโดยพยายามชักจูงให้ชาวนาเข้าร่วมการปฏิวัติให้มากที่สุด ซึ่งเราจะเห็นว่าความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ในการต่อสู้กับประเทศอาณานิคมอย่างฝรั่งเศสและมหาอำนาจอย่างอเมริกานั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรัฐบาลคอมมิวนิสต์สามารถปลุกระดมกำลังชาวนาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิวัติได้สำเร็จ ทั้งนี้เพราะชาวนาเป็นกำลังหลักในการปฏิวัติและต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติ สาเหตุหลักที่ชาวนาให้ความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์นั้นก็เพราะพวกเขาเชื่อว่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิมในสังคมใหม่ที่จะไม่มีการกดขี่จากชนชั้นเจ้าของที่ดิน (landlord) และในระบอบการปกครองใหม่พวกเขาจะได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน³² อย่างไรก็ตาม ในยุคหลังสงครามที่ทิศทางการพัฒนาประเทศเปลี่ยนไปสู่ระบบตลาดเสรีและทุนนิยมมากขึ้นทำให้อุดมการณ์สังคมนิยมถูกละเลย ชาวนาส่วนใหญ่ในประเทศก็ยังมีฐานะยากจนเช่นเดิมและยังถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้ว เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาตามแบบทุนนิยมก็ทำให้กลุ่มนายทุนและนักธุรกิจซึ่งในสมัยสงครามถูกมองว่าเป็นศัตรูของการปฏิวัติกลับมามีบทบาทสำคัญในสังคมอีกครั้ง ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองทำให้บทบาทของชาวนาและชนชั้นกรรมาชีพซึ่งเคยได้รับการยกย่องว่าเป็นกำลังสำคัญยิ่งในช่วงการปฏิวัติและสงครามลดลงอย่างต่อเนื่อง งานเขียนที่ได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษในการนำเสนอความไม่เป็นธรรมในสังคมผ่านมุมมองของชาวนา คือ เรื่องสั้น “ฆาตกรคุณธรรม” (Kẻ sát nhân

³² Buttinger, Joseph. *Vietnam: A Political History*. USA: Andre Deutsch, 1968. P. 165.

luong thien) ของนักเขียนชื่อ หล่าย วัน ลอง (Lại Văn Long) ซึ่งเรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยมของนิตยสาร วัน เหงะ (Văn Nghệ) ซึ่งเป็นนิตยสารทางวรรณกรรมเล่มสำคัญของประเทศเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1991

ในเรื่องสั้น “ฆาตกรคุณธรรม” ผู้เขียนสะท้อนประเด็นความขัดแย้งเรื่องชนชั้นที่ฝังรากลึกมานานในสังคมเวียดนาม ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการยุติสงครามในเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ (ชื่อเดิมคือเมืองไซ่ง่อน) นายพันทหารผู้หนึ่งซึ่งได้เข้าร่วมกับกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์และทำการรบอยู่ทางภาคเหนือของประเทศเกือบสามสิบปีได้กลับมาพบภรรยาและลูกของเขาอีกครั้งหลังจากที่ต้องแยกกันอยู่เป็นเวลานาน รางวัลสำหรับความเสียสละของเขาคือบ้านหลังใหญ่ที่ทางการได้ยึดมาจากคหบดีผู้หนึ่งซึ่งถูกประณามว่าเป็น เหวียดชาน (Việt Gian) หรือผู้ทรยศ เนื่องจากคหบดีเจ้าของบ้านทำงานให้กับชาวต่างชาติในช่วงสงคราม ต่อมาเจ้าของบ้านก็ได้หลบหนีไปประเทศฝรั่งเศส และบ้านหลังนี้เองที่พ่อแม่ของนายพันซึ่งเป็นชาวนายากจนเคยทำงานเป็นคนรับใช้ นายพันและครอบครัวของเขาต่างพากันดีใจและเต็มไปด้วยความหวังว่าชีวิตของพวกเขาจะต้องดีขึ้นภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ลูกชายของเขาได้ตัดสินใจไปเป็นแรงงานที่ประเทศในยุโรปตะวันออก ซึ่งก็เป็นไปตามคำนิยมของคนเวียดนามในยุคก่อนเปิดประเทศที่นิยมเป็น “แรงงานส่งออก” (exported workers)

แต่แล้ว สิ่งที่ไม่คาดคิดก็ได้เกิดขึ้นกับครอบครัวของนายพัน ลูกชายของเขากลับประเทศมือเปล่าเนื่องจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในประเทศยุโรปตะวันออก นอกจากรัฐบาลเวียดนามได้ประกาศนโยบายเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจตามแบบตลาดเสรีแล้วยังเรียกร้องให้ชาวเวียดนามที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศเดินทางกลับมาช่วยพัฒนาประเทศในฐานะนักลงทุนต่างชาติ ชาวเวียดนามอพยพจึงได้เดินทางกลับประเทศเป็นจำนวนมากรวมทั้งคหบดีเจ้าของบ้านที่นายพันและลูกชายกำลังอาศัยอยู่ และเมื่อเจ้าของบ้านเดิมได้มอบเงินจำนวนหนึ่งเพื่อสร้างอนุสาวรีย์ทหารผ่านศึก คำร้องขอเขาที่ขอบ้านคืนก็ได้รับการอนุมัติจากทางการอย่างง่ายดาย ทำให้นายพันและครอบครัวของเขาต้องเปลี่ยนสถานภาพจากเจ้าของบ้านไปเป็นลูกจ้างในบ้านและทำงานรับใช้เจ้าของบ้านเช่นเดียวกันกับที่พ่อแม่ของเขาเคยทำมาก่อน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับลูกชายนายพันเป็นอย่างมาก ในที่สุดเขาได้ก่อคดีฆ่าล้างครอบครัวของเจ้าของบ้าน และยังมีใสรูปถ่ายบรรพบุรุษของเจ้าของบ้านที่แขวนไว้ที่ฝาผนังด้วย เมื่อถูกสอบสวนเขาให้การว่า

คนที่มีความดีเท่านั้นถึงจะสามารถเล็งกระบอกปืนไปยังการกดขี่ข่มเหงได้!

ผมไม่ต้องการให้ “ลูกกษัตริย์เป็นกษัตริย์” พ่อของผมพยายามต่อสู้กับการถูกกดขี่โดยรวมต่อสู้กับศัตรูและรับใช้ประเทศชาติกว่า 30 ปี ผมพยายามจบมันตามแบบของผม สำหรับผมแล้ว การปลดปล่อยตนเองจากความยากจนและความทุกข์ยากนั้นถือว่าเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง ถ้าผมมีลูก พวกเขาจะได้

ไม่ต้องตัดหญ้าและเลี้ยงม้าให้กับพวกเจ้าของที่ดินเหมือนกับบรรพบุรุษของ
เขาทั้ง 3 รุ่น³³

ผู้เขียนได้เน้นการต่อสู้ทางชนชั้นของชาวนาด้วยการยกคำกล่าวโบราณที่ว่า “ลูก
กษัตริย์ย่อมเป็นกษัตริย์ ส่วนลูกคนกวาดลานวัดย่อมต้องกวาดลานวัด” ซึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นถึง
ความต่อเนื่องของการถูกกดขี่ทางชนชั้น ซึ่งทำให้ผู้อ่านเห็นว่าความไม่พอใจของชนชั้นชาวนา
ผ่านตัวละครลูกชายนายพันในเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด การที่นักเขียนนำเสนอ
ประเด็นความขัดแย้งทางชนชั้นผ่านอารมณ์ความรู้สึกโกรธแค้นและเจ็บปวดของปัจเจกบุคคล
ช่วยให้เราเห็นภาพความขัดแย้งทางชนชั้นที่ยังดำเนินต่อไปในสังคมเวียดนามยุคหลังสงคราม
ได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้ง การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาดังกล่าวยังเป็นเครื่องหมายของการ
เดินทางมาสู่ทางตันของปัญหาซึ่งตัวละครหรือผู้เขียนเองก็ไม่ยังหาทางออกไม่พบ ยิ่งไปกว่า
นั้นมิติทางประวัติศาสตร์ที่นักเขียนปูพื้นไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องเกี่ยวกับการเสียสละของนายพันที่ต้อง
จากครอบครัวถึงสามสิบปีเพื่อเข้าร่วมการปฏิวัติและการยกคำกล่าวโบราณที่ว่าด้วยความไม่
พอใจของชาวนาต่อความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมทำให้ผู้อ่าน (จำนวนหนึ่ง) ย่อมรู้สึกเห็นใจ
และเข้าใจเหตุผลของมาตรการและเห็นว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหานั้นเป็นสิ่งที่ยอมรับ
ได้

2.3 การทบทวนมุมมองเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

วรรณกรรมได้มีส่วนทบทวนความผิดพลาดในอดีตและตั้งคำถามเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ ตัวอย่างที่มีความโดดเด่นได้แก่เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์สามเรื่องของเหงียน ฮุย
เถียน ได้แก่ “พรหมจรรย์” (Phạm tiết) “ดาบคม” (Kiếm sắc) และ “ทองคำไฟ”
(Vàng Lửa)³⁴ ผู้เขียนได้หยิบยกบางช่วงบางตอนของประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์และ
นำเสนอในรูปแบบของวรรณกรรม³⁵ โดยผู้เขียนได้อ้างถึงบุคคลที่สำคัญในประวัติศาสตร์
เวียดนามยุคปลายคริสต์ ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้แก่ จักรพรรดิเกว๋น จุง
(Quang Trung) จักรพรรดิซาลอง (Gia Long) กวีเอก เหงียน ชู (Nguyễn Du)
นำเสนอภาพลักษณ์ของกษัตริย์ซาลองและเหงียนชูที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเล่าเรื่องราวผ่าน
มุมมองของตัวละคร ฟัง (Phăng) ที่ปรึกษาชาวฝรั่งเศสของจักรพรรดิซาลองซึ่งเป็นตัวละคร
ที่คนไทยเรารู้จักกันในชื่อของ “พญาลอง” หรือ “องเชียงสือ” เจ้าชายเวียดนามจากทางใต้ผู้ลี้ภัย

³³ Lại Văn Long, ‘Kẻ Sát Nhân Lương Thiện’ trong *Ánh Trăng: Tập Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995. P. 18.

³⁴ Nguyễn Huy Thiệp. *Như Những Ngọn Gió*. NXB Văn Học, 1999. Pp. 319 – 356.

³⁵ สำหรับบทวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องสั้นทั้งสามเรื่องนี้ดูเพิ่มเติมใน Phạm Xuân Nguyên (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001.

จากสงครามกลางเมืองเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

จักรพรรดิชาลอง มีชื่อเดิมว่า เหงียน ฟุก แอญห์ (Nguyễn Phúc Ánh) ผู้ก่อตั้งราชวงศ์เหงียนและสถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์ในปี ค.ศ. 1802 และครองราชสมบัติอยู่จนถึงปี ค.ศ. 1819 จักรพรรดิชาลองผู้นี้เองที่เป็นผู้รวมประเทศเวียดนามให้เป็นหนึ่งเดียวได้สำเร็จในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ประเทศเวียดนามต้องประสบกับสงครามกลางเมือง ประเทศได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือภาคเหนือและภาคใต้ ตอนเหนืออยู่ภายใต้อิทธิพลของตระกูลจิง (Trinh) และตอนใต้อยู่ภายใต้อำนาจของตระกูลเหงียน (Nguyễn) แม้ว่าทั้งสองตระกูลจะแสดงความภักดีต่อราชวงศ์เล (Lê) ซึ่งปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้นแต่พวกเขาก็ได้ต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันอย่างยาวนาน จนกระทั่งสามพี่น้องจากหมู่บ้านเตยเซิน (Tây Sơn) ได้ปลุกกระดุมและรวมกำลังชาวบ้านซึ่งประกอบด้วยชาวนาและพ่อค้าให้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับตระกูลทั้งสอง ในปี ค.ศ. 1776 กลุ่มเตยเซินก็สามารถยึดไซ่ง่อนได้สำเร็จและเป็นเหตุให้เจ้าชาย เหงียน ฟุก แอญห์ ต้องพำนักจำนวนหนึ่งหนีเข้ามาพึ่งประเทศไทย ต่อมาในปี ค.ศ. 1786 พวกเตยเซินสามารถเอาชนะตระกูลจิงในตอนเหนือของประเทศได้และเข้ายึดฮานอย แม้ว่าในเวลาต่อมา กลุ่มเตยเซินพยายามที่รื้อฟื้นราชวงศ์เลขึ้นมาใหม่ แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากต้องพ่ายแพ้ให้แก่กองกำลังของ เหงียน ฟุกแอญห์ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองกำลังของฝรั่งเศส เมื่อปราบพวกเตยเซินได้แล้ว เหงียนฟุกแอญห์ก็ตั้งตนเองเป็นจักรพรรดิองค์แรกของราชวงศ์เหงียนและได้ย้ายราชธานีจากฮานอยไปยังเมืองเว้ ในมุมมองของนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ของเวียดนามนั้น เหงียน ฟุก แอญห์ หรือ ชาลอง นั้น ได้ชื่อว่าเป็น “กษัตริย์ขายชาติ” (ông vua bán nước) เนื่องจากการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ชาลองนั้นได้อาศัยความช่วยเหลือจากต่างชาติคือฝรั่งเศส ซึ่งต่อมาฝรั่งเศสได้เข้าปกครองเวียดนามอยู่เกือบ 100 ปี ดังนั้นชาลองจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ชักศึกเข้าบ้านเพียงเพื่อสนองความต้องการอำนาจของตนเอง ในขณะเดียวกัน จักรพรรดิควางจุง (Quang Trung) มีชื่อเดิมว่า เหงียน เหวะ (Nguyễn Huệ) ซึ่งเป็นผู้นำกบฏเตยเซินนั้นได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญเพราะได้นำกองกำลังของชาวนาลุกขึ้นต่อสู้กับชนชั้นผู้ปกครอง รวมทั้งสามารถขับไล่กองทัพจีนจกเวียดนามได้เอกราชคืนจากจีนสำเร็จในปี ค.ศ. 1789 และในช่วงระยะเวลา (ระหว่างปี ค.ศ. 1778 – 1792) ที่จักรพรรดิควางจุงปกครองประเทศนั้นพระองค์ได้พยายามปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีที่ดิน แต่ความพยายามดังกล่าวก็ไม่เป็นผลสำเร็จเพราะจักรพรรดิควางจุงได้สิ้นพระชนม์ลงก่อนในปี ค.ศ. 1792

อีกเหตุผลหนึ่งที่นักปฏิวัติและนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ในเวียดนามพยายามยกย่องให้จักรพรรดิควางจุงเป็นวีรบุรุษของชาติก็เพราะมีกำเนิดเป็นเพียงสามัญชนแต่สามารถรบชนะกองทัพของจีนได้สำเร็จ กลุ่มกบฏเตยเซินจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างของการรบบแบบกองโจรของชาวนามเวียดนาม นักปฏิวัติของเวียดนามได้ใช้เรื่องราวการต่อสู้และความ

กล่าวหาของกุ่มชานาที่ร่วมรบในกบฏเตยเซินในการปลุกระดมกองกำลังชานาขึ้นมาต่อสู้กับระบบศักดินาและกองกำลังต่างชาติ เมื่อเป็นดังนี้แล้ว ภาพลักษณ์ของจักรพรรดิกวางจุงและชาลองในประวัติศาสตร์เวียดนามจึงมีลักษณะตรงกันข้ามกันราวสีขาวยับสีดำ กล่าวคือ คนหนึ่งเป็นพระเอกและอีกคนหนึ่งเป็นผู้ร้าย แต่ในเรื่องสั้นสามเรื่องของ เหงียน ฮุยเถียบ เราได้เห็นการนำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับจักรพรรดิชาลองว่าเป็นกษัตริย์หัวก้าวหน้าที่เริ่มการเจรจาทางการค้าและการทูตกับประเทศตะวันตก ส่วนจักรพรรดิกวางจุงนั้นนั้นแม้จะมีความกล้าหาญแต่ก็ขาดไหวพริบและไม่รู้จักเลือกใช้คน อีกทั้งยังลุ่มหลงความงามของสตรีจนนอนตายโดยไม่หลับด้วยไม่อาจหักห้ามความปรารถนาได้

นอกจากนี้ เหงียน ฮุยเถียบ ยังได้กล่าวถึง เหงียน ชู (Nguyễn Du) ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นกวีเอกของเวียดนามและเป็นเจ้าของผลงานชิ้นเอกคือ *เรื่องของเกี้ยว* (Truyện Kiều) นั้นก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีเอกแห่งชาติและเป็นเรื่องที่ชาวเวียดนามรู้จักกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องที่มีเนื้อหากินใจและแต่งด้วยสำนวนภาษาที่ไพเราะจนยากที่จะหาวรรณกรรมเรื่องใดมาเสมอเหมือน เหงียน ชู มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1765 – 1820 เขาเกิดในครอบครัวขุนนางชั้นสูงที่ทำราชการรับใช้ราชวงศ์เลมาหลายชั่วคน เหงียน ชู สอบเข้ารับราชการได้เมื่อเขาอายุ 17 ปี แต่สงครามกลางเมืองระหว่างตระกูลเหงียนและตระกูลจิงทำให้เขาต้องยุติการเป็นขุนนางลงชั่วคราว เหงียน ชู ปฏิเสธที่จะรับราชการในสมัยเตยเซินและกลับไปใช้ชีวิตในชนบท เนื่องจากต้องการแสดงความจงรักภักดีต่อราชวงศ์เลเมื่อกษัตริย์ชาลองขึ้นครองราชย์ เหงียน ชู ก็ได้กลับมาเข้ารับราชการอีกครั้ง ทั้งนี้ เอกสารหลายฉบับระบุว่า การกลับเข้ารับราชการในครั้งนี้ เหงียน ชู ไม่ได้เต็มใจนักก็ตาม³⁶ เหงียน ฮุยเถียบ ได้เสนอภาพของเหงียน ชู ว่ากวีผู้สิ้นหวังต่อชีวิตและเป็นตัวอย่างของนักปราชญ์เวียดนามที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบการศึกษาแบบจีน³⁷

อีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากนักเขียนจำนวนไม่น้อยได้แก่การทบทวนความทรงจำเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน (Cải cách ruộng đất) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1953 -1956 และเป็นเหตุการณ์ที่ชาวเวียดนามหลายคนไม่อยากจะกล่าวถึง ไม่เพียงเพราะเหตุการณ์นี้จะย่ำเตือนถึงความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีตแต่ยังเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียและมีผลกระทบทางด้านจิตใจต่อบุคคลจำนวนมาก นักวิชาการตะวันตกจำนวนหนึ่งพยายามวิเคราะห์และอธิบายสาเหตุความ

³⁶ รายละเอียดเกี่ยวกับ เหงียน ชู ดูเพิ่มเติมใน มนริรา ราโท. “โจรกบฏต่อหาย ใน เรื่องของเกี้ยว โดย เหงียนชู”. *วารสารอักษรศาสตร์* ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2547) : 217 – 231.

³⁷ ดูเพิ่มเติมใน มนริรา ราโท. “เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหงียนฮุยเถียบ : การทำลายประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย”. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง* ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2548) : 1 – 28.

ผิดพลาดของการดำเนินการตามนโยบายการปฏิรูปที่ดินในช่วงทศวรรษที่ 1950 ในเวียดนามอย่างต่อเนื่อง แต่เรื่องราวของการปฏิรูปที่ดินกลับปรากฏพบน้อยมากในเอกสารที่เป็นภาษาเวียดนาม แม้แต่หนังสือประวัติศาสตร์เล่มต่างๆ ก็ยังพยายามหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์นี้โดยละเอียด จนดูเหมือนว่าการปฏิรูปที่ดินนั้นไม่ได้รับความสนใจจากชาวเวียดนามและได้ถูกลืมเลือนไปอย่างสิ้นเชิง จนกระทั่งในยุคหลังนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ หรือ ที่รู้จักกันในนามของ “โด่ยเหม่ย” ซึ่งประกาศใช้ในปลายปี ค.ศ. 1986 นักเขียนจำนวนหนึ่งได้พยายามถ่ายทอดเรื่องราวและลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิรูปที่ดินในแง่มุมต่างๆ กัน งานเขียนเหล่านี้เรียบเรียงขึ้นจากประสบการณ์จริงของผู้เขียนและคำบอกเล่าที่ได้ยินต่อๆ กันมา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่างานเขียนเหล่านี้เป็นแหล่งบันทึกข้อมูลและความทรงจำของชาวเวียดนามต่อเหตุการณ์ในช่วงการปฏิรูปที่ดินในช่วงทศวรรษ 1950 ได้อย่างสมบูรณ์ และสามารถเป็นแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับเหตุการณ์ในช่วงนี้ได้เป็นอย่างดี

นโยบายการปฏิรูปที่ดินได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1953 ทางภาคเหนือของประเทศเวียดนาม หรือ ประเทศเวียดนามเหนือในอดีต (ในปี ค.ศ. 1954 ประเทศเวียดนามถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนที่เส้นขนานที่ 17 ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา) และดำเนินการอย่างจริงจังในช่วงปี ค.ศ. 1955 – 1956 ในทางทฤษฎีนั้น เป้าหมายของการปฏิรูปที่ดินคือการนำที่ดินจากเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ (landlords) มาแจกจ่ายให้กับชาวนารายย่อยที่ยากจนและชาวดินทำกิน ในการประชุมใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1953 เจื่อง จิง (Truong Chinh) ผู้นำคนสำคัญของพรรค ได้ประเมินว่า การปฏิรูปที่ดินนั้นจะมีผลดี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการทหาร กล่าวคือ การปฏิรูปที่ดินจะช่วยให้ชาวนาสับสนุนการทำสงครามต่อต้านฝรั่งเศสมากขึ้น 2) ทางด้านการเมือง นโยบายดังกล่าวจะทำให้แนวรบประชาชนเพื่อการรวมชาติ (National United Front) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวนามีขวัญกำลังใจที่เข้มแข็งมากขึ้น 3) ด้านเศรษฐกิจ นโยบายดังกล่าวจะช่วยให้ชาวนาจำนวนมากมีที่ดินทำกินเป็นของตนเองและช่วยให้ผลผลิตในประเทศสูงขึ้น และ 4) ด้านวัฒนธรรม ชาวนาจะมีโอกาสในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ฝึกฝนทักษะด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยยกระดับฐานะและการรับรู้ของพวกเขาให้สูงขึ้น แต่เมื่อนโยบายดังกล่าวถูกนำไปปฏิบัติกลับไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากการใช้กำลังรุนแรง ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดินจำนวนหนึ่งถูกทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความหวาดกลัวและสับสนในหมู่ประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ในการดำเนินนโยบายเจ้าหน้าที่ของรัฐยังเน้นประเด็นความแตกต่างทางชนชั้นซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านซึ่งทั่วไปมักใช้ระบบอุปถัมภ์ ในบางพื้นที่ชาวนาไม่กล้าพูดคุยหรือยุ่งเกี่ยวกับผู้ที่ถูกจัดว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดินเพราะกลัวจะมีความผิดไปด้วย กล่าวโดยสรุป การดำเนินนโยบายการปฏิรูปที่ดินประสบกับความล้มเหลว ซึ่งทำให้เจื่อง จิง ต้องลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1956 และประธานาธิบดีโฮจิมินห์ต้อง

กล่าวขอโทษประชาชนอย่างเป็นทางการสำหรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิรูปที่ดิน
38

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าหัวข้อเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินและผลกระทบของการปฏิรูปที่ดินทั้งในระดับสังคมและระดับปัจเจกบุคคลแทบจะไม่ได้รับกล่าวถึงอีกเลยในสังคมเวียดนาม จนกระทั่งในยุคหลังนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ (โด่ยเหม้ย) ที่เรื่องราวของการปฏิรูปที่ดินถูกถ่ายทอดและหยิบยกมาทบทวนอีกครั้งในงานวรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสั้นและนวนิยาย คำถามที่เกิดขึ้นก็คือเหตุใดเอกสารประเภทอื่นนอกเหนือไปจากวรรณกรรมจึงไม่กล่าวถึงการปฏิรูปที่ดินในช่วงทศวรรษ 1950 มากนัก สังเกตได้จากการที่หนังสือประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงเหตุการณ์นี้เพียงไม่กี่บรรทัด ส่วนใหญ่แล้ว ผู้เขียนจะมุ่งอธิบายว่านโยบายการปฏิรูปที่ดินนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาในชนบทของประเทศเวียดนามอย่างไร จากนั้นก็จะกล่าวโดยสรุปอย่างรวดเร็วว่าได้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นในช่วงดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดินซึ่งรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ได้พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นทันที โดยไม่มีกล่าวถึงรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินการ หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ดังนั้น เราจึงอาจจะกล่าวได้ว่าการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินผ่านวรรณกรรมนั้นเป็นอีกความพยายามหนึ่งที่จะบันทึกความทรงจำจากอดีตและทำให้เรื่องราวที่เคยเป็นเรื่องต้องห้ามนั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในยุคหลังนโยบายโด่ยเหม้ย งานเขียนประเภทวรรณกรรมจำนวนไม่น้อยได้เขียนถึงการปฏิรูปที่ดินเพื่อเตือนใจให้ผู้อ่านนึกถึงความผิดพลาดของประวัติศาสตร์และสร้างความเข้าใจอันถูกต้องในหมู่ชนรุ่นหลัง

หนึ่งในงานเขียนที่กล่าวถึงเหตุการณ์การปฏิรูปที่ดินคือนวนิยายเรื่อง *ฝันร้าย* (Ác mộng) ของนักเขียนอาวุโส โง่ หงอ๊ก โบ่ย (Ngô Ngọc Bội) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 เป็นการถ่ายทอดการดำเนินการด้านการปฏิรูปที่ดินที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองของเจ้าหน้าที่ของพรรคที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัตินโยบายในเขตชนบท ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าความผิดพลาดของการปฏิรูปที่ดินเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในนโยบาย และผู้ปฏิบัติยึดหลักทฤษฎีมากกว่าที่จะพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมแต่ละแห่ง

ส่วนนวนิยายเรื่อง *สวรรค์בוד* (Những Thiên Đường Mù) ของนักเขียนหญิง เชื่อง ทุ เฮื่อง (Dương Thu Hương) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988 และได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในชื่อ *Paradise of the Blind* กล่าวถึงผลกระทบของนโยบายการปฏิรูปที่ดินต่อชีวิตของปัจเจกบุคคลผ่านเรื่องราวของเด็กสาวคนหนึ่งที่ต้องสูญเสียครอบครัวอันอบอุ่นของเธอเมื่อครอบครัวของบิดาของเธอถูกกล่าวหาว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดิน

³⁸ Le Minh Han (ed.). *Đại Cương Lịch Sử Việt Nam*. Vol.3. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1999. Pp.137-142.

นอกจากนี้แล้ว ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างความขัดแย้งในหมู่บ้านซึ่งเคยอยู่ด้วยกันอย่างสามัคคี เช่น ครอบครัวของตัวละครหญิงในเรื่องถูกกล่าวหาว่าเป็นเจ้าของที่ดินที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน ทั้งที่ชาวบ้านรู้ว่าครอบครัวนี้ไม่ได้เอารัดเอาเปรียบชาวบ้าน แต่ที่มีฐานะดีเพราะความขยันขันแข็งและรู้จักอดออม แต่ชาวบ้านคนอื่นก็หวาดกลัวเกินกว่าที่จะเข้ามาช่วยเหลือ เพราะเกรงว่าจะได้ชื่อว่ามีความสัมพันธ์กับชนชั้นที่เป็นศัตรูของประชาชน แม้ว่าในภายหลังทางการได้ประกาศแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวแล้ว แต่ก็ไม่อาจแก้ไขความรู้สึกของชาวบ้านได้

ในเรื่องสั้นเรื่อง “เขาวงกต” (Mê Lô) ของนักเขียนรางวัลซีไรต์ โต จู (Đỗ Chu) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1989 ได้บรรยายถึงความรู้สึกของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดินว่าเต็มไปด้วยอับอายและเหตุการณ์ดังกล่าวยังมีผลต่อจิตใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องอีกด้วยผ่านเรื่องราวของนายทหารหนุ่มคือจื่อ (Trù) ซึ่งเสียใจจนเป็นเสียสติที่ครอบครัวของเขาถูกจำแนกว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดิน พ่อของเขาซึ่งสนับสนุนการปฏิวัติมาโดยตลอดมองว่าตนเองไม่ได้รับความยุติธรรม สุดท้ายเขาไม่อาจทนความอับอายและเสียใจได้จนต้องฆ่าตัวตาย แม้แต่เพื่อนๆ ทหารของจื่อก็ทำตัวไม่ถูกเนื่องจากไม่รู้ว่าจะปฏิบัติต่อจื่ออย่างไรเพราะจื่ออาจจะเป็นเจ้านาย เพื่อนทหาร หรือผู้ได้บังคับบัญชา แต่การที่ครอบครัวของเขาถูกจัดว่าเป็นชนชั้นเจ้าของที่ดินก็เป็นผลทำให้เขากลายเป็นสมาชิกของชนชั้นที่เป็นศัตรูของการปฏิวัติด้วยเช่นกัน

2.4 การทบทวนเกี่ยวกับสงครามและความสูญเสีย

นักเขียนและกวีรุ่นใหม่เริ่มมองสงครามด้วยมุมมองใหม่ที่ต่างจากนักเขียนและกวีรุ่นเก่าที่มองว่าสงครามเป็นการแสดงออกซึ่งความกล้าหาญและเสียสละ เป็นความยิ่งใหญ่ และหมายถึงความเป็นวีรบุรุษ แต่นักเขียนรุ่นใหม่มองสงครามด้วยสายตาของคนที่เคยผ่านสงครามแห่งความเป็นและความตายนี้ด้วยของตัวเอง สำหรับพวกเขาสงครามเต็มไปด้วยความสูญเสียอันได้แก่ชีวิตและวัยเยาว์ของพวกเขา เช่น ในนวนิยายเรื่อง *ปวดร้าแห่งสงคราม* (Nỗi buồn chiến tranh) ของนักเขียน บ่าว นิงห์ (Bảo Ninh) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1990 ในการตีพิมพ์ครั้งแรกใช้ชื่อว่า *ชาตะกรรมแห่งความรัก* (Thân phận của tình yêu) เนื่องจากไม่ต้องการให้ชื่อเรื่องเป็นที่สะดุดตาของนักวิจารณ์แนวอนุรักษณ์ เนื้อหาหลักของนวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพความจริงของสงครามในแง่มุมที่ต่างจากภาพสงครามแห่งความกล้าหาญที่ทางการพยายามนำเสนอ ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองของเกียน (Kiên) ผู้เป็นทหารผ่านศึก ผู้อ่านได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของลักษณะนิสัยและการมองโลกของตัวละครจากผู้ที่มองโลกในแง่ดีและร่าเริงเหมือนกับวัยรุ่นคนอื่นๆ กลายเป็นคนที่เก็บตัว ท้อแท้สิ้นหวัง และมีชีวิตอยู่เพียงเพื่อทำหน้าที่ของตนเองไปวันหนึ่งๆ เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสงครามเป็นต้นเหตุแห่งการสูญเสียชีวิตวัยเยาว์และความรักของ

เขา ชีวิตของเขายื่นเปลี่ยนไปเมื่อเขาได้พบกับความเป็นจริงของสงครามที่เต็มไปด้วยความโหดร้ายและจากการที่เพื่อนรักของเขาถูกข่มขืน

แม้ผู้เขียนไม่ได้กล่าวโทษสงครามและนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเอาชนะศัตรูจนประชาชนอดอยากและแทบไม่มีกิน แต่ภาพของเหล่าทหารที่ใช้ชีวิตอยู่ในแนวหน้าอย่างยากลำบาก ต้องเผชิญหน้ากับความตายในทุกเสี้ยววินาที และยังคงเผชิญกับความรู้สึกกังวลและหวาดกลัวภายในใจของตนเอง ภาพของแม่ที่สูญเสียลูกชาย หญิงสาวที่ต้องพลัดพรากจากสามีและคนรัก ผู้คนไร้ที่อยู่อาศัยและอยู่อย่างหมดอาลัยตายอยากในชีวิต รวมถึงความสูญเสียในรูปแบบต่างๆ ของปัจเจกบุคคล ภาพเหล่านี้ได้ตอกย้ำถึงความโหดร้ายและความไร้เหตุผลของสงครามได้อย่างชัดเจนที่สุด จากการวิเคราะห์ของ หว่าง หงอ๊ก เหียน (Hoàng Ngọc Hiến) นวนิยายเรื่อง *ปวดร้าแห่งสงคราม* สะท้อนให้เห็นถึง “ความไร้เหตุผลของสงคราม” (Nghịch lí của chiến tranh)³⁹

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่น่าสนใจอื่นๆ อีกหลายชิ้น เช่น นวนิยายของนักเขียนหน้าใหม่ โห่ แอญห์ ไท่ (Hò Anh Thái) คือ *ผู้หญิงบนเกาะ* (Người đàn bà trên đảo) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988 และต่อมาได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อเรื่อง *The Women on the Island* ได้กล่าวถึงโทษภัยของสงครามต่อชีวิตและความฝันของผู้หญิงที่ได้ลิตรอนสิทธิในความเป็นแม่ของพวกเธอ ผู้เขียนได้สะท้อนเรื่องราวของผู้หญิงบนเกาะกาดบักซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงเพาะพันธุ์เต่าทะเล ผู้หญิงเหล่านี้เคยร่วมกันรบในสงครามเวียดนามและเมื่อสงครามยุติพวกเธอก็ถูกส่งมาทำงานที่นี่ เรื่องราวของพวกเธอถูกถ่ายทอดผ่านสายตาของเด็กหนุ่มนักศึกษาที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายของสังคมเมือง เขาได้พบว่าภายใต้ความเงิบสงบของธรรมชาตินั้น จิตใจของผู้หญิงเหล่านี้กลับเต็มไปด้วยความปรารถนาอย่างทรมาน พวกเธอมีชีวิตอยู่อย่างเงิบเหงาและเดียวดาย นอกจากนี้ พวกเธอยังรู้สึกอับอายที่ไม่ได้แต่งงานและไม่มีลูก ผู้หญิงบางคนยอมแต่งงานกับผู้ชายที่ไม่มีคุณสมบัติใดๆ เพียงเพราะต้องการให้ได้ชื่อว่าได้แต่งงานแล้วและเพื่อจะได้มีโอกาสมีลูกสักคนหนึ่ง หน้าที่หนึ่งของเด็กคือช่วยตอบสนองความต้องการทางเพศให้แก่ผู้หญิงเหล่านี้ โดยไม่ต้องมีข้อผูกมัดต่อกัน จุดมุ่งหมายสูงสุดของการมีเพศสัมพันธ์ในแต่ละครั้งคือการมีลูก ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้ต้องนับวันมีรอบเดือนของตนอย่างรอบคอบก่อนที่จะนัดพบกับเด็ก

สิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอผ่านเรื่องราวของผู้หญิงบนเกาะกาดบักคือชีวิตที่ทุกข์ยากของผู้หญิงบนเกาะเป็นผลของความโหดร้ายของสงคราม นอกจากนี้ ผู้หญิงเหล่านี้ยังไม่ได้รับการตอบแทนสำหรับความเสียสละของพวกเธอในช่วงสงคราม พวกเธอมีส่วนร่วมในงานของประเทศและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการกู้ชาติและขับไล่กองกำลังต่างชาติ แต่พวกเธอกลับมีชีวิตที่ลำบากและไม่มีความสุข แม้แต่การเป็นแม่ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของ

39

Hoàng Ngọc Hiến. *Những ngã đường vào Văn Học*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2006. P. 277.

ผู้หญิง พวกเธอก็ไม่สามารถเป็นได้ สงครามไม่ได้แต่ลดรอนวัยเยาว์ของพวกเธอแต่ยังทำให้เธอหมดโอกาสในการเป็นแม่ จากตอนหนึ่งของเรื่อง ตัวละครได้พูดว่า

ตอนนั้น พวกเราคิดแต่เรื่องรบชนะข้าศึกและสันติภาพ สันติภาพจะนำซึ่งทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นความสุข สามี และลูก...⁴⁰

แต่ท้ายที่สุดแล้ว ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพบกับความผิดหวัง เพราะแม้ว่าประเทศเวียดนามจะได้มาซึ่งสันติภาพแล้ว แต่พวกเธอก็กลับไม่มีโอกาสมีครอบครัวดังที่หวังไว้ ในช่วงสงครามนั้นรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ได้มีนโยบาย “สามเลื่อน” นั่นคือ หนึ่งให้เลื่อนการมีความรักไปก่อน จนกว่างานของชาติจะสำเร็จ แต่ถ้าได้รักกันไปแล้วก็ให้เลื่อนการแต่งงาน แต่ถ้าแต่งงานแล้วก็ให้เลื่อนการมีลูกไปก่อน แต่ในยุคหลังสงคราม ผู้หญิงหลายคนกลับเสียใจหรือเสียใจที่เธอได้ปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด ดังที่ได้สะท้อนผ่านคำพูดของตัวละครในเรื่อง

หลังปี 1973 หน่วยของพวกเราได้ย้ายไปสร้าง...เพื่อน ๆ หลายคนยังอยู่ที่หน่วย ปีนี้บ้านเมืองสงบแล้วแต่คนที่ฉันเฝ้ารอยังไม่กลับมา ในช่วงที่ต่อสู้กับอเมริกัน พวกเรามีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเป็นความตาย ดังนั้นจึงสามารถรับหรือลืมนความปรารถนาพื้นฐานอื่นๆ ได้ แต่มาถึงตอนนี้ เราไม่สามารถลืมนมันได้ ฉันพร่ำบอกตัวเองว่าอายุมากแล้ว และคงไม่มีโอกาสแต่งงานได้อีก แต่ถ้าฉันมีลูกสักคนก็คงจะดีไม่น้อย แค่นี้เพียงแต่ตอนนั้นฉันไม่รักนวลสงวนตัวมากไป อย่างน้อยตอนนี้ฉันก็คงจะมีลูกกับคนที่ฉันรัก ฉันจะถนอมตัวเองไว้ทำไมกัน หรือรักษาพรหมจรรย์ไว้เพื่อใครอีก เมื่อตอนนี้อยู่คนเดียวแล้วการอยู่เป็นหมู่คณะอาจทำให้ฉันมีกำลังใจเข้มแข็งหรือเด็ดเดี่ยวขึ้นมาบ้าง แต่ความเป็นหมู่คณะไม่สามารถทำให้ฉันได้มาซึ่งความสุขส่วนตัว⁴¹

จากตัวอย่างของผลงานทั้งสองเรื่องนี้ เราจะเห็นว่าผู้เขียนต่างสะท้อนมุมมองที่พ้องกันต่อสงคราม ว่าเต็มไปด้วยความสูญเสียและผลกระทบของสงครามนั้นยังคงอยู่แม้ว่าจะการปะทะกันของกองกำลังทหารนั้นได้ยุติลงแล้ว สงครามได้ทำลายวัยเยาว์และความสุขในชีวิตของผู้คน นอกจากนี้แล้ว อีกหลายชีวิตต้องทนทุกข์และจมปลักอยู่กับผลพวงและความทรงจำจากสงครามอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

⁴⁰ Hồ Anh Thái, “Người Đàn Bà trên Đảo” trong 2 Tiểu Thuyết. Hanoi: NXB Phụ Nữ, 2003. P. 122.

⁴¹ อ้างแล้ว หน้า 122-123.

การกลับมาอีกครั้งของงานเขียนประเภท Ký

เป็นที่น่าสังเกตว่างานเขียนประเภทร้อยแก้ว ซึ่งได้แก่เรื่องสั้นและนวนิยาย ได้รับความนิยมมากกว่าลักษณะงานประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะในยุคหลังสงคราม ผู้เขียนมีเวลามากขึ้นในการเขียนและสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งผู้อ่านก็มีเวลามากขึ้น ต่างจากในยุคสงครามซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการขาดแคลนซึ่งรวมถึงวัสดุในการเขียน นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อจำกัดในด้านเวลา งานเขียนประเภทบทกวีใช้ค่าน้อยแต่จดจำได้ง่ายและยังมีผลด้านการปลุกใจมวลชนอีกด้วย สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งก็คืองานเขียนประเภท Ký มาเป็นที่นิยมอีกครั้ง

Ký (กี้) หรือที่ทางตะวันตกเรียกว่า **reportage** เป็นคำที่ใช้เรียกประเภทของงานเขียนประเภทหนึ่งที่มีลักษณะกึ่งวรรณคดีกึ่งสารคดี รูปแบบของ “กี้” มีหลายประเภทจนไม่สามารถให้คำจำกัดความได้อย่างชัดเจน แต่อาจจะกล่าวได้โดยสรุปว่าเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนมักใช้บุรุษสรรพนามที่หนึ่งในการเล่าเรื่อง ใช้ท่วงทำนองเหมือนกับการรายงานข่าวและอ้างอิงจากข้อเท็จจริง แต่ผู้เขียนอาจเพิ่มเติมเนื้อหาและความคิดเห็นส่วนตัว ทำให้มีเนื้อเรื่องน่าสนใจและชวนติดตามมากยิ่งขึ้น รูปแบบของงานเขียนประเภทนี้ที่เป็นที่นิยมแพร่หลายได้เวียนตามได้แก่ “กี้” (ký) คืองานเขียนประเภทบันทึกความทรงจำ “ฟอง สี” (phóng sự) การเล่าหรือถ่ายทอดเกี่ยวกับเหตุการณ์ และ “เตี้ยว ลวน” (tiểu luận) หรือความเรียง⁴²

นักวิจารณ์ เจื่อง ดิ่ง ลวน (Trương Đình Luân) อธิบายว่า “กี้” เป็นงานเขียนที่เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดเรื่องราวและข้อเท็จจริงในสังคม เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน⁴³ ในขณะที่เวเจียน หงอ๊ก (Nguyễn Ngọc) ตั้งข้อสังเกตว่า “กี้” ได้รับความนิยมมากขึ้นในยุคหลังนโยบายโดยเมัยเพราะ “มีพลังในการต่อสู้” (giàu tính chiến đấu) โดยเฉพาะอย่าง “กี้” ที่ปรากฏอยู่บนหน้าวารสาร วัน เห่ง (Văn Nghệ) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมานั้นมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนปัญหาของชนชั้นล่าง ความยากจน และความล้มเหลวของระบบสหกรณ์⁴⁴

ตัวอย่างงานเขียนประเภท “กี้” ที่ได้รับการกล่าวถึงจากผู้อ่านและนักวิจารณ์ ได้แก่ เรื่อง “ผู้หญิงคุกเข่า” (Người Đàn Bà Quỳ) ของ เจิ่น คัก (Trần Khắc) ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร วัน เห่ง ในปี ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของนางคาง (Khang) ซึ่งพยายามเดินเรื่องฟ้องประธานสหกรณ์ซึ่งวางแผนสร้างบ้านพักสำหรับของสหกรณ์บนที่ดินของ

⁴² ดูเพิ่มเติมใน Hoàng Ngọc Hiến. *Năm Bài Giảng về Thể Loại*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998. Pp. 5 – 24.

⁴³ Trương Đình Luân. “Vai Trò của Ký trong Cao Trào Văn Nghệ Phan Kháng”. *Trăm Hoa văn nữ trên Quê Hương: Cao Trào Văn Nghệ Phan Kháng tại Việt Nam (1986-1989)*. Lê Trần Publishing Company: Reseda, CA, 1990. P. 682.

⁴⁴ อ้างแล้ว หน้า 140 – 141.

เธอ ในกรณีนี้ นางคางได้รับเงินชดเชยเพียงเล็กน้อย แต่นั่นก็ยังไม่ทำให้เธอแค่นใจเท่ากับการที่ประธานสหกรณ์นำที่ดินของเธอไปให้ลูกสาวของเธอ ชาวบ้านสนับสนุนเธอในการฟ้องร้องเอาผิดกับประธานสหกรณ์ นางคางจึงเริ่มเดินทางจากหมู่บ้านเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม ในตอนหนึ่งของเรื่องนางคางได้กล่าวอย่างคับแค้นใจว่า “พวกเราชาวนาไม่ได้ต้องการเงิน แต่เราไม่ต้องการให้ถูกมองว่าเป็นเพียงผักหญ้า”⁴⁵

แต่สำหรับงานเขียนประเภท “กึ่ง” ที่สร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้อ่านและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางได้แก่ เรื่อง “คืนนั้น...คืนอะไร” (Cái đêm hôm ấy...đêm gì?) ของ ฝุ่ง ซา หลก (Phùng Gia Lộc) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของนโยบายของรัฐต่อจิตวิญญาณและความเชื่อของประชาชนอย่างที่คนทั่วไปก็อาจจะยังคาดไม่ถึง เรื่องราวเกี่ยวกับผู้เขียนมีจำกัดมาก แต่จากข้อมูลของ จู ซาง (Chu Giang) และเหียน วัน ลิว (Nguyễn Văn Lưu) ฝุ่ง ซา หลก มีอาชีพหลักเป็นครูและเคยเขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการสหกรณ์การเกษตร ผลงานชิ้นนี้ของเขาได้รับการกล่าวถึงจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ทำให้วารสาร วัน เห่ง ฉบับนั้นขาดตลาดและผู้อ่านอีกจำนวนหนึ่งต้องหาซื้อฉบับถ่ายเอกสารเพื่อจะได้อ่านเรื่อง “คืนนั้น...คืนอะไร” ผู้เขียนได้เสียชีวิตในเวลาต่อมาในวันที่ 18 มกราคม ปี ค.ศ. 1992 ที่บ้านเกิดที่จังหวัด Thanh Hoá)⁴⁶

เนื้อหาของเรื่องได้สร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านเมื่อกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างความเชื่อในชีวิตดั้งเดิมของผู้คนกับหน้าที่ของพลเมืองต่อรัฐ ในเรื่องกล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่สมาชิกในครอบครัวยอมอดอาหารเพื่อเก็บข้าวไว้สำหรับงานศพของคุณย่าซึ่งกำลังใกล้ตาย ผู้เป็นลูกสะใภ้ได้ซื้อโลงศพเตรียมไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพราะในสังคมเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท ผู้คนเชื่อว่าการจัดงานศพนั้นมีความสำคัญมากและสำคัญกว่างานรื่นเริงอื่นๆ ข้าวถูกเก็บซ่อนไว้ในโลงศพ แต่เนื่องจากปีนั้นเป็นปีผลผลิตในประเทศตกต่ำ จึงมีนโยบายให้เก็บภาษีเพิ่มเติม เจ้าหน้าที่เก็บภาษีปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ครอบครัวใดที่ไม่มีเงินและข้าวเพียงพอที่จะจ่ายภาษีก็จะถูกริบข้าวของมีค่าต่างๆ ที่พอแลกเป็นเงินได้ เช่น รถจักรยาน กาดัมน์น้ำร้อน และเมื่อเจ้าหน้าที่พบข้าวสารที่ถูกซ่อนอยู่ในโลงศพ พวกเขา ก็ยึดไปจนหมดสิ้นท่ามกลางเสียงร้องไห้ของคุณย่าและเด็กๆ เรื่องราวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ของผู้คนในยุคเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมได้อย่างชัดเจนแม้ไม่มีถ้อยคำที่ต่อว่าโดยตรงแม้แต่คำเดียว นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงความทุกข์อันแสนสาหัสของมนุษย์ นั่นคือ การถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในด้านความเชื่อ

⁴⁵ Trần Khắc. “Người Đàn Bà Quỳ”. *Tập Truyện – Ký Chọn Lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988. P. 25.

⁴⁶ Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận Chuyển Văn Chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1995. Pp. 352 – 357.

ผลงานประเภท “กึ่ง” ที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่อง “ต้นข้าวโกรธ” (Bông Lúa Nổi Giận) ของ ห่า วัน ถ้วย (Hà Văn Thủy) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวของหญิงชราคนหนึ่ง ชื่อ นัม ห่า (Năm Hà) ซึ่งพยายามกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ใช้อำนาจในทางที่มีชอบ แต่ก็ถูกขัดขวางจากข้าราชการในอำเภอและจังหวัดเนื่องจากเกรงว่าเรื่องนี้จะทำให้พรรคและรัฐบาลเสียชื่อ ส่งผลให้คำร้องของเธอเป็นอันตกไป ชาวบ้านทั่วไปเริ่มหมดความศรัทธาและขาดความเชื่อมั่นในผู้ในระดับท้องถิ่นของตน ยกเว้น นัม ห่า เป็นผู้นำขององค์กรสตรีซึ่งมีความกล้าหาญและมีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะกวาดล้างคอร์รัปชัน แม้ว่าเธอได้รับการข่มขู่จากกลุ่มผู้มีอำนาจ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ทั้งท้าทายไว้ว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ควรเกิดขึ้นกับ “แม่เวียดนาม” ผู้เสียสละเพื่อชัยชนะในสงครามเวียดนามอย่าง นัม ห่า และลูกชายของเธอเสียชีวิตในสงครามกัมพูชา ลูกๆ ของแม่เวียดนามเหล่านี้ต้องเสี่ยงชีวิตอยู่แนวหน้า ส่วนบรรดาแม่ๆ ต้องประสบการเอารัดเอาเปรียบและคุกคามจากเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ผู้เขียนได้ตั้งคำถามในตอนท้ายของเรื่องว่า “ชีวิตที่ได้ทำให้เราค้นเคยกับความยากลำบากมากมาย แล้วเรายังต้องพยายามทำ ความคุ้นเคยกับน้ำตาของบรรดาแม่ๆ เหล่านี้ด้วยไหม?”⁴⁷

ประเด็นที่วรรณคดีเวียดนามยุคได้ยเม้ยให้ความสนใจ

ประเด็นที่นักเขียนให้ความสนใจมากในยุคนี้คือเรื่องราวของผู้หญิง ปัญหาในชนบท เช่น ปัญหาสตรี ความขัดแย้งของสายตระกูล และปัญหาเกี่ยวกับคอร์รัปชันและการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่สร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนทั่วไป

ประเด็นเกี่ยวกับสตรี

วรรณกรรมในยุคหลังนโยบายได้ยเม้ยให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องสตรีมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับสภาพความเป็นอยู่ของสตรีในยุคหลังสงครามและความปรารถนาของสตรี ทั้งนี้ ในยุคสงครามนั้น รัฐบาลได้มีการรณรงค์เกี่ยวกับสตรีเป็นจำนวนมากเพื่อเรียกร้องให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิวัติ สงครามเวียดนาม และเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานของสหกรณ์ การเกษตรที่ต้องอาศัยแรงงานผู้หญิงเนื่องจากผู้ชายส่วนใหญ่ในหมู่บ้านต้องไปรบในสงคราม แต่วรรณคดีเวียดนามในยุคหลังนโยบายได้ยเม้ยสะท้อนปัญหาของสตรีเวียดนามในยุคหลังสงครามที่ส่วนหนึ่งของปัญหานั้นๆ เป็นผลพวงมาจากยุคสงครามนั่นเอง เช่น นวนิยายขนาดสั้นของ โฮ แอญห์ ไท่ (Hò Anh Thái) ที่มีชื่อเรื่องว่า “ผู้หญิงบนเกาะ” (Người đàn bà trên đảo) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988

นวนิยาย “ผู้หญิงบนเกาะ” ของโฮ แอญห์ ไท่ มุ่งสะท้อนเรื่องราวของผู้หญิงบนเกาะ กาดบักซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของโรงเพาะพันธุ์เต่าทะเล ผู้หญิงเหล่านี้เคยร่วมกันรบในสงคราม

⁴⁷ Hà Văn Thủy. “Bông Lúa Nổi Giận”. *Tập Truyện – Ký Chọn Lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988. P. 77.

เวียดนามและเมื่อสงครามยุติพวกเธอก็ถูกส่งมาทำงานที่นี่ เรื่องราวของพวกเธอถูกถ่ายทอดผ่านสายตาของเตื่อง (Tuòng) เด็กหนุ่มนักศึกษาที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายของสงครามเมือง เขาได้พบว่าภายใต้ความเจ็บสงบของชนชาตินั้น จิตใจของผู้หญิงเหล่านี้กลับเต็มไปด้วยความปรารถนาอย่างทรมาน พวกเธอมีชีวิตอยู่อย่างเจ็บเหงาและเดียวดาย นอกจากนี้ พวกเธอยังรู้สึกอับอายที่ไม่ได้แต่งงานและไม่มีลูก ผู้หญิงบางคนยอมแต่งงานกับผู้ชายที่ไม่มีคุณสมบัติใดๆ เพียงเพราะต้องการให้ได้แต่งงานแล้วและเพื่อจะได้มีโอกาสมีลูกสักคนหนึ่ง หน้าที่หนึ่งของเตื่องคือช่วยตอบสนองความต้องการทางเพศให้แก่ผู้หญิงเหล่านี้ โดยไม่ต้องมีข้อผูกมัดต่อกัน จุดมุ่งหมายสูงสุดของการมีเพศสัมพันธ์ในแต่ละครั้งคือการมีลูก ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้ต้องนับวันมีรอบเดือนของตนอย่างรอบคอบก่อนที่จะนัดพบกับเตื่อง

สิ่งที่ผู้เขียนต้องการเสนอผ่านเรื่องราวของผู้หญิงบนเกาะก๊าดบักคือชีวิตที่ทุกข์ยากของผู้หญิงบนเกาะเป็นผลของความโหดร้ายของสงคราม นอกจากนี้ ผู้หญิงเหล่านี้ยังไม่ได้รับการตอบแทนสำหรับความเสียสละของพวกเธอในช่วงสงคราม พวกเธอมีส่วนร่วมในงานของประเทศและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการกู้ชาติและขับไล่กองกำลังต่างชาติ แต่พวกเธอกลับมีชีวิตที่ลำบากและไม่มีความสุข แม้แต่การเป็นแม่ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้หญิง พวกเธอก็ไม่สามารถเป็นได้ สงครามไม่ได้แต่ลิดรอนวัยเยาว์ของพวกเธอแต่ยังทำให้เธอหมดโอกาสในการเป็นแม่ จากตอนหนึ่งของเรื่อง ตัวละครได้พูดว่า

ตอนนั้น พวกเราคิดแต่เรื่องรบชนะข้าศึกและสันติภาพ สันติภาพจะนำซึ่งทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นความสุข สามี และลูก...⁴⁸

แต่ท้ายที่สุดแล้ว ผู้หญิงเหล่านี้ต้องพบกับความผิดหวัง เพราะแม้ว่าประเทศเวียดนามจะได้มาซึ่งสันติภาพแล้ว แต่พวกเธอกลับไม่มีโอกาสมีครอบครัวดังที่หวังไว้ ในช่วงสงครามนั้นรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ได้มีนโยบาย “สามเลื่อน” นั่นคือ หนึ่งให้เลื่อนการมีความรักไปก่อน จนกว่างานของชาติจะสำเร็จ แต่ถ้าได้รักกันไปแล้วก็ให้เลื่อนการแต่งงาน แต่ถ้าแต่งงานแล้วก็ให้เลื่อนการมีลูกไปก่อน แต่ในยุคหลังสงคราม ผู้หญิงหลายคนกลับเสียตายหรือเสียใจที่เธอได้ปฏิบัติตามนโยบายอย่างเคร่งครัด ดังที่ได้สะท้อนผ่านคำพูดของตัวละครในเรื่อง

หลังปี 1973 หน่วยของพวกเราได้ย้ายที่ตั้ง เพื่อนๆ หลายคนยังอยู่ที่หน่วย ปีนี้บ้านเมืองสงบแล้วแต่คนที่ฉันเฝ้ารอยังไม่กลับมา ในช่วงที่ต่อสู้กับอเมริกัน พวกเรามีชีวิตอยู่ท่ามกลางความเป็นความตาย ดังนั้นจึงสามารถระงับหรือลืมนความปรารถนาพื้นฐานอื่นๆ ได้ แต่มาถึงตอนนี้ เราไม่สามารถลืมนมันได้ ฉัน

⁴⁸ Hồ Anh Thái, “Người Đàn Bà trên Đảo” . 2 *Tiểu Thuyết*. Hanoi: NXB Phụ Nữ, 2003. P. 122.

พร้าบอกตัวเองว่าอายุมากแล้ว และคงไม่มีโอกาสแต่งงานได้อีก แต่ถ้าฉันมีลูกสักคนก็คงจะดีไม่น้อย แค่ว่าแต่ตอนนั้นฉันไม่รักนวลสงวนตัวมากไป อย่างน้อยตอนนี้นั้นฉันก็คงจะมีลูกกับคนที่ฉันรัก ฉันจะถนอมตัวเองไว้ทำไมกัน หรือรักษาพรหมจรรย์ไว้เพื่อใครอีก เมื่อตอนนั้นเหลือตัวคนเดียวแล้ว การอยู่เป็นหมุ่คณะอาจทำให้ฉันมีกำลังใจเข้มแข็งหรือเด็ดเดี่ยวขึ้นมาบ้าง แต่ความเป็นหมุ่คณะไม่สามารถทำให้ฉันได้มาซึ่งความสุขส่วนตัว⁴⁹

เช่นเดียวกันกับนวนิยายเรื่อง “ผู้หญิงบนเกาะ” ประเด็นเรื่องสตรีและค่านิยมในสังคมที่ต้องการเห็นผู้หญิงเป็นแม่และเป็นภรรยาได้รับการถ่ายทอดผ่านเรื่องราวของ ตุก (Túc) ตัวละครเอกในเรื่อง “เมื่อก่อนเธอสวยที่สุดในหมู่บ้าน” (Xưa kia Chị Đẹp nhất làng) ของนักเขียนหน้าใหม่ ตะ ชูย แอญ (Tạ Duy Anh) ซึ่งได้รับตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 ครั้งหนึ่ง ตุกเป็นผู้หญิงที่ได้ชื่อว่าสวยที่สุดในหมู่บ้านและเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มหลายคนรวมทั้งบรรดาแม่สามีทั้งหลายก็ต้องการที่จะได้เธอมาเป็นลูกสะใภ้ แต่เมื่อมีสงครามเกิดขึ้นชายหนุ่มในหมู่บ้านต้องเข้าเกณฑ์ทหาร เหลือไว้ก็แต่ผู้หญิง เด็ก และคนชรา รัฐบาลได้ออกนโยบาย “สามเลื่อน” () เพื่อรณรงค์ให้ผู้หญิงเลื่อนเวลาที่จะมีความรักออกไปก่อนจนกว่าสงครามจะยุติและบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ แต่ถ้าหากยังไม่มีความรักก็ขอให้เลื่อนการแต่งงานออกไปก่อน แต่ถ้าหากแต่งงานแล้วก็ขอให้อย่าเพิ่งมีลูก ทั้งนี้เพราะนักทฤษฎีของพรรคคอมมิวนิสต์มองว่าจุดอ่อนของผู้หญิงคือ การเชื่อง่าย และ ยอมได้ทุกอย่างเพื่อความรัก⁵⁰ ดังนั้น ตุกและผู้หญิงสาวคนอื่นในหมู่บ้านปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวอย่างเคร่งครัด เมื่อสงครามยุติ ตุกอายุได้ 35 ปี และยังไม่ได้แต่งงาน เธอเฝ้ารอชายหนุ่มคนรักกลับมาจากสงคราม เขาเป็นทหารและเคยมาพักในหมู่บ้านของตุกในขณะที่มีการย้ายพล แต่เขาก็ไม่กลับมาหาตุกตามสัญญา แต่เธอก็ยังคงเฝ้ารอเขาจนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของคนในหมู่บ้าน

ชาวบ้านเริ่มพูดเกี่ยวกับตุก ผู้หญิงบางคนที่มีสามีหุ้ตึงหรือตาบอดเริ่มมองว่าพวกเธอยังโชคดีกว่าตุก เพราะอย่างน้อยพวกเธอยังได้แต่งงานและมีลูก ชาวบ้านเริ่มลือกันว่าตุกเสียสติไปแล้ว บ้างก็ว่าเธอโรแมนติกและบ้ารักมากเกินไป พวกชาวบ้านอาจจะพูดถูกที่ว่าทหารนั้นเดินทางไปทุกหนทุกแห่งและอาจจะงานที่สำคัญกว่าเรื่องผู้หญิง แม้ว่าสงครามจะยุติแล้วก็ตาม เช่นเดียวกันกับนายทหารของตุกที่เขาเองก็ต้องกลับไปหาพ่อแม่ของเขา พวกชาวบ้านเชื่อ

⁴⁹ อ้างแล้ว หน้า 122-123.

⁵⁰ Taylor, Sandra C. *Vietnamese Women at War: Fighting for Ho Chi Minh and the Revolution*. Kansas: University Press of Kansas, 1999. P. 64.

ว่าชะตาชีวิตของคนเราถูกกำหนดไว้แล้ว ตู๊กก็เช่นกัน หน้าທີ່ของเธอคือการเป็นภรรยาของใครสักคน ซึ่งนั่นก็เป็นหน้าที่พระเจ้ามอบให้กับผู้หญิง⁵¹

ในที่สุด ตู๊กออกจากหมู่บ้านเพื่อตามหาทหารของเธอตามโรงพยาบาลต่างๆ ซึ่งรักษาทหารผ่านศึกที่บาดเจ็บ เธอหาเขาไม่เจอ แต่ตูกได้พบกับนายทหารบาดเจ็บที่กำลังพักฟื้นอยู่ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ทั้งสองคนเข้าใจกันและมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ต่อมาตูกต้อง ส่วนชายหนุ่มเสียชีวิต ตูกเดินทางกลับหมู่บ้านพร้อมกับลูกชายของเธอ แต่นั่นเป็นสาเหตุที่ทำให้ตูกถูกประณามจากชาวบ้านอื่นๆ และดูเหมือนว่าไม่มีใครจำได้อีกต่อไปแล้วว่าครั้งหนึ่งเธอเคยเป็นหญิงสาวที่สวยงามที่สุดในหมู่บ้าน

แนวคิดเรื่องผลกระทบของสงครามต่อสตรียังปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “เศษผ้า” ของโงหงอก โป่ย (Ngô Ngọc Bội) ซึ่งเน้นเรื่องราวชีวิตของผู้หญิงที่เข้าร่วมในสงคราม ผู้เขียนบอกเล่าเรื่องราวผ่านตัวละครเซวี่ยน ในช่วงระหว่างสงครามเธอทำงานหนักมากจนมีผลต่อสุขภาพและต้องเข้าพักรักษาในสถานพยาบาลแห่งหนึ่ง เธอได้ใช้เวลาช่วงดังกล่าวไปกับเย็บผ้าห่มจากเศษผ้าชิ้นเล็กๆ ทำเสร็จแล้วนำไปขาย ชีวิตของเธอในยุคหลังสงครามนั้นเต็มไปด้วยความยากลำบาก และเช่นเดียวกันกับผู้หญิงและคนแก่จำนวนไม่น้อยในหมู่บ้านของเธอที่ต้องออกเดินทางไปขอทานต่างถิ่นเพราะภัยธรรมชาติและความแห้งแล้ง จนวันหนึ่งเมื่อเธอเดินทางไปเพื่อของของเธอที่แพลตฟอร์มหนึ่ง เธอได้พบกับผ้าห่มที่เธอเคยเย็บจากเศษผ้าชิ้นเล็กๆ และเจ้าของผ้าห่มคือเปี่ยน ผู้เป็นนักข่าว เปี่ยนอาศัยอยู่กับลูกสาวของเขา ส่วนภรรยาของเขาเสียชีวิตไปแล้ว ผ้าห่มจากเศษผ้าผืนนั้นทำให้เซวี่ยนได้รู้จักกับเปี่ยน ทั้งสองได้พูดคุยกันถึงประสบการณ์ของตนในช่วงสงครามและเซวี่ยนได้เปิดเผยกับเปี่ยนถึงความฝันของเธอ นั่นคือ เธอต้องการที่จะมีความรัก มีครอบครัว และมีลูก เมื่อเปรียบเทียบกับเธอกับเพื่อนของเธอคือ ฐ ผู้เคยร่วมทำงานในสงครามด้วยกันแล้ว เธอคิดว่าฐโชคดีกว่าเธอมาก เพราะอย่างน้อยฐก็มีลูก เซวี่ยนขอร้องไห้เปี่ยนช่วยให้เธอได้สมหวัง

ฉันขอร้องคุณ อ่อนวอนคุณ โปรดอย่ารังเกียจฉันเลย อย่าทิ้งฉันไป ที่ผ่านมาในชีวิต ฉันยังไม่เคยรู้ว่ามันเป็นอย่างไร คุณช่วยให้ฉันได้เป็นผู้หญิงสักครั้ง ถ้าตายไปแล้ว ฉันยัง... ฐมีลูกแล้ว เธอได้สมความปรารถนาแล้ว ฉันทำอะไรผิดชีวิตฉันถึงต้องเป็นอย่างนี้⁵²

⁵¹ Tạ Duy Anh. “Xưa kia Chị Đẹp nhất Làng”. *Bước qua Lời Nguyễn*. Hanoi: NXB Văn Học, 1990. Pp. 16 – 17.

⁵² Ngô Ngọc Bội, “Những Mảnh Vụn” trong *Lạc Việt 16*, edited by Dan Duffy. New Haven: Yale Center for International and Area Studies, 1997. P. 110.

เนื่องจากเชวียนมีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง ร่างกายผอมแห้ง และเบี่ยนเองก็เห็นว่าเธอไม่หลงเหลือความเป็นผู้หญิงอีกต่อไปแล้ว ความปรารถนาของเธอจึงไม่อาจเป็นจริงได้ งานเขียนของโห่ แอญห์ ไท่ และ โง่ หงอก โป้ย ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความปรารถนาของผู้หญิงเวียดนามส่วนหนึ่งในยุคหลังสงคราม แต่ยังถ่ายทอดความไม่พอใจของผู้เขียนที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเวียดนามในยุคหลังสงครามอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว ในงานเขียนทั้งสองชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังนโยบายโดยเมย์ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี หรือพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบทุนนิยมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ รัฐบาลได้ยกเลิกระบบคอมมูนและแบ่งที่ดินให้ประชาชนจัดการกันเอง ซึ่งเป็นการรื้อฟื้นสังคมเกษตรแบบเดิมที่เน้นการทำงานแบบระบบครอบครัว แม้การปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าวทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของประเทศเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้สถานภาพของผู้หญิงกลับไปเป็นสมาชิกของครัวเรือนและมีบทบาททางสังคมน้อยลง เพราะอำนาจการตัดสินใจต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับผู้ชายซึ่งมีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว ต่างจากระบบคอมมูนที่ทั้งผู้หญิงและผู้ชายต่างเป็นสมาชิกของคอมมูนเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้แล้ว งานเขียนบางส่วนพยายามเรียกร้องให้ผู้หญิงเปลี่ยนแปลงความคิดที่ว่าการทำงานใหม่เป็นเรื่องที่ไม่สมควร เช่น เรื่องสั้นเรื่อง “แม่กับลูก” (Mẹ và Con) ของนักเขียน มา วัน ค้าง (Ma Văn Kháng) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1986 ผู้เขียนได้นำเสนอภาพความขัดแย้งในใจของผู้หญิงหม้ายคนหนึ่งที่จะต้องเลือกระหว่างการเป็นแม่ที่ดีกับการเริ่มต้นชีวิตใหม่กับชายที่เธอรัก ซึ่งประเด็นเรื่องการแต่งงานใหม่ของหญิงหม้ายนั้นถูกกล่าวถึงอย่างมากในช่วงแรกของการเข้าสู่ระบอบสังคมนิยม โดยที่นักปฏิวัติและนักเขียนมักมองว่าการห้ามผู้หญิงไม่ให้แต่งงานใหม่นั้นเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งของระบบศักดินา เพราะเป็นการปิดกั้นไม่ให้ผู้หญิงได้มีความสุขในชีวิต ตามธรรมเนียมโบราณของเวียดนามนั้นผู้หญิงที่ดีจะต้องอยู่ปรนนิบัติพ่อแม่สามีและไม่แต่งงานใหม่ แม้ว่าสามีของเธอจะเสียชีวิตแล้วก็ตาม งานวรรณกรรมที่แต่งในช่วงปี ค.ศ. 1945 – 1975 เช่น เรื่อง “อีกก้าวหนึ่ง” (Đi Bước Nữa) ของเหงียน เท่ เฟือง (Nguyễn Thê Phương) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1960 ได้สนับสนุนให้ผู้หญิงหม้ายกล้าที่จะก้าวต่อไปหรือแต่งงานใหม่ เรื่องสั้น “แม่กับลูก” ของ มา วัน ค้าง ได้ทบทวนถึงปัญหาการแต่งงานใหม่ของผู้หญิง เรื่องสั้นเรื่องนี้มีเนื้อหาโดดเด่นในด้านการสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างการทำหน้าที่เป็นแม่กับการแสวงหาความสุขส่วนตัวของผู้หญิงผ่านตัวละครหญิงในเรื่อง โดยเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้หญิง

ในเรื่อง เชวียน (Duyên) มีอาชีพเป็นหมอ สามีของเธอเสียชีวิตระหว่างสงคราม เธอมีลูกสาวที่กำลังอยู่ในวัยรุ่นคนหนึ่งชื่อ หว่า (Hoà) เชวียนเริ่มมีปัญหากับลูกสาวคนเดียวของเธอเมื่อมีนายพันทหารคนหนึ่งมาชอบพอเธอ หว่าเกรงว่าแม่จะรักคนอื่นมากกว่าตนจึงเริ่มประท้วงและเรียกร้องความสนใจจากเธอด้วยวิธีต่าง ๆ เชวียนกังวลใจมากและรู้สึกสับสน เธอไม่รู้ว่าจะจัดการกับปัญหาวางไร หรือจะเลือกใครระหว่างลูกสาวของเธอหรือชายที่เธอรัก แต่

แล้วเราก็เห็นว่า เซวียนนั้นไม่กล้าที่ตัดสินใจทำอะไรที่ขัดกับขนบธรรมเนียมที่ผู้หญิงเวียดนามเชื่อหรือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน นั่นคือ เซวียนได้รับอิทธิพลจากความคิดที่ว่า การแต่งงานใหม่หรือหาความสุขส่วนตัวของผู้หญิงนั้นไม่สำคัญเท่ากับการทำหน้าที่ของการเป็นแม่ และเมื่อต้องเลือกระหว่างความสุขของตนกับการทำหน้าที่เป็นแม่แล้ว ผู้หญิงควรหักห้ามใจในเรื่องของความรักใหม่หรือความสุขส่วนตัวและหันกลับมาตั้งใจทำหน้าที่ของแม่ให้ดีที่สุด เพราะความรักระหว่างแม่-ลูกนั้นเป็นความรักสูงสุด เช่นที่เซวียนพยายามบอกกับตัวเองอยู่ตลอดเวลา

เธอรู้สึกโกรธและเจ็บปวดที่ถูกลูกสาวต่อว่า เธอตบหน้าลูกสาว นี่คือการลงไม้ลงมือครั้งแรกในชีวิตการเป็นแม่ของเธอ เธอรู้สึกผิดทันทีหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้น สองแม่ลูกกอดกันร้องไห้ตลอดคืน เธอคิดได้แล้วว่าเธอได้ละเลยต่อการดูแลลูก เธอสูญเสียความสุขที่แท้จริงของการเป็นแม่ เธอไม่ใช่สาว ๆ อีกต่อไปแล้ว แต่ทำไมเธอยังคงรู้สึกเช่นนั้นอีก คุณพระช่วย มันเป็นช่วงเวลาที่ยืนยาวและบ้าคลั่ง⁵³

ในเรื่องสั้น “แม่กับลูก” นักเขียน มา วัน ค้าง พยายามที่จะเข้าใจความทุกข์ของผู้หญิงเมื่อเกิดความขัดแย้งในใจว่าจะต้องเลือกชายที่เธอรักหรือลูกของเธอ อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นว่านักเขียนไม่ได้กล่าวโทษที่ผู้หญิงต้องการแต่งงานใหม่ แต่ได้แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้หญิงที่ต้องเป็นหม้ายหรือตกอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกันกับเซวียนด้วย อีกทั้ง ผู้เขียนยังได้เสนอว่าผู้หญิงสามารถรักษา “ความเป็นแม่” ของตนไว้ได้แม้ว่าจะแต่งงานใหม่ก็ตาม นอกจากนี้ผู้หญิงไม่ควรให้ “ความเป็นแม่” กลายเป็นอุปสรรคต่อความรักครั้งใหม่ด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความใจกว้างของนักเขียนที่พยายามจะประนีประนอมและหาทางแก้ไขปัญหาให้ตัวละครเอกในเรื่อง ทั้งนี้ มา วัน ค้าง เห็นว่าการที่เซวียนต้องสูญเสียสามีในช่วงสงครามนั้นก็น่าจะเพียงพอแล้วสำหรับการเสียสละในชีวิตของคน ๆ หนึ่ง ดังนั้น เธอไม่ควรจะต้องเสียสละอะไรอีกและควรจะได้มีโอกาสที่จะมีความสุขกับชีวิตอีกครั้ง

นิยายและเรื่องสั้นจำนวนไม่น้อยในยุคหลังนโยบายได้เผยแผ่ได้แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจสตรีที่มีความอยู่อย่างยากลำบากอันเนื่องจากผลพวงจากยุคสงครามหรือค่านิยมในสังคมให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยที่พื้นที่ของผู้หญิงมักถูกจำกัดอยู่แต่ในเฉพาะในครัวหรือในบ้าน และให้คงไว้ซึ่งบทบาทของแม่และภรรยา ค่านิยมและความคาดหวังของสังคมได้สร้างความกดดันให้แก่ผู้หญิงเวียดนามที่เลิวงัยแต่งงานหรือไม่มีลูก รวมถึงเรียกร้องให้ผู้หญิงมีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขเพื่อตนเองหลังจากที่ได้เสียสละเพื่อประเทศชาติและ

⁵³ Ma Văn Kháng, “Mẹ và Con” trong Ngày Đẹp Trời. Hanoi: NXB Lao Động, 1986. P. 16.

บ้านเมือง แต่อย่างไรก็ตาม งานเขียนเหล่านี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องสิทธิและความเท่าเทียมกันทางเพศมากนัก ลักษณะดังกล่าวต่างจากผลงานของนักเขียนรุ่นใหม่อย่าง อี บาน (Y Ban) ซึ่งเป็นนักเขียนหญิงอีกคนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากผู้อ่านในฐานะนักเขียนหน้าใหม่ของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย

อี บาน เป็นนามปากกาของ ฝ่าม ถิ ซวน บาน (Phạm Thị Xuân Ban) เธอเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1961 ที่จังหวัด นิง บิ่ง (Ninh Bình) ไม่ห่างจากเมืองฮานอยมากนัก ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่เมืองฮานอย อี บาน สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ แต่ทำงานในสาขาอื่น เช่น เธอเคยเป็นครูสอนหนังสือที่จังหวัด นาม ดิ่ง (Nam Định) และปัจจุบันเป็นนักข่าวประจำหนังสือพิมพ์ เสา สุก หว่า เก๋ย ด่าย (Giáo Dục và Thời Đại) อี บาน เป็นนักเขียนที่มีผลงานตีพิมพ์ตั้งแต่ยุคก่อนนโยบายโด่ยเม้ย แต่เป็นที่รู้จักในหมู่อ่านมากขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1989 - 1990

ผลงานของเธอส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิง ผลงานที่สร้างชื่อให้เธอได้แก่ เรื่องสั้น “ผู้หญิงมีพลังวิเศษ” (Người đàn bà có ma lực) พิมพ์ในปี ค.ศ. 1983 และเรื่อง “ผู้หญิงมาจากความมืด” (Người đàn bà sinh ra từ bóng đêm) พิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 ผลงานส่วนใหญ่ของ อี บาน สะท้อนปัญหาของผู้หญิงในสังคมเวียดนามยุคใหม่ที่มีแนวคิดและค่านิยมต่างไปจากเดิม เช่น เรื่องสั้น “จดหมายถึงแม่โอวเกอ” สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการทำแท้งในสังคมเวียดนามยุคปัจจุบัน ซึ่งกรณีการทำแท้งมีให้เห็นมากขึ้นในสังคมเวียดนามยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย เช่น จากหนึ่งในเรื่องสั้นเรื่อง “นายพลหลังเกษียณ” (Trương về hưu) ของเหงียนฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) เมื่อตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1987 ก็ได้สร้างความตกใจให้กับผู้อ่านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้เขียนได้บรรยายฉากการเลี้ยวหมาพันธุ์อัลเซเชียนด้วยซากทารกจากการทำแท้งซึ่งแพทย์หญิงเจ้าของบ้านได้นำมาจากคลินิกทำแท้งของเธอ อย่างไรก็ตาม เรื่อง “จดหมายถึงแม่โอวเกอ” มีความโดดเด่นในการนำเสนอปัญหาจากมุมมองของผู้หญิงที่ทำแท้งเอง

จากชื่อเรื่อง เราเห็นได้ว่าผู้เขียนสนใจที่จะกล่าวถึง “แม่โอวเกอ” ซึ่งเป็นตำนานของต้นกำเนิดเผ่าพันธุ์ชาวเวียดนาม ดังที่ได้เสนอไปในตอนต้นของบทความนี้ แม่โอวเกอเป็นตัวแทนของ “ความเป็นแม่” แม่โอวเกอเปรียบได้กับแม่ของคนทั้งชาติ ในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดชาวเวียดนาม ในเรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองของเด็กสาวคนหนึ่งซึ่งทำแท้งและต้องนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ซึ่งผู้อ่านสามารถเดาได้ว่าเธอต้องทำแท้งด้วยความเห็นชอบ (หรือการบังคับ) ของแม่ของเธอเองเนื่องจากเธอตั้งท้องก่อนวัยอันควร สำหรับเด็กสาวแล้ว คำจำกัดความของแม่คือ

ผู้ที่เป็แม่คือผู้ที่ให้กำเนิดมนุษย์ ให้กำเนิดบุตร คือคนแรกที่เข้าใจจิตใจของลูกสาว รู้สึกร่วมและเข้าใจถึงความเจ็บปวด รวมถึงทำให้ความรู้สึกเจ็บปวดนั้นสิ้นไปด้วย⁵⁴

การทำหายความคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ปรากฏอย่างชัดเจนผ่านการบรรยายอารมณ์และความรู้สึกของเด็กสาวในเรื่อง ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงถูกคาดหวังจากสังคมให้ทำหน้าที่เป็นแม่แต่ไม่มีใครสนใจหรือมองเห็นปัญหาของผู้หญิง สังคมมักจะเรียกร้องจากผู้หญิงแต่ไม่เคยพยายามที่จะเข้าใจผู้หญิงหรือปัญหาของผู้หญิง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าปัญหาสตรีถูกละเลยและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังนักในสังคมเวียดนาม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเวียดนามมักเผชิญกับสภาวะสงครามทำให้ปัญหาความอยู่รอดของประเทศนั้นเป็นประเด็นหลักที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ส่วนประเด็นเรื่องความเสมอภาคทางเพศนั้นมักถูกมองว่าเป็นเรื่องรองหรือไม่สำคัญมากนัก ผู้ชายมีบทบาทสำคัญในการทำสงครามซึ่งมีผลโดยตรงกับความอยู่รอดของประเทศ จึงทำให้ลักษณะเด่นของเพศชายคือความกล้าหาญมักจะได้รับความยกย่องอยู่เสมอ ซึ่งในยุคสงคราม ผู้หญิงได้รับการยอมรับก็ต่อเมื่อสามารถร่วมรบในสงครามได้เช่นเดียวกับผู้ชาย นอกจากนี้ ในสังคมเวียดนาม ผู้ชายยังมีบทบาทในการกำหนดนโยบายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นักเขียนและกวีส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย จึงทำให้สถานภาพของผู้ชายสูงกว่าผู้หญิงมาก ดังที่นักเขียนพยายามสะท้อนในเรื่อง

แม่โหวเกอให้กำเนิดลูกชาย 50 คน และลูกสาว 50 คน บรรดาลูกชายของแม่ต่างเป็นวีรบุรุษ กวี ส่วนลูกสาวกลายเป็นผู้หญิง ประเทศของวีรบุรุษ ข้าราชการ มีภรรยาติดอย่างต่อเนื่อง แม่จึงสนใจแต่วีรบุรุษและกวี แม่ไม่ได้ให้ความสนใจต่อบรรดาลูกสาวซึ่งอ่อนโยนและบอบบาง และไม่เรียกร้องมากนัก แต่ตอนนี้ ลูกขอเรียกร้อง แม่จำ แม่โปรดสนใจลูกบ้าง โปรดมองถึงความเจ็บปวดของผู้เป็นลูกสาวและผู้เป็นแม่⁵⁵

ปัญหาเรื่องความขัดแย้งของสายตระกูลในชนบท

อีกปัญหาหนึ่งที่มีความสนใจจากนักเขียนในยุคหลังนโยบายโดยเม้ยคือการนำเสนอปัญหาเรื่องความขัดแย้งของสายตระกูลในชนบท ในเขตชนบทของเวียดนามระบบเครือญาติและการบูชาบรรพบุรุษมีความเข้มแข็งกว่าในเขตเมือง กล่าวกันว่าหากบรรพบุรุษ

⁵⁴ Y Ban, “Thư Gửi Mẹ Âu Cơ” trong Những Truyện Ngắn Hay. Hanoi: NXB Thiên Nhiên, 1993. P. 184.

⁵⁵ อ้างแล้ว หน้า 215

ของครอบครัวหนึ่งๆ กล่าวคำสาปแช่ง คำสาบาน หรือสั่งเสียสิ่งใดไว้ก่อนเสียชีวิต ลูกหลานที่อยู่ข้างหลังจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นจะถูกลงโทษจากวิญญาณของบรรพบุรุษ และสิ่งนี้จะถูกถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งตามสายตระกูลทางฝ่ายบิดา ดังเช่นเรื่องราวในนวนิยายเรื่อง *ท่าน้ำที่ไร้สามี* (Bến Không Chồng) ของเชื่อง เหื่อง (Dương Hương) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 แต่ได้รับรางวัลงานเขียนยอดเยี่ยมจากสมาคมนักเขียนเวียดนามในปี ค.ศ. 1991

ในเรื่อง เหงีย (Nghĩa) และแห่ง (Hạnh) ตัดสินใจแต่งงานกันแม้ว่าผู้ใหญ่ของทั้งฝ่ายไม่เห็นด้วย เนื่องจากครั้งหนึ่งในอดีต หญิงสาวจากตระกูลเหงียน (Nguyễn) ถูกข่มขืนโดยชายหนุ่มจากตระกูลหวู (Vũ) แม้เรื่องราวความขัดแย้งเกิดขึ้นมานานแล้ว แต่สมาชิกฝ่ายชายในตระกูลเหงียนต่างก็คัดค้านการแต่งงานในครั้งนี้เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าเป็นหน้าที่ของลูกชายและหลานชายที่ต้องรักษาศักดิ์ศรีและยึดมั่นในคำสั่งเสียของบรรพบุรุษ การที่มีสมาชิกในบ้านแต่งงานกับลูกหลานของศัตรูนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเป็นอย่างยิ่ง ที่น่าสังเกตก็คือสมาชิกฝ่ายหญิงนั้นต่างจากฝ่ายชาย พวกเขาชอบกลับเห็นอกเห็นใจคู่รักเสียด้วยซ้ำเพียงแต่กังวลว่าการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของบรรพบุรุษนั้นจะก่อให้เกิดผลร้ายแต่สมาชิกในตระกูลทั้งหมด แต่ในนวนิยายเรื่องนี้ เชื่อง เหื่อง ชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่สร้างความหายนะนั้นไม่ได้เกิดจากคำสาปของบรรพบุรุษแต่เกิดจากความมืดดำในจิตใจของมนุษย์ต่างหาก เช่น ความโกรธ ความริษยา ซึ่งเห็นได้จากการกระทำของชายชราผู้หนึ่งในตระกูลเหงียนที่อ้างว่าเหงียนจะได้เป็นผู้นำของตระกูลจึงแอบไปเผาสุสานบรรพบุรุษของตระกูลและปล่อยข่าวลือว่าเป็นการลงโทษจากวิญญาณบรรพบุรุษ

นอกจากนี้ เรายังเห็นว่าค่านิยมการมีลูกชายยังเป็นที่แพร่หลายในชนบทของเวียดนาม และถ้าหากผู้เป็นภรรยาไม่สามารถให้กำเนิดทายาทได้ สามีย่อมมีสิทธิที่จะขอหย่ากับเธอหรือหาภรรยาใหม่ เช่น แม่ของเหงียพยายามหาภรรยาคนใหม่ให้เหงียเนื่องจากเขาไม่มีลูกกับแห่ง โดยที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายถูกตำหนิ แม้ว่าในความเป็นจริงแล้ว ทั้งสองไม่มีลูกก็เพราะเหงียเป็นหมันเนื่องจากได้รับบาดเจ็บสมัยรบในสงครามเวียดนาม ซึ่งในตอนนั้นดูเหมือนผู้เขียนกล่าวเป็นนัยว่าสิ่งที่ปล้นความสุขของแห่งและเหงียก็คือสงครามที่ได้ยุติไปแล้วนั่นเอง

ประเด็นนี้เรื่องความขัดแย้งของสายตระกูลยังถูกถ่ายทอดออกมาอย่างมีชีวิตชีวาในนวนิยายเรื่อง *แผ่นดินที่เต็มไปด้วยคนและผี* (Mảnh đất lắm người nhiều ma) ที่สร้างชื่อให้กับนักเขียน เหงียน คัก เจื่อง (Nguyễn Khắc Trường) ผู้ร่วมรบในสงครามเวียดนามเกือบสิบปี (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 ถึงปี ค.ศ. 1975) ผลงานชิ้นนี้ได้รับตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1991 นวนิยายเรื่องนี้ได้รับรางวัลผลงานยอดเยี่ยมจากสมาคมนักเขียนแห่งเวียดนามและได้รับการแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1995 ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยเรื่องราวความรักสามเส้าของซอน (Son) สาวสวยในหมู่บ้าน ซึ่งแอบมีความสัมพันธ์อย่างลับๆ กับ หู่ ดิ่ง ฟุก (Vũ Đình Phúc) แต่กลับถูกพ่อแม่บังคับให้แต่งงานกับ จิ่ง บ้า ห่าม (Trình Bá

Hàm) ผู้มีฐานะร่ำรวยกว่า ทั้งนี้ ทั้งตระกูล หวู ดิ่ง และตระกูล จิ่ง บ้า มีความขัดแย้งกันมาหลายชั่วอายุคน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างซอน ฟุก และห้าม ยิ่งทำให้ความขัดแย้งของสองตระกูลนี้เพิ่มความรุนแรงขึ้น

ผู้เฒ่าผู้แก่พูดกันว่า ความแค้นอันเนื่องด้วยการแต่งงานและที่นานั้น พันปีก็ยัง ไม่สายที่จะแก้แค้น ซึ่งนั่นก็หมายความว่าไม่มีอะไรทำให้ผู้คนเกลียดกันได้มากเท่ากับความขัดแย้งที่เกิดจากความรักและที่ดิน เช่นเดียวกับที่ตระกูล หวู ดิ่ง และ จิ่ง บ้า ไม่สามารถนั่งร่วมเสื่อกันได้ก็เกิดจากสองสิ่งนี้เช่นกัน นานมาแล้ว สมาชิกจากสองครอบครัวต่อยกันกลางงานประจำปีของหมู่บ้านเพราะเรื่องที่ดินและอำนาจ ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านอาจจะเล็ก แต่มันเป็นเรื่องของศักดิ์ศรีและหมายถึงการแพ้ชนะของสองตระกูลที่จะได้นั่งในตำแหน่งประธานของงานเวลามีงานเลี้ยงในหมู่บ้าน ได้กินหัวไก่และหัวหมู พวกเขาต่อสู้กันมาอย่างยาวนานและไม่มีใครยอมให้แก่กัน พอมาถึงรุ่นของฟูกกลับเป็นเรื่องของความรัก มันก็เป็นเรื่องแปลกที่ทั้งสองบ้านนี้ต่างคอยหาเรื่องและกลั่นแกล้งกันอยู่ตลอดเวลา⁵⁶

สำหรับซอนแล้ว ชีวิตแต่งงานระหว่างเธอกับห้ามไม่มีความสุข เพราะซอนเป็นเครื่องหมายของความพ่ายแพ้สำหรับห้าม เธอนอนกับฟูกก่อนที่จะมาแต่งงานกับเขาซึ่งก็เป็น การตอกย้ำความด้อยกว่าของเขา ครอบครัว จิ่ง บ้า จึงบังคับให้ซอนกล่าวโทษฟูกว่าเขาใช้ ตำแหน่งหน้าที่บีบบังคับจิตใจเธอ ทั้งนี้เพื่อให้ฟูกพ้นจากตำแหน่งสมาชิกพรรค โดยซอนจะต้อง ให้ปากคำและชี้ตัวฟูกต่อหน้าคณะกรรมการหมู่บ้าน ซอนปฏิเสธเพราะเธอไม่อาจทนคำนิโทษ และการวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านได้ สุดท้าย ซอนตัดสินใจฆ่าตัวตายเพื่อหนีจากปัญหา ความขัดแย้งของสองตระกูลนี้ แต่ถึงกระนั้นการตายของซอนก็ไม่ได้ช่วยให้ห้ามสำนึกว่าเขา เป็นต้นเหตุของการตายของภรรยา ห้ามรู้สึกโกรธแค้นที่ฟูกกลับเป็นคนที่รู้ข่าวการตายของซอน และไปถึงศพของเธอก่อนเขา

จิ่ง บ้า ห้าม โกรธมาก ไม่ใช่เป็นเพราะการตายของภรรยาคนสวยของเขา แต่ เพราะเขารู้สึกว่าเขาเป็นคนที่มาทีหลังเสมอ หวู ดิ่ง ฟูก เป็นคนที่มาก่อนและ แชงเขาไปได้ทุกครั้ง แม้แต่การตายของซอน ฟูกยังได้เห็นเหตุการณ์ก่อนเขา⁵⁷

⁵⁶ Nguyễn Khắc Trường. *Mảnh đất lắm người nhiều ma*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999. P. 25.

⁵⁷ อ้างแล้ว หน้า 286 – 287.

ปัญหาเรื่องคอร์รัปชันและการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

ประเด็นปัญหาเรื่องคอร์รัปชันและการใช้อำนาจของรัฐในทางที่มีขอบนั้นเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักเขียนเวียดนามในยุคโต๋เม้ย ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะบรรยากาศของการชุมนุมประท้วงที่แพร่กระจายอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 การเดินขบวนประท้วงในเขตชนบทกลายเป็นเหตุการณ์ที่พบอยู่ทั่วไปในสังคมเวียดนาม สาเหตุของการประท้วงเกิดจากความไม่พอใจของชาวบ้านต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน และการใช้อำนาจของข้าราชการท้องถิ่น⁵⁸ ดังเช่นที่ปรากฏในเรื่องสั้น “เรื่องของสามัญชนคนธรรมดา” (Chuyện của Ông Lão Thường Dân) ของโง หงอ๊ก โบ่ย (Ngô Ngọc Bội) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1986

เนื้อเรื่องเริ่มต้นจากการที่ลุงถุ (Thụ) ได้รับการขอร้องจาก หว่าน (Hoàn) ลูกสาวคนเล็กซึ่งแต่งงานไปข้าราชการระดับสูงคนหนึ่งและขณะนี้กำลังอาศัยอยู่ในเมืองให้ไปช่วยเธอทำการก่อสร้างบ้านหลังใหม่ แต่เมื่อไปถึงลุงถุได้ค้นพบว่าเงินที่ใช้ในการสร้างบ้านหลังใหม่นี้ได้มาจากการรับสินบน เขาปฏิเสธที่จะข้องเกี่ยวกับลูกสาวและลูกเขยของตนอีก พร้อมทั้งเดินทางกลับบ้านที่ต่างจังหวัดด้วยความรู้สึกที่ผิดหวังทั้งต่อลูกสาวและข้าราชการที่รับสินบนคนอื่นๆ

ลุงถุไม่เคยฝันที่จะมีบ้านหรูหรา เขาแค่หวังว่าวันหนึ่งจะได้เดินทางไปกับรถไฟหรือรถประจำทางที่สะดวกสบายมากขึ้น แล้วเขาจะไปเยี่ยมครอบครัวญาติพี่น้อง และเพื่อนๆ หรือไม่ก็นั่งชมสองข้างทางริมถนน ชื่นชมกับทัศนียภาพของประเทศที่เคยร่วมต่อสู้เพื่อปกป้องรักษาแผ่นดินนี้ไว้ เขาเป็นทหารผ่านศึกสงครามเวียดนาม เบียน ฝู และลูกชายสี่คนของเขาได้รับในสงครามเวียดนาม แต่สิบปีหลังจากที่ประเทศได้รับอิสรภาพคืนกลับมา ไม่มีอะไรดีขึ้นเลย เขารู้สึกเหน็ดเหนื่อยและผิดหวังมาก⁵⁹

ในการเดินทางกลับบ้าน เขาคิดถึงเรื่องราวต่างๆ มากมายรวมถึงเรื่องที่ทางสหกรณ์ขอให้เขาคืนควายที่เขาดูแลมาตั้งแต่มันเป็นลูกควายตัวเล็กๆ เขากลัวว่าทางสหกรณ์จะนำควายตัวนี้ไปมอบให้ครอบครัวชาวนาคนอื่น ซึ่งอาจจะไม่ดูแลควายตัวนี้ได้ดีเท่าเขา เพราะเคยมีกรณีที่ชาวนาปล่อยปละละเลยไม่ดูแลสัตว์เลี้ยงที่ได้รับจากสหกรณ์จนสัตว์ล้มตายมาแล้ว เมื่อ

⁵⁸ Gainsborough, Martin. “Political Change in Vietnam: In Search of the Middle-Class Challenge to the State”. *Asian Survey*. Vol. 42 (Sep. – Oct., 2002). Pp. 699.

⁵⁹ Ngô Ngọc Bội. “Chuyện của Ông Lão Thường Dân”. *Tập Chuyện – Ký chọn lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988. Pp. 64 – 65.

กลับถึงบ้านเขาตัดสินใจฆ่ายาเบื่อสุนัขเพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าขโมยเข้ามาปล้นควาย จากนั้นเขาจะนำควายตัวนี้ไปซ่อนไว้ที่บ้านเพื่อนของเขาที่อยู่หมู่บ้านติดกัน การตัดสินใจครั้งนี้ทำให้เขารู้สึกเจ็บปวดมากเนื่องจากเขารักสุนัขตัวนี้มาก ในระหว่างทางที่นำควายไปซ่อนนั้น เขาแอบได้ยินการสนทนากันของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ถึงการยกยอกสมบัติของหลวง เขายืนฟังจนมืดค่ำและไม่มีเวลาที่จะนำควายไปยังบ้านเพื่อนได้ทัน จึงนำควายกลับบ้าน ซึ่งมาถึงก็ได้พบกับซากสุนัขที่เขาให้ยาเบื่อก่อนหน้านี้นอนตายอยู่หน้าบ้าน

งานเขียนชิ้นนี้นอกจากสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบสหกรณ์ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 แล้วยังชี้ให้เห็นถึงความคับแค้นใจของชาวบ้านต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่สนใจหน้าที่ความรับผิดชอบของตน มุ่งกอบโกยผลประโยชน์ และละเลยประชาชน ทั้ง ๆ ที่พวกเขาเคยมีส่วนร่วมในการทำสงครามเพื่อความอยู่รอดของประเทศมาอย่างยาวนานและหลายรุ่นอายุคน แต่ชีวิตของชาวนาเวียดนามและผู้คนในชนบททั่วไปกลับมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่แค้นไม่ต่างจากเดิม ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจของตนในทางที่มีขอบกลับมีความเป็นอยู่ที่ดีสบาย การตัดสินใจชั่ววูบของลูกๆ เกิดจากความโกรธและความคับแค้นใจจากเรื่องนี้และนำไปสู่การตายของสุนัขในเรื่อง

อีกตัวอย่างหนึ่งของงานเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์การคอร์รัปชันอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผยก็คือเรื่องสั้น “โคกนาฏกรรมเล็ก ๆ” (Bi Kịch Nhỏ) ของนักเขียนหน้าใหม่ เล มิง เคว (Lê Minh Khuê) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 ในเรื่องผู้เขียนเปิดโปงพฤติกรรมที่เลวร้ายของ เตวี่ยน (Tuyền) ซึ่งเป็นข้าราชการระดับสูงในพรรคจากมุมมองและการเล่าเรื่องของ ถาว (Thảo) ผู้เป็นนักข่าวและหลานสาวแท้ๆ ของเตวี่ยน ถาวเล่าถึงสมัยสงครามที่ชีวิตความเป็นอยู่ในฮานอยโดยทั่วไปเต็มไปด้วยความอดอยากและขาดแคลน แต่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงในรัฐบาล เตวี่ยนก็ยังมีชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าคนอื่น ๆ เมื่อเทียบกับคฤหาสน์หลังใหญ่และอาหารบริบูรณ์ที่เขามีแล้ว ผู้คนที่อยู่รอบๆ ตัวเขานั้นดูเหมือนจะมีชีวิตที่ “สกปรกและหมองโสม” ในขณะที่เตวี่ยนและครอบครัวมีเนยและเนื้อหมูบริโภค นักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้รับคุปองปันส่วนซึ่งสามารถแลกน้ำตาลได้เพียง 1 ชีดต่อเดือนเท่านั้น ลูกสาวของเขามีโอกาสไปเรียนต่อต่างประเทศ ส่วนถาวเองใช้ชีวิตเหมือนชาวเวียดนามอื่นๆ ที่ต้องต่อสู้ให้มีชีวิตรอด แม้เธอมีโอกาสดูแลหนังสือในมหาวิทยาลัยแต่ชีวิตก็ไม่ได้สบายต่างไปจากเพื่อนร่วมชาติคนอื่นๆ มากนัก

ตอนนั้น ฉันอาศัยอยู่ที่หอพักนักศึกษา เรานอนเตียงสองชั้น ฉันโซคร้ายได้เตียงชั้นล่างซึ่งเจ้าของเตียงชั้นบนนั้นแทบจะไม่เคยทำความสะอาดหรือปัดฝุ่นเลย และนี่เป็นเหตุให้ฉันผู้ซึ่งแพ้ฝุ่นต้องทนทรมานจากฝุ่นที่มาจากเตียงด้านบนเสมอ ในสมัยนั้น พวกนักศึกษาชายกินข้าวรวมกันในห้องครัวและแทบจะไม่เคยใช้จานชามเลย อาหารจะถูกเทลงในอ่างหลุมขนาดใหญ่ พวกเขามี

ซ้อนกันคนละคันและยืนอยู่ข้างๆ อ่างหลุม จนหัวแทบจะติดกับอ่าง จากนั้นก็จะก้มหน้าก้มตาตักข้าวกิน พื้นที่บนไคของหอพักนั้นเต็มไปด้วยขยะและอบอวลไปด้วยกลิ่นปัสสาวะ ปัญญาชนในอนาคตของประเทศมักจะออกันอยู่ที่ข้างประตูของมหาวิทยาลัยเพื่อจะตักน้ำชาจากคูปองปันส่วน ผมเผ้าของพวกเขายาวและดูยุ่งเหยิง ผิวพรรณซูบซีดเพราะขาดอาหาร บางวันพวกเขาไม่มีข้าวกินเลยและต้องประทังชีวิตด้วยแป้งเปียกคนละ 1 ถ้วยและผักบั้งลวกเส้นยาวๆ 1 เส้น ซึ่งอาหารชนิดนี้ย่อยยากเป็นที่สุด⁶⁰

หลังจากที่เรียนจบแล้ว ถาวทำงานเป็นนักข่าวและต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด มีเพียงจักรยานเก่าๆ 1 คัน ไม่มีแม้แต่เครื่องบันทึกเสียงในการทำข่าว เธอยังต้องจดคำสัมภาษณ์ด้วยปากกาและสมุดบันทึกราคาถูก ครอบครัวของลุงเตวี่ยนมีชีวิตที่สุขสบาย ในขณะที่ถาวอาศัยอยู่ในห้องพักเล็กๆ ขนาด 6 ตารางเมตร แก้อทำงานตัวเก่าโยกเยก นอกจากนี้ ถาวยังต้องใช้ห้องน้ำรวมซึ่งบางวันน้ำไม่ไหลและไฟมักดับเป็นประจำ การเปรียบเทียบความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างถาวกับญาติพี่น้องของเธอซึ่งเป็นลูกสาวของลุงเตวี่ยนนั้นทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความแตกต่างทั้งหมดนั้นมาจากการที่ลุงเตวี่ยนเป็นข้าราชการและมีอำนาจที่จะทำให้เขาและครอบครัวมีอภิสิทธิ์เหนือชาวบ้านคนอื่นๆ ซึ่งการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเช่นนี้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างฐานะของข้าราชการและประชาชนไม่ต่างไปจากสมัยศักดินา ตลอดจนเกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมซึ่งนำไปสู่ความไม่พอใจของประชาชนจนเกิดการเดินขบวนต่อต้านจากชาวบ้านในบางพื้นที่

บทสรุป

ปี ค.ศ. 1986 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนามอันสืบเนื่องจากการปฏิรูปทางเศรษฐกิจสู่ระบบตลาดเสรี ไม่เพียงแต่เท่านั้น ในส่วนของวรรณคดีเวียดนาม ยังเป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นซึ่งล้วนแล้วแต่นำไปสู่โฉมหน้าใหม่ของวรรณคดีเวียดนามที่ต่างไปจากวรรณคดีเวียดนามในยุคสงครามหรือวรรณกรรมแนวสังคมนิยมสังคมนิยมอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งยังเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่ทุกภาคส่วนของวรรณกรรมเวียดนามพร้อมใจกันปฏิรูปตัวเองดังที่เห็นได้จากการศึกษาวรรณคดี วรรณคดีวิจารณ์ และการสร้างสรรค์ผลงานของนักเขียนหน้าเก่าและหน้าใหม่

ถ้าเรามองอย่างผิวเผิน เราอาจจะมองว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของวรรณคดีในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ แต่หากพิจารณาถึงพัฒนาการของ

⁶⁰

Lê Minh Khuê, 'A Small Tragedy' in Balaban, John and Nguyen Qui Duc (eds.). *Vietnam: A Traveller's Literary Companion*. San Francisco: Whereabouts Press, 1996. P. 56.

วรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังสงคราม หรือหลังปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมาแล้วก็จะเห็นถึงความพยายามอย่างต่อเนื่องของวรรณคดีเวียดนามที่จะปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาของตนเอง ความสำเร็จของวรรณกรรมเวียดนามในยุคใดยุคหนึ่งก็เกิดจากแรงผลักดันภายในของผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับแวดวงวรรณกรรม เช่นเดียวกันกับปัจจัยภายนอกอย่างการปฏิรูปนโยบายทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการกำหนดทิศทางของประเทศ ซึ่งมีส่วนช่วยให้วรรณกรรมปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและมั่นคงยิ่งขึ้น

บทที่ 4: นักเขียนและผลงานโดดเด่นของยุคโด่ยเม้ย

ขบวนการ “วรรณกรรมโด่ยเม้ย” (Phong trào văn học Đòi Mới) คงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เพียงเพราะแรงผลักดันจากบรรยากาศทางการเมืองและสังคมซึ่งเป็นเพียงปัจจัยภายนอกเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัย “การปรับเปลี่ยน” และ “การเปลี่ยนใหม่” ที่เกิดขึ้นในตัวตนวรรณกรรมเองด้วย และผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการที่สำคัญของวรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ยนอกเหนือไปจากนักวิจารณ์และนักวิชาการทางด้านวรรณคดีก็คือนักเขียนผู้สร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมนั่นเอง นักเขียนที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนใหม่ของวรรณกรรมเวียดนามในยุคโด่ยเม้ยประกอบด้วยนักเขียนอาวุโสซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอยู่แล้วตั้งแต่ยุคสงครามเวียดนามและนักเขียนหน้าใหม่ที่เริ่มอาชีพนักเขียนและตีพิมพ์ผลงานในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย ซึ่งชีวิตและผลงานของนักเขียนเหล่านี้มีคุณค่าแก่การศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อให้เราได้เข้าใจถึงกระบวนการโด่ยเม้ยในวรรณกรรมเวียดนามมากยิ่งขึ้น

เหงียน ข่าย (Nguyễn Khải)

เหงียน ข่าย เป็นนามปากกาของ เหงียน หมั่ง ข่าย (Nguyễn Mạnh Khải) เขาเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1930 ที่ฮานอย เหงียน ข่าย เป็นทหารตั้งแต่อายุ 16 ปี เมื่ออายุได้ 25 ปีได้เริ่มงานเขียน ต่อมาได้ทำงานในกองบรรณาธิการของวารสารวรรณกรรมและศิลปะของกองทัพ (Văn Nghệ Quân Đội) ในปี ค.ศ. 1988 ได้ย้ายไปทำงานที่สมาคมนักเขียนแห่งเวียดนาม เหงียน ข่าย และครอบครัวได้ย้ายไปพำนักอยู่ที่เมืองโฮจิมินห์ ซิตี้ ซึ่งอยู่ทางใต้ของประเทศ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เหงียน ข่าย มีผลงานได้รับการตีพิมพ์และงานเขียนของเขาได้รับรางวัลมากมาย รวมทั้งรางวัลซีไรต์ในปี พ.ศ. 2543 นักวิจารณ์วรรณกรรมได้ศึกษาผลงานของเหงียน ข่าย และกล่าวยกย่อง เหงียน ข่าย ว่ามีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณกรรมร่วมสมัยว่า

เหงียน ข่าย เป็นนักเขียนที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามร่วมสมัยเป็นอย่างยิ่ง งานเขียนของเขาสะท้อนปัญหาสังคมอย่างทันท่วงที มองปัญหาอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับที่เข้าใจความคิดของผู้คนร่วมสมัย งานเขียนของเขาชวนติดตามแปลกใหม่ และไม่เหมือนใคร ผลงานของเขาจึงไม่เพียงแต่สะท้อนความจริงที่

เกิดขึ้นในสังคมแต่ยังชี้ให้เห็นความพยายามในการสร้างสรรค์ของผู้เขียนบน
เส้นทางวรรณกรรม¹

หากย้อนกลับไปยังผลงานชิ้นแรกๆ ของ เหงียน ข่าย แล้วจะเห็นว่าผลงานของ
นักเขียนสะท้อนเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในประเทศอย่างต่อเนื่องจนเป็นเสมือน “เพื่อนร่วม
ทางของผู้อ่าน” (người bạn đồng hành của độc giả) ที่ผ่านความทุกข์ยากและ
เติบโตขึ้นมาพร้อมกับผู้อ่าน² นับตั้งแต่ผลงานชิ้นแรกคือเรื่อง การสร้าง (Xây Dựng) ซึ่ง
นักเขียนในขณะที่ยังอายุได้ 20 ปี เนื้อหาในงานเขียนของ เหงียน ข่าย ครอบคลุมเรื่องราวที่
เกิดขึ้นในประเทศเกือบแทบจะทุกเรื่องไม่ว่าเรื่องราวในชนบท สงคราม หรือแม้แต่ปัญหาของ
คนเมือง ผลงานของเขาในยุคสงครามแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในพรรคคอมมิวนิสต์และการ
พัฒนาประเทศไปสู่สังคมนิยมอย่างเห็นได้ชัด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเหงียน ข่าย เชื่อว่าการปฏิบัติ
ของพรรคคอมมิวนิสต์นั้นช่วยให้เขามีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้เปลี่ยนแปลงตัวเขา
จากเด็กชายคนหนึ่งซึ่งเกิดจากภรรยาอยู่ในครอบครัวข้าราชการเป็นทหารและนักเขียนซึ่งทำ
ให้เขามีพื้นที่ในสังคม

ด้วยวัยของผม หากจะให้พูดถึงอาชีพการเขียนก็คงต้องพูดถึงชีวิตการเขียน
และเมื่อพูดถึงชีวิตการเขียนก็ต้องพูดถึง เงื่อนไขทางสังคมและประวัติศาสตร์
ที่ผลักดันผมทำอาชีพจับปากกา หลายต่อหลายครั้งที่ผมตัวเองว่าถ้าไม่การ
ปฏิบัติ ชีวิตของผมจะเป็นอย่างไร ผมคงทำงานใช้แรงทั่วไป ซึ่งแม้จะเป็นคนดี
ซื่อสัตย์ แต่ก็คงไม่ดีเท่าอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ผมรู้ว่าตนเองขาดโอกาสและ
ก็ยากที่จะยกระดับตัวเองขึ้นได้ในสังคมที่มีการกำหนดชนชั้นชัดเจน แต่โชคดี
ที่ผมเป็นวัยรุ่นในยุคของการปฏิวัติและต่อมาสงครามรบกับฝรั่งเศสก็เริ่มขึ้น
ตลอดระยะเวลาแปดปีในสงครามครั้งนั้น ผมเติบโตขึ้นมาก ได้เป็นสมาชิก
พรรค มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพิ่มเติม จนได้มีโอกาสทำงานหนังสือพิมพ์และ
เขียนหนังสือ³

เนื้อหาส่วนใหญ่สนับสนุนนโยบายของรัฐ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสร้างสหกรณ์
การเกษตร แม้กระนั้น ผลงานของเหงียน ข่าย ก็ยังมีความน่าสนใจและชวนติดตาม เนื่องจาก
ผู้เขียนมีวิธีการนำเสนอที่ดีและรายละเอียดต่างๆ ที่นำเสนอในเรื่องก็ผ่านการค้นคว้าหาข้อมูล

¹ Tuyết Nga. *Phong Cách Văn Xuôi Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 2004. P. 11.

² อ้างแล้ว หน้า 31

³ Nguyễn Khải. “Nhìn lại những trang viết của mình”. Hà Công Tài và Phan Diễm Phương (eds.). *Nguyễn Khải, về Tác gia và Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Giao Dục, 2002. P. 422.

มาเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้ว นักเขียนยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจับประเด็นปัญหาหรือคำถามได้ชวนติดตาม เช่น ตัวละคร ตูย เกียน (Tuy Kiền) ตัวละครจากเรื่องสั้น “วิสัยทัศน์ไกล” (Tầm Nhìn Xa) ซึ่งเหงียน ข่าย เขียนไว้ในปี ค.ศ. 1963 งานเขียนชิ้นนี้มีเนื้อหาสนับสนุนการจัดทำนารวมของรัฐบาล ตูย เกียน เป็นตัวละครที่สร้างความประทับใจให้กับคนอ่าน เพราะแม้ว่าผู้เขียนได้สร้างให้ตูย เกียน เป็นตัวแทนของชาวนาที่มีความคิดล้ำหลังและมีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดทำนารวมและการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร แต่ก็มีความน่ารัก มีวิธีพูดหรือคิดไม่เหมือนใคร ยิ่งไปกว่านั้น ตูย เกียน สะท้อนลักษณะนิสัยของชาวนาเวียดนามทั่วไปได้อย่างสมจริงไม่ว่าการพูด การเดิน การนั่ง หรือวิธีคิด เช่น

ตูย เกียน นั่งอย่างสบายอารมณ์บนเก้าอี้แม่เสื่อผ้าที่สวมใส่นั้นแสนสกปรกและเต็มไปด้วยรอยปะ แถมตัวเสื้อยังไม่มีแขนอีกด้วย สภาพของเขาดูช่างแตกต่างจากเฟอร์นิเจอร์หรูหราที่ใช้ตกแต่งบ้านจนแทบจะดูไม่ออกว่าเขาเป็นเจ้าของบ้าน และคงไม่มีใครล่วงรู้ถึงความภาคภูมิใจลึกๆ ของเขาในขณะที่กำลังนั่งเกาชาดำๆ ที่เต็มไปด้วยโคลนอยู่บนเก้าอี้ไม้เคลือบเงานั้นว่า “ถึงกุใส่เสื้อผ้าขาดๆ เหมือนขอทาน แต่ก็เป็นรองประธานสหกรณ์ พอกลับมาถึงบ้าน กูก็ยังเป็นเจ้าบ้านอีก” นั่นคือความสุขของคนที่รู้สึกว่ามีอำนาจ ไม่เป็นรองใคร ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร และสามารถทำอะไรก็ได้ที่เขาอยากทำ⁴

หรือในอีกตอนหนึ่งที่ ตูย เกียน หัวเราะเยาะความคิดของเจ้าหน้าที่ที่ต้องการปรับปรุงความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้กินอยู่ถูกสุขลักษณะมากยิ่งขึ้น

คนแก่กับพวกเด็กๆ ไม่ต้องการบ้านที่มีหลายห้องหรอก พวกเราไม่ได้อยู่บ้านทั้งวันแบบพวกในเมือง เราทำงานกันในทุกนาตตลอดทั้งวัน พอกลับถึงบ้านก็ต้องทำงานอีกมากมาย อีกอย่างสร้างบ้านที่มีหลายห้องไปทำไม มองไปก็เหมือนโรงแรม⁵

ดังนั้น ภาพของตูย เกียน จึงทั้งน่าขันและน่าดำหนิไปพร้อมๆ กัน แต่เมื่อสถานการณ์ของประเทศเปลี่ยนไปหลังสงครามเวียดนามยุติในปี ค.ศ. 1975 เหงียน ข่าย ก็สามารถปรับเปลี่ยนแนวการเขียนของตนเองให้สอดคล้องกับยุคสมัยได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญเขาเป็นนักเขียนจากรุ่นสงครามเพียงไม่กี่คนที่ยังเป็นที่ยินยของผู้อ่านในยุคหลังสงครามในขณะนี้

⁴ Nguyễn Khải. “Tầm Nhìn Xa”. *Tuyển tập truyện ngắn Nguyễn Khải*. TP Hồ Chí Minh: NXB Văn Học, 1999. P. 94.

⁵ อ้างแล้ว หน้า 95

นักเขียนในยุคเดียวกันหลายคนมีปัญหาในปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มผู้อ่านใหม่ๆ หรือนำเสนอเรื่องราวที่ต่างไปจากหัวข้อสงคราม อีกทั้ง เหยียน ข่าย ได้สร้างปรากฏการณ์ที่สำคัญให้กับวรรณกรรมเวียดนามโดยการเขียนขอโทษตัวละครของตัวเองในเรื่องสั้นเรื่องใหม่ และตัวละครผู้นั้นก็คือ ตูย เกียน ที่เคยสร้างความประทับใจให้กับคนอ่านมาแล้วนั่นเอง ในเรื่องสั้น “ยุคโรมานติก” (Cái thời lãng mạn) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1986 เป็นเสมือนการแก้ตัวของนักเขียนที่รู้สึกว่าการทำผิดต่อตัวละครของตนเอง ในเรื่องนี้ เหยียน ข่าย ถ่ายทอดเรื่องราวการพบปะกันอีกครั้งระหว่างผู้เล่าเรื่องและตัวละคร ตูย เกียน หลังจากที่ไม่ได้พบกันนานถึง 24 ปี โดยที่การพบกันครั้งนี้ทำให้ผู้เล่าเรื่องเข้าใจ ตูย เกียน และชวานามากขึ้นว่าแท้จริงแล้วแม้พวกเขาอาจเห็นแก่ประโยชน์เล็กน้อย แต่ก็ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศมากมาย

เหยียน ข่าย เองก็ยอมรับว่าแนวการเขียนของเขาในช่วงก่อนและหลังปี ค.ศ. 1977 นั้นแตกต่างกัน⁶ ซึ่งการปรับเปลี่ยนครั้งนี้ของ เหยียน ข่าย ถูกมองว่าเป็นการปรับเพื่อความอยู่รอดของนักเขียนในยุคหลังสงครามซึ่งรสนิยมของผู้อ่านเปลี่ยนไปจากเดิม หรือการ “รีไซเคิล” งานเขียนของตนเอง⁷ เหยียน ข่าย เองก็เคยสะท้อนความจำเป็นในการปรับตัวของนักเขียนในยุคหลังสงครามไว้ในเรื่องสั้น “วีรบุรุษผู้อัปโชค” (Anh Hùng bất vận) ว่า

ผมเคยเชื่อว่าจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดในอาชีพนักเขียนของผม วรรณคดีแห่งอนาคตจะต้องเป็นวรรณคดีแนวสังคมนิยมเท่านั้น ไม่เคยมีใครสงสัย นักอ่านแห่งอนาคตก็คงเป็นกลุ่มนักอ่านกลุ่มเดิมที่ติดตามงานเขียนของผมอย่างจงรักภักดี หรือบางทีจำนวนผู้อ่านจะเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว ผมอาจจะมีข้อจำกัดบ้าง เช่น เรื่องสุขภาพ ที่อาจทำให้ผมเขียนได้ช้ากว่าเดิม แต่ผมแน่ใจว่าสำนักพิมพ์ไม่มีวันปฏิเสธงานของผม พุดง่าย ๆ ก็คือเงินไม่ขาดมือแน่ ๆ แต่แล้ว ต้นฉบับที่ผมส่งให้สำนักพิมพ์นานกว่าหกเดือนถูกส่งคืน ทำไม คำตอบคือ “งานของคุณมีเนื้อหาหนักไปทางด้านการเมืองมากเกินไป อุดมคติมากเกินไป คนอ่านคงไม่ซื้อหรอก ขายยาก” คนอ่านที่ไหน คนอ่านของผมยังติดตามงานของผมอยู่ไม่ใช่หรือ – “คนอ่านของคุณ ตอนนี้ก็คงเกษียณกันไปหมดแล้ว แค่ว่าเลี้ยงตัวเองด้วยเงินเดือนเกษียณก็ยังไม่พอ อย่าว่าแต่เจียดเงินมาซื้อหนังสือเลย”⁸

⁶ จากการให้สัมภาษณ์ของนักเขียนในหนังสือพิมพ์ *วัน เห่ง* อ้างใน Nguyễn Thị Bình. “Nguyễn Khải và Tư Duy Tiểu Thuyết”. *Tạp Chí Văn Học*. No. , 1998. P. 70.

⁷ Lại Nguyên Ân. “Nội dung thể tài và sự phát triển thể loại trong nền văn học Việt Nam mới”. *Một Thời Đại Văn Học Mới*. Hanoi: NXB Văn Học, 1987. P. 118.

⁸ Nguyễn Khải. “Anh Hùng bất vận”. *Tuyển Tập Nguyễn Khải*. Vol. III. Hanoi: NXB Văn Học, 1996. Pp. 205 – 206.

อย่างไรก็ตาม เหงียน ข่าย เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเขียนที่สามารถเชื่อมโยงงานเขียนของตนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ทุกยุคสมัยและงานเขียนของเขาพยายามตอบคำถามของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนเป็นที่ยอมรับของคนอ่านรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ และถือได้ว่าเขาเป็น “เพื่อนร่วมทาง” ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขและสะท้อนมุมมองของตนต่อเรื่องที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัว กับเพื่อนนักอ่านได้ทุกยุคสมัย

เหงียน มิง โจว (Nguyễn Minh Châu)

เหงียน มิง โจว เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันดีในหมู่นักอ่านชาวเวียดนาม และอาจจะกล่าวได้ว่าเขาเป็นนักเขียนที่มีบทบาทสำคัญมากคนหนึ่งของวงการวรรณกรรมเวียดนามในยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เขาเกิดในปี ค.ศ. 1930 ในครอบครัวชาวนาที่จังหวัดเหงะ อาน (Nghệ An) ซึ่งอยู่ทางภาคกลางของประเทศเวียดนาม ต่อมาในปี ค.ศ. 1945 เหงียน มิง โจว ย้ายไปเรียนที่จังหวัดเว้และท่า ตัญญ (Hà Tĩnh) ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ภาคกลางของประเทศเช่นกัน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1952 เขาก็ได้สมัครเป็นทหาร ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 เป็นต้นมา เหงียน มิง โจว ได้รับคำสั่งให้มาประจำที่กองบรรณาธิการของวารสารวันเหงะ เกวินโด่ย (Văn Nghệ Quân Đội) ซึ่งเป็นวารสารด้านวรรณกรรมและศิลปะในสังกัดของกองทัพและประจำอยู่ที่เมืองฮานอย เขาทำงานอยู่ที่นั่นจนกระทั่งเสียชีวิตด้วยโรคร้ายเมื่อวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1989 เหงียน มิง โจว เป็นนักเขียนที่มีผลงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เนื้อหาส่วนใหญ่ในงานของเขามักจะเกี่ยวกับสงครามและเรื่องราวของทหาร เหงียน มิง โจว มีบทบาทสำคัญไม่เพียงเฉพาะแต่เป็นนักเขียนที่มีผลงานโดดเด่นและติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลักดันวรรณกรรมโดยแท้ นักเขียน นักวิจารณ์และอดีตบรรณาธิการผู้มีชื่อเสียงอย่าง เวเจียน หงอ๊ก (Nguyễn Ngọc) ซึ่งเป็นเพื่อนนักเขียนในยุคเดียวกับ เหงียน มิง โจว ได้กล่าวยกย่องว่า เหงียน มิง โจว เป็นนักเขียนที่สำคัญคนหนึ่งในวรรณกรรมเวียดนามยุคใหม่ และในบรรดานักเขียนที่พยายามค้นหาตัวตนที่แท้จริงของตัวเองบนเส้นทางของโดยแท้ เหงียน มิง โจว คือผู้ที่เดินไปได้ไกลและล้ำหน้าทุกคนในยุคสมัยเดียวกัน⁹

เหงียน มิง โจว เปิดเผยว่าเขาต้องการเป็นนักเขียนตั้งแต่สมัยที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม เขาพยายามเขียนงานของตัวเองหลังจากที่ได้อ่านหนังสือนอกเวลาที่โรงเรียน ครั้งแรก เขาเดินเท้าไกลถึง 7 กิโลเมตรเพื่อนำต้นฉบับไปส่งที่ไปรษณีย์แต่ก็ไม่มีคำตอบรับจากสำนักพิมพ์แต่อย่างใด เมื่อเทียบกับเพื่อนนักเขียนในยุคเดียวกัน เหงียน มิง โจว เริ่มอาชีพการเขียนค่อนข้างช้า คือในช่วงต้นของทศวรรษที่ 1960 (เช่น เมื่อเทียบกับ เหงียน

⁹ อ้างใน Tôn Phương Lan và Lại Nguyên Ân (eds.). *Nguyễn Minh Châu : Con Người và Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1991. Pp. 249 – 253.

ชาย ที่ได้เริ่มการเขียนตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1950 แล้ว)¹⁰ แต่ไม่นานหลังจากนั้น เหงียน มิง โจว สามารถพัฒนารูปแบบการเขียนเฉพาะตนให้เป็นนักเขียนแนวหน้าของวงการวรรณกรรมเวียดนามได้อย่างรวดเร็ว

การเริ่มต้นชีวิตนักเขียนของ เหงียน มิง โจว นั้นไม่ต่างจากนักเขียนรุ่นสงครามเวียดนามคนอื่นมากนัก กล่าวคือ เริ่มจากการเป็นทหารและทำงานในสำนักพิมพ์หรือเป็นนักข่าว รวมทั้งเนื้อหาของงานเขียนส่วนใหญ่มักเน้นการนำเสนอปัญหาชนบทและเรื่องราวจากแนวหน้า เหงียน มิง โจว เริ่มงานเขียนจากการเขียนเรื่องสั้นแต่ผลงานที่เป็นที่รู้จักมากขึ้นคือนวนิยายเรื่องแรกของเขาคือ *ประตูแม่น้ำ* (Cửa Sông) ซึ่งปรากฏต่อสายตาผู้อ่านในปี ค.ศ. 1966 ตามมาด้วยผลงานที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านและเกี่ยวกับชีวิตของทหารที่รบในสงครามเวียดนามคือนวนิยายเรื่อง *รอยเท้าของทหาร* (Dấu Chân Người Lính) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1972 และต่อมาได้รับการตีพิมพ์อีกหลายครั้งรวมทั้งได้มีการแปลเป็นภาษารัสเซียด้วย

ในนวนิยายเรื่อง *รอยเท้าของทหาร* (Dấu Chân Người Lính) ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวของหนุ่มสาวที่เต็มไปด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประเทศชาติ พวกเขาพร้อมที่จะเสียสละทุกอย่างเพื่อชัยชนะในสงครามเวียดนามแม้แต่ชีวิตของพวกเขาเอง เด็กหนุ่มสาวเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวชาวนายากจน ผู้เขียนบรรยายถึงกิจกรรมประจำวันของพวกเขา วินาทีแห่งความเป็นความตาย ความกล้าหาญของพวกเขาเมื่อต้องเผชิญหน้ากับกองกำลังทหารอเมริกัน ความยากลำบากและความหวังที่พวกเขามีร่วมกัน เรื่องราวที่แม่ฟังดูเป็นเรื่องธรรมดาๆ เหล่านี้ได้ถูกทอขึ้นเป็นตำนานของสามัญชน ด้วยน้ำเสียงการเล่าเรื่องอย่างช้าๆ และไม่รีบร้อนเช่นนี้ ทำให้ดูเหมือนว่าผู้เขียนกำลังพยายามถ่ายทอดเรื่องราวและสิ่งต่างๆ รวมทั้งบุคคลที่เขาเคยพบเห็นในช่วงสงคราม นอกจากนี้ ผู้เขียนไม่เพียงแต่เล่าเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังพยายามลงลึกในรายละเอียดของความคิดและอารมณ์ความรู้สึกของหนุ่มสาวที่เกิดขึ้นมาในยุคสงครามและต้องจับปืนแทนที่จะได้เรียนหนังสือในโรงเรียน

ในยุคหลังสงคราม เหงียน มิง โจว ให้ความสำคัญกับเรื่องราวของคนธรรมดาและเรื่องราวในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากหนังสือรวมเรื่องสั้น *ผู้หญิงบนรถด่วน* (Người đàn bà trên chuyến tàu tốc hành) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1983 และ *ท่าน้ำ* (Bến Quê) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1985 เรื่องสั้นต่างๆ ในรวมเรื่องสั้นทั้งสองชุดนี้กล่าวถึงเรื่องราวในชีวิตประจำวันซึ่งดูเหมือนจะเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่มีให้ความสนใจมากนักแต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความไร้เหตุผล (nghịch lý) และความซับซ้อนของชีวิตซึ่งบางครั้งก็ยากจะคาดเดาและยากที่จะอธิบาย เช่น เรื่องสั้น “หวัชโมย” (Đưa ăn cắp) ซึ่งกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมว่ากระบวนการลงโทษและการให้อภัยเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาใน

¹⁰ Nguyễn Minh Châu. “Thư gửi thế giới cảm xúc hồn nhiên”. Nguyễn Huy (ed.). *Gửi Thế Giới Cảm Xúc Hồn Nhiên*. NXB Đà Nẵng, 1995. Pp. 38 – 45.

ชีวิตประจำวัน ในเรื่อง ในเรื่อง ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวของหญิงสาวท้องแก่ใกล้คลอดซึ่งถูกเพื่อนบ้านชาวแฟลตรังเกียจเนื่องจากเธอมีนิสัยชอบขโมย หากดูผิวเผินก็คงเห็นว่าหญิงสาวคนนี้เป็นคนไม่ดี แต่ผู้เขียนได้อธิบายถึงสาเหตุของการขโมยว่าเกิดจากการที่เธอเป็นมีปัญหาด้านจิต และนับว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ในยุคที่นำจิตวิทยามาอธิบายพฤติกรรมของผู้คน นอกเหนือไปจากแนวคิดทางการเมืองหรือเรื่องศีลธรรม และมองว่า “การขโมยนั้นไม่ใช่ความชั่วร้าย แต่เป็นโรค”

ผลงานชิ้นสุดท้ายที่ เหงียน มิง โจว ทิ้งไว้ก่อนที่จะลาโลกนี้ไปด้วยโรคร้ายคือ รวมเรื่องสั้นชุด หนู้เลา (Cỏ Lau) ซึ่งเหงียน มิง โจว เขียนจบคนเดียวจนกระทั่งเขาเสียชีวิต งานเขียนที่ตราตรึงความทรงจำของผู้่านได้มากที่สุดคือเรื่องสั้น “ตลาดฆ่าสัตว์” (Phiên Chợ Giát) ซึ่งเหงียน มิง โจว ได้สร้างตัวละครที่มีความโดดเด่นมาก นั่นคือ เฒ่าซุง (Lão Khúng) ซึ่งเปรียบเสมือนเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชาวนาเวียดนามที่ผ่านยุคสมัยของสงครามเวียดนามและการปฏิรูปทางด้านสังคมนิยม แต่สุดท้ายความเป็นอยู่ของพวกเขาก็ยังทุกข์ยากอยู่เช่นเดิม นักวิจารณ์ต่างเชื่อกันว่าเฒ่าซุงคือภาพจำลองของชาวนาเวียดนามในเขตภาคกลางของประเทศซึ่งเป็นบ้านเกิดของนักเขียนเอง¹¹ ในที่นี้ เหงียน มิง โจว ไม่ได้วาดภาพของชาวนาว่าเป็นเหยื่อของการเอารัดเอาเปรียบเท่านั้นแต่ความล้าหลังและด้อยพัฒนาของชนบทเวียดนามยังมาจากวิธีคิดของชาวนาเองด้วยที่ยากจะปรับเปลี่ยนหรือรับสิ่งใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของเหงียน มิง โจว ต่อพัฒนาการในสังคมเวียดนาม

แนวคิดอนุรักษนิยมของพวกเราไม่ได้มาจากปัจจัยภายนอก แต่มีมาตั้งแต่เกิด และมันเป็นตัวควบคุมทุกอย่างในสังคมไม่ว่าจะเป็นการเมือง ปรัชญา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม วรรณคดีและศิลปะ ... สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความคิดที่ฉาบฉวยและขาดวิสัยทัศน์... ชาวนาเวียดนามมีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ แต่บางครั้งพวกเขาก็แล้งน้ำใจได้อย่างไม่น่าเชื่อ พวกเขาชอบเป็นใหญ่ เป็นกษัตริย์ เป็นพระเจ้า เขาอยากครองประเทศหรือครองโลกถ้าเป็นไปได้ แต่ถ้าเป็นไปได้พวกเขาก็ขอเป็นแค่เจ้าผู้ครองจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือแม้แต่ในบ้านสักหลังหนึ่งก็พอแล้ว¹²

การจากไปของ เหงียน มิง โจว นับเป็นความสูญเสียที่สำคัญของวรรณกรรมเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่เขาเสียชีวิตลงในยุคที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นยุคที่เปิดกว้างมากที่สุดยุคหนึ่งของวรรณคดีเวียดนามหลังจากที่เขาได้พยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการ

¹¹ Nguyễn Đăng Mạnh. *Nhà văn và tác phẩm trong trường phổ thông: Nguyễn Minh Châu và Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998. Pp. 46 – 50.

¹² อ้างแล้ว หน้า 49

สร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมของเวียดนามดังที่ได้วิเคราะห์กันไปแล้วบทที่แล้วและตอนต้นของบทนี้

มา วัน ค้าง (Ma Văn kháng)

มา วัน ค้าง เป็นนามปากกาของ ดิง จ่อง ด่วน (Đinh Trọng Đoàn) เกิดในปี ค.ศ. 1936 ที่ฮานอย เคยเป็นทหารในสงครามรบกับฝรั่งเศสและอเมริกา ต่อมาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยฝึกหัดครู เมื่อสำเร็จการศึกษา เขาทำงานเป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนมัธยมหลายแห่งในจังหวัด หล่าว กาย (Lào Cai) ซึ่งอยู่ทางเหนือของประเทศเวียดนาม จนได้เป็นอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนั้น ต่อมาได้ย้ายมาเป็นกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ในปี ค.ศ. 1976 ย้ายไปทำงานที่สำนักพิมพ์ลาว ด่ง (Lao Động) เป็นบรรณาธิการวารสารวรรณคดีของสมาคมนักเขียนของเวียดนาม และกรรมการบริหารของสมาคมนักเขียนของเวียดนาม

มา วัน ค้าง ได้ทำงานและใช้ชีวิตร่วมกับชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือเกือบ 20 ปี ผลงานส่วนใหญ่ในยุคแรกของเขาจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย แต่มาเขาเริ่มเขียนงานวรรณกรรมเพื่อสะท้อนปัญหาของคนเมืองมากยิ่งขึ้น มา วัน ค้าง เป็นนักเขียนที่มีผลงานทางวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งในช่วงสงครามและยุคหลังสงคราม ในชีวิตการเป็นนักเขียนได้รับรางวัลมากมาย เช่น นวนิยายเรื่อง ฤดูใบไม้ร่วงในสวน (Mùa Lá Rụng trong Vườn) ได้รับรางวัลผลงานยอดเยี่ยมของสมาคมนักเขียนเวียดนาม นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลซีไรต์และรางวัลปากกาทอง (Cây Bút Vàng)

เนื้อหาในเรื่องสั้นและนวนิยายของ มา วัน ค้าง มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่เป็นที่น่าสนใจในสังคม เช่น ปัญหาของชนกลุ่มน้อย ปัญหาของผู้หญิง ปัญหาครอบครัว เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมท้องถิ่นของเวียดนาม เน้นการเคารพความแตกต่างของปัจเจกบุคคล รวมทั้งสะท้อนความซับซ้อนของชีวิตมนุษย์ในยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลง ผลงานที่ปลุกกระแสความสนใจของนักวิจารณ์และผู้อ่านในยุคหลังการประกาศนโยบายได้เมย์ของ มา วัน ค้าง คือนวนิยายเรื่อง การแต่งงานที่ไม่มีทะเบียนสมรส (Đám cưới không có giấy giá thú) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1989 นวนิยายเรื่องนี้ได้รับความสนใจจากจนมีการจัดเสวนาเกี่ยวกับหนังสือเรื่องนี้ โดยเฉพาะในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1990 ซึ่งมีนักวิจารณ์วรรณกรรมเข้าร่วมในการเสวนาเป็นจำนวนมาก ต่อมาได้มีการถ่ายทอดเนื้อหาของการเสวนาหนังสือในหนังสือพิมพ์ วัน เห่ง ฉบับที่ 6 (10 – 2 – 1990)

นักวิจารณ์และนักวิชาการด้านวรรณคดีอย่าง ห่า มิง ดีก (Hà Minh Đức) ได้กล่าวว่า มา วัน ค้าง เป็นนักเขียนได้ยอดเยี่ยมคนแรกๆ ของประเทศ และนวนิยายเรื่อง การ

แต่งงานที่ไม่มีทะเบียนสมรส ถือเป็นงานสืบเนื่องบนเส้นทางวรรณกรรมโดยแท้ของนักเขียน¹³ ความโดดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้อยู่ที่การตีแผ่ปัญหาในวงการศึกษาของเวียดนามซึ่งตัวนักเขียนในฐานะที่เป็นครูมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น ปัญหาการคัดเลือกครูจากจุดยืนทางการเมืองมากกว่าความรู้ความสามารถ ในเรื่อง ครูใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อยและขาดวิสัยทัศน์แต่สามารถยกกฎเกณฑ์ต่างๆ มาข่มขู่อาจารย์ในโรงเรียนได้ เช่น ข้อหาการเป็นนายทุนน้อย นอกจากนี้ งานเขียนชิ้นนี้ยังสะท้อนถึงความพยายามที่จะนำเสนอเรื่องราวของปัญญาชนที่หายไปจากหน้าวรรณกรรมของเวียดนามตลอดระยะเวลาของสงครามเวียดนามที่ให้ความสำคัญกับปัญหาของทหาร ชาวนา และผู้ใช้แรงงานมากกว่าปัญหาของคนเมืองและปัญญาชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับลักษณะเด่นของวรรณคดีในยุคโดยแท้ นั่นคือ การสะท้อนภาพในด้านมืดของสังคม

โง หงอ๊ก โป่ย (Ngô Ngọc Bội)

โง หงอ๊ก โป่ย (Ngô Ngọc Bội) เกิดในปี ค.ศ. 1929 ที่จังหวัด ฝูเถาะ (Phú Thọ) ระหว่างปี ค.ศ. 1945 – 1948 เขาเป็นสมาชิกของกลุ่มเยาวชนกู้ชาติ (Thanh niên Cứu Quốc) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 ถึง 1957 เขาทำงานในหน่วยงานประชาสัมพันธ์ของพรรค ซึ่งต้องไปประจำตามจังหวัดต่างๆ ของประเทศ เช่น หว่า บิ่ญ (Hoà Bình) ฝูเถาะ (Phú Thọ) และ หวิง ฝู (Vĩnh Phú) ต่อมาเขาย้ายมาทำงานที่กองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ วันเหงะ (Văn Nghệ) ปัจจุบัน โง หงอ๊ก โป่ย ได้เกษียณอายุราชการและพำนักอยู่ในเมืองฮานอย

การที่โง หงอ๊ก โป่ย ได้มีโอกาสเดินทางไปทำงานตามสถานที่ต่างๆ ของเวียดนามทำให้เขาได้เห็นและเข้าใจถึงวิถีชีวิตและปัญหาของชาวชนบท ผลงานส่วนใหญ่ของเขามักพูดถึงปัญหาและความเป็นอยู่ของชาวนา เช่น นวนิยายเรื่อง *บ่อน้ำของหมู่บ้าน* (Ao Làng) ได้รับรางวัลจากหลายองค์กรด้วยกัน แม้ว่าผลงานในช่วงหลังการประกาศนโยบายโดยแท้ของ โง หงอ๊ก โป่ย ไม่ได้สร้างกระแสในสังคมได้มากเท่า เหงียน มิง โจว เหงียน ชาย หรือ มา วัน ค้าง แต่เรื่องสั้นและนวนิยายของเขาในยุคหลังสงครามมีส่วนสะท้อนปัญหาสังคมที่เรื้อรังมาตั้งแต่สมัยสงครามหรือเรื่องราวต่างๆ ที่ยังค้างคาใจคนในสังคม เช่น นวนิยายเรื่อง *ฝันร้าย* (Ác Mộng) ของเขาเป็นนวนิยายที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินได้อย่างชัดเจนและมีรายละเอียดมากกว่างานเขียนประเภทประวัติศาสตร์เสียอีก อีกทั้งยังถูกถ่ายทอดจากผู้เขียนซึ่งครั้งหนึ่งเคยทำงานในฐานะข้าราชการของรัฐที่ถูกส่งไปดำเนินนโยบายเรื่องการปฏิรูปที่ดินและเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตาของเขาเอง

¹³ อ้างใน Ma Văn Kháng, *Đám cưới không có giấy giá thú*. Hanoi: NXB Văn Học, 2000. P. 401.

นวนิยายเรื่อง *ฝันร้าย* ได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 ผู้เล่าเรื่องบรรยายขั้นตอนของการปฏิรูปที่ดินอย่างละเอียด โดยเริ่มตั้งแต่การที่เจ้าหน้าที่เดินทางไปอาศัยอยู่กับชาวบ้านเพื่อรับรู้ปัญหาความยากจน (*thăm nghèo hỏi khó*) การดำเนินการจนไปถึงความผิดพลาดต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจแนวนโยบายทั้งจากเจ้าหน้าที่และชาวบ้านจนนำไปสู่การกล่าวร้ายและความหวาดกลัวขึ้นในหมู่บ้านต่างๆ จนในที่สุดรัฐบาลเวียดนามต้องประกาศแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น แต่ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าในความรู้สึกของผู้คนที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์แล้วมีหลายสิ่งที่ยากจะแก้ไขได้

ลุงโฮขอให้พวกเราอยู่กันอย่างสามัคคี เลขาธิการพรรคยอมลาออกจากตำแหน่ง พรรคประกาศแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เมื่อเรารู้ว่ามีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น เราพร้อมที่จะแก้ไขมัน นี่คือจุดแข็งของพรรคเรา แต่แน่นอนว่ามีบางอย่างที่เราแก้ไขได้และก็มีบางอย่างที่เราแก้ไขไม่ได้ บางทีคงต้องอาศัยเวลาที่จะลบความจำอันน่าหวาดกลัวนั้นออกจากความทรงจำของพวกเราได้¹⁴

ดังนั้น นวนิยายเรื่อง *ฝันร้าย* ของ โง หงอ๊ก โป่ย จึงอยู่ที่การทำภาพเหตุการณ์ในอดีตที่ยังคลุมเครือในชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์และผู้ที่มีประสบการณ์ตรง เพราะถ้าหากอดีตยังไม่ชัดเจนก็คงเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดทิศทางแห่งอนาคตได้

เชื่อง ฑู เอื่อง (Dương Thu Hương)

เชื่อง ฑู เอื่อง (Dương Thu Hương) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1947 ที่จังหวัด ใต้ บิ่ง (Thái Bình) มารดาเป็นครู ส่วนบิดาเป็นทหาร ในปี ค.ศ. 1967 เชื่อง ฑู เอื่อง สมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มยุวชนของพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Youth Brigade) แม้ว่าขณะนั้นเธอกำลังศึกษาอยู่วิทยาลัยศิลปะของกระทรวงวัฒนธรรม กลุ่มของเธอถูกส่งไปช่วยงานที่ภาคกลางของประเทศซึ่งในขณะนั้นเป็นสมรภูมิรบที่ดุเดือดของสงครามเวียดนาม หน้าที่หลักของเธอคือการแสดงและร้องเพลงเพื่อความบันเทิงแก่ทหารของกองกำลังเวียดนามเหนือ นอกจากนี้ ยังต้องช่วยงานด้วย เช่น พยาบาลทหารที่ได้รับบาดเจ็บ ผังศพผู้เสียชีวิต ลำเลียงอาวุธไปตามเส้นทางโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh Trail) ในปี ค.ศ. 1968 เชื่อง ฑู เอื่อง แต่งงาน ซึ่งต่อมาให้กำเนิดบุตรสองคนในหลุมหลบภัยของจังหวัด กว่าง บิ่ง (Quảng Bình)

¹⁴ Ngô Ngọc Bội, *Ác Mộng*. Hanoi: NXB Lao Động, 1990. Pp. 197 – 198.

หลังจากสงครามเวียดนามยุติ เชื่อง ทุ เอื่อง กลับไปใช้ชีวิตในฮานอยและทำงานเป็นนักเขียนบทภาพยนตร์ของโรงถ่ายแห่งหนึ่งซึ่งงานหลักคือผลิตภาพยนตร์เกี่ยวกับชัยชนะของสงครามเวียดนาม แต่เมื่อเกิดสงครามความขัดแย้งระหว่างจีน-เวียดนาม ในปี ค.ศ. 1979 เธออาสาไปถ่ายทำภาพยนตร์เกี่ยวกับสงครามครั้งนี้ในบริเวณแนวหน้าและเขียนข่าวต่อต้านจีนและสนับสนุนการรบของเวียดนาม แต่แล้ว ในปี ค.ศ. 1982 บทละครแนวเสียดสีของเธอไม่ผ่านการตรวจสอบคณะกรรมการด้านวัฒนธรรมของประเทศ ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เรื่องสั้นเรื่องแรกของเธอคือเรื่อง “แผ่นดินของหญ้า” (Miền Cỏ To) ได้รับการตีพิมพ์

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เชื่อง ทุ เอื่อง ซึ่งมีสถานภาพเป็นทั้งทหารผ่านศึกและสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เริ่มมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดเห็นจากรัฐบาล ผลงานของ เชื่อง ทุ เอื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนวนิยายได้รับความนิยมจากผู้่านมาก เช่น เรื่อง *เรื่องราวความรักที่เล่าก่อนรุ่งสาง* (Chuyện Tình Kể trước lúc Rạng Đông) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1981 จำหน่ายได้ถึงหนึ่งแสนเล่มก่อนที่จะมีการประกาศห้ามจำหน่ายและเผยแพร่จากทางการ เนื้อหาหลักเป็นเรื่องราวของการที่พรรคแทรกแซงความสัมพันธ์ของคู่สามีภรรยาซึ่งต้องการหย่าร้างกัน เนื้อเรื่องมีส่วนใกล้เคียงกับชีวิตส่วนตัวของเธอที่ฟ้องหย่าจากสามี

นวนิยายเรื่องต่อมาของเชื่อง ทุ เอื่อง คือ *การเดินทางของวัยเด็ก* (Hành Trình Ngày Thơ Ấu) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1985 และ *ม่านมลายา* (Bên Kia Bờ Áo Vòng) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1987¹⁵ ตีพิมพ์เป็นหนังสือขายดีในเวียดนามเช่นกันด้วยยอดขายกว่า 120,000 เล่ม ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น เธอได้ดำเนินการจัดทำภาพยนตร์สารคดีอย่างลับๆ เกี่ยวกับเรื่องราวของผู้ที่ถูกคุมขังอยู่ในค่ายกักกันด้วยข้อหาเป็นปรปักษ์ต่อรัฐบาลหรืออุดมการณ์คอมมิวนิสต์ที่จังหวัด ห่า ตีญ (Hà Tĩnh) แต่ไม่สำเร็จเนื่องจากถูกสั่งห้ามจากทางการ

ต่อมาในปี ค.ศ. 1988 เชื่อง ทุ เอื่อง ตีพิมพ์นวนิยายเล่มที่สามของเธอ คือเรื่อง *สวรรค์ของคนตาบอด* (Những Thiên Đường mù) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวในสมัยการปฏิรูปที่ดินในช่วงทศวรรษที่ 1950 และพฤติกรรมคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่พรรค นวนิยายเรื่องนี้ถูกสั่งห้ามเผยแพร่หลังที่วางจำหน่ายได้ไม่นาน รวมทั้งส่งผลให้เชื่อง ทุ เอื่อง ถูกขับออกจากสมาชิกพรรคในปี ค.ศ. 1990 และต่อมาถูกจำคุกในปี ค.ศ. 1991 ด้วยข้อหาพยายามลักลอบนำเอกสารลับของรัฐบาลออกนอกประเทศ ซึ่งเอกสารที่ว่านั้นก็คือนโยบายของนวนิยายเรื่อง

¹⁵ ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ตูยละเอียดเพิ่มเติมที่ เตื่อง ทุ เอื่อง. *ม่านมลายา*. แปลโดย ไกรวรรณ สีดาฟอง. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547.

สงครามนี้ไม่มีชื่อ (Tiểu Thuyết Vô Đề) ของเธอเอง¹⁶ หลังจากที่มีการเรียกร้องจากองค์กรนานาชาติ เชื่อง ฑู เอื่อง ได้รับการปล่อยตัว ปัจจุบัน เธอพำนักและทำงานเขียนที่เมืองฮานอย แต่ยังถูกเจ้าหน้าที่คอยติดตามและสอดส่องอย่างใกล้ชิด ทำให้ผลงานในระยะหลังของเธอไม่ได้รับการตีพิมพ์ในประเทศแม้จะได้มีการตีพิมพ์ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส รวมทั้งได้รับแปลเป็นภาษาต่างประเทศก็ตาม เช่น เรื่อง ความทรงจำแห่งฤดูใบไม้ผลิ หรือ *Memories of a Pure Spring* (Lư Ly) ซึ่งได้รับพิมพ์ครั้งแรกในฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1998 และเรื่อง ว่างเปล่า หรือ *No Man's Land* (Chôn Vắng) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในอเมริกา ปี ค.ศ. 2005 แต่การที่ผลงานไม่ได้เผยแพร่ในประเทศนั้นส่งผลให้ชื่อของนักเขียนหญิงผู้นี้ค่อยๆ จางหายไปจากวงการวรรณกรรมเวียดนาม¹⁷

ผลงานของ เชื่อง ฑู เอื่อง สะท้อนความผิดหวังอันเกิดจากการค้นพบว่าอุดมการณ์ซึ่งครั้งหนึ่งเธอเคยยอมแม้แต่สละชีวิตของตนเองนั้นเป็นเพียงภาพลวง แม้ความสามารถในการเลือกสรรถ้อยคำและเทคนิคในการเขียนของ เชื่อง ฑู เอื่อง อาจจะไม่โดดเด่นเท่ากับนักเขียนร่วมสมัยอย่าง เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) หรือ ฝ่าม ถิ หว่าย (Phạm Thị Hoài) แต่ความโดดเด่นของผลงานของ เชื่อง ฑู เอื่อง อยู่การสะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ไม่ประดัดประ飾ถ้อยคำ ข้อความในงานเขียนของเธอสะท้อนให้เห็นถึงความเจ็บปวดที่หล่อเลี้ยงผู้เขียนทั้งความเจ็บปวดที่เกิดจากความทรงจำและความเจ็บปวดจากสภาพความเป็นจริงของภาวะปัจจุบัน ท่วงทำนองในการเขียนของเธอจึงเปรียบเหมือนกับเสียงของสัตว์ที่เปล่งร้องออกมาเมื่อรู้สึกเจ็บปวด ซึ่งนักเขียนเองก็ยอมรับว่าความเจ็บปวดนี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจให้เธอเขียนหนังสือ ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์ของเธอ

ฉันไม่เคยตั้งใจว่าจะเขียน ฉันเขียนเพราะความเจ็บปวด ความเจ็บปวดเป็นคำที่ถูกต้องที่สุด นวนิยายของฉันเป็นเสียงร้องของความเจ็บปวด แต่งานเขียนของฉันก็ไม่ได้แยกตัวเองออกจากสังคมที่ฉันอยู่และประเทศที่หล่อหลอมจนเป็นตัวฉัน ในช่วงสงคราม ฉันเคยคิดว่าฉันได้เห็นถึงชีวิตของเพื่อนร่วมชาติของฉันและจากนั้นค่อยๆ กลายเป็นความฝังใจฉันต้องจับปากกา¹⁸

¹⁶ นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาไทยแล้วในชื่อเรื่อง สงครามนี้ไม่มีชื่อ. แปลโดย วรวิทย์ วงศ์สว่าง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมฆขาว, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

¹⁷ เรียบเรียงจาก “An Entry in the forthcoming Encyclopedia on Southeast Asian Literature” by Nina McPherson in www.wikipedia.org

¹⁸ อ้างแล้ว

และเมื่อเทียบกับเนื้อหาในงานเขียนของเธอแล้วก็จะเห็นว่าคำพูดของ เชื่อง ทุ เอื่อง นั้น มิได้เกิดจริงเลยเพราะแม้ว่านวนิยายของเธอมิเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการค้นหาความสุขและความรักของปัจเจกบุคคลแต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนปัญหาของสังคมอย่างแยกไม่ออก เช่น ในเรื่อง *สวรรค์ของคนตาบอด* ผู้เขียนสะท้อนปัญหาแรงงานส่งออกไปยังประเทศในแถบยุโรป ตะวันออก ผลพวงของการปฏิรูปที่ดิน และพฤติกรรมที่ไม่ดีของเหล่าข้าราชการและสมาชิกพรรค ส่วนในเรื่อง *ม่านมลายา* เชื่อง ทุ เอื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของตัวละครที่จะใช้ตามอุดมคติแต่สภาพความเป็นจริงของสังคมไม่สามารถทำให้พวกเขาทำได้เช่นนั้น

ส่วนนวนิยายเรื่องล่าสุดของเธอคือ *ว้างเปล่า* นั้นสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมทุนนิยมในเวียดนามที่นักธุรกิจกำลังขึ้นมามีบทบาทสำคัญและได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ในขณะที่วีรบุรุษจากสงครามกำลังกลายเป็นซากเดนของความทรงจำจากอดีต ในเรื่องกล่าวถึงความรักสามเส้าระหว่าง โบ่น (Bón) ซึ่งแต่งงานกับ เมียน (Miên) ตั้งแต่อายุ 17 ปี แต่ต่อมาเขาเป็นทหารและไปรบในภาคใต้จนเกือบสิบปีโดยที่ครอบครัวของเขาไม่เคยได้รับข่าวคราวของเขา เมียนจึงแต่งงานฮวาน (Hoan) ซึ่งแม้มีอายุอยู่ในรุ่นของโบ่นแต่ไม่ต้องเป็นทหารเพราะเขาพิการ เมียนกับฮวานมีชีวิตแต่งงานที่มีความสุข ฮวานเป็นนักธุรกิจและมีฐานะดี แต่แล้ววันหนึ่งโบ่นซึ่งทุกคนคิดว่าเขาตายแล้วก็กลับมาจากสงคราม เจ้าหน้าที่ของพรรคบังคับให้เมียนกลับไปหาโบ่น ส่วนหนึ่งเพราะเขาเป็นวีรบุรุษจากสงคราม แต่ชีวิตคู่ของทั้งสองก็ไม่มีความสุข โบ่นได้รับสารเลื่องจากสงคราม ทำให้เขาสูญเสียความต้องการทางเพศและไม่มียานทำ ต้องขอเงินภรรยาเพื่อนำไปซื้อเหล้ากินไปวันๆ โดยรวมแล้วเนื้อหาของเรื่องสะท้อนความสิ้นหวังของผู้คนในเวียดนามยุคหลังสงคราม

แม้การวิพากษ์วิจารณ์สภาพสังคมและการเมืองในเวียดนามเป็นผลให้งานเขียนของ เชื่อง ทุ เอื่อง ไม่ได้รับอนุญาตในการเผยแพร่ในประเทศ แต่งานเขียนของเธอในช่วงก่อนที่จะถูกห้ามเผยแพร่นั้นก็มีส่วนสำคัญในการปลุกกระแสวรรณกรรมในเวียดนามในช่วงหลังนโยบายโด้ยเม้ยให้มีความโดดเด่นมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกล้าหาญในการนำเสนอความจริง เช่น เรื่องความเหงาโหยหลังหลอกและความฉาบฉวยของอุดมการณ์ในสังคมกับความเป็นจริงของชีวิตประจำวันนั้นคงไม่นักเขียนคนใดกล้าที่พูดถึงสิ่งเหล่านี้โดยตรงไปตรงมาราวกับว่ากำลังกระชากหน้ากากแห่งความหลอกลวงออกมาจนเห็นความ “กลวง” ของอุดมการณ์ที่อยู่ด้านใน หรือกำลังชี้หน้าประณามความชั่วร้ายได้เท่ากับนักเขียนหญิง เชื่อง ทุ เอื่อง

เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp)

เหงียน ฮุยเถียบ (Nguyễn Huy Thiệp) เป็นนักเขียนเวียดนามที่ประสบความสำเร็จมากในยุคหลังนโยบาย “โด้ยเม้ย” (Đổi Mới) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าอาชีพนักเขียนของเขาเริ่มขึ้นพร้อมกับนโยบายโด้ยเม้ยเพราะเขาไม่เคยตีพิมพ์งานเขียนก่อนที่นโยบายโด้ยเม้ยจะถูกประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1986 เหงียน ฮุยเถียบ เกิดเมื่อวันที่ 26

เดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 1950 ที่เมืองฮานอย แม่ของเขาเป็นแม่ค้าหาบเร่ แต่เนื่องจากภาวะสงครามอินโดจีนในช่วงปี ค.ศ. 1946 - 1954 ทำให้ฮานอยกลายเป็นเมืองที่ไม่มีความปลอดภัย ครอบครัวของ เหงียน ฮุยเถียบต้องอพยพออกจากฮานอยแม่ของ เหงียน ฮุยเถียบ จึงต้องไปรับจ้างทำงานตามไร่สวน พวกเขาเร่ร่อนไปตามจังหวัดต่างๆ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นภูเขาและที่ราบสูง จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1960 จึงได้พากันกลับมายังฮานอยอีกครั้งเพื่อให้ เหงียน ฮุยเถียบ ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาและต่อมาเขาได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฝักหัดครู (Đại học Sư Phạm) ในปี ค.ศ. 1970 หลังสำเร็จการศึกษาเหงียนฮุยเถียบไปสอนหนังสือที่โรงเรียนต่างๆในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยชาวเขา จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1980 เขาได้ย้ายกลับลงมาอยู่ที่ฮานอยอีกครั้ง ปัจจุบัน เหงียน ฮุยเถียบ และครอบครัวยังคงพักอาศัยและสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณกรรมอยู่ในเมืองฮานอย¹⁹ เท่าที่ผ่านมามีผลงานของ เหงียน ฮุยเถียบประกอบด้วยเรื่องสั้นและบทละครจำนวนหนึ่ง

เหงียน ฮุยเถียบ เริ่มเข้าสู่วงการวรรณกรรมด้วยการตีพิมพ์เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ ในหนังสือพิมพ์ วัน เหงะ (Văn Nghệ) ในปี ค.ศ. 1987 ด้วยการสนับสนุนของเวี๋ยน หงอ๊ก (Nguyễn Ngọc) ซึ่งเป็นบรรณาธิการอยู่ในขณะนั้น นักวิจารณ์ ฝาม ซวน เวี๋ยน (Phạm Xuân Nguyên) กล่าวว่า งานเขียนของ เหงียน ฮุยเถียบ มีความแปลกอยู่สองประการ นั่นคือ เนื้อหาแปลก (nội dung lạ) และ กลวิธีในการเขียนแปลก (nghệ thuật lạ) นอกจากนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า เหงียน ฮุยเถียบ เป็นนักเขียนที่มีบทวิจารณ์และการพูดถึงมากที่สุดในช่วงระยะเวลาสั้นๆ²⁰ จนเรียกว่า ปรากฏการณ์ เหงียน ฮุยเถียบ (hiện tượng Nguyễn Huy Thiệp) หรืออีกนัยหนึ่ง เรื่องสั้นของเหงียน ฮุยเถียบ ได้ปลุกกระแสและสร้างบรรยากาศแห่งการวิจารณ์ให้กลับมาคึกคักอีกครั้งหนึ่ง จากการศึกษาของ เหงียน ห่ายห่า (Nguyễn Hải Hà) และเหงียน ถิ บิ่ญ (Nguyễn Thị Bình) ระบุว่ามีความเกี่ยวข้องกับ เหงียน ฮุยเถียบ จำนวนกว่า 70 บทความที่นับเฉพาะที่มีการตีพิมพ์ระหว่างปี ค.ศ. 1987 - 1989²¹

¹⁹ เรียบเรียงจากบทนำของ Greg Lockhart, 'Nguyen Huy Thiep and the Faces of Vietnamese Literature' in *The General Retires and Other Stories*. Singapore: Oxford University Press, 1992 และ Nhà Văn Việt Nam Hiện Đại (นักเขียนเวียดนามร่วมสมัย). Hanoi: NXB Hội Nhà Văn Việt Nam, 1997. หน้า 637.

²⁰ Phạm Xuân Nguyên. (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001. Pp. 6 – 7.

²¹ Nguyễn Hải Hà và Nguyễn Thị Bình. “Xung Quanh “hiện tượng” Nguyễn Huy Thiệp”. Phạm Xuân Nguyên. (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001. P. 517.

นอกจากเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ทั้งสามเรื่องที่สร้างชื่อให้นักเขียนแล้ว เรื่องสั้นเรื่อง “นายพลเกษียณ” (Tuớng về hưu) ได้ปลุกกระแสวรรณกรรมให้กลับมาตื่นตัวอีกครั้งกับเนื้อหาและแนวการเขียนที่มีลักษณะเฉพาะตัว ในเรื่องนี้ เหงียน ฮุยเถียบ ในใช้กลวิธีเขียนเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ น้ำเสียงห้วนและเย็นชา และภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน ซึ่งต่างจากธรรมเนียมการเขียนของเวียดนามที่มักจะแยกภาษาเขียนหรือภาษาในวรรณกรรมจากภาษาพูด เช่น

ก่อนที่จะเล่าต่อ ขอเล่าเกี่ยวกับครอบครัวของผม ผมอายุ 37 ปี เป็นวิศวกรทำงานที่สถาบันฟิสิกส์ ฤๅ ภรรยาของผม เป็นหมอ ทำงานที่โรงพยาบาลสูตินารีแพทย์ พวกเรามีลูกสองคน คนหนึ่งอายุ 14 ปี อีกคนอายุ 12 ปี แม่ผม ความจำเสื่อม วันๆ นั่งอยู่ที่เดียว²²

ส่วนรายละเอียดต่างๆ ในเนื้อเรื่องนั้นก็ทำให้ผู้อ่านตกตะลึง เช่น การที่ตัวละคร ฤๅ (Thủy) นำซากทารกที่ได้จากการทำแท้งที่โรงพยาบาลมาเป็นอาหารสำหรับสุนัขพันธุ์อาเซเชียนที่เธอเพาะไว้ขายสำหรับชาวฮานอยที่ต้องการสุนัขไว้เฝ้าบ้าน และบุคลิกของเธอก็ต่างจากภาพลักษณ์ของผู้หญิงเวียดนามที่มักบรรยายในวรรณกรรมนั้นคือเป็นภรรยาที่ดีและแม่ผู้เสละ แต่มีบุคลิกเย็นชาและคำนวณรายรับรายจ่ายอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีบุคลิกแข็งแแกร่งเป็นหัวหน้าครอบครัวเพราะสามีมอบหมายให้เธอดูแลค่าใช้จ่ายในบ้านทุกเรื่อง แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ผู้อ่านก็จะเห็นว่าเรื่องราวในเรื่องล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเวียดนามที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด

แต่สำหรับตัวละคร “นายพล” ในเรื่อง สิ่งเหล่านี้กลับเป็นเรื่องที่เขาจับไม่ได้ สภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเสื่อมถอยทางศีลธรรม เช่น การท้องก่อนแต่ง การทำแท้ง หรือแม้แต่การหารายได้ด้วยการเลี้ยงสุนัข เรื่องราวเหล่านี้เป็นสิ่งที่เขาไม่เคยพบในชีวิตทหาร นายพลจึงรู้สึกแปลกแยกเมื่อต้องกลับมาอยู่ครอบครัวของเขาและใช้ชีวิตอย่างคนทั่วไปอีกครั้ง ในสังคมยุคหลังสงครามที่ค่านิยมกำลังเปลี่ยนไปซึ่งต่างจากสังคมทหารของเขา เช่น ครั้งหนึ่งท่านนายพลซื้อผ้าเป็นของขวัญให้กับสมาชิกทุกคนในบ้าน ทุกคนได้รับผ้าจำนวนสี่เมตรเท่าเทียมกัน แต่ลูกสะใภ้ของเขากลับหัวเราะและกล่าวว่าหากทุกคนใส่เสื้อผ้าสี่เตี๋ยกันนี้คงดูคล้ายกับกองทหาร ทั้งนี้เพราะสังคมเวียดนามยุคหลังสงครามเป็นสังคมที่แตกต่างจากเดิม เป็นสังคมใหม่ที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลมากกว่าความเป็นหมู่คณะ และค่านิยมใหม่อีกประการคือการให้ค่ากับฐานะทางเศรษฐกิจ สุดท้าย ท่านนายพลต้องเดินทางกลับไปยังหน่วยทหารเดิมของตนและเสียชีวิตที่นั่น

²² Nguyễn Huy Thiệp. “Tuớng Về Hưu”. *Như Những Ngọn Gió: Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Văn Học, 1999. Pp. 31 – 32.

เรื่องสั้น “นายพลเกษียณ” มีนัยยะสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังนโยบายโดยเม้ย กล่าวคือ ถ้อยคำและสำนวนภาษาที่ใช้ในเรื่องเป็นการปฏิบัติแนวการเขียนเดิมที่งานเขียนต้องเลือกสรรการใช้ถ้อยคำที่สร้างสุนทรียศาสตร์ให้กับผู้อ่าน แต่เรื่องสั้นเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมควรสะท้อนวิถีชีวิตและภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันของประชาชน รวมทั้งสะท้อนความจริงที่มีอยู่ในชอกมุมของสังคมโดยทั่วไป ดังนั้นจึงไม่แปลกใจที่กระแสดอรับเรื่องสั้นเรื่องนี้ค่อนข้างหลากหลายและแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ มีทั้งคนชอบและคนไม่ชอบ หรือบางคนชอบและไม่ชอบในขณะเดียวกันก็มี เช่น ในกรณีของนักวิจารณ์เจิ่น ต่าว (Trần Đạo) ที่กล่าวว่า

อ่านเรื่อง “นายพลเกษียณ” แล้วรู้สึกว่าการเรื่องนี้ทั้งมีเสน่ห์ดึงดูดใจและมีข้อขัดใจ บางที่ยังรู้สึกสะเทือนใจอีกด้วย อ่านครั้งที่สองก็ยิ่งรู้สึกว่ายิ่งน่าสนใจและน่าขัดใจมากยิ่งขึ้น อันที่จริงแล้ว เรื่องนี้ไม่มีโครงเรื่อง ไม่มีตัวละครที่โดดเด่น แต่เป็นการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ไป ที่เกิดขึ้นในครอบครัวคนธรรมดาครอบครัวหนึ่งที่อยู่ในอำเภอเล็กของประเทศยากจนประเทศหนึ่ง และดูแล้วก็ไม่มีอะไรน่าสนใจ พอมองไปที่ทัศนคติเกี่ยวกับการเมือง มนุษย์ และชีวิตของผู้เขียนแล้วก็มีบางส่วนที่เห็นด้วยและบางส่วนที่ไม่เห็นด้วย แต่พออ่านเป็นครั้งที่สามก็ยังเห็นว่าเนื้อเรื่องน่ารำคาญ แต่ถึงอย่างไรก็ต้องอ่านจนจบ สุดท้ายกลับเต็มไปด้วยความสงสัยจนนอนไม่หลับ²³

สำหรับ เวียน หงอ๊ก นักวิจารณ์และอดีตนายกหนังสือพิมพ์ วัน เฮงะ ผู้มีส่วนตัดสินใจให้มีการตีพิมพ์เรื่องสั้น “นายพลเกษียณ” ในหนังสือพิมพ์ วัน เฮงะ และเป็นครั้งแรกที่เรื่องสั้นเรื่องนี้ปรากฏสู่สายตาประชาชนในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1987 นั้น ได้กล่าวยกย่องผลงานชิ้นนี้ว่าเป็นการเปิดศักราชของการเขียนแบบใหม่ในวรรณกรรมเวียดนาม

แม้ว่าความเห็นเกี่ยวกับเรื่องสั้น “นายพลเกษียณ” ของ เหงียน ฮุยเถียบ แตกต่างกันมากเพียงใดก็ตาม แต่ประเด็นสำคัญประการหนึ่งซึ่งถึงจะไม่พูดออกมาแต่บรรดานักเขียนทั้งหลายก็ตระหนักกันอยู่แล้ว นั่นคือ จากนั้นเป็นต้นไป นักเขียนไม่สามารถเขียนแบบเดิมได้อีกแล้ว ยุคสมัยของวรรณกรรมแนวมหากาพย์ที่เต็มไปด้วยอุดมการณ์แห่งการปฏิวัติหรือวรรณกรรมสงครามที่แพร่หลายเมื่อสิบกว่าปีก่อนนั้นได้จากไปแล้ว อีกทั้งยังต้องปรับการใช้วิธีเขียน

²³ Trần Đạo. “Tướng về hưu: Một tác phẩm có tính nghệ thuật”. Phạm Xuân Nguyên. (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001. Pp. 41 – 42.

ใหม่และการเลือกใช้คำใหม่ ๆ เพื่อจะได้รับมือกับความเป็จริงแบบใหม่ที่เต็ม
ไปด้วยความซับซ้อนของทั้งสังคมและผู้คน²⁴

เวี๋ยน หงอิก ยังเห็นว่างานเขียนของ เหงี๋ยน ฮุย เกียบ ได้ทำให้สังคมเวียดนามและ
แวดวงวรรณกรรมเวียดนามได้ถูกคิดถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมทั้งวิถีชีวิตและค่านิยมซึ่ง
ผลงานทางวรรณกรรมจะต้องตามให้ทันการเปลี่ยนแปลงนี้และการเปลี่ยนแปลงของ
วรรณกรรมจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจาก “ด้านใน” (*hướng nội*) ซึ่งหมายถึงการ
เปลี่ยนแปลงทางด้านการเขียนและสำนวนภาษาที่ใช้ด้วย ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการเปลี่ยนแปลง
เฉพาะเนื้อหาหรือเนื้อหาซึ่งถือว่าการเปลี่ยนแปลงแค่ “ด้านนอก” (*hướng ngoại*)
เท่านั้น ความสำคัญของงานเขียนของ เหงี๋ยน ฮุย เกียบ จึงอยู่ที่การเปิดเผยภาพของคน
เวียดนามอย่างตรงไปตรงมาและกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความจริงนั้น²⁵ ซึ่งเห็นได้จากคำวิจารณ์
เกี่ยวกับเรื่อง “นายพลเกษียณ” แม้ว่าผู้อ่านหลายคนไม่ชอบวิธีการนำเสนอของผู้เขียนแต่ก็ไม่
อาจปฏิเสธได้ว่าสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอานั้นไม่มีอยู่จริง

แม้ว่า เหงี๋ยน ฮุย เกียบ เป็นนักเขียนที่โดดเด่นมากที่สุดคนหนึ่งของยุคหลังนโยบาย
โด่ยเม้ยและเป็นนักเขียนยอดนิยมได้เวลาอันสั้น แต่งานเขียนของเขาก็มีคนไม่ชอบมากพอกับ
คนที่ชื่นชอบ สำหรับผู้ที่ชอบงานของ เหงี๋ยน ฮุย เกียบ นั้นมักกล่าวถึงความเหนือชั้นของ
วิธีการเขียนและการใช้ภาษาเวียดนามที่เหนือชั้นจนสามารถรอดพ้นจากการตรวจสอบของ
คณะกรรมการด้านวัฒนธรรมได้ เช่น ในกรณีของความจริงในวรรณกรรมกับความจริงใน
ประวัติศาสตร์ซึ่งสะท้อนในเรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเขา ซึ่งเป็นกรณีที่ต่างจากการ
วิพากษ์วิจารณ์การเมืองอย่างตรงไปตรงมาอย่าง เชื่อง ทุ เอื่อง หรือการต่อต้านการเขียนเชิงอี
โรติกในแบบของ ผ่าม ถิ หว่าย ส่วนผู้ที่ไม่ชอบผลงานวรรณกรรมของเขามักอธิบายว่า เหงี๋ยน
ฮุย เกียบ มีท่วงทำนองในการเล่าเรื่องที่เย็นชาและไร้หัวใจ นอกจากนี้ยังสะท้อนแง่มุมอันหยาบ
กระด้างของมนุษย์ ใช้ภาษาที่หยาบคาย มักกล่าวร้ายรัฐบาลหรือบิดเบือนประวัติศาสตร์²⁶
อย่างไรก็ตาม เหงี๋ยน ฮุย เกียบ ได้ปฏิเสธข้อหาที่ว่าเขาเป็นพวกต่อต้านประวัติศาสตร์
เพียงแต่ต้องการให้คนเวียดนามอ่านประวัติศาสตร์อย่างรอบคอบมากขึ้น

...เมื่ออ่านหนังสือประวัติศาสตร์เราจำเป็นต้องพิจารณาว่าหนังสือนั้นๆ เขียนเพื่อใคร
ดังนั้นคนที่วิจัยหรือเขียนหนังสือประวัติศาสตร์ต้องเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์

²⁴ Nguyễn Ngọc. *Nghĩ dọc đường*. TP. Hồ Chí Minh: NXB Văn Nghệ, 2006. P. 69.

²⁵ อ้างแล้ว หน้า 76.

²⁶ เช่นในบทความของ Đỗ Văn Khang. “Vì Sao Văn của Nguyễn Huy Thiệp Ngày càng Sa Sút” .
Phạm Xuân Nguyên. (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001. Pp.
410 – 417.

นั้นๆ ด้วย จึงจะเข้าใจได้อย่างถูกต้อง การเขียนประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและประวัติศาสตร์ยุคเก่าของเรามีข้อผิดพลาดมากมาย วิธีนำเสนอ การสรุป หรือการวิเคราะห์ยังไม่สมบูรณ์นัก ผมเชื่อว่าถ้าเราต้องการเข้าใจวิถีชีวิตของคนเวียดนามในยุคปัจจุบันหรือกำลังค้นหาเส้นทางเดินใหม่ให้กับประเทศ เราก็จำเป็นต้องวิเคราะห์และตีความประวัติศาสตร์ของเราใหม่อย่างน้อยก็ประวัติศาสตร์ในรอบ 100 – 150 ปีที่ผ่านมา ซึ่งถ้ามองย้อนกลับไปเราอาจจะพบว่าบางที่เราอาจจะมีทางเลือกที่ดีกว่านี้และประเทศของเราอาจจะไม่ต้องเจ็บปวดและเสียเลือดเสียเนื้อมากขนาดนี้ เมื่อทำเช่นนั้นแล้วเราจะได้เข้าใจสังคมปัจจุบันของเรามากขึ้น รวมไปถึงการกำหนดทิศทางสำหรับประเทศเวียดนามในอนาคตด้วย²⁷

ฝาม ถิ หว่าย (Phạm Thị Hoài)

ฝาม ถิ หว่าย เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1960 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านบรรณารักษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยฮัมโบล์ท เมืองเบอร์ลิน ประเทศเยอรมัน หลักสำเร็จการศึกษา เธอกลับไปรับหน้าที่ที่สถาบันสังคมศาสตร์ ฮานอย ฝาม ถิ หว่าย แจ้งเกิดในฐานะนักเขียนด้วยนวนิยายเรื่อง *สารจากสวรรค์* (Thiên Sứ) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1988 และหลังจากนั้น ก็ได้ตีพิมพ์ผลงานประเภทเรื่องสั้นและบทความอีกจำนวนมาก นอกจากงานวรรณกรรมแล้ว ฝาม ถิ หว่าย ยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการของเว็บไซต์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวรรณกรรมเวียดนาม (www.talawas.de) ปัจจุบัน ฝาม ถิ หว่าย พำนักอยู่ที่เมืองเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี

ฝาม ถิ หว่าย (Phạm Thị Hoài) เป็นนักเขียนหน้าใหม่ที่เริ่มงานเขียนในยุคหลังนโยบายโดยเมย์ วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ใช้สัญลักษณ์และเรื่องราวทางเพศอย่างเปิดเผยในงานเขียนเล่มแรกของเธอคือ *สารจากสวรรค์* ได้สร้างกระแสต่อต้านขึ้นในหมู่นักอ่านในเวียดนามที่เคยชินกับวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและการเมืองมากกว่าเรื่องราวของความรักและความสัมพันธ์ของหนุ่มสาว ในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เล่าเรื่องได้แบ่งประเภทของคนออกเป็นสองประเภท คือ พวก Homo A คนที่สามารถรัก กับพวก Homo Z คนที่ไม่มีความสามารถในการรัก

ตลอดระยะเวลาสิบห้าปี มีบุคคลมากมายผ่านเข้ามาในกระบวนการจัดประเภทบุคคลของฉิน อัตลักษณ์ของพวกเขา อาชีพ อายุ กลุ่มเลือด รูปร่าง

27

จาก

http://www.bbc.co.uk/vietnamese/entertainment/story/2003/11/printable/031103_nghuyenh...

หน้าตา ไม่ว่าเขาจะตัวใหญ่ ตัวเล็ก เป็นพลเมืองดี อาชญากร ยังบริสุทธิ์หรือ ได้ล้มลงรสชาติของชีวิตแล้ว ขาทั้งสองข้างยื่นหยัดอยู่บนพื้นหรือล่องลอยอยู่ในอากาศ สิ่งเหล่านี้ไม่มีสำคัญสำหรับฉันเลย สิ่งที่มีความหมายสำหรับฉันคือความสามารถในความรัก²⁸

ในเรื่องสะท้อนความแตกต่างของสองสาวพี่น้องฝาแฝดคือ หว่าย (Hoài) กับ หั่ง (Hằng) หั่งเติบโตเป็นวัยรุ่นและใช้ชีวิตอย่างผู้ใหญ่ในขณะที่หว่ายยังคงเป็นเด็กหญิงที่ยอมโต แต่โลกของเธอเป็นโลกที่สะอาดและบริสุทธิ์ต่างจากโลกของผู้ใหญ่อย่างหั่งที่ตกอยู่ในวังวนของชื่อเสียงและอำนาจ เช่น ในช่วงวัยรุ่น หั่งต้องและต้องทำแท้งเพื่อรักษาหน้าตาของครอบครัวซึ่งส่งผลให้เธอไม่สามารถมีลูกได้อีก เหตุการณ์ในครั้งนี้ได้เปลี่ยนทัศนคติของหั่งเกี่ยวกับความรักซึ่งเธอเคยมองว่าเป็นเรื่องโรแมนติกไปสู่การมองความรักว่าเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจ

นอกจากนวนิยายเรื่องนี้แล้ว ผลงานอื่นๆ ของ ฝ่าม ถิ หว่าย ไม่ว่าจะเป็นนวนิยายหรือเรื่องสั้นต่างสะท้อนถึงความต้องการและการโหยหาความรัก เนื้อเรื่องมีศูนย์กลางอยู่ที่ความสัมพันธ์ของชายหญิง ซึ่งเป็นประเด็นที่ห่างหายไปจากวรรณกรรมเวียดนามที่มักให้ความสำคัญกับปัญหาสังคมและแนวคิดทางการเมืองมากกว่าเรื่องราวของความรัก แต่งานเขียนของ ฝ่าม ถิ หว่าย ไม่ได้ตัดขาดจากบริบทของสังคมและการเมืองเสียทีเดียวแต่มุมมองของเธอต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวนั้นมีความซับซ้อนอยู่ในคำพูดของตัวละครหรือการบรรยายของผู้เล่าเรื่อง ไม่ได้ตรงไปตรงมาเช่นงานเขียนทั่วไป เช่น ในเรื่องสั้น “ร้านตัดเสื้อไช่ฮั่น” (Tiệm May Sài Gòn) ซึ่งสะท้อนมุมมองของผู้เขียนต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย

แม้มีชื่อว่า “ร้านตัดเสื้อไช่ฮั่น” ร้านนี้ไม่ได้ตั้งอยู่ที่เมืองไช่ฮั่น (ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ หลังจากที่สงครามยุติและมีการรวมประเทศในปี ค.ศ. 1975) หากแต่ตั้งอยู่ที่ถนนเคิมเทียนในเมืองฮานอย เป็นร้านรับตัดเสื้อและสอนตัดเย็บให้กับเด็กสาวที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด เด็กสาวเหล่านี้เข้ามาเรียนตัดเย็บด้วยหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม งานตัดเย็บอาจจะไม่ได้รายได้สูงนักแต่ก็ถือว่าเป็นงานสบายเมื่อเทียบกับการทำนาและงานใช้แรงประเภทอื่น อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับการศึกษาที่เป็นที่นิยมของยุคสมัยอย่างคอมพิวเตอร์ เลขานุการ หรือภาษาต่างประเทศ วิชาการตัดเย็บจึงจัดว่าเป็นวิชาสำหรับผู้ไม่มีทางเลือกมากนัก

เนื้อเรื่องถ่ายทอดโดยหญิงสาวชาวฮานอยซึ่งดูแปลกแยกมากเมื่อเทียบกับเด็กสาวชาวชนบทอื่นๆ ในร้านรวมทั้งรสนิยมเรื่องแฟชั่นของพวกเธอ ที่นั่นเอง เธอได้พบกับ “ลาน” ซึ่งเธอ

28

Phạm Thị Hoài, *The crystal Messenger*. South Melbourne: Hyland House, 1997. P. 3.

ได้ค้นพบในเวลาต่อมาว่าเป็นชื่อที่เด็กสาวตั้งขึ้นใหม่เมื่อมาอยู่ซานอย ลานมีความพยายามในการเรียนตัดเย็บมากกว่าเด็กสาวคนอื่นๆ เธอฝันที่จะได้ทำงานด้านแฟชั่น ต่างจากเด็กสาวคนอื่นๆ ที่หวังเพียงแต่ตัดเสื้อผ้าแบบพื้นๆ พอที่จะกลับไปรับงานตัดเย็บที่บ้านเกิดได้ ลานฝันที่จะได้ไปไชน่ฮงซึ่งถือว่าเป็นเมืองที่มีความเจริญด้านเศรษฐกิจล้ำหน้ากว่าเมืองอื่นๆ ในประเทศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางทางด้านแฟชั่นและความทันสมัยด้วย โดยที่เชื่อว่า แม้ผู้หญิงซานอยจะได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งสาวงามแต่ก็งามแบบเรียบง่าย ส่วนสาวไชน่ฮงนั้นจะสวยแบบมีรสนิยมและทันสมัย แต่แล้ววันหนึ่งเหตุร้ายก็เกิดขึ้นเมื่อลานไปนอนขวางทางรถไฟเพื่อประท้วงหญิงเจ้าของร้านที่ป่นว่าและดูต่ำต้อยๆ ในร้านทั้งวัน ลานคิดว่าคงจะมีใครสักคนไปห้ามและตามตัวเธอกลับมาเข้าร้าน แต่ก็ไม่มีใครคิดทำเช่นนั้น จนกระทั่งร่างของเธอถูกรถไฟทับจนแหลก และรถไฟที่ทับร่างของเธอก็เป็นรถไฟที่มุ่งหน้าไปยังเมืองไชน่ฮง ซึ่งเป็นเมืองที่ใฝ่ฝันอยากไปนั่นเอง ดังนั้น เส้นทางรถไฟที่มุ่งหน้าสู่ทางเมืองไชน่ฮงหรือเมืองที่ถือว่ามีความเจริญทางเศรษฐกิจสูงสุดในประเทศนั้นจึงดูเหมือนเส้นทางแห่งอันตรายที่นำไปสู่ความตายของเด็กสาว ซึ่งอาจจะหมายถึงทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั่นเอง

ลักษณะเด่นของกลวิธีการเขียนของ ฝาม ถิ หว่าย แบ่งออกได้สามประการ ได้แก่

1) การใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะตัวและไม่เคร่งครัดต่อไวยากรณ์ภาษาเวียดนาม ในงานเขียนของเธอใช้คำภาษาเวียดนามและภาษาต่างประเทศปะปนกัน ซึ่งอาจจะเพราะผู้เขียนต้องการสะท้อนความหลากหลายของวัฒนธรรมและอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาเวียดนาม

2) งานเขียนของ ฝาม ถิ หว่าย ไม่ใช้การเล่าเรื่องแบบเดิมที่เล่าตามลำดับของเนื้อหาจากต้นจนจบ งานเขียนของเธอไม่ใช้การเล่าเรื่องแต่เป็นความพยายามของนักเขียนที่เข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของตัวละครซึ่งเป็นการบังคับให้ผู้อ่านต้องติดตามหรือร่วมรับมือกับปัญหาความขัดแย้งในใจของตัวละครด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้งานของเธออ่านยากกว่างานเขียนประเภทเล่าเรื่อง

3) การนำเสนอเนื้อหาในงานเขียนของ ฝาม ถิ หว่าย มักมีลักษณะปลายเปิด นั่นคือผู้เขียนไม่เคยเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาหรือให้ข้อเสนอแนะใดๆ เมื่ออ่านจบแล้ว ผู้อ่านจะรู้สึกว่าปัญหายังอยู่ที่เดิม

นอกจากกลวิธีในการเขียนที่ไม่เหมือนใครแล้ว เนื้อหาในงานเขียนของ ฝาม ถิ หว่าย ยังมีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากนักเขียนส่วนใหญ่ในเวียดนามคือนวนิยายและเรื่องสั้นของ ฝาม ถิ หว่าย ให้ความสำคัญกับปัญญาชนและผู้คนในเขตเมืองมากกว่าในชนบท ในงานของเธอมักใช้ฉากในเมืองซานอย ในตึกแถวหรือบ้านเรือนที่แออัดไปด้วยผู้คน จากถนนหนทาง ไม่เคยมีฉากธรรมชาติหรือชนบทในงานของเธอเลย และที่ว่างงานเขียนของเธอเป็นงานเขียนของปัญญาชนนั้นก็เพราะเป็นงานเขียนที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เขียน

และตัวละคร กล่าวคือ ผู้อ่านจะต้องคิดตามหรือไตร่ตรองตามเนื้อหาในเรื่อง ต่างจากเขียนในแนวสัจสังคมนิยมที่ผู้เขียนมักนำเสนอเรื่องราวและทางออกของปัญหาให้อ่านแล้ว

นอกจากนี้แล้ว ตัวละครผู้หญิงของ ฝ่าม ถิ หว่าย ก็ต่างจากภาพผู้หญิงในวรรณกรรมเวียดนามทั่วไปที่มักนำเสนอภาพผู้หญิงเวียดนามที่อ่อนหวาน อ่อนโยน เสียสละ และอดทน ตัวละครหญิงของ ฝ่าม ถิ หว่าย ล้วนแล้วแต่เป็นผู้กำหนดชีวิตของตัวเอง แม้ว่าพวกเธอแสวงหาความรักจากชายหนุ่ม แต่สุดท้ายอำนาจในการตัดสินใจและกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์อยู่ที่ผู้หญิง นั่นคือ ผู้หญิงสามารถเลือกทางเดินชีวิตของเธอเอง

ตะ ชุย แอญ (Tạ Duy Anh)

ตะ ชุย แอญ (Tạ Duy Anh) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1959 ที่จังหวัด ห่า เตย (Hà Tây) เขาสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน เหงียน ชู (Trường Viết Văn Nguyễn Du) ที่สอนทางด้านการเขียนและวิจารณ์วรรณกรรม ปัจจุบัน เป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียน เหงียน ชู ผลงานชิ้นแรกของเขาคือหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด ก้าวข้ามคำสาบาน (Bước qua Lời Nguyên) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1990 เรื่องสั้นหลายเรื่องในชุดนี้ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งเรื่องสั้น “ก้าวข้ามคำสาบาน” (Bước qua Lời Nguyên)

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในเวียดนามในชนบทที่ยังคงมีประเพณีคลุมถุงชนและความยึดมั่นในสายตระกูลซึ่งพ่อแม่มีบทบาทในการกำหนดชะตาชีวิตของลูกไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งงาน หรือสั่งห้ามไม่ให้ลูกหลานปฏิบัติอย่างไร ในเรื่อง ผู้เล่าเรื่องเล่าถึงคำสาบานของบิดาของเขาที่จะตามจองล้างจองผลาญคู่กรณี และคำสาบานดังกล่าวยังได้ถ่ายทอดมายังรุ่นลูกด้วย แต่ผู้เป็นลูกก็เลือกที่จะขัดคำสั่งของบิดาและแต่งงานกับผู้หญิงที่เขารัก แม้ว่าเธอจะเป็นลูกหลานของตระกูลที่เป็นศัตรูกับครอบครัวของเขาก็ตาม ผู้เขียนวิพากษ์วิจารณ์ความคิด “หนี้ของพ่อ ลูกต้องเป็นผู้ชำระ” (bó nợ con trả) ซึ่งนำไปสู่การต่อสู้และความขัดแย้งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้ ผู้เขียนยังชี้ให้เห็นว่าค่านิยมที่ชอบลูกชายมากกว่าลูกสาวยังเป็นเรื่องล้าสมัยอีกด้วย

ปัญหาความขัดแย้งในชนบทยังให้เห็นในนวนิยายเรื่อง เฒ่าไซ (Lão Khỏ) ซึ่งคำว่า ไซ (Khỏ) ในภาษาเวียดนามหมายถึงความยากลำบาก ในที่นี้ ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงความทุกข์ยากของชาวนาเวียดนามที่ผันผวนตามการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อีกทั้งยังวนเวียนอยู่ในอำนาจของการปกครองท้องถิ่นและค่านิยมแบบเดิมที่ยึดติดอยู่ชื่อเสียงและหน้าตาของครอบครัวมากกว่าความถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สร้างความรำคาญใจให้กับคนรุ่นใหม่ที่มีปฏิสนธนาปฏิบัติเช่นนี้ ดังนั้น งานเขียนของ ตะ ชุย แอญ จึงเป็นเสมือนความพยายามของคนรุ่นใหม่ที่จะเข้าใจอดีต เช่น เรื่องราวของความขัดแย้งอันเกิดจากความผิดพลาดของนโยบายการปฏิรูปที่ดิน แต่เมื่อเข้าไปใกล้เรื่องราวในอดีตเหล่านั้นแล้ว เขากลับรู้สึกถึงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษที่สามารถรบชนะมหาอำนาจอย่างอเมริกานั้นยังมีบางสิ่ง

บางอย่างที่ต้องจำเป็นต้องแก้ไขเช่นกัน เช่น ค่านิยมที่ล้าสมัยและไม่เหมาะกับการพัฒนาประเทศในยุคหลังสงคราม

โฮ่ แอญห์ ไท่ (Hò Anh Thái)

โฮ่ แอญห์ ไท่ (Hò Anh Thái) เป็นนักเขียนที่เป็นที่รู้จักกันดีอีกหนึ่งของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย เขาเกิดวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1960 ที่จังหวัด เหงะ อาน (Nghệ An) ซึ่งอยู่ในตอนกลางของประเทศ ในช่วงวัยเด็กระหว่างปี ค.ศ. 1966 – 1973 เขาต้องหลบภัยสงครามในเขตชนบท อย่างไรก็ตาม โฮ่ แอญห์ ไท่ ก็สามารถตีพิมพ์เรื่องสั้นเรื่องแรกเป็นครั้งแรกได้เมื่อมีอายุเพียง 17 ปี เท่านั้น

โฮ่ แอญห์ ไท่ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาอารยธรรมตะวันออก และปัจจุบันรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ เขาเคยทำงานประจำอยู่ต่างประเทศ เช่น อินเดีย และอิหร่าน โฮ่ แอญห์ ไท่ เป็นนักเขียนที่มีผลงานตีพิมพ์กว่า 20 เรื่อง และได้ผลงานหลายชิ้นได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศด้วย เช่น “ผู้หญิงบนเกาะ” (Người đàn bà trên đảo) ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อเรื่อง *The Women on the Island* และ “มาจากหมอกสีแดง” (Trong sương hồng hiện ra) ในชื่อเรื่อง *Behind the Red Mist*

ผลงานของ โฮ่ แอญห์ ไท่ ให้ความสำคัญกับการต่อสู้ดิ้นรนของผู้คนที่อาศัยอยู่ในช่วงระหว่างรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากยุคสังคมนิยมสู่ยุคทุนนิยมที่กระแสโลกาภิวัตน์และบริโภคนิยมกำลังไหลบ่าเข้ามาในเวียดนาม นอกจากนี้แล้ว ยังนับว่าเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสได้เดินทางและเรียนรู้เกี่ยวกับต่างประเทศ เช่น ผลงานบางชิ้นของเขาใช้ฉากในอินเดีย และมีตัวละครที่เป็นคนต่างชาติ ซึ่งสะท้อนถึงสังคมเวียดนามยุคใหม่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากขึ้น

บทที่ 5: วรรณคดีเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1992

สถานการณ์ในประเทศเวียดนาม

สภาพเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามดีขึ้นตามลำดับหลังจากการประชุมใหญ่ของพรรคครั้งที่ 7 ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1991 รัฐบาลได้ส่งเสริมการลงทุนของภาคเอกชนและลดจำนวนสถานประกอบการของรัฐ นอกจากนี้ เวียดนามยังดำเนินนโยบายทางการทูตกับประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ท่ามกลางการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนั้น เวียดนามต้องเผชิญหน้ากับปัญหาสังคมและปัญหาคอร์รัปชันที่เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลยังต้องรับมือกับการประท้วงของชาวนาในหลายจังหวัดที่ไม่พอใจการบริหารงานและการใช้อำนาจที่ไม่ชอบของข้าราชการท้องถิ่น เช่น ประชาชนในเขตชานเมืองฮานอยประท้วงการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างสนามกอล์ฟ ชาวนาที่จังหวัด ไท่ บิ่ง (Thái Bình) เดินขบวนต่อต้านการเก็บภาษีและขับไล่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น นอกจากนี้ ปัญหาความยากจนในหลายพื้นที่ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังและทำลายความสามารถของรัฐบาล¹

ปัญหาที่ประเทศจำเป็นต้องแก้ไขอย่างรีบด่วนกลับเป็นปัญหาด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาเด็กขาดโภชนาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กๆ ในเขตชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ ตามรายงานขององค์การ UNICEF ระบุว่าเด็กเวียดนามที่อายุน้อยกว่า 18 จำนวนกว่า สองหมื่นคนเป็นเหยื่อของธุรกิจของโสเภณี ขณะที่จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์สูงกว่าเดิมมาก และกระทรวงสาธารณสุขประมาณการว่าภายในปี 2000 จำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ในเวียดนามจะสูงถึง 260,000 คน² ปัญหาเรื้อรังอีกประการหนึ่งคือปัญหาอัตราการว่างงานที่สูงขึ้น เช่น ในปี ค.ศ. 1999 จำนวนผู้ว่างงานสูงขึ้นถึง 615,000 คน และปัญหาการขาดที่ดินทำกินในภาคเกษตรกรรมจนสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาวนาในชนบท³ นอกจากนี้ ช่องว่างระหว่างคนจนและรวยเพิ่มมากขึ้นท่ามกลางความหวาดวิตกต่อกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่เข้ามา พร้อมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเวียดนาม

พัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนาม

¹ Sidel, Mark. "Vietnam in 1997: A Year of Challenges". *Asian Survey*, Vol. 38. No. 1 (Jan, 1998). P. 80 - 83.

² อ้างแล้ว หน้า 87.

³ Nguyen Manh Hung. "Vietnam in 1999: The Party's Choice". *Asian Survey*, Vol. 40. No. 1 (Jan - Feb, 2000). P. 100.

แม้ว่าเราไม่อาจขีดเส้นแบ่งขั้นตอนของพัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ยได้อย่างชัดเจนนัก เราอาจจะกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1992 เป็นต้นมามีแนวโน้มต่างไปจากเดิม เนื่องจากบรรยากาศทางการเมืองที่เริ่มเข้มงวดกับกิจกรรมทางวรรณกรรมและหนังสือพิมพ์มากขึ้น เช่น มีการเปลี่ยนคณะกรรมการตัดสินรางวัลของสมาคมนักเขียนเวียดนาม⁴ นอกจากนี้ บรรยากาศในประเทศทั่วไปตึงเครียดมากขึ้นหลังจากที่มีการคุมขังนักเขียน เชื่อง ทุ เอื่อง (Duong Thu Huong) ทำให้นักเขียนส่วนใหญ่ระมัดระวังในการเขียนถึงปัญหาสังคมและการเมืองมากขึ้น ซึ่งเราอาจจะสรุปปัจจัยหลักที่มีผลต่อพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1992 ได้ดังนี้

1. กระบวนการผลิตที่มีกลไกของตลาดเป็นตัวกำหนดทิศทางการเขียน ซึ่งต่างจากการเขียนงานแบบเดิมที่นักเขียนทำเป็นอาชีพหรืออาชีพเสริมจากอาชีพหลักของตน ส่วนใหญ่แล้วนักเขียนรับราชการ เช่น เป็นทหาร หรือประจำหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ นักวิจารณ์ หล่าย เวียน เอ็น (Lại Nguyên Ân) เรียกวรรณกรรมในยุคสงครามว่าเป็น “วรรณกรรมข้าราชการ” (văn học cán bộ)⁵ เพราะนักเขียนส่วนใหญ่กินเงินเดือนข้าราชการซึ่งต้องเขียนตามนโยบายของรัฐ ส่วนนักเขียนหน้าใหม่นั้นเขียนตามกระแสความนิยมของตลาดและกลุ่มผู้อ่านเป็นหลัก

2. การเปลี่ยนรุ่นของนักเขียนจากยุคหลังสงครามมาสู่การเกิดนักเขียนหน้าใหม่ที่เกิดขึ้นและเติบโตในยุคหลังสงคราม นักวิจารณ์ โง่ ถาว (Ngô Thảo) ได้จำแนกกลุ่มนักเขียนในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ยหรือนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมาว่าประกอบด้วยนักเขียนจำนวน 4 รุ่น ได้แก่

(1) กลุ่มนักเขียนที่เริ่มอาชีพงานเขียนตั้งแต่อ่อนยุคสงครามรบกับฝรั่งเศส หรือตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946 เช่น โต่ หิว (Tố Hữu) หรือ โต่ หว่าย (Tô Hoài)

(2) บรรดานักเขียนที่เข้าสู่วงการหลังสงครามรบกับฝรั่งเศสหรือหลังปี ค.ศ. 1946 เช่น เหงียน ข่าย (Nguyễn Khải) และ เหงียน มิง โจว (Nguyễn Minh Châu)

(3) กลุ่มของนักเขียนที่เริ่มการเขียนในยุคสงครามเวียดนามหรือช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 เช่น โต่ จู (Đỗ Chu) และ เจิ่น ดัง ควา (Trần Đăng Khoa)

(4) กลุ่มนักเขียนหน้าใหม่ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับหรือหลังจากการประกาศนโยบายโด่ยเม้ย เช่น เหงียน ฮุย เทียบ (Nguyễn Huy Thiệp) บ่าว นิงห์ (Bảo Ninh) และฟาม ถิ หว่าย (Phạm Thị Hoài)

โดยที่กลุ่มที่สองและสามมักมาจากครอบครัวชาวนาในชนบท นักเขียนหลายคน เช่น โง่ หงอ๊ก โบย (Ngô Ngọc Bôi) เหงียน เกียน (Nguyễn Kiên) และเหงียน หิว

⁴ Nguyễn Ngọc. *Nghĩ dọc đường*. TP. Hồ Chí Minh: NXB Văn Nghệ, 2006. P. 80.

⁵ อ้างใน Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận chiến văn chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1997. P. 95.

หย่าน (Nguyễn Hữu Nhàn) เรียกตัวเองว่าเป็น “นักเขียนชาวนา” (nhà văn nông dân) ส่วนใหญ่เคยเป็นทหารหรือมีส่วนร่วมในสงครามเวียดนาม ส่วนกลุ่มที่สี่เป็นนักเขียนหน้าใหม่ที่เติบโตขึ้นในสังคมเวียดนามยุคหลังสงคราม ส่วนใหญ่มีการศึกษาดีและมาจากครอบครัวในเมือง นอกจากนี้ โง่ ถาว ยังได้สังเกตว่าในยุคหลังนโยบายโดยเมย์มีจำนวนนักเขียนสตรีเพิ่มมากขึ้น⁶

นักเขียนรุ่นใหม่เหล่านี้เริ่มมีบทบาทในแวดวงวรรณกรรมแทนที่นักเขียนอาวุโส ทำให้รูปแบบการเขียนและเนื้อหาของวรรณกรรมเวียดนามเริ่มเปลี่ยนไปจากงานเขียนของนักเขียนรุ่นสงคราม ดังที่จะเห็นได้จากการประชุมของกลุ่มนักเขียนหน้าใหม่ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1998 มีนักเขียนที่มีอายุน้อยกว่า 35 ปี เข้าร่วมประชุมมากถึง 160 คน อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มของนักเขียนหน้าใหม่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสนใจกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดประชุมเกี่ยวกับวรรณกรรมลุ่มแม่น้ำโขง (Hội nghị Đồng Bằng Sông Cửu Long) เป็นต้น⁷ ซึ่งลักษณะดังกล่าวต่างจากวรรณกรรมในยุคสงครามที่นักเขียนต่างให้ความสำคัญกับปัญหาเฉพาะหน้าของประเทศมากกว่าความเป็นท้องถิ่นหรือปัญหาของภูมิภาค แต่วรรณกรรมของนักเขียนรุ่นใหม่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

3. นโยบายการปรับเปลี่ยนรูปแบบของวรรณกรรมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านวรรณกรรม เช่น สมาคมนักเขียนเวียดนาม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการของประเทศของสมาคมนักเขียนเวียดนามซึ่งปรากฏในรายงานการประชุมสมาคมนักเขียนเวียดนามครั้งที่ 6 ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2000 ดังนี้

การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและความเจริญที่กำลังเข้ามานั้นจะมีผลกระทบต่อทุกคนรอบตัว บ้างเจ็บบุคคล หรือแม้แต่ชาวนาซึ่งคุ้นเคยกับวิถีชีวิตเดิมๆ พวกเขาจะเป็นชาวนามที่อยู่ริมขอบของระบบอุตสาหกรรมและถูกบังคับให้ยืนอยู่ตรงหน้าการบังคับและควบคุมให้เป็นไปตามกติกาของระบบอุตสาหกรรมและตลาดเสรี พวกเขาจะคิดและกังวลกับเรื่องที่ต่างไปจากเดิม แต่ในขณะที่เดียวกับวิถีชีวิตในชนบทจะยังไม่ถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิงและจะยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงของวัฒนธรรมเวียดนาม ดังนั้น หน้าที่หลักของวรรณกรรมเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 2000 – 2005 คือการสะท้อนกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคม นอกจากชาวนาแล้ว ผู้ใช้แรงงาน นักธุรกิจ ปัญญาชน และนักวิทยาศาสตร์ จะยังคงเป็นตัวละครสำคัญในช่วงเวลาแห่งการ

⁶ Ngô Thảo. “Bốn Thế Hệ Nhà Văn”. *Tạp Chí Văn Học*. No. 5, 1995. Pp. 21 – 23.

⁷ Lê Dục Tú. “Văn Học Năm 1998 – Có Gì Mới?”. *Tạp Chí Văn Học*, số 1, 1999. P. 50.

เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จะสร้างแรงบันดาลใจให้แก่วรรณคดีในยุคนี้และยุคต่อไปด้วย⁸

การพัฒนาประเทศไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและทุนนิยมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้าน การอ่านหนังสือของชาวเวียดนามอย่างเห็นได้ชัด โดยสังเกตได้จากปรากฏการณ์ที่น่าสนใจสองประการ นั่นคือ

(1) รูปแบบการเขียนที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ เรื่องสั้น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ เรื่องสั้นมีพื้นที่ในการตีพิมพ์มากขึ้นบนหน้าหนังสือพิมพ์หรือตามวารสารต่างๆ ในการจัด ประกวดเรื่องสั้นของหนังสือพิมพ์ วัน เห่ง (Văn Nghệ) ในปี ค.ศ. 1978 – 1979 และ ระหว่างปี ค.ศ. 1983 – 1984 รวมสี่ปี มีผู้ส่งผลงานเข้าประกวดจำนวนสามพันเรื่อง แต่ทาง หนังสือพิมพ์เลือกตีพิมพ์เพียงสองร้อยเรื่อง นับตั้งแต่นั้นจำนวนผู้สนใจเขียนเรื่องสั้นมีจำนวน เพิ่มขึ้นทั้งจากนักเขียนที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอยู่แล้ว และจากนักเขียนหน้าใหม่ ดังจะเห็น ได้จากการประกวดเรื่องสั้นของหนังสือพิมพ์ วัน เห่ง (Văn Nghệ) ในช่วงปี ค.ศ. 2001 – 2002 มีผู้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดมากถึงสองพันเรื่อง⁹ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอ่านเรื่องสั้นใช้ เวลาไม่นานนัก จึงมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่รีบเร่งมากขึ้น ทำให้เรื่องสั้นได้รับความนิยมมากกว่างานเขียนประเภทนวนิยาย ในขณะที่วิถีพินิจก็ไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวหรือ สะท้อนปัญหาสังคมได้ชัดเจนเท่ากับเรื่องสั้น

(2) สังคมเมืองกำลังแทนที่วิถีชีวิตของสังคมชนบทในเวียดนาม โดยที่รัฐบาลเวียดนาม ได้คาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2010 ประชากรในเขตเมืองจะเพิ่มขึ้นเป็นหนึ่งในสามของ ประชากรทั้งประเทศ¹⁰ จากเดิมที่ประชาชนส่วนใหญ่ของเวียดนามซึ่งมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 เป็นชาวนาและอยู่ในเขตชนบท

นอกจากนี้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ได้มีนักเขียนหญิง เกิดขึ้นในวงการวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น ต่างจากยุคเดิมที่นักเขียนส่วนใหญ่ที่ได้รับการยอมรับ มักเป็นนักเขียนผู้ชาย แต่ในยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ ผลงานของนักเขียนหญิงได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักในสัดส่วนที่มากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังเป็นกลุ่มนักเขียนที่ได้รับการ ศึกษาและคุ้นเคยกับปัญหาของสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบทต่างจากนักเขียนหญิงในยุค สงครามอย่าง หวู ถิ เถื่อง (Vũ Thị Thuồng) หรือ เหงียน ถิ หงอ๊ก ตู (Nguyễn

⁸ พิมพ์เผยแพร่ใน *Văn Nghệ*, no. 17 (22 – 04 – 2000), p. 6.

⁹ Phan Cư Đệ (ed.). *Văn Học Việt Nam thế kỷ XX*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2004. Pp. 338.

¹⁰ Gainsborough, Martin. “Political Change in Vietnam: In Search of the Middle-Class Challenge to the State”. *Asian Survey*. Vol. 42 (Sep. – Oct., 2002). Pp. 699.

Thị Ngọc Tú) ซึ่งแม้จะเขียนเกี่ยวกับปัญหาของผู้หญิงแต่ฉากของเรื่องส่วนใหญ่อยู่ในชนบท

ลักษณะเด่นของวรรณคดีเวียดนามในยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20

ครั้งหนึ่ง นักเขียนหญิงฝีปากกล้า เชื่อง ๆ เอื่อง (Dương Thu Hương) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงลักษณะการเขียนของเธอว่า

นักเขียนผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งเคยกล่าวว่า โศกนาฏกรรมอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์คือความรัก แต่สำหรับฉันแล้ว ฉันอาศัยอยู่ในประเทศซึ่งเต็มไปด้วยความทุกข์ ความอยุติธรรม ที่มีครอบครัวของชาวนาครอบครัวหนึ่งฆ่าตัวตายด้วยยาฆ่าแมลง ดังนั้น ความรักจึงไม่ใช่ประเด็นความสำคัญสำหรับฉัน ฉันต้องเขียนเกี่ยวกับเรื่องราวปัญหาที่เร่าร้อนมากกว่านั้น¹¹

แต่นั้นคงเป็นเพียงลักษณะเฉพาะของนักเขียนผู้ผ่านยุคสมัยของสงครามเช่นเธอเท่านั้น เนื่องจากผลงานของนักเขียนหน้าใหม่ที่ตีพิมพ์ผลงานในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 นั้นให้ความสำคัญกับความต้องการของปัจเจกชนมากขึ้น และที่สำคัญก็คือความเป็นปัจเจกชนของพวกเขาต่างจากเสียงเรียกร้องของปัจเจกที่สะท้อนในงานเขียนของนักเขียนสงครามในยุคปลายทศวรรษที่ 1970 ที่เน้นความเป็นตัวตนของยุคสมัยของรุ่นของคน (cái tôi thế hệ) แต่ นักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้เกิดและเติบโตในยุคหลังสงคราม งานเขียนของพวกเขาสะท้อนถึงปัญหาของคนรุ่นใหม่ในสังคมยุคใหม่ที่ค่านิยมในสังคมต่างไปจากเดิม หรือมิฉะนั้นก็สะท้อนสภาพสังคมในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ปัญหาของคนยุคใหม่ที่ไกลจากสงคราม

นักเขียนรุ่นใหม่ต่างจากนักเขียนที่เกิดและเติบโตในยุคของสงครามอย่างที่นักเขียน เชื่อง ๆ เอื่อง คู่แค้นเคย เพราะสำหรับนักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้เรื่องราวของสงครามและการสู้รบในสมัยของการปฏิวัติเป็นเรื่องราวที่ห่างไกลจากการรับรู้ของพวกเขา สงครามสำหรับพวกเขาไม่ใช่ประสบการณ์ตรงเหมือนนักเขียนผู้เคยร่วมรบในสงคราม แต่เป็นคำบอกเล่าหรือสิ่งที่ได้อ่านจากหน้าประวัติศาสตร์ งานเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่ในยุคหลังนโยบายโดยเมื่อยังเน้นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ปัญหาสังคม และเรื่องราวของความรักซึ่งเป็นเรื่องราวที่คนในวัยหนุ่มสาวให้ความสนใจ ตัวอย่างที่ดีสำหรับงานเขียนประเภทนี้คือเรื่องสั้นของนักเขียนหญิง ฟาน ถิ หว่าง แอ่ง (Phan Thị Vàng Anh)

¹¹ คำสัมภาษณ์ในหนังสือ *Trăm Hoa văn nữ trên Quê Hương: Cao Trào Văn Nghệ Phan Kháng tại Việt Nam (1986-1989)*. Lê Trần Publishing Company: Reseda, CA, 1990. P. 196.

ฟาน ธิ หว่าง แอง เป็นทั้งชื่อจริงและนามปากกาของนักเขียนหญิงผู้เป็นทายาทของกวีผู้มีชื่อเสียง เจ้ ลาน เวียน (Chê Lan Viê) และนักเขียนหญิง หวู ธิ ถื่อง (Vũ Thị Thường) เธอเกิดเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม ค.ศ. 1968 ที่เมืองฮานอย แต่ปัจจุบันพำนักอยู่ที่เมืองโฮจิมินห์ซิตี้ ฟาน ธิ หว่าง แอง สำเร็จการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ แต่กลับเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จมากคนหนึ่งในยุคหลังนโยบายได้ยั้งเนื่องจากมีวิธีการเขียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนใคร ผลงานชุดรวมเรื่องสั้น *เมื่อคนเรายังเด็ก* (Khi Người Ta Trẻ) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 ได้รับรางวัลจากสมาคมนักเขียนเวียดนามในปี ค.ศ. 1994

งานเขียนของ ฟาน ธิ หว่าง แอง สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของคนรุ่นใหม่ในสังคมเวียดนามที่เติบโตขึ้นมาในสังคมยุคหลังสงคราม เรื่องสั้นของ ฟาน ธิ หว่าง แอง มีขนาดสั้น เช่น บางเรื่องมีความยาวเพียงสองหรือสามหน้าเท่านั้น และมักถ่ายทอดเศษเสี้ยวของประสบการณ์ที่ผู้เล่าเรื่องพบเจอในชีวิตประจำวัน เช่น การไปพักอากาศ บรรยากาศของการกวดวิชา หรือการไปเที่ยวบ้านเพื่อนที่ต่างจังหวัด ความน่าสนใจและความแตกต่างของเรื่องสั้นของ ฟาน ธิ หว่าง แอง อยู่ที่ลักษณะการเล่าเรื่องที่เป็นเพียงการบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ โดยไม่มีการตั้งคำถาม ไม่มีการเสนอคำตอบของปัญหาใดๆ ไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองและสังคม งานเขียนของเธอเพียงแต่สะท้อนมุมมองและความรู้สึกของผู้คนในช่วงเวลาสั้นๆ และเหตุการณ์ที่ดูเป็นเรื่องเล็กน้อย เช่น เรื่อง “ขโมย” (Con Trộm) เป็นเรื่องราวความกังวลใจของตัวละครเอกในเรื่องที่เกรงว่าตนลืมปิดประตูบ้านและมีขโมยเข้าบ้าน แต่สุดท้ายกลายเป็นเรื่องเข้าใจผิดกันเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้งานเขียนของเธอไม่ใช้การตั้งคำถามหรือค้นหาคำตอบให้กับปัญหาของสังคม แต่เรื่องสั้นของ ฟาน ธิ หว่าง แอง ก็สะท้อนวิถีคิด มุมมอง และความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่ไม่กระตือรือร้นหรือสนใจกับความเป็นไปในสังคมมากนัก พวกเขาใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับแสวงหาความรักและการค้นหาตนเอง ในเรื่อง “หนึ่งวัน” (Một Ngày) ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงความน่าเบื่อหน่ายของช่วงเวลาปิดภาคฤดูร้อนในจังหวัด เกิ่น เซอ (Cần Thơ) ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากโฮจิมินห์ซิตี้มากนัก แต่ในขณะที่เดียวกันผู้เล่าเรื่องก็อดกังวลไม่ได้กับความไร้จุดหมายในชีวิตของตนเอง

น่าขันจริงๆ ไม่รู้เหมือนกันว่าแม่ของฉันจะนึกถึงหรือเปล่าว่าลูกสาวของตนกำลังอยู่ที่นี้ ในร้านขายเครื่องดื่ม รอคอยอย่างไร้ความหวัง คิดไปก็อดสงสารคนรุ่นพ่อแม่ไม่ได้ถ้าเกิดต้องมาเห็นลูกของพวกเขากลายเป็นคนไร้วิญญาณ เพราะ “ลูกใครก็ไม่รู้” แต่นั่นก็เป็นเรื่องปกติ หากแต่เมื่อฉันนึกถึงตัวเองว่าวัน

หนึ่งถ้าลูกของตนเองมาเดินเร่ร่อนอยู่ตามเมืองเล็กๆ อย่างนี้โดยไม่มี
จุดมุ่งหมายในชีวิตอย่างนี้ ฉันกลับรู้สึกกังวล¹²

ในเรื่องสั้น “เมื่อคนเรายังเด็ก” (Khi Người Ta Trẻ) ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงเรื่องราวของนางสาวที่ออกหักจากความรักจนนำไปสู่การฆ่าตัวตายของเธอเอง ซึ่งผู้เขียนมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ กล่าวคือเล่าเรื่องราวต่างๆ ผ่านสิ่งที่ผู้เล่าเรื่องมองเห็นและจากบทสนทนาที่เธอมีส่วนร่วมอยู่ด้วยเท่านั้น โดยไม่มีการวิเคราะห์หรือมองลึกลงไปถึงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครแต่อย่างใด ทำให้ผู้อ่านและผู้เล่าเรื่องรับรู้เรื่องราวเท่ากัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นจุดเด่นของเรื่องสั้นของ ฟาน ถิ หว่าง แอง

ปัญหาของชนบทและการเติบโตของสังคมเมือง

เรื่องสั้นอีกจำนวนหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากผู้อ่านน้อยกว่าก็ได้กล่าวถึงภาวะของสังคมชนบทที่ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งที่เรียกว่า “ความเจริญ” ที่รับเข้ามาจากเมืองหรือเกิดจากการขยายเขตเมืองหรือการสร้างเขตอุตสาหกรรม เช่น เรื่อง “ที่ดินของหมู่บ้านजू” (Đất Xóm Chùa) ของนักเขียนหญิง ด่วน เล (Đoàn Lê) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของหมู่บ้านในยุคหลังนโยบายโดยเมัย นั่นคือ ราคาของที่ดินเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีการตัดถนนสายสำคัญผ่านหมู่บ้าน ถนนเส้นนี้ได้เชื่อมต่อหมู่บ้านกับสังคมภายนอกให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็นำพานักลงทุนเข้ามาในเขตหมู่บ้านด้วย พวกเขาเริ่มสร้างรีสอร์ทสำหรับเป็นสถานที่ตากอากาศ สร้างสถานบันเทิง เช่น บาร์คาราโอเกะ โรงแรมขนาดเล็ก เป็นต้น ชาวบ้านจำนวนมากขายที่ดินให้กับนายทุนเนื่องจากเห็นว่าได้ราคาดี แต่แล้วพวกเขาก็ต้องประสบกับปัญหาในการหาอาชีพทดแทนการทำนา เนื่องจากพวกเขาไม่มีความรู้หรือทักษะอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม

เรื่องสั้น “เรื่องของหมู่บ้านजू” (Chuyện Xóm Trầu) ของ เหงียน ถิ วัน (Nguyễn Thị Văn) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1997 ได้สะท้อนปัญหาในแง่มุมเดียวกันกับเรื่องสั้น “ที่ดินของหมู่บ้านजू” เดิมชาวบ้านที่นี่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย แต่ในยามว่างจากงานในไร่นาก็มักรวมตัวกันจัดงานรื่นเริงสนุกสนาน เช่น ร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง หรือไม่ก็ช่วยกันแต่งโคลงกลอน แต่แล้ววิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านजूกำลังเปลี่ยนไปหลังจากที่มีนักลงทุนจากฮ่องกงเข้ามาสร้างโรงงานผลิตน้ำอัดลม โรงงานได้สร้างมลพิษจนทำให้สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเปลี่ยนไปและไม่สามารถทำนาได้อีก ในที่สุดพวกเขาบ้านก็ต้องยอมขายที่ดินและไปอยู่รวมกันอย่างแออัดรอบๆ โรงงาน และหันไปเป็นคนงานให้กับโรงงาน ซึ่งผู้เขียนบรรยายว่ามีลักษณะเป็น “สลัมแห่งใหม่” (khu ổ chuột mới) ซึ่งสภาพแวดล้อมใหม่นี้ไม่เอื้อให้ชาวบ้าน

¹² Phan Thị Vàng Anh. “Một Ngày”. *Khi Người Ta Trẻ*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995. Pp. 90 – 91.

ได้ร้องเพลงหรือแต่งกลอนอีกต่อไป ซึ่งจากข้อสังเกตของผู้เขียนในตอนนี้นำให้เราเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทนั้นไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพเท่านั้นหากมีผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตหรือจิตวิญญาณของพวกเขา การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมไม่ได้ทำให้ผืนดินจำนวนมากเปลี่ยนสภาพเป็นโรงงานเท่านั้น แต่ได้เปลี่ยนบุคลิกลักษณะของผู้คน และสิ่งที่หายไปด้วยก็คือวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน และวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่เต็มได้ด้วยการถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันของผู้คนในชนบท

เช่นเดียวกันในเรื่องสั้น “ย้ายบ้านเข้าเมือง” (Dời Nhà Lên Phố) ของเหงียน ก๊วก จุง (Nguyễn Quốc Trung) ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1992 ได้บรรยายถึงความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในเขตเมือง ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาอาชญากรรมและโสเภณี เนื้อเรื่องกล่าวถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเวียดนามในทศวรรษที่ 1990 ซึ่งมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ที่นาจำนวนมากถึงแปรสภาพเป็นสนามกอล์ฟและสถานที่พักผ่อนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวนมากที่เข้ามาในเวียดนามหลังการประกาศนโยบายเปิดประเทศ ผู้เขียนกล่าวถึงครอบครัวของนายנם (Năm) ที่ต้องอพยพย้ายออกจากที่ดินของตนเองเพื่อเปิดทางให้กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ การขายที่ดินทำให้นายנםเจ็บปวดเป็นอย่างมากไม่เพียงเพราะต้องทิ้งถิ่นฐานบ้านเรือนเท่านั้น แต่ที่ดินผืนนี้ยังเป็นที่ที่เขาเกิด เติบโต แต่งงาน และสร้างครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเป็นที่พักพิงของพ่อแม่และบรรพบุรุษของเขาอีกด้วย

หลังจากที่ครอบครัวของนายנםได้ขายที่ดินให้กับนายทุนแล้ว พวกเขาก็มุ่งหน้าเข้าสู่เมืองเพื่อหาที่อยู่ใหม่ ตามปกติแล้ว คนเวียดนามทั่วไปมักเห็นว่าอยู่ในเมืองย่อมดีกว่าอยู่ชนบท จึงมักมีคำกล่าวว่า “เศรษฐกิจบ้านนอกก็ยังสู้พวกที่นั่งเล่นอยู่ตามถนนในเมืองไม่ได้” (giàu nhà quê không bằng ngồi lê via hè thành thị) แต่ในเรื่องสั้นนี้ ชีวิตของนายנםกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น ความสุขของครอบครัวของเขาอันตรธานหายไปเมื่อเขาย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองซึ่งเต็มไปด้วยคนที่เห็นแก่ตัว โลภมาก ไม่สนใจเรื่องของศีลธรรม นายנםถูกโกงเงินที่ได้จากการขายที่ดินเกือบหมดตัว ภรรยาของเขาเปิดร้านขายกาแฟแต่ก็ไม่ได้ทำรายได้ให้กับครอบครัวมากนัก เธอจึงแอบใส่เฮโรอีนลงไปด้วย โดยเนื้อแท้แล้ว เธอไม่ใช่คนเลวร้าย แต่เมื่อถูกคนอื่นคดโกงและเอาเปรียบ เธอจึงคิดว่าแล้วทำไมเธอจึงจะโกงคนอื่นบ้างไม่ได้ ผู้เขียนระบุว่าสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมพาชีวิตของเธอไปสู่ภาวะที่ไร้ทางออก ลูกชายคนโตติดยา ลูกชายคนเล็กหนีออกจากบ้าน สามีถูกจับเนื่องจากยอมรับผิดแทนเธอ และตัวเธอเองก็ถูกจับในเวลาต่อมาด้วยข้อหาลักลอบนำเข้าสินค้านี้ภาษี

การเติบโตของเมืองยังเป็นเสมือนสัญญาณเตือนภัยถึงความล่มสลายของหมู่บ้านและการสูญหายไปของสังคมชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงกระบวนการเปลี่ยนผ่านของสังคมเวียดนามที่กำลังพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเติบโตอย่างรวดเร็วของกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยม สังคมเมืองเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและผู้คนในเมืองสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสของการเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่าสังคมชนบท

จนเกิดความกังวลว่าสิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบหรือเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติของ
ผู้คนในชนบท วรรณกรรมเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งที่ได้สะท้อนความวิตกกังวลต่อความ
เปลี่ยนแปลงในสังคมเวียดนามยุคหลังสงคราม

วัตถุนิยมในสังคมเวียดนามยุคใหม่

หลังจากที่ประเทศเวียดนามประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ สถานการณ์ทาง
เศรษฐกิจในประเทศดีขึ้นตามลำดับและส่งผลให้มีการเติบโตทางธุรกิจและการขยายตัวของ
อุตสาหกรรม รวมการลงทุนทางธุรกิจจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนทั้งในและนอกประเทศ
การเติบโตทางเศรษฐกิจเหล่านี้ด้านหนึ่งนั้นช่วยให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น
แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมขึ้นในสังคมเวียดนาม เช่นที่
สะท้อนในเรื่องสั้น “น้ำตาลูกผู้ชาย” (Nước mắt Đàn Ông) ของนักเขียนหญิง เหงียน
ถิ ทุ เหวะ (Nguyễn Thị Thu Huệ) ซึ่งเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1992

เหงียน ถิ ทุ เหวะ เกิดเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1966 ที่จังหวัด เบ็น แจ (Bến Tre) ขณะนี้พำนักอยู่ที่เมืองฮานอย เธอเป็นบุตรสาวของนักเขียนหญิง เหงียน ถิ หงอ๊ก ตู (Nguyễn Thị Ngọc Tú) เหงียน ถิ ทุ เหวะ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางด้าน
ภาษาและวรรณคดี เคยทำงานที่หนังสือพิมพ์ วัน หวา เห่ง ถวต (Văn Hóa Nghệ Thuật) แต่ต่อมาได้ทำงานด้านการเขียนบทละคร ปัจจุบันทำงานด้านการเขียนบทโทรทัศน์
ประจำสถานีโทรทัศน์เวียดนามและเขียนเรื่องสั้นไปพร้อมกัน เรื่องสั้นของเธอที่ตีพิมพ์ในช่วง
หลังปี ค.ศ. 1992 ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเนื่องจากเนื้อหาที่มีความร่วมสมัยและวางโครง
เรื่องได้น่าสนใจ

ในเรื่องสั้น “น้ำตาลูกผู้ชาย” ผู้เล่าเรื่องซึ่งเป็นนักเขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวของน้ำชาย
ของเขาซึ่งประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ อีกทั้งยังมีหน้าที่การงานที่ดีในหน่วยราชการ แต่
ชีวิตครอบครัวล้มเหลวและไม่มีความสุข ภรรยาเล่นไฟในยามว่าง ส่วนตัวเขาก็หลงรักผู้หญิง
อื่น แต่ด้วยความจำเป็นทางด้านสังคมจึงไม่กล้าทิ้งภรรยา แต่ที่น่าสนใจคือภาพตัวละครของ
ซุง (Dung) ลูกสาวคนเล็กของน้ำชาย ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ ซุงไม่สนใจ
ประวัติศาสตร์ของประเทศ เช่น ในตอนหนึ่งของเรื่อง

อันที่จริงแล้ว ซุงเป็นเด็กดีคนหนึ่ง แต่ถูกพ่อแม่เอาใจมาก ยังไม่เคยต้องหา
เงินใช้เอง จึงไม่เห็นคุณค่าของเงิน ชีวิตนี้สบายที่สุดก็คงจะเป็นการใช้เงินของ
คนอื่น ถ้าคุณน้าไม่ระวัง เกรงว่าซุงอาจจะเสียคน ตอนนั้น พ่อซุงเปิดทีวีเห็น
รายการโทรทัศน์พูดถึงทหารผ่านศึกที่ได้รับบาดเจ็บจากสงคราม ซุงปิดทีวี
ทันที ซ้ายยังบอกว่าเปลืองไฟ แถมยังพูดจาไร้สาระ ผมฟังแล้วก็รู้สึกจน

เหมือนกัน ไม่มีทางเสียหรือที่มันจะคิดถึงเรื่องเปลืองไฟ หรือว่าเด็กรุ่นนี้ล้ม (อดีต) กันหมดแล้ว¹³

นอกจากไม่สนใจประวัติศาสตร์ของประเทศแล้ว ชุงยังใช้เงินโดยไม่ต้องคิดใคร่ครวญใดๆ เช่นเดียวกับลูกของเศรษฐีใหม่ในเมืองฮานอยหรือโฮจิมินห์ซิตี้ เช่น ชุงใช้เงินครั้งละเกือบหนึ่งล้านด่ง ซึ่งเท่ากับเงินเดือนของคนทั่วไปถึงสี่เดือน รายละเอียดตรงนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในสังคมระหว่างคนที่มีโอกาสในการหาเงินมากกว่าและผู้ที่ด้อยโอกาสจนทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างฐานะมากขึ้น

ผมนั่งเียบ มองดูเธอ เด็กสาวอายุยังไม่ถึงสิบเจ็ดปีเต็ม ยังไม่เคยต้องทำงานหาเงินใช้เอง แต่ใช้เงินหนึ่งล้านด่งได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องคิดแม้แต่หน่วย เธอสวมใส่ชุดกระโปรงรัดรูป เสื้อแขนงุด เนื้อตัวเต็มไปด้วยเครื่องประดับสร้อยและแหวนทอง ดูเธอช่างไม่ต่างไปจากสาวโซ่ง่อนที่ผมเพิ่งพบเจอ จะต่างก็ตรงที่เธอมีใบหน้าอ่อนเยาว์¹⁴

เช่นนี้แล้วภาพของเด็กสาวอย่างชุง จึงเป็นภาพของความน่าวิตกกังวลใจของสังคมเวียดนามในยุคหลังนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจที่มีการไหลบ่าเข้ามาของเงินลงทุน เช่นเดียวกันกับค่านิยมแบบใหม่ที่เป็นภัยต่อสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสของบริโภคนิยม และวัตถุนิยมที่กำลังครอบงำเด็กรุ่นใหม่ของเวียดนาม ซึ่งพวกเขาเหล่านี้คืออนาคตของประเทศและจะเป็นกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศต่อไป

อดีตที่ยังไม่จางหาย

แม้ว่าในช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นยุคของนักเขียนรุ่นใหม่ นักเขียนรุ่นเก่าหลายคนก็ยังคงผลิตงานเขียนออกมาอย่างต่อเนื่อง แต่ที่น่าสังเกตก็คือนักเขียนเหล่านี้มักเขียนเรื่องราวต่างๆ ในรูปแบบของบันทึกหรือเล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ในอดีต เช่น ชุดรวมเรื่องสั้น *ฮานอยในสายตาของข้าพเจ้า (Hà Nội trong Mắt Tôi)* โดย เหงียน ข่าย (Nguyễn Khải) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1995 เป็นเรื่องสั้นที่อิงเรื่องราวของเพื่อนนักเขียนของผู้เขียน โดยในเรื่องสั้นชุดนี้ ผู้เขียนเล่าเรื่องราวในชีวิตของนักเขียนที่เขารู้จัก เช่น กิม เลิน (Kim Lân) โห่ เส็ง (Hò Dzénh) และครอบครัวของ เจิ่น เล็น (Trần Dần) ที่มีส่วน

¹³ Nguyễn Thị Thu Huệ. “Nước Mắt Đàn Ông”. *Truyện ngắn các cây bút nữ Việt Nam*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 1998. Pp. 155 – 156.

¹⁴ อ้างแล้ว หน้า 154

เกี่ยวข้องขบวนการ ญีน วัน ซาย เฟิม (Nhân Văn Giai Phẩm)¹⁵ และต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากเนื่องจากถูกมองว่ามีส่วนต่อต้านรัฐบาล ลูกชายไม่สามารถรับทุนไปเรียนต่างประเทศ ภาระครอบครัวจึงตกอยู่กับภรรยาที่ต้องเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการหาเลี้ยงครอบครัว หากมองโดยรวมแล้วเรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่องส่วนตัวในแงุ่มุมที่ เหงียน ซาย ได้รู้จักกับนักเขียนเหล่านี้ หากแต่เรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ก็แทรกไว้ด้วยความรู้เกี่ยวกับบริบทของสังคมในยุคแห่งการปฏิวัติและเรื่องราวในอดีต

ผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจคือนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านวันนั้น (Chuyện Làng Ngày Ấy) ของกวี หวอ วัน จิก (Võ Văn Trực) ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 เป็นการถ่ายทอดบรรยากาศในช่วงการปฏิรูปที่ดินและการต่อสู้ทางชนชั้นในชนบทในช่วงทศวรรษที่ 1950 – 1960 ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยทั่วไป เช่น สมาชิกในครอบครัวต้องเปลี่ยนคำเรียกขานจากคำเรียกเครือญาติเป็น สหาย (Đồng chí) นอกจากนี้ผู้เขียนยังสะท้อนว่าช่วงนั้นเป็นบรรยากาศของความหวาดระแวงเนื่องจากความกลัวว่าพวกศัตรูแฝงตัวอยู่ในหมู่บ้าน เช่นในตอนหนึ่งของเรื่อง ผู้เขียนเล่าว่า

ชายชราคนหนึ่งกำลังกล่าวหา ป้าหึง “ตอนที่เจ้าหน้าที่เก็บภาษีมาถึงบ้านของเธอ เธอเลี้ยงพวกเขาด้วยมันเทศต้ม ซึ่งการกระทำเช่นนี้สามารถตีความได้สองอย่าง นั่นคือ เธอพยายามติดสินบนเจ้าหน้าที่หรือไม่ก็ถูกพวกเขา เพราะให้พวกเขากินมันเทศ ส่วนอาหารดีๆ จะเก็บไว้ให้พวกต่อต้านพรรคใช้ไหม” และผู้หญิงอีกคนหนึ่งแจ้งข้อหาสูงเถาะ “วันนั้นฉันเห็นแกเดินออกมาจากบ้านของนางดวาน ในมือถือปลาเค็ม จำได้ไหมว่าแกใช้อะไรห่อปลาเค็ม กระดาษที่มีรูปของประธานเหมาไงล่ะ แกไม่เคารพท่านผู้นำของคอมมิวนิสต์สากลเลยใช้ไหม”¹⁶

เรื่องราวในนวนิยายเรื่อง หมู่บ้านวันนั้น จึงเป็นเสมือนสารคดีเกี่ยวกับภาพชีวิตในชนบทและวัยเยาว์ของผู้เขียน อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เช่นเดียวกันกับนวนิยายเรื่อง ยามบ่าย (Chiều Chiều) ของนักเขียนอาวุโส โต หว่าย (Tô Hoài) ซึ่งมีท่วงทำนองและน้ำเสียงเสมือนกับชายชราผู้หนึ่งกำลังเล่าเรื่องราวในอดีตให้ลูกหลานฟังในยามบ่ายที่บรรยากาศไม่รีบเร่งและดำเนินไปอย่างช้าๆ จนชายชราผู้นั้นค่อยๆ นึกถึงเหตุการณ์ในอดีตและถ่ายทอดออกมาตามแต่จะนึกได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวของผู้คนที่ได้พบเห็น เหตุการณ์ที่ประสบ เช่น การดำเนินการของนโยบายการปฏิรูปที่ดิน รวมถึงความ

¹⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่หนึ่ง

¹⁶ Võ Văn Trực. *Chuyện Làng Ngày Ấy*. Hanoi: NXB Lao Động, 1993. P. 153.

เป็นอยู่ของผู้คนในช่วงสงคราม แต่จุดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้คงอยู่ที่เรื่องราวของนักเขียนและศิลปินที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของแนวรบประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวัฒนธรรมและปลุกกระตормวลชน พวกเขาบางคนยอมทิ้งเมืองหลวงไปทำงานในเขตชนบทและแนวหน้าทั้งที่ไม่คุ้นเคยกับวิถีชีวิตเช่นนั้นเลยก็ตาม นักเขียนบางคนยังต้องประสบกับความขัดแย้งในใจของตนะระหว่างภาระหน้าที่ของพลเมืองเวียดนามที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลกับเสรีภาพของผู้สร้างวรรณกรรม

บทสรุป

เราสามารถสรุปลักษณะสำคัญของพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนามในยุคหลังปี ค.ศ. 1992 จนถึงปี ค.ศ. 2000 ดังนี้

1. วรรณคดีในยุคนี้เป็นยุคของนักเขียนหน้าใหม่ที่กำลังก้าวขึ้นมาแทนที่นักเขียนรุ่นเก่า นักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้เติบโตขึ้นมาในยุคหลังสงครามและห่างไกลจากประวัติศาสตร์แห่งยุคการปฏิวัติ ดังนั้นงานเขียนของพวกเขาจึงสะท้อน “ความร่วมมือ” ของเวียดนามในยุคปัจจุบันอย่างแท้จริง ต่างจากนักเขียนรุ่นเก่าที่งานเขียนของพวกเขายังคงสะท้อนความทรงจำจากยุคสงคราม การถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ อยู่ในรูปแบบของการเขียนบันทึก เช่น งานเขียนของ โต หว่าย (Tô Hoài) หรือ เหงียน ข่าย (Nguyễn Khải)

2. วรรณกรรมเริ่มห่างจากหัวข้อทางการเมือง แต่กลับให้ความสนใจกับปัญหาสังคมในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกัน วรรณกรรมเริ่มเขียนถึงปัญหาที่ถูกหลงลืมมานานในสังคมเวียดนาม นั่นคือ ปัญหาของผู้หญิง ความรัก และความสัมพันธ์ของผู้คน ทั้งในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างชาย - หญิง และความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกของเรื่องกับบุคคลรอบข้าง ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลพวงมาจากการมีจำนวนนักเขียนหญิงรุ่นใหม่เกิดขึ้นในวงการวรรณกรรมของเวียดนามมากขึ้น

บทที่ 6: กวีนิพนธ์กับการเปลี่ยนแปลงหลังปี ค.ศ. 1975

ข้อสังเกตประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับกวีนิพนธ์เวียดนามในยุคหลังปี ค.ศ. 1975 ก็คือทำให้ความสำคัญกับปัจเจกชนมากขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากกวีนิพนธ์ในยุคสงครามและยุคสมัยแห่งการปฏิวัติที่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์ พลังของการปลุกเร้าของถ้อยคำในบทกวี และสะท้อนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของบทกวีกับชีวิตประจำวัน การปฏิวัติและประชาชน¹ อาจจะกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมเวียดนามที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดนั้นสะท้อนในกวีนิพนธ์ของกลุ่มกวีรุ่นใหม่ซึ่งเริ่มเขียนงานและเติบโตขึ้นมาพร้อมกับสงครามเวียดนาม กล่าวคือในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 และส่วนใหญ่แล้วพวกเขาเป็นทหารหรือมิฉะนั้นก็มีส่วนร่วมในแนวหน้าด้วย ผลงานกวีของพวกเขาต่างจากกวีในยุคก่อนที่เน้นบรรยายถึงความกล้าหาญและความยิ่งใหญ่ของสงคราม แต่สำหรับพวกเขาแล้ว สิ่งสะท้อนผ่านบทกวีนั้นเต็มไปด้วยความเรียบง่ายของชีวิต เรื่องราวที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน ความหวังและความฝันถึงวันแห่งสันติภาพ ความคิดถึงบ้านเกิดและครอบครัวที่อยู่ห่างไกลและการรอคอยว่าจะได้กลับไปพบคนที่ตนรักเมื่อสงครามยุติลง

นักวิชาการ เหงียน วัน แห่ง (Nguyễn Văn Hạnh) ได้สรุปพัฒนาการของกวีนิพนธ์เวียดนามในยุคหลังสงครามว่ามีลักษณะผสมผสานระหว่างกวีนิพนธ์ยุคสงครามกับความพยายามที่ปรับรูปแบบและเนื้อหาของกวีนิพนธ์ให้ต่างไปจากเดิมเพื่อตอบสนองวิถีชีวิตแบบใหม่ในยุคหลังสงครามที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากกว่าเดิมผ่านท่วงทำนองของบทกวี รูปแบบของบทกวี ถ้อยคำที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึก แต่เนื้อหาหลักของกวีนิพนธ์ก็ยังแฝงไว้ด้วยความรักและความรู้อันละเอียดอ่อนระหว่างเพื่อนมนุษย์และเพื่อนร่วมชาติที่ฝ่าฝืนยุคแห่งสงครามมาด้วยกัน เช่น บทกวีมักพูดถึงบรรดาแม่ผู้เสียสามีและลูกในสงคราม เพื่อนทหารที่บาดเจ็บหรือล้มตายในสงคราม รวมทั้งชีวิตหลังสงครามของพวกเขาด้วย²

การเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและรูปแบบการเขียนที่ไม่ยึดติดกับจรรยาบรรณนั้นนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างเร็วเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของงานเขียนประเภทร้อยแก้วซึ่งจะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้นในปลายทศวรรษที่ 1970 หรือหลังการประกาศนโยบายโด่ยเหม้ย (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 แต่กวีนิพนธ์นั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1960 ที่เนื้อหาส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นเรื่องราวของอุดมการณ์สังคมนิยมมากนักและให้ความสำคัญกับการสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้เขียนและเรื่องราวในชีวิตประจำวัน นักเขียนที่มีความโดดเด่นในยุคนี้ได้แก่ ขวน กวี่ง (Xuân Quỳnh) แทง ถาว (Thanh Thảo) เหงียน ดึก โหมะ (Nguyễn Đức Mậu) ฝ่าม เตียน สวด (Phạm Tiến Duật) เป็น

¹ Nguyễn Văn Hạnh. “Suy nghĩ về thơ Việt Nam từ sau năm 1975”. *Tạp Chí Văn Học*, No. 5, 1998. P. 8

² อ้างแล้ว หน้า 8 – 9.

ตัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กวีหญิง ชวน กวี่ง นั้นถือได้ว่าเป็นกวีหญิงเพียงไม่กี่คนในหน้าประวัติศาสตร์ของวรรณคดีเวียดนามที่ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านจำนวนมาก จนมีการกล่าวยกย่องกันว่าสถานภาพของเธอจะเป็นรองก็แต่ กวีหญิง โห่ ชวน เฮื่อง (Hò Xuân Hương) ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 เท่านั้น³

ชวน กวี่ง เป็นนามปากกาของ เหงียน ถิ กวี่ง (Nguyễn Thị Quynh) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1942 ที่จังหวัด ห่า เตย (Hà Tây) บิดาเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย ต่อมากำพร้าแม่และบิดาแต่งงานใหม่ ชวน กวี่ง จึงต้องอาศัยอยู่กับย่าตั้งแต่เด็ก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1955 ชวน กวี่ง เริ่มทำงานในแผนกศิลปการแสดงของพรรคซึ่งมีหน้าที่ขับร้องและให้ความบันเทิงกับทหารที่รบในสงคราม แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 ย้ายไปทำงานในกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ วัน เหวะ (Văn Nghệ) และวารสาร ต้าก เฟื้ม เม้ย (Tác Phẩm Mới) ตามลำดับ ชวน กวี่ง เสียชีวิตพร้อมกับสามีซึ่งเป็นนักเขียนบทละครชื่อดัง ลิว กวาง หู (Luu Quang Vũ) และลูกชายคนเล็กซึ่งมีอายุได้เพียงสิบสามปี ในเขตจังหวัด หาย เฮื่อง (Hải Dương) ในวันที่ 29 สิงหาคม ปี ค.ศ. 1988

ความสำเร็จของบทกวีของ ชวน กวี่ง อยู่ที่ความเรียบง่ายของเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำเรียบง่ายแต่มีเนื้อหากินใจ บทกวีของเธอเข้าถึงผู้อ่านแทบทุกกลุ่ม เนื้อหาหลักในบทกวีของเธอคือเรื่องราวความรักไม่ว่าจะเป็นความรักของคนรัก ความรักของพี่น้อง หรือความรักระหว่างแม่กับลูก บทกวีที่ได้รับความนิยมมากได้แก่ บทกวี “คลื่น” (Sóng) เช่น

Sóng bắt đầu từ gió

คลื่นมาจากลม

Gió bắt đầu từ đâu?

ลมมาจากไหน

Em không biết nữa

น้องเองก็ไม่วู้

Khi nào ta yêu nhau

เรารักกันตั้งแต่เมื่อไร

Con sóng dưới lòng sâu

คลื่นในส่วนลึกของหัวใจ

Con sóng trên mặt nước

คลื่นบนผิวน้ำ

Ôi con sóng nhớ bờ

โอ้ย คลื่นคิดถึงฝั่ง

³ อ้างใน Nguyễn An. *Nhà Văn của Các Em*. Hanoi: NXB Văn Học, 1999. P. 179.

Ngày đêm không ngủ được

Chắc chắn không quên anh

Lòng em nhớ đến anh

Hồi tưởng nghĩ đến anh

Cả trong mơ còn thức

Tất cả trong mơ và thức⁴

นอกจากความเรียบง่ายของเนื้อหาและถ้อยคำแล้ว ผลงานของกลุ่มกวีหน้าใหม่ก็ยังอยู่ที่การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล แต่แนวคิดเรื่องความเป็นปัจเจกในบทกวีเหล่านี้ต่างจากแนวคิดความปัจเจกในงานเขียนในทศวรรษที่ 1930 เนื่องจากไม่ใช่ความเป็นปัจเจกที่เน้นการค้นหาคำเป็นของตัวเองในบทกวีของกลุ่มกวีหน้าใหม่ (thơ mới) แต่เป็น “ความเป็นปัจเจกของยุคสมัย” (cái tôi thế hệ)⁵ ซึ่งหมายถึงรุ่นของคนเวียดนามที่เติบโตขึ้นมาในยุคสงคราม พวกเขาขาดโอกาสที่จะใช้ชีวิตอย่างวัยรุ่นทั่วไปที่ได้เรียนหนังสือและเที่ยวเล่น ช่วงระยะเวลาแห่งวัยเยาว์ของพวกเขาใช้ไปกับการสู้รบในสงคราม บทกวี “ผู้ที่ไปถึงทะเล” (Những người đi tới biển) ของ Thanh Thảo สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกที่สับสนของพวกเขา

Chúng ta đã đi không tiếc đời mình

พวกเราไป (สงคราม) และไม่เคยเสียสละชีวิต

(Nhưng tuổi hai mươi làm sao không tiếc)

แต่ชีวิตของคนอายุยี่สิบ ทำไมจะไม่เสียสละ

Nhưng ai cũng tiếc tuổi hai mươi thì còn chi Tổ

Quốc?
แต่ถ้าทุกคนเสียสละอายุยี่สิบแล้วยังจะมีประเทศอีกหรือ⁶

และนี่คือความรู้สึกของหนุ่มสาวเวียดนามในยุคสงครามที่ยอมเสียสละเพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติแม้จะรู้สึกเสียสละชีวิตในวัยเยาว์ของตนและต้องการใช้ชีวิตที่สนุกสนานอย่างหนุ่มสาวทั่วไป แต่พวกเขาก็ต้องผิดหวังกับชีวิตในยุคหลังสงครามที่เต็มไปด้วยความแร้นแค้น รางวัลที่พวกเขาได้รับจากการร่วมรบในสงครามคือความอยู่ที่ยากจน เช่น ในบทกวี

⁴ “Sóng”. *Xuân Quỳnh: Thơ và Đời*. Hanoi: NXB Văn Hoá, 1998. Pp. 11 – 12.

⁵ Bích Thu. *Theo Dòng Văn Học*. Hanoi: NXB Khoa học xã hội, 1998. Pp. 11 – 51.

⁶ อ้างแล้ว หน้า 19 – 20.

“ส่งหน่วยทหารเก่า” (Gửi Sư Đoàn Cũ) ของ เหงียน ดี๊ก โห๊ะ (Nguyễn Đức Mậu)

Huân chương xếp vào góc tủ
 เหรียญกล้าหาญซุกอยู่ตรงมุมตู้
 Nay hàm tướng tá mà chi
 ตอนนี้ตำแหน่งนายพล นายพัน ไร้ความหมาย
 Tuổi già công danh xem nhẹ
 วัยชราไม่สนใจชื่อเสียงเกียรติยศ
 Cuộc đời như nước trôi đi
 ชีวิตดุจสายน้ำที่ไหลผ่านไป⁷

เช่นเดียวกันกับความรู้สึกของกวี วัน เล (Văn Lê) ที่สะท้อนผ่านบทกวี “บทกวีแห่งความเศร้า” (Khúc bi ca) ดังนี้

Mười mấy năm trận mạc
 สิบกว่าปีที่ไปรบ
 Anh lính trở về làng
 นายทหารเดินทางกลับหมู่บ้าน
 Mẹ già thì mới mất
 แม่ชราเพิ่งตายจากไป
 Nhà cửa thì tan hoang
 บ้านช่องว่างเปล่าและร้างผู้คน⁸

นอกจากนี้ กวีบางคนยังสะท้อนถึงความสิ้นหวังในชีวิตอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา เช่น ในบทกวี “จากไป” (Ra Đi) ของ ฟุ่ง คัก บัก (Phùng Khắc Bắc)

Đi làm đảng viên
 ไปเป็นสมาชิกพรรค
 Đi làm liệt sĩ
 ไปเป็นทหารพลีชีพ

⁷ อ้างแล้ว หน้า 42.

⁸ อ้างแล้ว หน้า 43 - 44.

Tất cả đều không thành

ล้วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ

Chỉ là thương binh

เป็นได้แค่ทหารพิการ⁹

บทกวีนิพนธ์เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการบันทึกและถ่ายทอดความรู้สึกของผู้คนในยุคเปลี่ยนผ่านจากยุคสงครามเข้าสู่ยุคสันติภาพหลังจากสงครามเวียดนามได้ยุติลงในปี ค.ศ. 1975 แต่อย่างไรก็ตาม หลังจากปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมา กวีนิพนธ์ได้รับความนิยมน้อยลงตลอดจนจำนวนของกวีก็ลดลง ส่วนกลุ่มกวีหน้าใหม่ที่เริ่มเขียนกลอนในยุคหลังสงครามนิยมเขียนบทกวีสั้นๆ เพื่อใช้บอกเล่าอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ในขณะที่รูปแบบคำประพันธ์แบบกลอนเปล่าและกลอน หุก – บ้าต (lục bát) หรือกลอน หก – แปด ของเวียดนามได้รับความนิยมมากขึ้น¹⁰ อีกประเด็นหนึ่งที่นาสังเกตก็คือคำประพันธ์ประเภท เจื่อง กา (Trường Ca) หรือบทกวีขนาดยาวใช้เล่าเรื่องราวต่างๆ กลับเป็นนิยมในหมู่มกวียุคสงครามเวียดนาม ทั้งนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการบันทึกเรื่องราวในสมัยที่พวกเขาเป็นทหาร ทำให้ น้ำเสียงในกวีนิพนธ์เปลี่ยนจากน้ำเสียงที่เคยห้าวหาญ ปลุกใจให้ฮึกเหิมเป็นเสียงแห่งความเศร้า ผิดหวัง และท้อแท้ แม้แต่บทกวีของกวีนักปฏิวัติอย่าง โต๋ หิว (Tố Hữu) ยังสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกดังกล่าวบทกวีชุด เสียงพิน (Một Tiếng Đờn)

โต๋ หิว เป็นนามปากกาของ เหงียน กิม ถั่ง (Nguyễn Kim Thành) มีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1920 – 2002 เกิดที่ตำบล ฝู ลาย (Phù Lai) จังหวัดเว้ ในครอบครัวยุติธรรมชั้นผู้น้อย บิดาเป็นครู เขากำพร้าแม่ตั้งแต่อายุ 12 ปี เขามีความคิดโน้มเอียงไปทางอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ตั้งแต่อายุได้ 13 ปี ขณะที่เรียนที่เว้ (Trường Quốc Học Huế) ซึ่งเป็นที่ที่เขาได้มีโอกาสอ่านงานของมาร์ก เองเกล เลนิน และโฮจิมินห์ และเมื่อได้รู้จักกับแกนนำพรรค เช่น เล สวน (Lê Duẩn) โต๋ หิว ได้เข้าร่วมกลุ่มเยาวชนต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศส และได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคในปี ค.ศ. 1938 แต่ปีต่อมาถูกจับเข้าคุกของรัฐบาลอาณานิคมจนกระทั่งปี ค.ศ. 1941 ถึงหลบหนีออกมาได้และไปร่วมงานของพรรคคอมมิวนิสต์ที่จังหวัดแทนญ หวา (Thanh Hóa) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 เป็นต้นมาได้รับผิดชอบงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมของพรรค เคยมีตำแหน่งสูงสุดเป็นรองนายกรัฐมนตรี

โต๋ หิว เริ่มเขียนกวีนิพนธ์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1937 และในปี ค.ศ. 1946 ได้ตีพิมพ์ผลงานรวมบทกวีชุดแรก คือ เมื่อนั้น (Từ Ấy) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ของกวีที่พร้อมจะเดินเคียงข้างประชาชนและการปฏิวัติ กวีใช้ถ้อยคำที่กินใจและมี

⁹ อ้างแล้ว หน้า 45.

¹⁰ Phan Cự Đệ. *Văn học Việt Nam thế kỷ XX*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2004. P. 505.

เนื้อหาปลุกใจให้รักชาติ เรียกร้องสันติภาพ พูดถึงปัญหาความยากจน และสรรเสริญอุดมการณ์ของการปฏิวัติ บทกวีชุดนี้เป็นตัวอย่างที่ดีของกวีแนวการเมืองของเวียดนามที่พยายามเชื่อมโยงบทกวีเข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองและการปฏิวัติ เช่น

Con ong làm mật, yêu hoa
 Con cá bơi, yêu nước; con chim ca, yêu trời
 Con người muốn sống, con ơi
 Phải yêu đồng chí, yêu người anh em
 ผึ้งทำน้ำหวาน รักดอกไม้
 ปลาแหวกว่าย รักน้ำ นกร้องเพลง รักท้องฟ้า
 มนุษย์รักที่จะมีชีวิตอยู่ มนุษย์เอ๋ย
 ต้องรักสหาย รักพี่รักน้อง

ผลงานชุดต่อมาของ โต่ หิว คือ *เหวียด บัก* (Việt Bắc) ซึ่งเป็นผลงานที่รวบรวมขึ้นในปี ค.ศ. 1946 – 1954 ประกอบด้วยผลงานจำนวน 24 บท สะท้อนถึงสภาพชีวิตของผู้คนในสังคมเวียดนามในช่วงการต่อสู้ฝรั่งเศสหรือสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่งซึ่งแม้ว่าเต็มไปด้วยความเจ็บปวดและความสูญเสียแต่ต่อสู้อย่างกล้าหาญ ถ้อยคำที่ใช้สั้น เรียบง่าย แต่ก็แฝงไปด้วยความรักชาติ ส่วนผลงานชุด *ลมพัด* (Gió Lộng) รวบรวมขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1955 - 1961 ประกอบด้วยบทกวีจำนวน 25 บท มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างสังคมตามรูปแบบสังคมนิยมในภาคเหนือ การทำสงครามกับอเมริกา และการรวมประเทศทั้งเหนือและใต้ กวีเปิดเรื่องด้วยความยินดีที่ครั้งหนึ่งของประเทศได้รับอิสรภาพ แต่ก็ยังดีใจได้ไม่เต็มที่เมื่อยังไม่สามารถปลดปล่อยอีกครึ่งหนึ่งของประเทศได้ เช่น ในบท “สามสิบปีที่เรามีพรรค” (Ba Mươi Năm Đời ta có Đảng)

Đường giải phóng mới đi một nửa
 Nửa mình còn trong nước lửa sôi
 Một thân không thể chia đôi
 Lửa gươm không thể cắt rời núi sông
 เส้นทางแห่งการปลดปล่อยเดินไปครึ่งหนึ่ง
 อีกครึ่งหนึ่งยังอยู่ในเปลวไฟ
 ร่างกายไม่อาจแบ่งเป็นสอง
 เปลวไฟไม่สามารถแบ่งครึ่งป่าและแม่น้ำ

ลักษณะเด่นของบทกวีชุดนี้คือแสดงให้เห็นถึงความผูกพันอย่างลึกซึ้งระหว่างกวี พรรคคอมมิวนิสต์ โฮจิมินห์ และประชาชน ความสัมพันธ์อันดีในหมู่ประเทศสังคมนิยม เช่น มีการพูดถึงโฮเชีต เลนิน ท่วงทำนองเสียงฮึกเหิมและหนักแน่น จากนั้น โต๋ หิว ก็พิมพ์ผลงานอีกชุดหนึ่งคือ *ออกรบ (Ra Trận)* เป็นการรวบรวมผลงานจำนวน 31 บท ซึ่งแต่งขึ้นในช่วงปี 1962 – 1971 ซึ่งเป็นช่วงสงครามเวียดนาม ในยุคหลังสงคราม โต๋ หิว ได้ตีพิมพ์ผลงานอีกชุดหนึ่งคือ *เลือดและดอกไม้ (Máu và Hoa)* รวบรวมผลงานจำนวน 13 บทซึ่งประพันธ์ในช่วงปี 1971 – 1977 ผลงานชุดนี้สะท้อนสภาพสังคมเวียดนามในช่วงสงครามที่ต้องหลั่งเลือดเป็นจำนวนมาก แต่สุดท้ายเลือดก็ได้กลายเป็นดอกไม้เมื่อได้รับสันติภาพ เลือดเป็นสัญลักษณ์ของความทุกข์ยาก ความเจ็บปวด ของคนเวียดนาม ดอกไม้คือความงามของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ ความงามของคนเวียดนามผู้กล้าหาญ และชัยชนะที่ได้รับในที่สุด

จากบทกวีของ โต๋ หิว สะท้อนถึงความยึดมั่นในอุดมการณ์และความเชื่อมั่นในอนาคตของประเทศ แต่ในผลงานรวมบทกวีชุดสุดท้ายของเขาคือ *เสียงพิณ (Một Tiếng Đàn)* ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1993 และเป็นผลงานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ด้วย สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในน้ำเสียงของกวีผู้ยิ่งใหญ่แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 ของเวียดนามผู้น่าอย่างเห็นได้ชัด เจน เนื้อหาหลักในบทกวีชุดนี้พูดถึงชีวิตในช่วงหลังสงคราม เนื้อหาที่มีความหลากหลาย เช่น ผู้คน ความงามของบ้านเกิด การพัฒนาประเทศ ความรักและชะตากรรมของมนุษย์ แต่ก็แฝงไว้ด้วยความเศร้าและสิ้นหวังกับอนาคตของประเทศ เช่น

Mới bình minh đó, đã hoàng hôn
Đang nụ cười tươi, bỗng lệ tuôn
Đời thường sớm nắng chiều mưa vậy
Khuấy động lòng ta biết mấy buồn
Rừng ở đâu đó đã thay đổi thành phố
Gấp gáp lên ban đêm, bỗng sáng sớm rồi
Là một đời sống mới, sáng sủa, đầy niềm vui
Làm cho trái tim ta thêm đi nỗi buồn

ความเศร้าที่บอกผ่านบทกวีของโต๋ หิว ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะอุดมการณ์ของสังคมเวียดนามที่เปลี่ยนไปในยุคหลังสงครามที่แปรเปลี่ยนจากแนวทางของสังคมผู้ปลดปล่อย อีกทั้งคนรุ่นใหม่ก็ให้ความสนใจกับเรื่องราวของปัจเจก เช่น ความรัก ความสัมพันธ์ระหว่างชาย – หญิง มากกว่าปัญหาสังคมหรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็สะท้อนในบทกวีของกวีรุ่นใหม่เช่นกันจนทำให้นักวิจารณ์ต่างแสดงความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ของกวีนิพนธ์ในประเทศ เช่น เหงียน วัน แห่ง (Nguyễn Văn Hạnh) ได้กล่าวว่า

ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา กวีนิพนธ์ให้ความสำคัญกับเรื่องราว เล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตหรือสังคมสักเท่าใดนัก และแนวโน้ม ที่เห็นโดยทั่วไปก็คือกวีนิพนธ์เริ่มปลีกตัวออกจากปัญหาสังคมและมีส่วนหนึ่ง ที่แสดงอาการ “เป็นภูมิแพ้” ต่อหัวข้อทางการเมือง... บทกวีที่เห็นทุกวันนี้มัก เป็นบทกวีที่ตอบสนองความต้องการของผู้เขียนหรือกลุ่มเพื่อนฝูงในวงแคบๆ เท่านั้น ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ตลอดไปก็หมายความว่ากวีนิพนธ์ได้ละทิ้งธรรมเนียมปฏิบัติของวรรณคดีแนวปฏิวัติและสงครามที่มีมากกว่าพันปีและสร้าง ขึ้นมาจากความรักชาติ จิตสำนึกของส่วนรวม ความรักในเพื่อนมนุษย์ และ ความเห็นอกเห็นใจในผู้ทุกข์ยาก การที่กวีละทิ้งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับประกัน ความมั่งคั่งของกวีนิพนธ์เวียดนามในอนาคตแต่อย่างใด¹¹

อันที่จริงแล้ว ปริมาณการเขียนและการตีพิมพ์บทกวีในเวียดนามมิได้ลดลงแต่อย่างใด ลิว แซง เธอ (Luu Khánh Thơ) นักวิชาการประจำสถาบันวรรณคดี ฮานอย อ้างข้อมูล จากสมาคมนักเขียนเวียดนามว่าในปี ค.ศ. 1998 มีการตีพิมพ์หนังสือรวมบทกวีถึง 700 เล่ม แต่ข้อเท็จจริงเหล่านี้ก็ไม่ได้ช่วยให้สถานการณ์ของกวีนิพนธ์ในเวียดนามดีขึ้น ซ้ำร้ายยังกลับ แย่ลงเสียด้วยซ้ำเนื่องจากปัญหาสำคัญของกวีนิพนธ์เวียดนามคือ “คนอ่านไม่สนใจบทกวี และ คนเขียนบทกวีก็ไม่สนใจคนอ่าน” (người đọc không hướng tới thơ mà người làm thơ cũng không hướng tới người đọc) และที่น่าสนใจยิ่งไป กว่านั้นก็คือในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 แทบไม่มีกวีรุ่นเก่าคนใดตีพิมพ์ผลงานเลย ทั้งนี้ เป็นเพราะพวกเขาไม่คุ้นเคยกับระบบการตีพิมพ์ผลงานในระบบตลาดเสรี ที่ผู้เขียนต้องออก ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เอง อีกทั้งกวีผู้มีชื่อเสียงบางคนยังผันตัวเองไปเป็นนักวิจารณ์ เช่น กรณี ของ เจิ่น ดั่ง ควา (Trần Đăng Khoa)¹² หรือไปเขียนนวนิยาย เช่น กรณีของ เหงียน ดี๊ก โหมะ (Nguyễn Đức Mậu)

เช่นเดียวกันกับ ลิว แซง เธอ (Luu Khánh Thơ) นักวิชาการ เล ลุก ตู้ (Lê Đức Tú) เรียกปรากฏการณ์ของกวีนิพนธ์ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ว่ามีลักษณะ ขัดแย้งกัน (Nghịch lý) นั่นคือมีจำนวนบทกวีจำนวนมากแต่ความสนใจของผู้อ่านลดลง ดังที่เห็นได้จากการที่ผู้คนจดจำเนื้อหาของบทกวีนิพนธ์ได้น้อยลง ต่างจากเดิมที่คนเวียดนาม

¹¹ Nguyễn Văn Hạnh. “Suy nghĩ về thơ Việt Nam từ sau năm 1975”. *Tạp Chí Văn Học*, No. 5, 1998. P. 10 – 11.

¹² Luu Khánh Thơ. “Diện Mạo Thơ Năm 1998”. *Tạp Chí Văn Học*. Số 1, 1999. Pp. 65 - 66.

มักท่องบางบทของกวีนิพนธ์ได้จนขึ้นใจ แต่ในช่วงหลังกลับไม่มีบทกวีที่โดดเด่นจนผู้คนทั่วไปสามารถอ้างอิงหรือจดจำได้¹³

อาจจะเป็นเพราะระบบการตีพิมพ์บทกวีแบบใหม่ที่แค่ผู้แต่งมีเงินพอสำหรับค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ทำให้ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องสนใจการยอมรับจากผู้อ่านดังเช่นที่เคยเป็นในอดีตที่ต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนานในการรอคอยการพิจารณาจากสำนักพิมพ์ การเขียนบทกวีในยุคปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ของเวียดนามจึงไม่ใช่เพื่อต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้แต่งและผู้อ่านอีกต่อไป แต่การตีพิมพ์บทกวีของกวีรุ่นใหม่มีขึ้นเพื่อต้องการค้นหาและอธิบายความเป็นตัวตนของตัวผู้แต่งเอง¹⁴ จนทำให้บทกวีขาดความเชื่อมโยงกับยุคสมัยและผู้อ่านได้อย่างเช่นเคยที่เคยเป็นมาในอดีต

เราจึงอาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าหลังยุคนโยบายโด่ยเม้ยเป็นยุคที่กวีนิพนธ์ในเวียดนามซบเซาลงมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการตอบรับของผู้อ่าน นอกจากนี้ยังไม่ได้ได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์มากนักเนื่องจากเนื้อหาของกวีนิพนธ์สมัยใหม่ค่อนข้างเป็นเรื่องราวของอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวของผู้แต่ง ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือบทกวีนิพนธ์ของกวีรุ่นเก่ามักเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสมัยสงคราม เช่น บรรยากาศในการต่อสู้กับกองกำลังของข้าศึก ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ร่วมกันรบในแนวหน้า หรือชีวิตความเป็นไปของทหารผ่านศึกในยุคหลังสงคราม ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ไม่สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้อ่านรุ่นใหม่ได้มากนัก

ในขณะที่วรรณกรรมประเภทร้อยแก้วทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายกลับได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีผลงานที่มีเนื้อหาแปลกใหม่และรูปแบบการเขียนที่แหวกแนวปลุกกระแสความสนใจจากผู้อ่านได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้อย่างทันทั่วทั้งมากกว่า ด้วยเหตุผลต่างๆ ที่หยิบยกมาในข้างต้นเหล่านี้ทำให้กวีนิพนธ์เวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย หรือตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาเข้าสู่ยุค “ชาลง”

¹³ Lê Đức Tú. “Văn Học Năm 1998 – Có Gì Mới?”. *Tạp Chí Văn Học*, số 1, 1999. P. 52.

¹⁴ อ้างแล้ว หน้า 66.

บทส่งท้าย

ในประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศเวียดนามนั้น ลักษณะเด่นประการหนึ่งของวรรณกรรมเวียดนามคือวรรณกรรมมีบทบาทสำคัญในการต่อสู้เพื่อเอกราชของประเทศ แต่เมื่อสงครามเวียดนามยุติลงในปี ค.ศ. 1975 นั้นถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์เวียดนาม นั่นคือ การต่อสู้เพื่อเอกราชอันยาวนานของประเทศได้ยุติลงและประเทศเวียดนามได้รวมเป็นหนึ่งเดียวกันอีกครั้ง หลังจากการต่อสู้อันยาวนานเพื่อปลดปล่อยประเทศจากอิทธิพลจากประเทศจีน ฝรั่งเศส และอเมริกา นั้นหมายถึงการกลับเข้าสู่ยุคแห่งสันติภาพและการพัฒนาประเทศทางด้านสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง แต่ในอีกด้านหนึ่งภาวะหลังสงครามนั้นมีส่วนให้ประชาชนในประเทศต้องปรับตัวทั้งวิถีชีวิต การปฏิบัติตน แนวคิดในการดำรงชีวิต รวมถึงค่านิยมต่างๆ และความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง

เช่นเดียวกันกับสภาพสังคมในยุคหลังสงครามที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านต่างๆ พัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามหลังปี ค.ศ. 1975 นั้นเต็มไปด้วยพลวัติและการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่วรรณกรรมเวียดนามโดยทั่วไปได้รับความสนใจจากผู้คนในประเทศและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง และอาจจะเรียกได้ว่าเป็นยุคที่วรรณกรรมเวียดนามเติบโตอย่างรวดเร็วและน่าตื่นตาตื่นใจที่สุดในประวัติศาสตร์วรรณคดีเวียดนาม ซึ่งหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนั้นก็คือการกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของวรรณกรรมในยุคหลังสงครามที่ต้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิถีชีวิต และวิถีคิดของผู้คนในสังคมยุคใหม่หลังจากยุคสงครามเวียดนาม

วรรณคดีเวียดนามในยุคหลังสงครามแม้จะผ่านการผันแปรทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือปัจจัยภายในของวรรณกรรมที่ต้องการเป็นอิสระจากแนวคิดทางการเมืองและการควบคุมของรัฐ แต่หน้าที่ของวรรณคดีต่อสังคมโดยรวมก็ยังคงได้รับการคาดหวังอย่างไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ในการพบปะกับผู้แทนของสมาคมนักเขียนเวียดนาม ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1998 เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ เล ขา เฟียว (Lê Khá Phiêu) ได้ย้าถึงหน้าที่ของวรรณคดี ดังนี้

นักเขียนอยากเขียนอะไรก็เขียนไปเถอะ แต่ผลงานวรรณกรรมควรสะท้อนให้เห็นถึงเปลวไฟแห่งจิตวิญญาณ และจิตวิญญาณต้องรับใช้ประชาชนประเทศชาติ และเผ่าพันธุ์ของตนเอง¹

¹ Lê Dục Tú. “Văn Học Năm 1998 – Có Gì Mới?”. *Tạp Chí Văn Học*, số 1, 1999. P. 49.

แต่ความคาดหวังต่อวรรณกรรมดังกล่าวจะเป็นไปได้ตามนั้นหรือไม่คงเป็นสิ่งที่ต้องสังเกตกันต่อไปว่าพัฒนาการของวรรณคดีเวียดนามนั้นจะเป็นไปในทิศทางใด เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่กำหนดทิศทางของวรรณกรรม กล่าวคือ สภาพสังคมของประเทศเวียดนามในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กลุ่มนักเขียนผู้เป็นผลิตผลงาน กลุ่มผู้อ่านและตลาดหนังสือในประเทศ หากแต่สิ่งหนึ่งที่เราสามารถสังเกตได้จากวรรณกรรมเวียดนามในยุคสมัยที่ผ่านมาในช่วงปี ค.ศ. 1975 – 2000 คือแนวคิดเรื่องหน้าที่ของวรรณกรรมต่อการเมืองหรือวรรณกรรมเป็นกระบอกเสียงของรัฐถูกสั่นคลอนจากกลุ่มนักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการด้านวรรณคดีศึกษาของเวียดนามที่มองว่าสังคมเวียดนามในยุคหลังสงครามไม่ต้องการให้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการปลุกกระตมมวลชนเช่นที่เคยเป็นมาในยุคก่อนหน้านี้ หากแต่วรรณกรรมต้องให้ความสำคัญกับปัญหาสังคม เรื่องราวในชีวิตประจำวัน และความต้องการของปัจเจกบุคคล ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์จากยุคสมัยแห่งการสู้รบสู่ยุคหลังสงครามและการประกาศนโยบายโด่ยเม้ย (Đổi Mới) ในปี ค.ศ. 1986 นั้น ได้ส่งผลให้พัฒนาการของวรรณกรรมเวียดนามขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง แต่การเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมนี้เกิดจากผู้ทำงานในแวดวงวรรณกรรมทั้งนักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการ ที่ต้องการให้วรรณกรรมหลุดพ้นจากอิทธิพลของแนวคิดสังคมนิยม (Socialist Realism) และกลับคืนสู่หน้าที่หลักของวรรณกรรม นั่นคือ วรรณกรรมสะท้อน ความจริง (Chân) ความดี (Thiện) และความงาม (Mỹ) ของชีวิต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เตียง ฑู เอื้อง. *ม่านมลายา*. แปลโดย ไกรวรรณ สีดาฟอง. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547.

เตียง ฑู เอื้อง. *สงครามนี้ไม่มีชื่อ*. แปลโดย วรวิทย์ วงศ์สว่าง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมฆขาว, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตรีศิลป์ บุญขจร. *วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ*. หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ (กรณีพิเศษ) นางทองสุข บุญขจร วันที่ 20 ธันวาคม 2549

มนธิดา ราโท. “โต๊ดม (To Tam): นวนิยายเรื่องแรกของเวียดนาม” ใน *The Journal*. Vol. 2. No. 1, 2006. หน้า 63 – 80.

มนธิดา ราโท. “โจรกับภูตอสูร ใน เรื่องของเกี้ยว โดย เหยียนซู่”. *วารสารอักษรศาสตร์* ปีที่ 33 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2547) : 217 – 231.

มนธิดา ราโท. “เรื่องสั้นอิงประวัติศาสตร์ของเหยียนซู่เถียบ : การท้าทายประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเวียดนามในยุคหลังนโยบายโด่ยเม้ย”. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง* ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2548) : 1 – 28.

โสภณา ศรีจำปา. *โลกทัศน์ของชาวเวียดนามจากสุภาสิต*. นครปฐม : โครงการอินโดจีนศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.

ภาษาเวียดนาม

“Đồng chí tổng bí thư Nguyễn Văn Linh nói chuyện với văn nghệ sĩ”. *Báo Văn Nghệ* (17 – 10 – 1987).

Nhà Văn Việt Nam Hiện Đại. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn Việt Nam, 1997.

Trăm Hoa vẫn nở trên Quê Hương: Cao Trào Văn Nghệ Phản Kháng tại Việt Nam (1986-1989). Lê Trần Publishing Company: Reseda, CA, 1990.

Bích Thu. *Theo Dòng Văn Học*. Hanoi: NXB Khoa học xã hội, 1998.

Bùi Việt Thắng. *Truyện Ngắn: Những vấn đề lý thuyết và thực tiễn thể loại*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2000.

Chế Lan Viên. “Mất nỗi đau riêng và được cái vui chung”. *Tuyển tập Chế Lan Viên*. Vol. 2. Hanoi: NXB Văn học, 1990

Chu Giang và Nguyễn Văn Lưu. *Luận chiến văn chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1997.

- Dương Hương. *Bến Không Chông*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999.
- Đình Gia Khánh (ed.). *Văn học Việt Nam thế kỷ X – Nửa đầu thế kỷ XVIII*. Hanoi: NXB Giáo dục, 1998.
- Đoàn Lê. “Đất Xóm Chùa”. *Truyện Ngắn Hay 1993*. Hanoi: NXB Văn Học, 1994.
- Đỗ Chu. *Mảnh Vườn Xưa Hoang Vắng*. Hanoi: NXB Tác Phẩm Mới, 1989.
- Hà Minh Đức. *Văn học Việt Nam hiện đại*. Bến Tre: NXB Thanh Niên, 2003.
- Hà Văn Thủy. “Bông Lúa Nổi Giận”. *Tập Truyện – Ký Chọn Lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988.
- Hoàng Ngọc Hiến. “Về một đặc điểm của văn học và nghệ thuật ở ta trong giai đoạn vừa qua”. *Văn Nghệ*, số 23, 1979.
- Hoàng Ngọc Hiến, ‘Độc Nguyễn Minh Châu’ trong *Văn Học... Gần và Xa*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2003.
- Hoàng Ngọc Hiến. *Năm Bài Giảng về Thể Loại*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998.
- Hoàng Ngọc Hiến. *Những ngã đường vào Văn Học*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2006.
- Hoàng Trung Thông. “Vấn đề thể hiện cuộc sống mới và Con Người mới trong tác phẩm văn học”. *Văn Nghệ Vũ Khí Sắc Bén*. Hanoi: NXB Văn Học, 1962
- Hồ Anh Thái, “Người Đàn Bà trên Đảo” trong 2 Tiểu Thuyết. Hanoi: NXB Phụ Nữ, 2003.
- Hồ Chí Minh. *Nhật Ký trong Tù*. Hanoi: NXB Văn Học, 2003.
- Lại Nguyên Ân. “Nội dung thể tài và sự phát triển thể loại trong nền văn học Việt Nam mới”. *Một Thời Đại Văn Học Mới*. Hanoi: NXB Văn Học, 1987.
- Lại Văn Long, ‘Kẻ Sát Nhân Lương Thiện’ trong *Ánh Trăng: Tập Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995.
- Lê Đức Tú. “Văn Học Năm 1998 – Có Gì Mới?”. *Tạp Chí Văn học*, số 1, 1999.
- Lê Lưu, ‘Tâm huyết và mong ước của một đời văn’ trong *Nhà Văn Nói về Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1998.
- Le Minh Han (ed.). *Đại Cương Lịch Sử Việt Nam*. Vol.3. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1999.
- Lê Ngọc Trà. *Lý Luận và Văn Học*. TP Ho Chi Minh: NXB Tre, 1990.

Lê Ngọc Trà. “Văn học Việt Nam những năm đầu đổi mới”. *Tạp chí văn học*, số 2, 2002.

Lê Quang Trang. *Dọc đường văn học*. Hanoi: NXB Văn Học, 1996.

Lê Trí Viễn. *Đặc điểm có tính quy luật của lịch sử văn học Việt Nam*. TP Ho Chi Minh: Đại Học Sư Phạm, 1984.

Lưu Khánh Thơ. “Điện Mạo Thơ Năm 1998”. *Tạp Chí Văn Học*. Số 1, 1999.

Ma Văn Kháng. *Mùa lá rụng trong vườn*. Hanoi: NXB Phụ Nữ, 1985.

Ma Văn Kháng. *Đám cưới không có giấy giá thú*. Hanoi: NXB Văn Học, 2000.

Ma Văn Kháng, “Mẹ và Con” trong Ngày Đẹp Trời. Hanoi: NXB Lao Động, 1986.

Ngô Ngọc Bội. “Chuyện của Ông Lão Thường Dân”. *Tập Chuyện – Ký chọn lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988.

Ngô Ngọc Bội, “Những Mảnh Vụn” trong Lạc Việt 16, edited by Dan Duffy. New Haven: Yale Center for International and Area Studies, 1997.

Ngô Ngọc Bội. *Ác Mộng*. Hanoi: NXB Lao Động, 1990.

Ngô Thảo. “Bốn Thẻ Hệ Nhà Văn”. *Tạp Chí Văn Học*. No. 5, 1995.

Nguyễn An. *Nhà Văn của Các Em*. Hanoi: NXB Văn Học, 1999.

Nguyễn Đăng Mạnh. *Một Thời Đại Văn Học Mới* (A New Period of Literature). Hanoi: NXB Văn Học, 1987.

Nguyễn Đăng Mạnh. *Nhà văn và tác phẩm trong trường phổ thông: Nguyễn Minh Châu và Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998.

Nguyễn Đăng Mạnh. *Tác Phẩm Chọn Lọc*. No. 3, 1995.

Nguyễn Đình Thi, 'Nhận Đường'. Mã Giang Lân. *Văn học Việt Nam 1945-1954*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 1998.

Nguyễn Huy Thiệp. “Tướng Về Hưu”. *Như Những Ngọn Gió: Truyện Ngắn*. Hanoi: NXB Văn Học, 1999.

Nguyễn Huy Thiệp. *Như Những Ngọn Gió*. NXB Văn Học, 1999.

Nguyễn Khắc Trường. *Mảnh Đất Lắm Người Nhiều Ma*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999.

Nguyễn Khải, ‘Cái thời lãng mạn’ trong *Tuyển tập Nguyễn Khải*. Volume 3. Hanoi: NXB Văn Học, 1996.

Nguyễn Khải. *Tuyển tập Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999.

Nguyễn Khải. *Hà Nội trong mắt tôi*. Hanoi: NXB Hà Nội, 1995.

Nguyễn Khải. “Nhìn lại những trang viết của mình”. Hà Công Tài và Phan Diễm Phương (eds.). *Nguyễn Khải, về Tác gia và Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2002.

Nguyễn Khải. “Anh Hùng bất vận”. *Tuyển Tập Nguyễn Khải*. Vol. III. Hanoi: NXB Văn Học, 1996.

Nguyễn Khải. “Tầm Nhìn Xa”. *Tuyển tập truyện ngắn Nguyễn Khải*. TP Hồ Chí Minh: NXB Văn Học, 1999.

Nguyễn Khắc Trường. *Mảnh đất lắm người nhiều ma*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999.

Nguyễn Mạnh Tuấn. *Cù Lao Tràm*. NXB Hải Phòng, 1985.

Nguyễn Mạnh Tuấn. *Đứng trước Biển*. NXB Hải Phòng, 1984.

Nguyễn Minh Châu, ‘Bức tranh’ trong *Tập truyện ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1998.

Nguyễn Minh Châu. “Viết về chiến tranh” *Văn Nghệ Quân Đội*, số 11, 1978.

Nguyễn Minh Châu. “Trang số tay viết văn”. Tôn Phương Lan (ed.). *Trang giấy trước đèn*. Hanoi: NXB Khoa học xã hội, 1994.

Nguyễn Minh Châu, ‘Bức tranh’ trong *Tập truyện ngắn*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1998.

Nguyễn Minh Châu. *Những Người đi từ trong Rừng ra*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1982.

Nguyễn Minh Châu. *Miền Cháy*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1977.

Nguyễn Minh Châu. “Hãy đọc lời ai điều cho một giai đoạn văn nghệ minh họa”. *Báo Văn Nghệ*, số 49-50 (5 – 12 – 1987).

Nguyễn Minh Châu. “Thư gửi thế giới cảm xúc hồn nhiên”. Nguyễn Huy (ed.). *Gửi Thế Giới Cảm Xúc Hồn Nhiên*. NXB Đà Nẵng, 1995.

Nguyễn Ngọc. “Cần phát huy đầy đủ chức năng xã hội của văn học nghệ thuật” trong *Văn Nghệ*, số 44, 1987.

- Nguyễn Ngọc. *Nghĩ dọc đường*. TP. Hồ Chí Minh: NXB Văn Nghệ, 2006.
- Nguyễn Ngọc Thiên. *Tranh Luận Văn Nghệ thế kỷ XX*. Hanoi: NXB Lao Động, 2002.
- Nguyễn Quốc Trung. “Dời Nhà Lên Phố”. *Tập Truyện Ngắn Thành Phố Hồ Chí Minh*. Vol. 2. TP Hồ Chí Minh: NXB Văn Học, 2000.
- Nguyễn Văn Hạnh. “Suy nghĩ về thơ Việt Nam từ sau năm 1975”. *Tạp Chí Văn Học*, No. 5, 1998.
- Nguyễn Thị Bình. “Nguyễn Khải và Tư Duy Tiểu Thuyết”. *Tạp Chí Văn Học*. No. , 1998.
- Nguyễn Thị Thu Huệ. “Nước Mắt Đàn Ông”. *Truyện ngắn các cây bút nữ Việt Nam*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 1998.
- Nguyễn Thị Văn. “Chuyện Xóm Trầu”. *Tập Truyện Ngắn*. TP Hồ Chí Minh: NXB Văn Nghệ, 2001.
- Nguyễn Văn Hạnh. “Suy nghĩ về thơ Việt Nam từ sau năm 1975”. *Tạp Chí Văn Học*, No. 5, 1998.
- Nguyễn Văn Long. “Viết về tiếp cận để đánh giá văn học Việt Nam sau cách mạng tháng tám”. *50 năm văn học sau cách mạng tháng tám*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia, 1996.
- Phạm Thị Hoài, *The crystal Messenger*. South Melbourne: Hyland House, 1997.
- Phạm Xuân Nguyên (ed.). *Đi Tìm Nguyễn Huy Thiệp*. Hanoi: NXB Văn Hoá Thông Tin, 2001.
- Phan Cư Đệ. *Tự Lực Văn Đoàn: Con Người và Văn Chương*. Hanoi: NXB Văn Học, 1990.
- Phan Cư Đệ (ed.). *Văn Học Việt Nam thế kỷ XX*. Hanoi: NXB Giáo Dục, 2004.
- Phan Khôi. “Ông Năm chuột”. *Trăm Hoa Đưa Nở trên Đất Bắc*. Paris: Quê Mẹ, 1983.
- Phan Ngọc. *Một cách tiếp cận văn hoá*. Hanoi: NXB Thanh Niên, 1999.
- Phan Thị Vàng Anh. “Một Ngày”. *Khi Người Ta Trẻ*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1995.
- Tạ Duy Anh. “Xưa kia Chì Đẹp nhất Làng”. *Bước qua Lời Nguyễn*. Hanoi: NXB Văn Học, 1990.

- Thái Bá Lợi. *Họ cùng thời với những ai*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 2003.
- Tô Hoài. *Chiều Chiều*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 1999.
- Tổ Hữu. “Hôm Qua, Hôm Nay và Ngày Mai” trong *Tạp Chí Văn Học*, số 2, 1978.
- Tô Ngọc Vân, “Học hay không học” in *Văn Nghệ*, Số 10, 1949.
- Tôn Phương Lan và Lại Nguyên Ân (eds.). *Nguyễn Minh Châu : Con Người và Tác Phẩm*. Hanoi: NXB Văn Học, 1991.
- Trần Khắc. “Người Đàn Bà Quỳ”. *Tập Truyện – Ký Chọn Lọc*. Hanoi: NXB Nông Nghiệp, 1988.
- Trường Đình Luân. “Vai Trò của Ký trong Cao Trào Văn Nghệ Phản Kháng”. *Trăm Hoa vẫn nở trên Quê Hương: Cao Trào Văn Nghệ Phản Kháng tại Việt Nam (1986-1989)*. Lê Trần Publishing Company: Reseda, CA, 1990.
- Tuyết Nga. *Phong Cách Văn Xuôi Nguyễn Khải*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 2004.
- Văn Tân và Nguyễn Hồng Phong. *Chống quan điểm phi vô sản về Văn Nghệ và Chính Trị* (Fighting against Non- proletariat Attitude in Art and politics). Hanoi, NXB Sự Thật, 1957.
- Võ Văn Trực. *Chuyện Làng Ngày Ấy*. Hanoi: NXB Lao Động, 1993.
- Vũ Ngọc Phan. *Những năm tháng ấy*. Hanoi: NXB Văn học, 1987.
- Xuân Quỳnh: Thơ và Đời*. Hanoi: NXB Văn Hoá, 1998.
- Y Ban, “Thư Gửi Mẹ Âu Cơ” trong *Những Truyện Ngắn Hay*. Hanoi: NXB Thiên Nhiên, 1993.
- ภาษาอังกฤษ**
- “Literature in Renovation”, *Vietnam Courier*, no. 2 (12 – 1989).
- Bao Ninh. *The Sorrow of War*. Palmos, Frank and Phan Thanh Hao (transl.). London: Minerva, 1991.
- Buttinger, Joseph. *Vietnam: A Political History*. USA: Andre Deutsch, 1968.
- Brown, Edward J. *Russian Literature since the Revolution*. Cambridge and London: Harvard University Press, 1982.
- Cima, Ronald J. “Vietnam in 1988: The Brink of Renewal”. *Asian Survey*, Vol. 29, No. 1 (Jan, 1989).

Cao Thi Nhu-Quynh and John c. Schafer, 'From Verse Narrative to Novel: The Development of Prose Fiction in Vietnam' in *The Journal of Asian Studies*. Vol. 47. No. 4 (November 1989). Pp. 756- 777.

Dingwall, Alastair (ed.) *Traveller's Literary Companion: South-East Asia*. Brighton: In Print Publishing, 1994.

Durand, Maurice and Nguyen Tran Huan. *An Introduction to Vietnamese Literature*. New York: Columbia University Press, 1985.

Duong Thu Huong. *Paradise of the Blind*. Translated by Phan Huy Duong and Nina McPherson. New York: Penguin, 1991.

Duong Thu Huong. *Novel Without a Name*. McPherson, Nina and Phan Huy Duong (transl.). London: Picador, 1995.

Esterline, John H. "Vietnam in 1987: Steps forward Rejuvenation". *Asian Survey*, Vol. 28, No. 1 (Jan, 1988).

Gainsborough, Martin. "Political Change in Vietnam: In Search of the Middle-Class Challenge to the State". *Asian Survey*. Vol. 42 (Sep. – Oct., 2002).

Healy, Dana, 'Studies on Vietnamese Language and Literature' in E. Ulrich, Kratz (ed.). *Southeast Asian Languages and Literatures: A Bibliographical guide to Burmese, Cambodian, Indonesian, Javanese, Malay, Minangkabau, Thai and Vietnamese*. London: Tauris Publishers, 1996.

Hoang Ngoc Thanh. *Vietnam's Social and Political Development as Seen through the Modern Novel*. New York: Peter Lang Publishing, 1991.

Hue-Tam Ho Tai. ' Duong Thu Huong and The Literature of Disenchantment.' *The Vietnam Forum 14*. New Haven: Yale Southeast Asia Studies, 1993.

Hue-Tam Ho Tai. *The Country of Memory: Remaking the Past in Late Socialist Vietnam*. Berkeley: University of California Press, 2001.

John H. "Vietnam in 1986: An Uncertain Tiger". *Asian Survey*, Vol. 27, No. 1 (Jan, 1987).

Kerkvliet, Benedict R. Tria. *State-Village Relations in Vietnam: Contested Cooperatives and Collectivisation*. Working Paper 85. Australia: The Centre of Southeast Asian Studies, Monash University, 1993.

Kim N.B. Ninh. *A World Transformed: The Politics of Culture in Revolutionary Vietnam, 1945-1965*. Michigan: The University of Michigan Press, 2002.

Larimer, Tim. ' Literature : War Recalled Trough Vietnamese Eyes.' *The New York Times* (15 May 1995).

Le Cao Doan, 'Agricultural Reforms in Vietnam in the 1980s' in Norlund, Carolyn L. Gates and Vu Cao Dam (eds.). *Vietnam in a Changing World*. Irene Surrey: Curzon Press, 1995.

Lê Lư. *A Time far Past*. Translated by Ngo Vinh Hai, Nguyen Ba Chung, Kevin Bowen and David Hunt. Boston: University of Massachusetts Press Amherst, 1997.

Lê Minh Khuê, 'A Small Tragedy' in Balaban, John and Nguyen Qui Duc (eds.). *Vietnam: A Traveller's Literary Companion*. San Francisco: Whereabouts Press, 1996.

Liljestrom, Rita et al. *Profit and Poverty in Rural Vietnam: Winners and Losers of a Dismantled Revolution*. Surrey: Curzon Press, 1998.

Lockhart, Greg. 'Nguyen Huy Thiep and the Faces of Vietnamese Literature' in *The General Retires and Other Stories*. Singapore: Oxford University Press, 1992.

Lockhart, Greg. 'Nguyen Huy Thiep's Writing: Post-Confucian, Post-Modern?' in *Journal of Vietnamese Studies* (Australian Association of Vietnamese Studies), no. 6 (Jan 1993), pp. 32-49.

Mao Tse-Tung. *On Literature and Art*. Peking: Foreign Languages Press, 1967.

Marr, David G. *Vietnamese Anticolonialism 1885- 1925*. Berkeley: University of California Press, 1971.

Ngô Ngọc Tuấn. *Socialist Realism in Vietnamese Literature: An analysis of the Relationship between Literature and Politics*. Ph.D. Thesis. School of Communication, Culture and Languages, Faculty of Arts. Victoria University, 2004.

Nguyễn Đình Hoà. *Vietnamese Literature: A Brief Survey*. California: San Diego State University, 1994.

Nguyễn Khắc Viện. *Vietnam: A Long History*. Revised edition. Hanoi: NXB Thế Giới, 1999.

Nguyen Khanh Toan, 'Nguyen Du and His Times' in *Vietnamese Studies* 4, 1965. Pp. 2 –29.

Nguyen Manh Hung. "Vietnam in 1999: The Party's Choice". *Asian Survey*, Vol. 40. No. 1 (Jan – Feb, 2000).

Nguyễn Văn Linh. "Let Writers and Artists Actively Contribute to Renovation", *Vietnam Courier*, no. 1 (1988).

Nhu Phong. 'Intellectuals, Writers and Artists' in *The China Quarterly*, no.9 (January-March) 1962. Pp. 47-69.

Pelly, Patricia Marie. *Writing Revolution: The New History in Post-Colonial Vietnam*. PhD thesis. Cornell University, 1993.

Phong Lê, 'Vietnamese Literature in the Context of East-West Exchanges' in *Vietnamese Studies Review*, 1998.

Rato, Montira. "Class, Nation, and Text: The Representation of Peasants in Vietnamese literature. *Social Inequality in Vietnam and the Challenges to Reform*. Edited by Philip Taylor. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2004.

Rato, Montira. "Land Reform in Vietnamese Literature" in *Asian Review*. Vol. 17, 2004.

Robin, Regine. *Socialist Realism: An Impossible Aesthetic*. Translated by Catharine Porter. California: Stanford University Press, 1992.

Phan Cư Đệ. 'Religion, Philosophy and Literature in Vietnam' in *Texts and contexts: Interactions between Literature and Culture in Southeast Asia*. Quezon City: University of Philippines, 1999.

Pike, Douglas. "Vietnam in 1980: The Gathering Storm?". *Asian Survey*, Vol. 21, No. 1 (Jan 1981).

Pike, Douglas. "Vietnam in 1991: The Turning Point". *Asian Survey*, Vol. 32, No. 1 (Jan, 1992).

Schafer, John C. *Vietnamese Perspective on the War in Vietnam: An Annotated Bibliography of Works in English*. Yale University Council on South East Asia Studies, 1997.

Shackford, Julie. *Vietnam: A Historical Perspective*. Hawaii: Center for Southeast Asian studies, School of Hawaiian , Asian and Pacific Studies, 1992.

Sidel, Mark. "Vietnam in 1997: A Year of Challenges". *Asian Survey*, Vol. 38. No. 1 (Jan, 1998).

Taylor, K.W, 'Locating and Translating Boundaries in Nguyen Huy Thiep's Short Stories' in *The Vietnam Review*, autumn-winter 1996. Pp. 439 – 465.

Taylor, Sandra C. *Vietnamese Women at War: Fighting for Ho Chi Minh and the Revolution*. Kansas: University Press of Kansas, 1999.

Trùng Chinh. *Selected writings*. Hanoi: foreign Languages Publishing House, 1977.

Võ Phiến. *Literature in South Vietnam 1954-1975*. Vietnamese Language and Culture Publications of Australia, 1992.

Warner, F. W., 'Writers' Woes' in *Far Eastern Economic Review*, 7 May 1992.

Weiss, Peter. *Notes on the Cultural Life of the Democratic Republic of Vietnam*. London: Calder&Boyars, 1971.

Zinoman, Peter. 'Nguyen Huy Thiep's 'Vang Lua' and the Nature of Intellectual Dissident in Contemporary Vietnam' in *The Vietnam Forum* 14, 1993. Pp. 36-44.

หนังสือพิมพ์และวารสาร

Báo Văn Nghệ
Báo Văn Hoá và Thể Thao
Tạp Chí Văn Học
Tạp Chí Văn Nghệ Quân Đội
Tạp Chí Tác Phẩm Mới

ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

[www. vnn.vn](http://www.vnn.vn)
[www. nhandan.org.vn](http://www.nhandan.org.vn)
www.talawas.de
www.wikipedia.org
<http://www.bbc.co.uk/vietnamese/>

ภาคผนวก

1. บทความเรื่อง “เมือง” ในวรรณกรรมเวียดนามยุคหลังสงคราม (ค.ศ. 1975) ตีพิมพ์ในวารสารสังคมลุ่มน้ำโขง ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2550 หน้า 1 – 32.
2. บทความเรื่อง “The Decline of Socialist Realism in Post – 1975 Vietnamese Literature” วารสาร Manusaya ฉบับเดือนกันยายน 2550 (กำลังอยู่ในขั้นตอนการตีพิมพ์)